Proljeće, 3 (1941-1942) 6-8

Other document types / Ostale vrste dokumenata

Publication year / Godina izdavanja: **1941**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:116:083012

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-19**

Repository / Repozitorij:

Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA

KNJIŽNICA
HRVATSKOG DOŽAV... U ZAGREBU
Broj: 9003

Poštarina plaćena u gotovu

PROLJEĆE

GLAZBA ZA MLADEŽ

UREDNIK: SLAVKO MODRIJAN

SLUŽBENO
GLASILO
USTAŠKE
MLADEŽI

GODINA III. SVEZAK VI., VII., VIII.

ZAGREB 1941-42.

S A D R Ž A J :

Ivo Bjelovučić:	1. Pjevaj mi pjevaj
„	2. Vsakoj hiži sveča
Ivo Brkanović:	3. Jutarnja pjesma
„	4. Jurjevska
Milo Cipra:	5. Gudački kvartet (II. stav.)
„	6. Kiša pada
S. M. Tarzicija Fosić: . .	7. Večernja rosa padala
„ . .	8. Šetala se djevojčica
„ . .	9. Zasadil Jezuš vinograd
Zlatko Grgošević: . . .	10. Dojmovi sa sela
Josip Hatze:	11. A tko nam je ukolu
Mirko Kolarić:	12. Sejaj, sejaj bažulek
„	13. Lepi moj vrtek ograjen
„	14. Oj kopina, kopina
„	15. Oj sončece sončeno
„	16. Večer večer sjala
„	17. Vu toj nemškoj zemlji
S. Lujza Kozinović: . . .	18. Poletjela dva goluba
„ . . .	19. Višnjica je rod rodila
Boris Krnic:	20. Nit me vetri
„	21. Svi šajkaši odoše
„	22. Zorja moja
Slavko Modrijan: . . .	23. U dane mladosti
Kosta Odak:	24. Oh veseli den
Branko Sakač:	25. Paji buji
„	26. Vuprem oči
Mladen Stahuljak: . . .	27. Zibu haju
„ . . .	28. Ftiček veli
Stanko Šimunić:	29. Lijepi moji rani strnokosi
„ . . .	30. Ej ljubičice
Dr. Božidar Širola: . . .	31. Obredne pjesme Hrvata kajkavaca
Miroslav Šlik:	32. Udaralo u tamburu đače
„	33. Grad se beli
„	34. Šokačka
„	35. Sadi lena novu lozu
„	36. Široko je polje
Rudolf Taclik:	37. Pet hrvatskih narodnih popjevaka iz Bosne
Josip Vrhovski:	38. Leti ftiček
„	39. Pod kopinom
Dr. Vinko Žganec: . . .	40. Bunjevačke pismice
„ . . .	41. Naša doda moli Boga
„ . . .	42. Što s' ono čuje

PROLJEĆE izlazi jedamputa mjesečno osim školskih praznika. Cijena ovog sveska 15 Kuna, a godišnja pretplata 50 Kuna. Knjižarska cijena 10 Kuna. Uredništvo PROLJEĆA, Zagreb, Gajeva ulica broj 28, brzoglas 80-02. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: SLAVKO MODRIJAN, Zagreb, Rakovčeva 21, brzoglas 45-05. Tisak Hrvatske državne tiskare, Zagreb, Frankopanska ulica broj 26. — Za tiskaru odgovara Stanislav Pintarić, Zagreb.

Poštarina plaćena u gotovu

PROLJEĆE

GLAZBA ZA MLADEŽ

UREDNIK: SLAVKO MODRIJAN

SLUŽBENO
GLASILO
USTAŠKE
MLADEŽI

GODINA III. SVEZAK VI., VII., VIII.

ZAGREB 1941-41.

KNJIŽNICA
MUZIČKE AKADEMIJE U ZAGREBU
Broj: 582

PROLJEĆE

GLAZBA ZA MLADEŽ

SLUŽBENO GLASILO USTAŠKE MLADEŽI

Godina III. Urednik: Slavko Modrijan Svezak VI., VII. i VIII.

DESETI TRAVANJ

U ovaj sveti i dragi dan 10. travanj donosimo u našem listu primjere osebujnog stvaranja našeg naroda na području glazbene umjetnosti. Stoljetne plodove duše čovjeka koji je imao svoja duhovna i tvarna dobra, ali nije imao svoju državu. Mladeži draga, tvoji predji ostavili su ti baštinu kakvom se može pohvaliti malo sinova i kćeri bilo koje narodnosti svijeta. Stoga smatramo, da je ovo jedinstvena prilika, da javno pred svojima i cijelim uljudbenim svijetom pokažemo što smo i što hoćemo.

Duša našega naroda izražena je na njemu svojstven način baš u narodnoj pjesmi i popijevci. Ako promotrimo dječje pjesmice, djevojačke, momačke, obredne, božićne i uskrsne popijevke, uvjerit ćemo se, da su one svojim riječima i napjevom odraz svakidašnjeg života i htijenja našega naroda. Popijevke mora, krša i ravnice razlikuju se medjusobno sadržajem ali i povezuju, jer narod je opisao pojedine časove svoga života i kraj u kojem živi na svoj način, ali uvijek počelima osebujnog hrvatskog glazbenog izražaja.

Uzdanico roda svoga, čitaj, pjevaj i slušaj narodnu pjesmu i popijevku, jer je to jedini način kojim ćeš upoznati dušu svoga naroda, upoznati svoje uljudbene vrjednote i prema tome usmjeriti svoj rad i želje u budućnosti.

Poglavnik to hoće, Upravni Zapovjednik nalaže, a mi slušajmo i nastojmo svim silama, da budemo dostojni povjerenja i zadaće koja nam je namijenjena u budućnosti hrvatskog naroda.

Hrvatski skladatelji svijesni svoje dužnosti prema svom narodu, a naročito prema tebi mladeži, okupili su se u tvom listu sa željom, da ti stvore glazbena djela koja će svojim sadržajem biti odraz duže tvoga naroda, a time i trajne narodonosne i umjetničke vrijednosti.

Mladeži, u ovaj dan, kad će diljem Hrvatske zakucati srca zajedno sa sestrama i braćom, koji danas još žive izvan granica naše oslobodjene i jedine domovine, obavežimo se svom narodu, da ćemo cijelim životom prigrliti našu narodnu glazbenu umjetnost, širiti je u sve redove našega naroda i time dokazati pred cijelim svijetom, da smo vrijedni baštinici stoljetnih uljudbenih i političkih tvorevina svojih predja. Domovima, livadama i pašnjacima, u školama i gradskim ulicama odzvanjat će pjesma iz stotina tisuća srdaca i tako na svakom mjestu i pred svima pokazati našu osebujnu glazbenu uljudbu po kojoj se razlikujemo od ostalih naroda i zovemo Hrvati.

Živimo, radimo i stvarajmo za budućnost svog naroda i jedine domovine Hrvatske.

Zlatko Grgošević

NARODNA PJESMA U GLAZBENOM ODGOJU MLADEŽI

Ni na kojem području duševnog stvaranja ne možemo obuhvatiti značaj nekog naroda tako snažno i neposredno, kao što ga primamo i shvaćamo slušanjem narodnog pjevanja. Pjesma je najslobodniji izraz duše. Narodna pjesma razotkriva cijelu dušu naroda: način gledanja na svijet, na prirodu, ljude, ljudske vrline i mane, radosti i žalosti, rad, odmor i zabavu. Svaka je narodna pjesma nastala za neku određenu svrhu, uvjetovana nekim poticajem iz narodnog života.

Bezimeni pjesnik i skladatelj — narod — osjeća i nosi u sebi izražajne oblike koji su baština davnih pređa. Istančanim ukusom odabire građu pomoću koje stvara riječi i zvukove, često istodobno, da njima izrazi ono, što je osjetila duša u času nadahnuća. »Od kolijevke do motike« — od poroda do groba — pjesma prati čovjeka. Nježne uspavanke, kojima majke uspavljuju svoju nejačad, pjesmice pastira i čobana, težaka i ratara, momaka i djevojaka na polju i u kolu, svatovske, obiteljske i obredne pjesme, pa pobožno pjevanje romara na putu do zavjetišta, pjevanje vojnika, koji odlaze da brane domovinu, guslara, koji slave junačka djela i žena narikača, koje oplakuju gubitak nekog dragog člana — to su glavni oblici narodne pjesme. Svaki pojedini oblik ima nekoliko stotina inačica, jer svaki kraj nosi svoj posebni izraz, svaki diše dahom zemlje na kojoj je nikao.

Nije li svaki Hrvat dužan da upozna i usvoji dio te baštine, pred kojom se zaustavljaju strani pjesnici i glazbenici puni štovanja i udivljenja?

Nameće se pitanje, kako i na kakav način upoznati našu mladež s pjesmama hrvatskog naroda. Tko će tu pomoći?

Odgovor na ovo pitanje nije težak: obitelj, škola, družtva i narodni odgajatelji.

Pokušat ćemo ovdje ustanoviti koliko bi svaki navedeni činilac trebao pridonijeti, da hrvatska mladež upozna i zavoli pjesme svojega naroda.

NARODNA PJESMA U OBITELJI

Selo je izvor čiste hrvatske pjesme, jer ono tu pjesmu stvara, čuva i predaje potomcima. U seljačkoj obitelji ne postoji briga da bi pjesma utihnula, ili da bi narodnu pjesmu zamijenili napjevi sadržajno bezvrijednih opereta i pomodnih pjesmica. U gradu je u tom pogledu mnogo teže. Mnogi gradski čovjek ne zna i sam ne pjeva narodnih pjesama, pa kako će svojoj djeci predati ono, čega sam nema? Utjecaji lake glazbene razonode u opereti, slikokazu, krugovalu i drugim javnim ustanovama za razonodu pogađaju dušu gradskog čovjeka, koji se bez svoje krivnje duhovno odnarođuje, jer dnevno prima glazbene dojmove, koji s hrvatskim narodnim izrazom nemaju ništa zajedničkog. Tko se jednom oduševi napjevima iz »Grofice Marice«, »Zemlje smiješka«, »Vesele udovice« i »Lili Marlen«, teško će

osjetiti ljepotu i snagu međimurskih, podravskih, slavonskih, bosanskih i primorskih narodnih napjeva. Tu stojimo pred dva svijeta: jedan je svijet površne razonode, a drugi je narod, kojega smo potomci.

Evo, na dobru sreću, samo jedan primjer:

Iz ponijevke, koja se je pjevala u gradu:
U jednoj tihoj, maloj kavani
Sjeđasmo sami
Ona i ja.
I t. d.
Iz jedne narodne pjesme:
»Čim ti hraniš svoje sokolove,
Čim ih hraniš, čime li napajaš?«
»Biser berem, sokolove hranim,
Suze ronim, sokolove pojim«.

Pročitajmo pažljivo jedne i druge riječi. Riječi nekad mnogo pjevanog »šlagera« nijesu ni birane, ni pametne, ni iskreno osjećane. Narodna pjesma (»Vozila se po moru galija«), naprotiv, odabire riječi, bezimeni ih pjevač osjeća i predaje na klasični način. Takvih bi se primjera za usporedbu moglo navesti mnogo stotina.

U novom je poredku u Hrvatskoj prestalo raspačavanje loše glazbe, koja je pod imenom »šlagera« otrovala ukus mnogog pojedinca sposobnog za primanje i razumijevanje dobre glazbe. Roditelji bi naše mladeži morali sami nastojati, da iz njihovih domova nestanu kajde neukusnog i plitkog sadržaja. Pjevanjem narodnih pjesama u obitelji najpovoljnije bi poslužili zdravom narodnom glazbenom odgoju mladeži. Sadržaji našeg »Proljeća« pružaju dovoljno gradiva za to!

Čitanjem narodnih bajka, priča i pripovijedaka, učenjem naizust lijepih narodnih pjesama i pjevanjem narodnih i u narodnom duhu stvorenih popjevaka preporodit će se ukus naše mladeži: ona će srcem osjetiti, razumom spoznati i cijelim svojim bićem zavoliti svoj narod, koji kroz stoljeća stvara nepresušno vrelo visoke umjetnosti i tako dokazuje svoju posebnost i vrijednost među drugim narodima.

NARODNA PJESMA U ŠKOLI

Iza obitelji najvažniji je odgojni činilac škola. Njezina promišljena stega utječe na razvoj uma, ona oplemenjuje srca i jača značaj mladeži. Taj veoma ozbiljni i važni posao ne smije biti obavljan u mrtvoj tišini, nego u vedroj srdačnosti, koja bodri, povezuje i privlači mladež. Pjesma, kretanje i igre oslađuju dnevni život težaka i ratara na poljima. Prenesimo ih i u naše škole. Za odmora, kod đačkih sastanaka i igara, neka se razlegne pjesma, koja će mnogu brigu učiniti lakšom, jer pjevajući povezujemo sva srca u jedno, sve misli u jednu i tu smo svi jednako važni i jednako složni.

Naučne osnove naših škola predviđaju potrebu glazbenog odgoja mladeži, a na nastavnicima je glazbe, da satove školskog pjevanja pretvore u vrijedni i za budući život potrebni glazbeni odgoj. Pogledamo li u prošlost, malo ćemo naći pojedinaca, koji su glazbeno odgojili povjerenu im mladež, ne zadovoljivši se samo savladavanjem kajdopisa i odgovorima na pitanja iz glazbene teorije. Veliki broj mladeži i njihovih roditelja ne osjeća potrebu slušanja dobre glazbe, ne posjećuje glazbenih priredbi i ne shvaća ljepota glazbenog jezika, ako i dospije na kakvu glazbenu izvedbu.

Kad bi tražili razloge zbog kojih je glazbeni odgoj ovako nedostatan, našli bi ih u načinu školskog glazbenog rada, koji je upravljen više mozgu nego srcu mladeži. Pjevanje je ŠKOLSKI PREDMET, *a ne umjetnost, pa zato nije ni čudo, kad ne uspostavlja duševnih veza s glazbenom umjetnošću.*

Ovdje nije mjesto za razpravljanje o metodama glazbenog odgajanja, koje bi mogli s malo volje i truda znatno poboljšati, no tu ćemo zahvatiti najvažnije: CILJ ŠKOLSKOG GLAZBENOG ODGOJA. *Mladež u školama mora naučiti lijepo i skladno pjevati, a pjevajući upoznati prije svega pjesme svojeg naroda kao i prikladna djela hrvatskih skladatelja. Svaku pjesmu i skladbu treba razčlaniti, objasniti njezin sadržaj i glazbeni oblik, pa tako mladež približiti glazbenoj umjetnosti.*

Objašnjavanjem kako je postala neka pjesma ili skladba, moglo bi se izravno djelovati na stvaralačku maštu nadarenih pojedinaca, a ti bi, naravno dobro i stručno vođeni, mogli i sami okušati svoju tvornu snagu, sastavljajući popijevke kao što ih narod izmišlja. Sudjelovanjem u školskim zborovima (i orkestrima, ako ih ima) unapređuje se ukus i brusi osjećaj za lijepe i sadržajne zvukove, bez kojih nema ni spomena o glazbenoj umjetnosti.

U gradovima gdje postoje glazbene škole trebalo bi privući što veći broj mladeži glazbenoj izobrazbi, jer je ta u stručnim rukama i mora imati određeni cilj.

Uspjeli smo u tome samo onda, kad više ne bude u Hrvatskoj akademski školovanih ljudi, koji o umjetnosti nemaju ni toliko pojma, koliko ga imaju dječje odgojiteljice susjednih nam naroda.

Priznajemo, da je lakše o tim pitanjima pisati, nego što je glazbeni odgoj provesti u djelo. Naši mlađi glazbenici morati će se odlučiti, da svoje znanje i ljubav za umjetnost predaju omladini svojega naroda, jer inače dolazi u pitanje i njihov vlastiti obstanak.

GLAZBENI ODGOJ U DRUŽTVIMA

Danas je naša mladež okupljena u svojim ustaškim ustanovama. Vrijedni su se upravitelji pobrinuli, da uvrste u te ustanove i umjetnost, kao ravnopravni sastavni dio.

Zagledamo li u najbližu prošlost, uvjerit ćemo se, da se kroz nekoliko desetljeća nije učinilo skoro ništa za glazbeni odgoj naše mladeži. To je osjećala mladež, to su osjećali njezini nastavnici glazbe i drugih umjetnosti, a pogotovo su to osjećali umjetnici, koji su gledali u skoro bezizglednu budućnost.

Zahvaljujući novom duhu rada i reda, otvorena su širom vrata prosvjeti. Probuđena je draga naša mladež i pozvana, da radom, čestitošću i cijelom dušom prione izgradnji oslobođene Domovine. Pozvani su i hrvatski umjetnici da doprinesu svoj udio izgradnji nove Hrvatske. Naši su skladatelji oduševljeno prihvatili taj poziv za suradnju, što najočitije svjedoče izdanja »Proljeća«. U godinu je dana nastalo i tiskom je objavljeno više skladba za mladež, nego što je bilo učinjeno u zadnjih trideset godina. Ta izdanja prima mladež po čitavoj domovini. Ustaški su logori pozvani, da s mladeži vježbaju određene skladbe i da priređuju glazbene sastanke, sijela i koncerte.

Mnoge je zatekao taj posao nepripravne, što nije ni čudo, ako se sjetimo, kakvi su bili temelji prijašnjeg glazbenog odgoja. Ipak: danas nema ni za koga isprike! Naša je dužnost upoznati, usvojiti i zavoliti hrvatsku narodnu pjesmu i glazbu i s ponosom je predavati mladima, jer ćemo samo tako postati dostojni baštine naroda koji je bez škola, bez tuđe pomoći, suradnje i savjeta čuvao luč hrvatske uljudbe iz davne prošlosti do danas.

Priređivanjem pokrajinskih glazbenih smotra i priredbom glavne smotre u Zagrebu, dalo bi se mnogo toga učiniti za procvat i napredak glazbenog odgoja mladeži.

NARODNI ODGAJATELJI I NARODNA PJESMA

Narod smo svi mi zajedno. Narodni je odgajatelj svaki, tko je sam sebe toliko odgojio, da primjerom, savjetom, pobudom znanjem i stvarnom pomoći poboljša i uljepša život svojih sunarodnjaka. Hrvatsku mladež odgajaju roditelji, nastavnici i družtva u kojima se kupi mladež, ali je odgaja i cijelo družtvo: javni radnici, novine, kazališta, slikokazi, krugoval, knjige, prijatelji, pa čak i zabave i izleti. Kad bi svi ovi činioci odgoja doprinijeli svoj udio, te kad bi taj udio bio zaista odgojno vrijedan, lako bi mi gledali u budućnost.

Što koristi iskrena ljubav roditelja, na primjer, prema dobroj glazbi, što koristi dalje savjesni odgoj u glazbenoj školi, ako mladež istodobno na javnim priredbama sluša i izvodi plitku glazbu (kao na primjer »Lili Marlen«) i kad čuje, kako odrasli oduševljeno plješču i uživaju u takvoj glazbi. Plitke riječi dvolična sadržaja ne mogu ni u kojem slučaju probuditi osjećaja junačkog ponosa u dušama jer je njihov cilj da površno podraže taštinu glazbeno neodgojenih slušatelja.

U borbi s »Lili Marlen« mora podleći lijepa hrvatska narodna pjesma, tim prije, što još nije ni uhvatila korjena u srcima naše mladeži.

Još jedan primjer.

Daje se predstava za hrvatsku mladež. Predstavljaju djeca i nastoje svoje uloge dati koliko mogu bolje. Iza jednog prizora zazvuči glazba i na pozornici se pojavljuje »dječji balet«. Male djevojčice tapkaju sitnim nožicama neskladno, na licu im se odsijeva namještenost i plitkost. Ukupni je utisak prije žalostan nego šaljiv. Veliki pljesak. Sva djeca vjeruju da su vidjela i osjetila umjetnost, no ta je uistinu daleko i daleko odsutna.

Koja će od tih djevojčica dostojno stati kraj svoje seljačke sestrice, da s njom i ostalima zaigra kolo?

Balet i kolo! Kako se to može uobće uzporediti? Balet se pleše čak u kazalištu, a kolo na blatnoj ledini po selima.

A hrvatska duša?

Dokle će pravi baštinici prastare hrvatske uljudbe stajati u prikrajku i motriti kako im gradska djeca plešu plitke balete? Seljačko dijete osjeća tu plitkost, jer nosi narodnu dušu.

Velika je dužnost odgajatelja (u najširem smislu), da svoj hrvatskoj djeci izravnaju puteve hrvatskoj duši.

Zaključujući ovo razmatranje, koje smo napisali u čast hrvatske narodne pjesme, zašutjevši pred veličinom dubokog umjetničkog osjećaja naših djedova i pradjedova, morali smo i na koju stranputicu. Ne zato da nekog korimo ili zato što bi vjerovali, da neki članovi našeg naroda ne mogu ništa doprinijeti odgoju mladeži. Mi vjerujemo, da je umjetnički odgoj neprocjenjivo važan činilac u oblikovanju duše. On razotkriva neslućene ljepote, sili na krajnju strpljivost, priučava na odabiranje izraza i osjećaja, te jača i oštri ukus, koji u životu i radu čovjeka ima presudnu ulogu.

Mi vjerujemo u hrvatski glazbeni odgoj, jer znamo, da je hrvatski narod i po priznanju stranaca vlasnik najljepše i najraznovrsnije baštine pjesama i popjevaka, koje sadržajem i ljepotom nadilaze mnoge druge narode.

Vjerujemo, da hrvatska mladež ima snagu, da sačuva i dalje preda tu djedovsku baštinu. Vidimo, da u oslobođenoj Hrvatskoj umjetnici oduševljeno rade za našu mladež, doprinoseći svoja djela, hrvatski osjećana i građena, u ruke naše uzdanice.

Vidimo, da nas u tom radu podupiru mnogi, a osobito ustaški prosvjetni radnici.

Puni vjere i ljubavi odklonit ćemo ono, što je još preostalo iz prošlih vremena, da prava narodna pjesma zaori iz tisuća i tisuća mladih grla: narodu u čast, a Poglavniku na uzdarje!

Petar Grgec

ŽIVOTNO I ESTETSKO ZNAČENJE HRVATSKE NARODNE LIRIKE

Veliki dio kipova i ukrasa s Partenona, najljepšega staroga grčkoga hrama u Ateni, nalazi se u Britanskom muzeju u Londonu. I tamo čovjek uživa u tim umjetninama i divi im se, ali to nije više onaj doživljaj, što ga je imao stari Atenjanin, koji je dolazio pred Partenon i u njegove prostorije kao vjernik, da izvrši svoje bogoštovne dužnosti. Staromu je Atenjaninu Partenon bio najljepši sadržaj njegove kulture, ujedinjen s njegovim ponosom i cijelim životom, a posjetilac Britanskoga muzeja gleda pred sobom samo odlomke velikoga stvaralačkoga rada kao nešto, što je ipak daleko od njegovih najozbiljnijih životnih sadržaja.

Nešto slično doživljava čovjek i s hrvatskom narodnom pjesmom, kada je upoznaje samo iz knjiga. I najljepši tekstovi postaju obično u knjigama muzejske vrijednosti, istrgnute iz velike cjeline narodnoga života i donekle lišene najdubljega značenja životne zbilje.

Zato tko hoće shvatiti hrvatsku narodnu pjesmu u svoj njezinoj potpunosti, taj se mora uživjeti u čitav narodni život sa svim njegovim potrebama i promjenama. Jer narodna pjesma nije nikakva igra u običnom značenju riječi, nego pretvaranje čitavoga života u plastične vrijednosti.

Na vrhuncu svega stoji vjera u Boga, u besmrtnost duše, u ćudoredni smisao svega čovječjega slobodnoga rada, u vječno nagrađivanje i vječnu kaznu.

Bog zna, iz kakve davnine potječu usklici: Lado! Ljelo! Dodo! Možda su te nerazumljive riječi doista ostatci starih, još poganskih mnogobožačkih vjerovanja. Ali danas sve je to u skladu s jednobožačkim nazorom o svijetu. Narod ratar i stočar moli se jednomu Bogu, zakonodavcu i upravitelju svemira i prirode, za uklanjanje nevolje i divljaštva, za prve uvjete tvarne i duhovne kulture. Molitva se pretvara u ovakve stihove:

Molimo se višnjem Bogu
Vojno le, dodo le!
Da popune vihar vitar,
Vojno le, dodo le!
Da udari tiha kiša,
Vojno le, dodo le!
Da porosi naša polja,
Vojno le, dodo le!
I travicu litinicu,
Vojno le, dodo le!
Da nam marva paše ima,
Vojno le, dodo le!
Molimo se višnjem Bogu,
Lale mile, dodo le!
Da podrane višti lovci,
Lale mile, dodo le!

Da pobiju divju zvirad,
Lale mile, dodo le!
Da slobodno marva pase,
Lale mile, dodo le!

Poput Dantea i hrvatskih pjesnika Zoranića, Vetranica i Gundulića i naši su se narodni pjevači zalijetali slutnjom i vidovitim zanosom u raj, pakao i čistilište. U pjesničkom stvaranju vidjeli su tamo i ovakve prizore:

Šetali su tri Božji anjelci
Okol dvora smiljene[1] Marije.
»Smilujte se, smiljena Marijo,
Podajte nam ti ključi od raja,
Gremo gledat, kako je va raju!
Mili Bože, al' je v raju lipo!
Nasred raja tri mlade divojke:
Jedna češe žute lasi svoje,
Druga pere bila lišca svoja,
Tretja šije bilo ruho svoje.
Ka češala žute lasi svoje,
Ta j' sirote lipo očešala,
S tim je mlada raja zaslužila;
Ka je prala bila lišca svoja,
Ta j' sirote lipo umivala,
S tim je mlada raja zaslužila;
Ka je šila bilo ruho svoje,
Ta j' sirote lipo odevala,
S tim je mlada raja zaslužila.
Šetali su tri Božji anjelci
Mimo dvora smiljene Marije.
»Smilujte se, smiljena Marijo,
Podajte nam ti ključi od pakla,
Gremo vidit, kako je va paklu,«
Mili Bože, al' je v paklu grdo!
V paklu gore tri mladi junaci:
Jednom gore noge do kolena,
Drugom gore ruke do ramena,
Tretom gori telo do očiju.
Kemu gore noge do kolena,
On je silom tuje blago zimal[2];
Kemu gore ruke do ramena,
On je tukal starca oca svoga;
Kemu gori telo do očiju,
Prevaril je veru divojačku.

[1] Smiljen, milosrdan. [2] Zimati, uzimati, oduzimati.

Velik dio pjesama posvetio je narod radu. U prvom redu u umnomu radu, kojemu na čelu stoji narodni guslar. Taj je guslar siromašan i zanemaren, jer ljudi ne vrše svojih dužnosti prema njemu. On je svije-

stan, da svojim pjevanjem služi narodu, i da bi mu narod zato morao osigurati dostojan opstanak. No umjesto da živi doličnim životom, on ne može uzdržavati ni sebe ni svoju djecu. Ipak ne će da odustane od svojega zanimanja, jer mu je gudalo potrebito isto tako kao i desna ruka, a strune su na guslama njegovo banovanje. Kranjčević govori jednom, kako zaboravlja sav svoj jad i gorčinu, kada digne oči k vili pjesme: »I kad dignem oči k tebi, — ko po cvijeću trnjem hrlim« (Vili pjesme). Slično raspoloženje osjeća i narodni pjevač, kada pjeva uz gusle:

Gusle moje, moja davorijo!
Teško meni, a i vama sa mnom;
Teško onom, tko se na vas hrani,
Na vas hrani, i oda zla brani!
Jer kad ručam, za užinu ne znam;
Gdje užinam, večerati nemam,
A kamo mi harač i vergija?[1]
Kamo djeci hrana i odijelo?
Kak zujite, svakomu ste drage,
Kad pjevate, i mnogim ste karne;[2]
Ne možemo svakom ugoditi:
Njetko hoće krvi i mejdana,
Njetko traži pljačke i šićara.[3]
Oj gudalo, moja desna ruko,
A vi dlake, moje banovanje!

[1] Vergija, porez. [2] Karan, onaj koga kore. [3] Šićar, plijen.

I ručni rad pretvara narodna pjesma u estetske vrijednosti. Stihovi zasladuju oranje, kopanje, sijanje, žetvu, berbu i t. d. Uz najljepše cvijeće odabire momak ratar i rad na njivi, da njime dođe do srca svoje odabranice. Po najplodnijim krajevima hrvatske domovine pjeva seljak i danas:

Kupi mi, babo, volove,
Da orem diki dolove,
Da orem njivu zelenu,
Da sijem travu djetelju,
Da sijem sitan bosiljak,
Da raste malen pupoljak.
Izniko, babo, bosiljak,
Ja ubrah, babo, pupoljak,
Da kitim diku malenu,
Još mladu Maru veselu.
Pupoljak d' no miriše,
A moja dika uzdiše.

Uz žetvu i uz berbu pjevaju se nebrojene pjesme, a uz to se vrše stalni obredi, koji se pretvaraju u prave životne drame i oratorije. Najmarljiviju žetelicu kite žetvenim vijencem. U crkvu polazi povorka radnoga naroda noseći na blagoslov kruh od nove pšenice ili najljepši grozd od berbe u vinogradu. Pjesma slavi sav rad, što ga seljaci i seljakinje imadu s lanom počevši od sijanja i plijevljenja pa sve do tkanja i oblačenja lanene odjeće. A kada se u jesenskim ili zimskim dugim noćima sastanu prelje na svoj posao, čuje se među njima i ova pjesma:

Predite, prelje, udat će vas majka.
Za koga, mila majko?
Za pisara, kćerko!
Ne ću, ne ću, mila majko!
U pisara bile ruke, crna pogača.
Predite, prelje, udat će vas majka.
Za koga, mila majko?
Za kovača, kćerko!
Ne ću, ne ću, mila majko!
U kovača crne ruke, crna pogača.

Predite, prelje, udat će vas majka.
Za koga, mila majko?
Za volara, kćerko?

Oću, oću, mila majko!
U volara rosne gaće, bile pogače.

Temelj narodnoga opstanka jest uređena obitelj. **Čudoredne veze između roditelja i djece,** između rodbine i svojte, između pobratina, posestrima i kumova nadahnule su narodnim pjevačima i pjevačicama mnoge epske i lirske pjesme, koje se odlikuju neobičnom slikovitošću i dirljivošću. Rijetko se gdje nalazi toliko obilje naziva za obiteljske i rodbinske odnose kao u hrvatskom jeziku. Obitelj je glavno rasadište prave prosvjete, čovječnosti i uljuđenosti. A priprava za obitelj i sadržaj obitelji jest ljubav: ljubav između zaručnika i zaručnice, između muža i žene, između roditelja i djece, između braće i sestara i t. d. Ta ljubav ne smije biti nikakva igra ni površna zabava, nego se mora uzdići do prave kreposti, koja čini čovjeka spremnim na najveće žrtve, pače i na samu smrt za svoje mile i drage i za njihove svetinje. Težnja je narodne pjesme za obitelju, u kojoj imade mnogo članova. U više inačica opjevan je ovakav motiv:

Što se ono brijegom šeće?
Nije l' Bog dô tko od Bosne,
Jal'[1] od moga zavičaja,
Da poručim majci mojoj:
Da ne dava sel:e moje
Ni za samca, ni udovca;
Samcu muka ugoditi,
A udovac prvom kori.
Već da j' dade ko i mene,
Gdjeno svekar i svekrva,
Gdjeno djever i jetrva,
Gdjeno ima zaovica!
Kad se mlada u rod spremam
Svekrva mi dare slaže,
A svekar mi svjete daje,
Jetrva mi pite kuha,
A djever mi konja sedla,
A zaova kite kiti,
A vojno se 'nako šeće,
Pa mi i on svjete[2] daje:
Nemoj, draga, puno stati:
Od subote do nedjelje!

[1] Jal', jali, ili, [2] Svjet, savjet.

U mnogo oblika osuđuje se rastavljanje odabranika i odabranica. Ali isto tako opjevani su i roditelji, koji blagoslivlju ljubav svoje djece, kao što to čini na pr. majka u ovoj krasnoj pjesmi:

Mujo majku po đulbašči[1] voda,
Po đulbašči, po zelenoj travi.
Pa je vodi mrkoj trninici.
»Nuto, majko, mrke trninice,
Onake su oči u djevojke,
U djevojke, a u moje drage.«
»»Neka, sine, suđena ti bila!««
»I ti, majko, puno živa bila!«
Pa je vodi bijelu zambaku:[2]
»Nuto, majko, bijela zambaka,
Ovako je lice u djevojke,
U djevojke, a u moje drage.«
»»Neka, sine, suđena ti bila!««
»I ti, majko, puno živa bila!«
Pa je vodi rumenoj ružici.
»Nuto, majko, rumene ružice,
Ovako je lišce u djevojke,
U djevojke- a u moje drage.«
»»Neka, sine, suđena ti bila!««
»I ti, majko, puno živa bila!«
Pa je vodi vinovoj lozici.
»Nuto, majko, vinove lozice,
Ovake su kose u djevojke,
U djevojke, a u moje drage.«
»»Neka, sine, suđena ti bila!««
»I ti, majko, puno živa bila!«

[1] Đulbašča, vrt s ružama. [2] Zambak, ljiljan.

Hrvatski se narod nerazdruživo saživio sa svojom rođenom grudom davši svim svojim krajevima pečat hrvatske duše. Posebnim je vijencem slave okitio Senj, Kotare, Klis, dvije Kladuše, Bihać, Sarajevo, Dunav, Savu, Dravu, Neretvu, Cetinu, Trebević, Plješivicu i druga hrvatska mjesta. Bez pečata hrvatske duše to bi bila i za nas i za vanjski svijet samo prazna imena bez dubljega značenja i bez života. Samo Hrvat može potpuno osjetiti ljepotu stihova o »Savici tihoj, vodi hladnoj«, o »Neretvi, sirotinjskoj kletvi«, o »malom Međimorju«, samo u hrvatskoj duši imadu pravu rasvjetu prirodni pejzaži, naslikani stihovima »Marjane, Marjane, ča barjak ne viješ?« »Popuhnul je tihi vetar i odnesal Mari krunu«, »Vrbniče nad morem« i t. d. Mi gledamo s veseljem i ponosom naše narodne nošnje u hrvatskim muzejima, ali pravi život, ujedinjen s hrvatskom domovinskom grudom, postaju te nošnje na pr. u ovakvim stihovima, u kojima su prikazana hrvatska mjesta okolo Zenice:

Vita jelo, uzvij brdu grane,
Uzvij grane, uzmi me na grane,
Dokle prođu gerzi[1] Crkvičani,
Dok pronesu pamet i lipotu,
Dok pronesu široke rukave,
I još lipše, kajišli-opanke[2]
I još više, burmu[3] nad očima,
I niz burmu kitu do ramena;
Da j' u mene srce od kamena,
Već bi mi se rastopilo mladoj.

Lipa jelo, uzvij brdu grane,
Uzvij grane, uzmi me na grane,
Dokle prođu gerzi Zeničani,
Dok pronesu pamet i lipotu,
Dok pronesu svilene rukave,
I još lipše, fesić nad očima,
I niz fesić kite do ramena;
Da j' u mene srce od kamena
Već bi mi se rastopilo mladoj.

Vita jelo, uzvij brdu grane,
Uzvij grane, uzmi me na grane,
Dokle prođu gerzi Čajdražani,
Dok ponesu široke rukave
I još više, širite[4] na prsih,
I još više, šargiju[5] u ruci,
I još više, kajišli-opanke;
Da j' u mene srce od kamena,
Već bi mi se rastopilo mladoj.

Vita jelo, uzvij brdu grane,
Uzvij grane, uzmi me na grane,
Dokle prođu genzi Janjičani,
Da pronesu kerane[6] rukave,
I još više, kratke fermenčiće,[7]
I još lipše, šarene peškire[8],
Niz peškire kita do ramena;
Da j' u mene srce od kamena
Već bi mi se rastopilo mladoj.

Vita jelo, uzvij brdu grane,
Uzvij grane, uzmi me na grane,
Dokle projdu gerzi Podbrižani,
Dok pronesu pamet i, lipotu,
Dok pronesu spušćane košulje,
Pod košuljom granate tozluke;[9]
Da j' u mene srce od kamena,
Već bi mi se rastopilo mladoj.

Vita jelo, uzvij brdu grane,
Uzvij grane, uzmi me na grane,
Dokle projdu gerzi Putišani,
Dok pronesu pamet i lipotu,
Dok pronesu prejene[10] košulje,
I još lipše, krmezli[11] šalove;
Da j' u mene srce od kamena,
Već bi mi se rastopilo mladoj.

[1] Gerz, đerz, momak. [2] Kajišli-opanci, opanci s remenjem. [3] Burma, obično prsten, ali ovdje je to svitak ili zavoj na ručniku oko glave. [4] Širit, trak za rubljenje haljine. [5] Šargija, vrst tambure. [6] Keran, s kerama, s čipkama. [7] Fermenčić, prslučić. [8] Peškir, ručnik. [9] Tozluci ili tozluke, dokoljenice. [10] Prejene, od pređe. [11] Krmezli, grimizan.

Ovakve himne narodnoj nošnji nije još nitko spjevao, nego samo narod, koji tu nošnju stvara i koji s njom i u njoj proživljava najljepše i najsvečanije časove svojega života.

Za ovakvu oduhovljenu domovinu, punu ljepote, valja biti spreman sve žrtvovati. Zato je Hrvat opjevao mnogobrojnim pjesmama **junaštvo i vojsku.** Kada treba braniti svoju rođenu grudu, onda su koračnice burne i odlučne. Tu se čuju stihovi, koji zvuče kao vojničke odsječene zapovijedi.

Svi junaci, mač u ruci!
Sutra ćemo k Banjoj Luci!
Onde će nam bane doći;
Ban će nami kaživati,
Kud će vojska maršírati:
Na Udbinu na užinu!
Na Polaču na pogaču!
Kninu gradu na večeru!!

Ali kada je trebalo gaziti tuđu zemlju i probijati se svijetom od nemila do nedraga za tuđu korist, onda su naši narodni pjevači i pjevačice bugarili tužno i jadovito, pjevajući ovakvu baladu o sudbini hrvatskoga vojnika:

Opravljala majka
U katane[1] ranka,
Bilu svilu[2] majka
Konju do kopita,
Zlatnu uzdu[3] majka
Konju do kolina,
Sitan biser majka
Konju u pol grive;
A sedlo je, majka,
Konju do prsiju.
Kad ga opravila,
Triput poljubila,
Kad ga poljubila,
Caru poklonila.
Kad je ot'šo ranko
U careve dvore,
Sve carice,[3] majko,
Izašle pa glede:
»Gle lipa junaka!
Kako ga je mogla
Prigoriti majka,
Prigoriti, nane,
Caru pokloniti?«
Kad je ot'šo ranko
Na prve kvartilje,[4]
Sablju polomio.
Kad je ot'šo ranko
Na druge kvartilje,
Konj mu s' razbolio.
Kad je ot'šo ranko
Na treće kvartilje,
I sam se je, nane,
Bolom razbolio.
Al govori ranko:
»Jao, tuđe ljube,
Krevet namišćajte!«
Al mu tuđa ljuba
Sa zlim[5] odgovara:
»Tuđ si ženik, ranko,
Iz tuđe si zemlje,
Ne mogu ti, ranko,
Krevet namišćati.«
»Oj vi, tuđe sele,
Ladne vode dajte!«
»Tuđ si bratac, ranko,
Iz tuđe si zemlje,
Ne mož'mo ti, ranko,
Ladne vode dati.«
»Oj vi, tuđa braća,
Način'te mi lada!«
»Tuđ si bratac, ranko,
Iz tuđe si zemlje,
Ne mož'mo ti, ranko,
Načiniti lada.«
»Oj vi, tuđe majke,
Naslon'te me na se!«
»Tuđ si sinak, ranko,
Iz tuđe si zemlje,
Ne mogu te, ranko,
Nasloniti na se.«
Al govori ranko:
»Da zna moja majka,
Moja bi se majka
U ticu stvorila,
Od perja bi majka
Krevet namišćala,

U kljunu bi majka
Ladne vode dala,
Od krila bi majka
Lada načinila,
Sama bi me na se
Bolnog naslonila.«
To ranko izusti
A dušu ispusti.

[1] Katana, vojnik konjanik. [2] Objekt zavisan od riječi opravljala. [3] Carica znači i carevna, careva kći. [4] Kvartilj, kvartir, stan, konak. [5] Sa zlim, zlosrdice, neprijazno.

Misao se zajedno s maštom uzdiže i dalje od domovine, da stvori **sliku čitave prirode i čitavoga svijeta.** Obuhvaćajući zemlju, sunce, mjesec, zvijezde, godišnje mijene, ćud divljih i domaćih životinja, osobine bilja, ruda i svakojakih drugih predmeta stvorila je stvaralačka snaga narodnih pjevača velik broj lirskih pjesama. Potezi su katkada veličanstveni, kao na pr. u ovoj pjesmi o Bogu, suncu i sirotama:

Pita majka žarenoga sunca:
»Aj ti sunce, moje čedo drago!
Esi meni trudno i umorno
Vavijek hodeć, nigda ne stojeći?«
Žarko sunce majki odgovara:
»Ne pitaj me, moja stara majko!
Tebi trudno ni umorno nisam,
Jer ja imam dobra prijatelja,
Prijatelja Boga Velikoga.
Nego, kad je na po dana, majko,
Onda mene na krioce prima,
A kade su doba od dizanja,
Ne budi me, čim se junak budi,
Neg' me gladi rukom po obrazu:
Ajde, ustaj, moje žarko sunce,
Da grijemo po sv'jetu sirote!«

Drugi put opet znadu se prirodne slike odlikovati najvećom nježnošću i gotovo sentimentalnošću. Pjesma »Tiček leti, tiček leti, tičica za njim leti«, koja je osvojila i naše koncertne dvorane, imade nesamo krasan napjev nego i divne, stilistički i estetski upravo savršene riječi. Gotovo isto tako dražesnu, nenametljivu, upravo slikarskom plastikom izrađenu ljepotu otkrivamo u ovim dirljivim bosanskim stihovima o košuti i njezinu lanetu:

Lov lovili Gračani,
Ulovili košutu.
Ljuto cvili košuta:
»Pustite me, Gračani,
Da ja odem u goru,
Da podojim janješce,
Doći ću vam na viru.«
Pustiše je Gračani,
Ona ode u goru,
Al' u gori Vile vile,
Kod njih sidi janješce
Pa no gleda Vile vile,
Gdi su kolo uhvatile.
Ona uze janješce
Pa ga poče dojiti.
Sve ga mlada svituje:
»Dušo moja, janješce,
Ako hudo ogladniš,
Eto doli Jezer-polje,
Ti popasi travice;
Medno moje janješce,
Ako hudo ožedniš,
Evo doli livoda,[1]
Ti se napij vodice.«
Pitalo je lanešce:
»A kud ćeš ti, majčice?«
Govori mu košuta:
»Odoh, dušo, Gračanim;
Ne ćeš majke viditi.«
Ona ode Gračanim,
Osta lane plačući
A za majkom gledajuć.
Košuta se obzire,
Suze lije ko kiša.

[1] Livoda, livada.

Sav je hrvatski narodni život povezan s pjesmom. Razvili su se **obredi i običaji,** koji prate čovjeka od poroda do sprovoda. Svako godišnje doba imade svoje pjesme, kojima je svrha, da rad i muku, život i smrt, veselje i žalost pretvore u ljepotu. Od nove godine do Božića i od rana proljeća do kasne zime priređuju se u različitim krajevima različiti ophodi i svečanosti, u kojima se razigrana duša prenosi u neslućene krajeve preobraženja. Pjesništvo uzveličava život učvršćujući ljude u uvjerenju, da sve, što proizlazi iz čovječje duše, imade neprocjenjivu vrijednost. U tom pjesničkom preobraženju nije nikakvo laskanje ni pretjeravanje, kada se na pr. svatovi međusobno nazivaju gospodom, kada se domaćinu daje ime ban, ili kada se i siromašna kućica naziva dvorima. Što ne može učiniti jedan, mogu učiniti svi. U tim obrednim pohodima i neke vrste dramama snažno se očituje društvena svijest, za koju su se nekadašnja hrvatska pokoljenja odgajala u zadrugama. Selo daruje svoje koledare, svoje kraljice, svoje »dide«, svoje »vučare«, svoje priređivače i priređivačice jurjevskih. žetvenih i drugih svečanosti, jer su to njegove opće priredbe, za koje se mora skrbiti čitava zajednica. Čitavo selo moglo je bez velike štete održavati i gozbe, koje su trajale po tri i po više dana. Svaki je dao nešto, i tako se nitko nije previše istrošio. Ali kada je propadanjem starih zadruga oslabila i svijest o zajedničkoj uzajamnosti, izgubili su se u mnogim krajevima i stari običaji, jer pojedinci nisu mogli više za njih smoći dovoljno sredstava. To je uz druge razloge također nešto pridonijelo tomu, da novije obredne i običajne narodne pjesme nemaju one ljepote, kojom su se odlikovale starije pjesme.

Svakako, tko hoće te pjesme shvatiti u potpunoj njihovoj vrijednosti, t j ih ne smije promatrati muzejski, nego, kao dio velikog narodnog života. Onda će u najvećoj ljepoti sinuti pre dnjim na pr. ovakvi stihovi starih slavonskih koledara:

Danak svanu, koledo! !
Sunce granu, koledo!
I obasja, koledo!
Naše gore, koledo!
Plodne njive, koledo!
I obasja naše dvore,
Naše dvore i timare,[1]
I obasja koledare.
Sunce zađe, koledo!
Rosa pade, koledo!
I natopi, koledo!
Naše gore, koledo!

Plodne njive, koledo!
I livade, koledo!
I ovlaži prašne dvore
I razgali koledare!
Oblak zastre, koledo!
Vedro nebo, koledo!
Munja šica,[2] koledo!
I ori se grmljavina;
Kiša pada iz oblaka
I nakvasi vrte naše
I napoji naše njive,
I okupa koledare!

[1] Timar, imanje. [2] Šicati, šikati, šibati, sijevati.

Svadbene su pjesme dio prave životne drame, za koju se brinu svi svatovi. Stare pjesme slične su posudama, iz kojih se nikada ne iscrpljuje staro vino. Razumijemo ono bockanje dviju skupina pjevačica u bosanskim muslimanskim svatovima, kada se u razigranosti čuju i ovakvi stihovi:

Mi smo paše, vi ste sluge naše,
Mi gospoda, a vi ispod poda

Mi dukati, a vi čandrljini,[1]
Mi smo sedla, a vi ste samari,
Mi smo uzde, a vi ste julari.

[1] Čandrljin, krivi, patvoreni dukat.

U Slavoniji su svatovi znali biti i previše raskošni. Zajednička gozba trajala je katkada više od tjedan dana. Uz sviranje gajdaša, uz pjesme, zdravice i pripovijetke prolazilo je vrijeme veselja. Kada su se svatovi sakupljali, dočekivale su ih mlade žene i djevojke pjesmom:

Dobro došli, mili gosti,
Sad u naše bijele dvore!
Bijeli dvori otvoreni,
U dvori je sve veselo.
Šeću u dvore golubovi
I bijele golubice,
Kićen-svati i svatice.

Mladenac i mladenka su i tu glavne osobe u svadbenoj drami. Drugi svi sačinjavaju zborove za njihovu proslavu. Mladencima se pjeva i ova pjesma:

Boga moli lipa Ana,
Oj, Boga moli:
»Daj mi, Bože, do dva dobra,
Oj, daj mi, Bože!
Daj mi oči sokolove,
Oj, daj mi, Bože!
Daj mi krila labudova,
Oj, daj mi, Bože!
Da preletim preko gora,
Oj, daj mi, Bože!
I do dvora dragog moga,
Oj, daj mi, Bože!
Da ja vidim vjerenika,
Oj, daj mi, Bože!
Je li lijep, kako kažu?
Oj, je li lijep?
Je li dobar, kako hvale?
Oj, je li dobar?
Šta mu rade sad u dvoru?
Oj, šta mu rade?
Igraju li divno kolo?
Oj, igraju li?
Vodi li mu kolo majka?
Oj, vodi li mu?
Začinje li ona pjesme?
Oj, začinje li?
Vije l' mu se svilen barjak,
Oj, vije l' mu se,
Pred njegovih bijelih dvori,
Oj, pred njegovih?«
Boga moli lipa Ana,
Oj, Boga moli.
Boga moli, umoli ga,
Oj, Boga moli.
Dobi oči sokolove,
Oj, dobi oči,
I još krila labudova,
Oj, i još krila,
I preleti preko gora,
Oj, i preleti,
A do dvora dragog svoga,
Oj, a do dvora.
Vidje svoga vjerenika,
Oj vidje svoga.
On je ljepši, neg' što kažu,
Oj, on je ljepši;
On je bolji, neg' ga hvale,
Oj, on je bolji.
Pred dvorom mu igra kolo,
Oj, pred dvorom mu,
I vodi mu kolo majka,
Oj, i vodi mu.
Pred dvorom se barjak vije,
Oj, pred dvorom se,
Nuz[12] barjak je vito koplje,
Oj nuz barjak je,
Usred dvora usađeno,
Oj, usred dvora,
Na njem kita žuta smilja,
Oj, na njem kita,
Kita smilja i bosilja,
Oj, kita smilja,
I još stručak ružmarina,
Oj, i još stručak,

Čim će Anu nakititi,
Oj, čim će Anu,
Navrh koplja žuta tunja,
Oj, navrh koplja,
Žuta tunja suva zlata,
Oj, žuta tunja,
Čim će Anu darivati,
Oj, čim će Anu.

Obrednik narodnoga života bio bi monoton i dosadan, kad ga ne bi pratila raznolika raspoloženja.

Narodni pjevači i pjevačice znadu u različitim zgodama biti i veseli i žalosni i obijesni i porugljivi.

Naše narikuše spjevale su tisuće i tisuće ovakvih naricaljki:

Ajme, ćaća moje žarko sunce,
Žarko sunce, svoje jedinice,
Zašto si me tako ostavio,
Ostavio sinju kukavicu
Siroticu nevoljnu i crnu?
Nema više tvog mila pogleda
Da me prati do ladna bunara;
Nema više tvoje meke ruke
Da mi gladi u kosi uvojke,
Da mi briše suze radosnice
Mlado čelo znojem poliveno
I ledene zgrije modre prste;
Nema više roditeljske duše
Da mi jadnoj u pomoći bude,
Osamljenoj sinjoj kukavici,
Sirotici nevoljnoj i crnoj.
Ajme, ćaća, moga srca pola
Vrati mi se, ako Boga znadeš
Nitko srce veće za me nema,
Niti srca, nit ljubazne riječi;
Život mi je jedna gorka patnja,
Gorka patnja, kojoj nema lika.
Vrati mi se, sunce ogrijano
Vrati mi se il' me uzmi sobom.[1]

[1] Ivan Raos, Običaji i naricaljke na dan mrtvih, Hrvatski narod, 1. XI. 1941.

Narodni je duh svestran pa se očituje i u brojnim ovakvim pjesmama šale i dobrovolje:

Dva se grada naporedo grade,
Jedno Jajce, a drugo Jezerce.
Jajce gradi Jajčanine Ivo,
A Jezerce Jezerkinja Mara.
Poručuje Jajčanine Ivo:
»Bora tebi, Jezerkinja Maro,
Čuo jesam, a vidio nisam,
Da ti jesi tankoprelja, Maro,
Poslat ću ti misirsko povismo,
Uz povismo šimširli-vreteno.
U mene je svojih devet drugâ,
Opredi mi svakom po boščaluk,[1]
Svakom momu drugu po maramu;
Što t' ostane, moja Maro draga,
Spremaj ruvo za tvoje svatove
I opredi sebi košuljicu,
U čemu ćeš meni doći, Maro.«
Poručuje Jezerkinja Mara,
Poručuje Jajčaninu Ivi:
»Al' bora ti, Jajčanine Ivo,
Čula jesam, a vidila nisam,
Da ti jesi dobar kovač, Ivo.
Poslat ću ti paru carevicu,
Skuj ti meni brda i brdilo
I svu ormu,[2] štogod stanu valja.
U mene je sedam drugarica
Svakoj drugi skuj mi po pavticu,[3]
Što t' ostane, moj dragi Ivane,
Potkuj konja i napij se vina
I skuj sebi trke niz tozluke,[4]
U čemu ćeš mene dočekati.«

[1] Boščaluk rubenina na dar od košulje, gaća i čarapa. — [2] Orma, pribor. — [3] Pavtica, grivna, narukvica. — [4] Trke niz tozluke kovne ploče dokoljenica.

Posebnu ljepotu imadu ovakve verižne kazavice:

Poslah Dilku na pazar,
Kupih koku za dinar;
Moja koka: »Šigu, migu!«
Lale, mile, moj!
Poslah Dilku na pazar,
Kupih janje za dinar;
Moje janje: »Ševeg, peveg!«
Lale, mile, moj!
Poslah Dilku na pazar,
Kupih macu za dinar;
Moja maca: »Mau, mau!«
Moje janje: »Ševeg, peveg!«
Moja koka: »Šigu, migu!«
Lale, mile, moj!
Poslah Dilku na pazar,
Kupih ovcu za dinar;
Moja ovca: »Bleu, bleu!«
Moja maca: »Mau, mau!«
Moje janje: »Ševeg, peveg!«
Moja koka: »Šigu, migu!«
Lale, mile, moj!
Poslah Dilku na pazar,
Kupih kozu za dinar;
Moja koza: »Veu, veu!«
Moja ovca: »Bleu, bleu!«
Moja maca: »Mau, mau!«
Moje janje: »Ševeg, peveg!«
Moja koka: »Šigu migu!«
Lale, mile, moj!
Poslah Dilku na pazar,
Kupih kravu za dinar;
Moja krava: »Riu, riu!«
Moja koza: »Veu, veu!«
Moja ovca: »Bleu, bleu!«
Moja maca: »Mau, mau!«
Moje janje: »Ševeg, peveg!«
Moja koka: »Šigu, migu!«
Lale, mile, moj!
Poslah Dilku na pazar,
Kupih vola za dinar;
A moj vôko: »Buu, buu!«
Moja krava: »Riu, riu!«
Moja koza: »Veu, veu!«
Moja ovca: »Bleu, bleu!«
Moja maca: »Mau, mau!«
Moje janje: »Ševeg, peveg!«
Moja koka: »Šigu, migu!«
Lale, mile, moj!

Na kraju spominjem samo to, da se ljepote hrvatske narodne pjesme ne mogu iscrpsti nikada do kraja, ako se k njima pristupa s onakvom dušom, kakva se razvila u hrvatskog naroda u stoljećima borbe, patnje, rada, pregaranja i uzdizanju k pravoj istini, dobroti i ljepoti.

Dr. Vinko Žganec

ŠOKAČKE POPIJEVKE IZ BAČA

Bač je znatno mjesto u Bačkoj, između Dunava i Tise. Nastavaju ga Nijemci, Madžari i lijepi broj Hrvata-Šokaca. Ovo je mjesto bilo nekada sjedište bačke županije, pa je po njemu cijela Bačka dobila svoje ime.

Na dan 6. siječnja 1935. godine, a kasnije još nekoliko puta bio sam u Baču i tom zgodom sakupljao sam ovdje narodne hrvatske popijevke. Najviše mi ih je pjevao Vinko Lovrić, 34 godina star, koji je kasnije umro. Osim njega pjevali su mi pjesme još neki pjevači, pa ističem ovdje: Mariju Božin, rodjenu 1886. godine, Šamanović Anicu, rodj. 1896. godine. Filipović Julu rodj. Sabovljević, rodj 1864. god i Mariju Šimudvarac rodj. Azaševac rodj. 1864. godine.

Sakupio sam oko 40 pjesama, od kojih ovdje objelodanjujem 12 njih, dok ostale, većim dijelom ne mogu ovdje objelodaniti. Pjesme mladih pjevača novijeg su stila, dok su stariji pjevali vrlo zanimljive stare pjesme, koje imaju osobito mnogo ukrasa u napjevima. Važno je, da na te pjesme nije imala madžarska glazba nikakovog utjecaja, dok se

na pjesmama, koje je pjevao Vinko Lovrić, osjeća utjecaj pjesama ostalih naših krajeva, naročito Srijema i Bosne.

Neke sam od ovih pjesama sam obradio u višeglasju, ali nisam čuo pjevati u narodu višeglasje, jedino su prva tri takta pjesme »Tri Šokice...« zapisana onako, kako su mi u dvoglasju pjevani; ostalo je moje dvoglasje.

Uvrstio sam ovamo i pjesmu »Škripi đerma...«, da bi se vidjelo, kako tu pjesmu pjevaju naši Šokci u Bačkoj. Dijalekt tekstova je ikavski, ali narod nije dosljedan u tome, već ikavštinu miješa sa ijekavštinom i ekavštinom.

Upozoravam na ukrase napjeva, i na tzv. pomoćne sitne note, koje se moraju izvesti mnogo tiše, nego glavne note, a koje u pogledu trajanja oduzimaju vriednost glavnim notama i u taktu se izjednačuju sa cijelim taktovnim vremenom. Naglašene su samo glavne note, a preko pomoćnih nota se glas samo sklizne. Na to treba osobito kod izvedbe paziti, jer inače izvodjenje ne će biti vjerno narodnome pjevanju.

Pjesmu »Gosti moji gosti...« priredio sam za troglasni zbor, jer je vrlo zgodna, da se pjeva u društvu. Ta se pjesma pjeva od šale u društvu, kada gosti misle, da je domaćinu već dosta gostiju, i da je vrijeme, da se ide kući. »Šukajte se...« je šaljivi izraz, koji znači u blagom smislu: »gubite se kući...«. U ovoj priredbi izmijenjena je donekle i melodija.

Pjesme pod 8) i 9) su svatovske pjesme, koje svojom građom potsjećaju na veliku starinu. Pjevaju se lagano, sa mnogo melodičkih ukrasa.

Za pjesmu »Lojdrov Mito...« kazala mi je pjevačica Šamanović Anica, da je to ciganska pjesma, koju dodu uvijek oko Božića pjevati bački cigani. Ova pjevačica nije znala cijeli tekst, a i ovaj, koji sam zapisao je manjkav i donekle iskrivljen, pa je u tome pjesma tipična za ostale ciganske pjesme. Napjev je narodan i dosta zanimljiv, pa ga zato i objelodanjujem.

Na koncu priopćujem i tri božićne pjesme, koje su vrlo voljene i mnogo se pjevaju, i pokazuju pravi naš božićni duh i božićno raspoloženje. Tekstovi ovih božićnih pjesama uzeti su iz molitvenika »Velika Slava Božja«, kako se i u narodu pjevaju.

Izvan ovog ciklusa od 12 pjesama otisnute su u ovom broju »Proljeća« još tri pjesme, koje sam ranije i posebno obradio i to: stara »kraljička« pjesma »Ovdje mi dodosno...«, »Što s' ono čuje...« i »Pusti pužu rogove...«. Uz prvu pjesmu vezan je narodni običaj, koji mi je pjevačica Marija Šimudvarac ovako opisala: »Kraljice« idu na Duhove i Duhovski ponedjeljak od kuće do kuće. To su djevojke od 12—14 godina. Ima ih: barjaktar, kralj, kraljica, diver i snaše. »Barjaktar« stajao je sa strane i sa barjakom je cupkao. Ništa kod toga nije govorio ni pivao. Kralj je stajao s druge strane priko barjaktara, a snaša i diver bili su u sredini kola koje je igralo oko kraljice. Kad su došli jednome gazdi, dobili su stolicu i jastučac, koji su postavili na stolicu, i na nju je sila kraljica. Oko nje su snaše igrale, a diver je stajao za stolicom, na kojoj je kraljica sidila. Kad je kolo svršilo, ustala je kraljica, a diver je uzeo jastuk i bacio ga na krov kuće. Onda je gazdarica darivala kraljice sa »bugerom«, nakon čega su otišli dalje drugome gazdi.«

»Pusti pužu rogove« je dječja pjesmica, koju djeca rado pjevaju.

Sve ove čiste narodne pjesme pokazuju duboku i unutarnju vezu bačkih Hrvata sa ostalim hrvatskim narodom, pa se nadamo, da će se rado pjevati po svim našim krajevima.

TEKSTOVI PJESAMA IZ BAČA

1. Tri šokice...

Tri Šokice pod bagremom side,
Prva prede, prela joj i srića.
Druga veze šupljike rukave,
A raspliće najmlađa i treća.
Prva veli: lipši dan od noći,
Sutra će mi moj virenik doći.
Doći će mi, donit će mi dara,
A ja njemu srce iz njedara.
Druga veli: aja imam svoga,
Od srca mi ponikao moga.
Presta vesti, šupljikat rukave,
A suze ju tek što ne udave.
Treća veli: ruzmarin zeleni
Svatovi te nos'li za šeširi.
Listaj goro, listaj vito granje,
Od nedilje bit će mu vinčanje.

4. Rozmarin se suši

Rozmarin se suši,
Rozmarin se suši
Korjen mi u duši.
Korjen mi u duši.
Rozmarin se suši (op.), prid njim draga stoji (op.).
Ne plač' ne plač', draga. ne daj srcu jada.
Dosta ćeš plakati, kad u vojsku pojdem.
Kad u vojsku pojdem, a natrag ne dojdem.
Svakog ćeš pitati, koga ćeš srićati:
Jeste l' gdigod vidli mlada kapetana?
Jeste l' gdigod vidli, jeste l' za njeg čuli?
Mi ga nismo vidli, al smo za njeg čuli:
Kosa mu se rusa po triju rasula,
Konjič mu se vranac po livadi šeće,
Po livadi šeće, trave pasti ne će;
već on žali mladog kapetana.
O Bože moj dragi, gdi je sad moj dragi?

5. Divojka je išla.

Divojka je išla, za goru je zašla,
za goru je zašla, tamo j' momka našla.
Momak glavu diže, divojka pobiže.
Divojko ne biži, već mi ranu veži.
(Pjevačica dalje riječi nije znala).

7. Rozmarine...

Rozmarine ,ti ne živi grane. op.
Bez tebe se ne mož' na vinčanje.
Svatovac se ne mož' započeti,
Dok se s tobom ne okite svati.

9. Lojdor Mito...

Lojdor Mito, veseli to (2 put op.)
Hajd idemo na kraj sela,
Nakraj sela kod kapela.
Da beremo zlatne grane,
Zlatne grane jorgovane.
Darujte nas, ne držte nas,
Jel imamo putovati.
Il šaranca, il rezanca.

10. Sinoć stiže tužna majka...

Sinoć stiže tužna majka
U grad Betlem bez konaka.
Nju ne htide nitko primit,
Nit konaka njoj udilit.
Buduć ona sirotica,
Našla sebi kolebicu,
Di će ona prinoćiti
Svoga sinka poroditi.
To se zgodi u pol noći,
Kada Diva mati rodi.
Josip na to ter ustade
Na kolina svoja pade.

Prof. dr. Božidar Širola

NEKE OBREDNE NARODNE POPIJEVKE HRVATA KAJKAVACA

(iz Miholjanca u gornjoj Podravini, iz Martinske Vesi u Posavini, iz Dubranca i Buševca u Turopolju, te iz Poznanovca u Hrvatskom Zagorju.)

I. MIHOLJANEC U GORNJOJ PODRAVINI

1. Sejala sam lena, Lado;

(Pripjev:) Na Ivanje lenek, Lado.
Lenek moj, lenek, Lado;
svilica moja, Lado.
(Ovako se iza svakog stiha dodaje pripjev)

Plela sem lena, Lado,
Pukala sem lena, Lado.
Riljala sem lena, Lado,
Močila sem lena, Lado,
Vadila sem lena, Lado,
Prestirala lena, Lado,
Prebirala lena, Lado,
Tokla sem lena, Lado,
Trla sem lena, Lado,
Mikala sem lena, Lado,
Prela sem lena, Lado,
Mahala sem lena, Lado,
Beljila sem lena, Lado,
Vijala sem lena, Lado,
Snovala sem lena, Lado,
Navijala lena, Lado,
Tkala sem lena, Lado,
Krojila sem lena, Lado,
Šivala sem lena , Lado,
Oblekla sem lena, Lado,
Razdrla sem lena, Lado.

2. Kaj se vam oće, Lado, kaj je nas više?
(Pripjev:) Lado nam je, lepo nam je.
(Ovako se iza svakog stiha dodaje pripjev)
Nam se je oće, Lado, mlade djevojke.
Imenujte je, Lado, z lepim imenom.
Njeno je ime, Lado, prelepa Mara; (ili koje drugo ime).
Idi si, Maro, Lado, te si poskoči.
Kajse vam oće, Lado, kaj je nas više?
Nam se ga oće, Lado, mladog junaka.
Imenujte ga, Lado, lepim imenom.
Njegvo je ime, Lado, prelepi Ivo; (ili koje drugo ime).
Idi si, Ivo, Lado, te si poskoči.

3. Si so mosti okovani
(Prijev:) Tio leto, dober Bog;
tio leto, dober Bog.
(Ovako se iza svakog stiha dodaje pripjev)
Srebrom, zlatom oblejani.
Po njim Mara vodo nosi,
za njom konji kasom kašo.
»Da bi znala i poznala,
da so moga brata konji,
i ja bi je naganjala,
doklen bi je naterala
v moje štale taracane.
Dala bi im zob zobati
i pšenico biranico.
I ja bi je napajala
z onog zdenca Manduševca.

Opaska: Ove popijevke pjevaju se uz krijes u predvečerje Ivanjdana. Pjevaju ih momci i djevojke, mladi muževi i žene, a cijelo se selo sakupi oko njih, pa zapjevaju i postariji ljudi s mlađarijom, koja uz pjevanje u mirnom talasanju zapleše kolo oko krijesa.

4. Lado, Lado! Falen bodi Jezuš Kristuš!
„ „ Jezuš Kristuš i Marija!
„ „ Bog pomogel tomu stanju!
„ „ Tomu stanju, gospodaru!
„ „ Ponajbolje gazdarici!
„ „ Pri si hiži družici!
„ „ Zememo vam Ivaneka,
„ „ pa ga bomo sobom nesle,
„ „ sobom nesle pod orešek,
„ „ pak se bomo s njem igrale.

„ „ Darujte nas, ne dršte nas!
„ „ Mi nemremo pri vas biti,
„ „ Mi moramo dalje iti!
Lepa Lado!

Opaska: Ovu popijevku pjevaju »ladarice« na Ivanje. To su četiri djevojke, bijelo odjevene; na glavu stave vijence od žita, maka i različka. Dvije od njih nose košaru. Kad uđu u dvorište koje kuće, stave košaru na pod i oko košare plešući zapjevaju. Gazdarica donese po nekoliko jaja i stavi im to u košaru. One se zahvale:

Lado, Lado! Fala, fala, stopot fala! Lepa Lado!

Ako im ukućani ništa ne daruju, ladarice ih izgrde:

Lado, Lado! Pri ti hiži štakor visi;
„ „ štakor visi, v zdelo misli.
Lepa Lado!
„ „

5. Naše kolo veliko, veliko,
— Još je naše povekše, povekše.
Podatjte nam to jeno, to jeno.
— Mi nedamo ni jeno, ni jeno.
Mi pod silo zememo, zememo.
— Sila Boga ne moli, ne moli.
Zakaj vam ga ne moli, ne moli.
— Zarad vaša divoja, divoja.
Spuhnol veter spod gora, spopd gora.
— Otprete nam ta vrata tabora.

Opaska: Ova se popijevka pjeva na Uskrs i blagdane poslije Uskrsa, kad kolo igra. Pjevaju je momci i djevojke, podijeljeni u dvije vrste, okrenuti jedni prema drugima. Pritom se djevojke i momci prve vrste čvrsto uhvate rukama, a oni iz druge vrste trče prema njima i nastoje raskinuti njihovu vrstu; ako to uspije, vrste se izmijene. Prvi stih pjeva jedna vrsta, a u drugom joj odgovara druga vrsta.

Značajke popjevaka iz Miholjanca. Zborno pjevanje redovno je dvoglasno, t. j. dvije su dionice u ženskim grlima i te iste dvije dionice, za oktavu krupnije, u muškim grlima time se dobiva osobita punoća zvuka. Po tonalitetu te su popijevke najvećma pretočene iz prvotnog dorskog tonusa u paralelni dur. Značajna je ritmijska sloboda u odabiranju taktovnih obrazaca. Javljaju se dvojne i trojne fraze, a ponekad su popijevke i prokomponirane. Najjednostavnije je sredstvo za građenje kitice u opetovanju cijelog stiha ili jednog dijela stiha, pa se tim opetovanjem nadomješta izgradnja rečenica i perioda; a pri tomu može dobro poslužiti i pripjev, koji povezuje cijelu popijevku u suvisli litanijski niz.

II. MARTINSKA VES U POSAVINI

1. Izlezla je zvezdica
iz one gore visoke.
(Prijev:) Dalki puti, tamna noć,
Užgi nam, Marija, nebeśku loč.
(Ovako se pripjev dodaje iza svaka dva stiha.)

To ne bila zvezdica,
već Marija Svećnica.
Marija je Djevica
prava Bogorodica.
Ona će se sjetiti
i kod mene svetiti.
O Marija, majčice,
sveta si od malena,
blažena med ženama.

Opaska: Nekada su u jutro na Svijećnicu išle tri do četiri djevojke od kuće do kuće čestitati, »kao na slavu Majke Božje« pjevajući ovu popijevku. Darivali bi ih lanom i konopljom.

2. Lepi Đuro kres nalaže,
(Pripjev:) Na Đurđevsko, na večeroj;
na Đurđevsko, na večeroj.
(Ovako se pripjev dodaje iza svakog stiha.)
Z jednu rukum kres nalaže,
z drugum rukum šaltvu vija,
šaltvu vija, svate zbija.

Opaska: Nekada se, po tri večeri pred Jurjevo sastavila družina od deset do dvanaest djevojaka (udavača) a uz njih i nekoliko momaka. Momci su nosili svetiljke, a djevojke kukuruzinje. Prolazili su selom pjevajući. Na savskom bregu (obali) složili su kukuruzinje i upalili »kres«, pa oko njega u kolu plesali pjevajući ovu popijevku.

3. Mi smo išle Petreku.
(Pripjev:) Jutro rano na Petrovo;
oj Petrovo, lado moj.
(Ovako se pripjev dodaje iza svakog stiha.)
Mi ga bumo prosile,
s čim se bumo gostile.
Peter nam je kluče dal,
s čim otpremo nove dvore.

Opaska: Na Petrovo se »lada«. Mladež polazi u crkvu pjevajući, a pjeva i pred crkvom.

Značajke popjevaka iz Martinske vesi. Zborno je pjevanje vazda dvoglasno. I žene i muškarci pjevaju dvoglasno, pa kad pjevaju zajedno, izlaz iparalelno dvoglasje osobito puna zvuka. Dvoglasni se pjev odvija u usporednim tercama s vrlo rijetkim iznimkama. Tu se već starocrkveni dorski tonus pretočio u dur-tonalitet s kadencom u dominantu, kako je to uobičajeno i značajno za novije dvoglasje u Slavoniji. No baš se u ovim obrednim popijevkama još razbira ostatak dorskog tonusa, koji se očituje naročito u karakterističnom jednoglasnom završetku.

III. Dubranec i Buševec u Turopolju

1. Lepi Juro kres nalaže,
levom rukom venčec vija;
(Pripjev): Na Jurjevo na večer,
na večer.
(Ovako se pripjev dodaje iza svaka dva stiha).
levom rukom venčec vija,
desnom rukom kres nalaže.

Nestalo mu malo zlata,
malo zlata, za dva lata.
Pošel ga je majki prosit:
»Daj mi, majka, malo zlata.«
— Nedam vera, Juro dete;
ti ga pojdi ocu prosit
Pri njemu ga kola voze,
pri meni ga oslek nosi.
»Daj mi, očko, malo zlata;
malo zlata, za dva lata.«
— Nedam vera, Juro dete,
ti ga pojdi bratu prosit.
Pri njemu ga kola voze,
pri meni ga oslek nosi.
»Daj mi, bratec, malo zlata;
malo zlata za dva lata.«
— Nedam vera, bratec Juro,
ti ga pojdi sestri prosit.
Pri njoj zlato kola voze,
Pri meni ga oslek nosi.
»Daj mi, sestra, malo zlata;
malo zlata, za dva lata.«
— Ne dam vera, bratec Juro,
ti ga pojdi dragoj prosit.
Pri njoj zlato kola voze,
pri meni ga oslek nosi.
»Daj mi, draga, malo zlata;
malo zlata, za dva lata.«
— Imam zlata, za dva lata,
Na moj venčec bum ga dela.
Na moj venčec bum ga dela,
Venčec tebi budem dala.

2. Japo, mamo, hote gledat zelenoga Jurja!
(Prijev): Nije Juraj svaki dan,
već u ljetu jedan dan.
(Ovako se pripjev dodaje iza svakog stiha).
Pisan Vuzem prošel je, zelen Juraj došel je
iz zelene gore v ovo ravno polje.
Darujte ga, darujte Đuru zelenoga.
Nam se giba s mesta, dok je suha cesta,
voda do ramenca, blato do kolenca.
Daleki su puti, cipeli su vutli.

3. Prošel je, prošel pisani Vuzem,
Došel je, došel zeleni Juraj
Iz zelene gore vu to ravno polje.
Darujte ga, darujte Juru zelenoga.
Dajte Juri putra, ne bu došel zutra.
Dajte Juri, sira, da vam ljepše svira.
Dajte Juri masla, bu vam sreća rasla.
Dajte Juri pogače, da Vam ljepše poskače.
Dajte Juri slanine, da si grlo namaže.
Dajte Juri [illegible], da mu ne bu zima.
Dajte Juri mesa, da vam ne bedesa.
Dajte Juri rakije, da se ljepše napije.
Ne možemo stati pred Vašimi vrati,
jer je blato do kolena, a voda je do ramena.
Gospodaru, gospodine cele hiže i družine,
otidite na sedalce, donesite bar tri jajce.

(Zahvala): Z Bogom, gospodine cele hiže i družine,
Bog Vam plati pred svojemi vrati.

(Poruga): Bog Vam plati s kojskemi filati!
Za hižum vam borovica, pomrlo vas polovica!
Za hižum vam tepka ruška, ubila vas strica puška!

1. PJEVAJ MI PJEVAJ

Lika

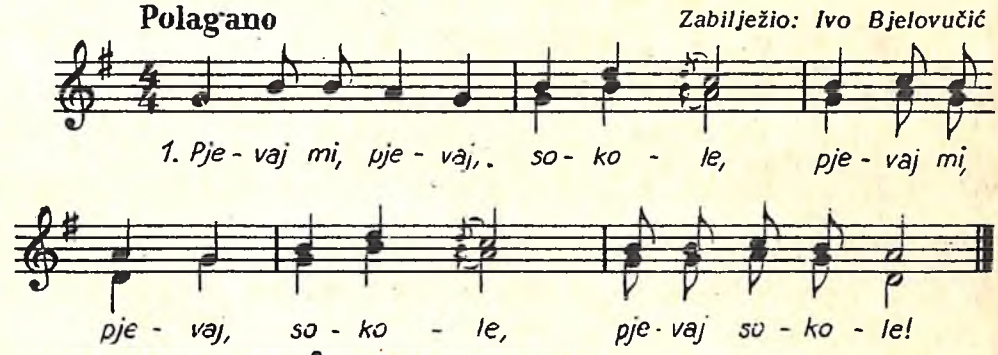

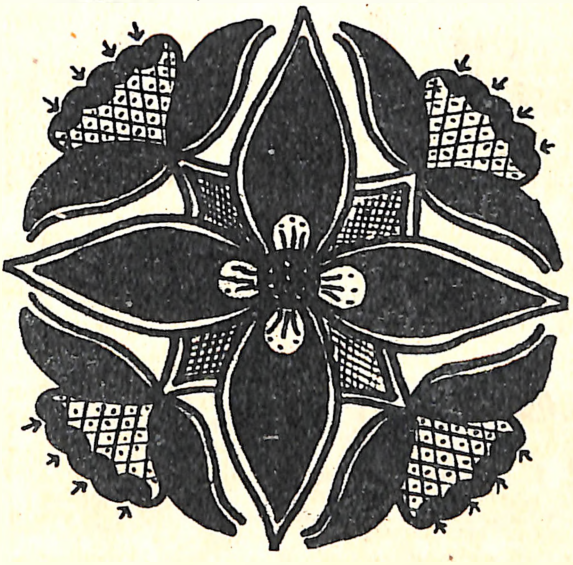

2. Ko što si sinoć pjevao,
sinoć pjevao.
3. Pod moje drage pendžerom,
drage pendžerom.
4. Moja je draga zaspala,
draga zaspala.
5. Studen joj kamen pod glavom,
kamen pod glavom.
6. Ja sam joj kamen izmakó,
kamen izmakó.
7. I desnu ruku podmakó,
ruku podmakó.

2. V SAKOJ HIŽI SVEČA

Medimurje

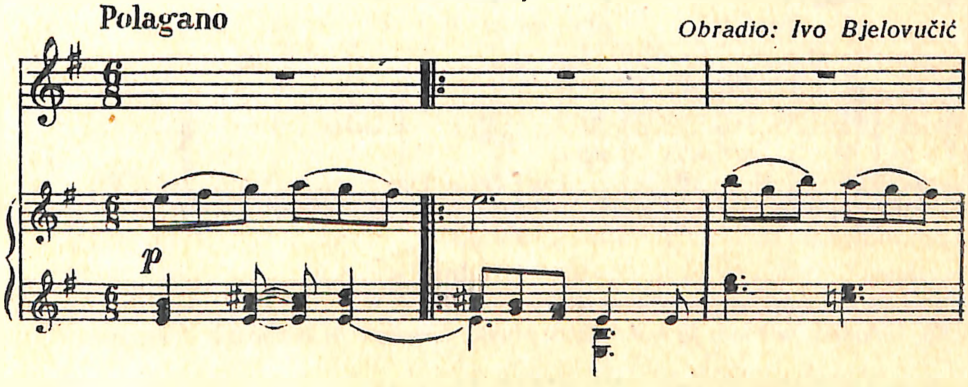

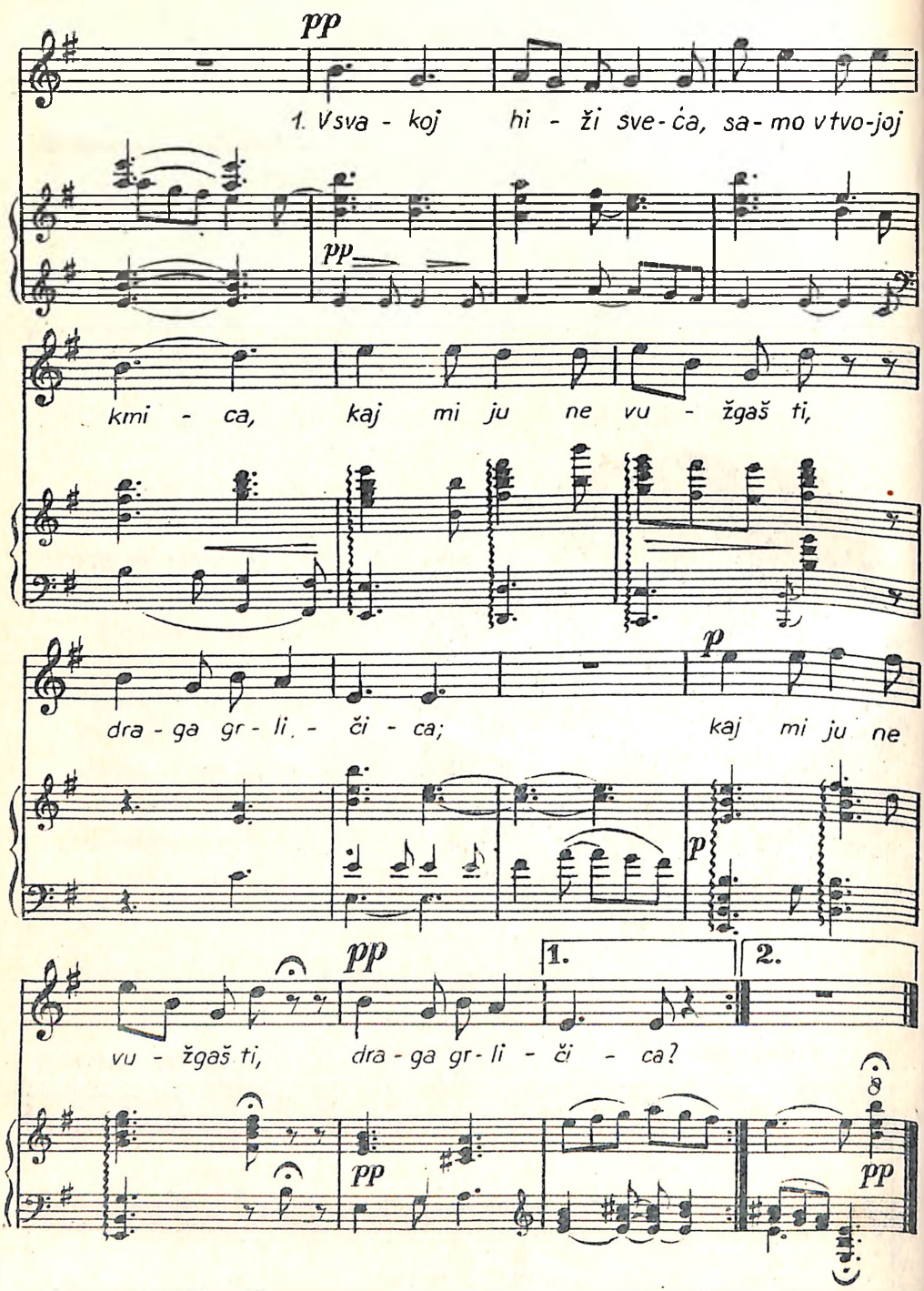

2. Srčece me boli, kaj se ne reskoli,
Kaj ti tužna neznam ja kot mi golob hodi.

3. V svakoj hiži sveća, samo v mojoj kmica
Ne bum ju vužgalaja, zbog žalosti srca.

3. SUNCE NA ISTOKU

Obradio: Ivo Brkanović

Veličanstveno

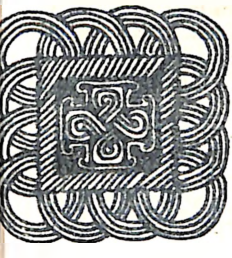

Sopran
Alt
Bariton

Sun - ce na i - sto-ku ja -

ff Sun - ce na is-to-ku

Sun - ce na i - sto-ku ja -

ki nam Bog na po-moć

a nam Bog na po-moć Bog na po-moć!

ki nam Bog nam je na po-moć nam Bog!

malo brže

mf Tko nam hti-o na-u-di-ti ne da-o mu Bog

Tko nam hti - o na - - u - dit,

ne da-o mu Bog, sve - ti Pe-tar i Ni-ko-la

na - - u - dit, ne da - o mu

Kao na početku

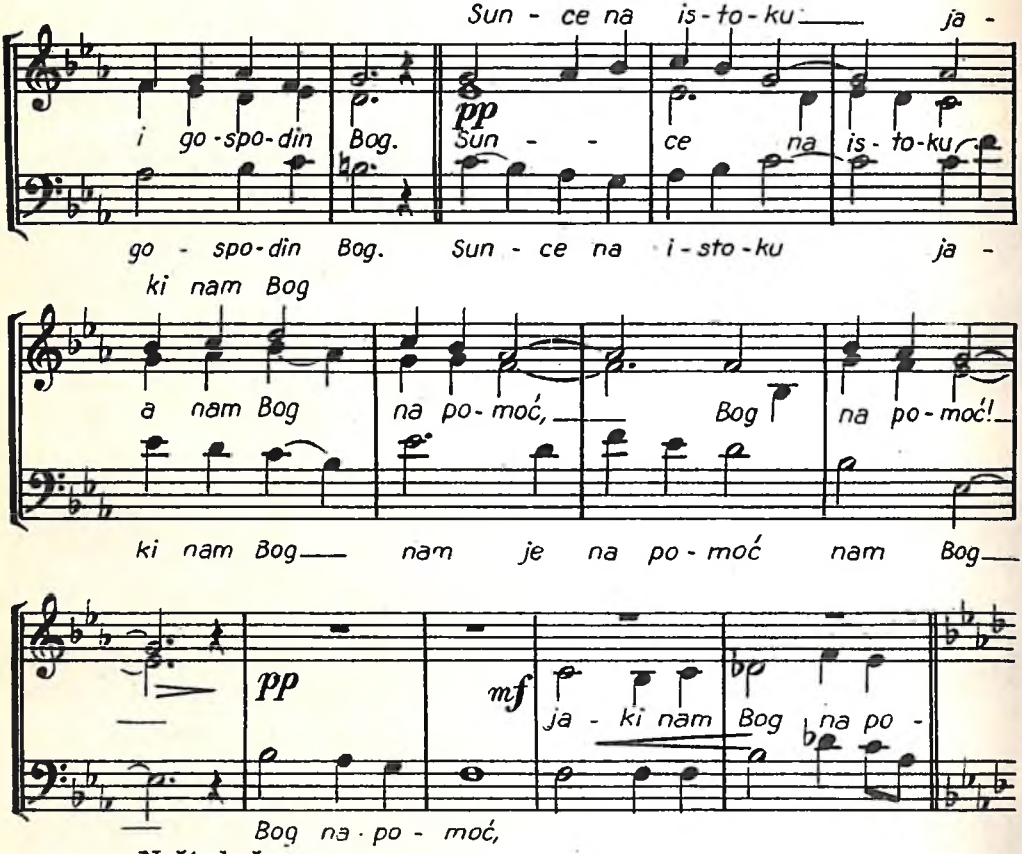

Nešto brže

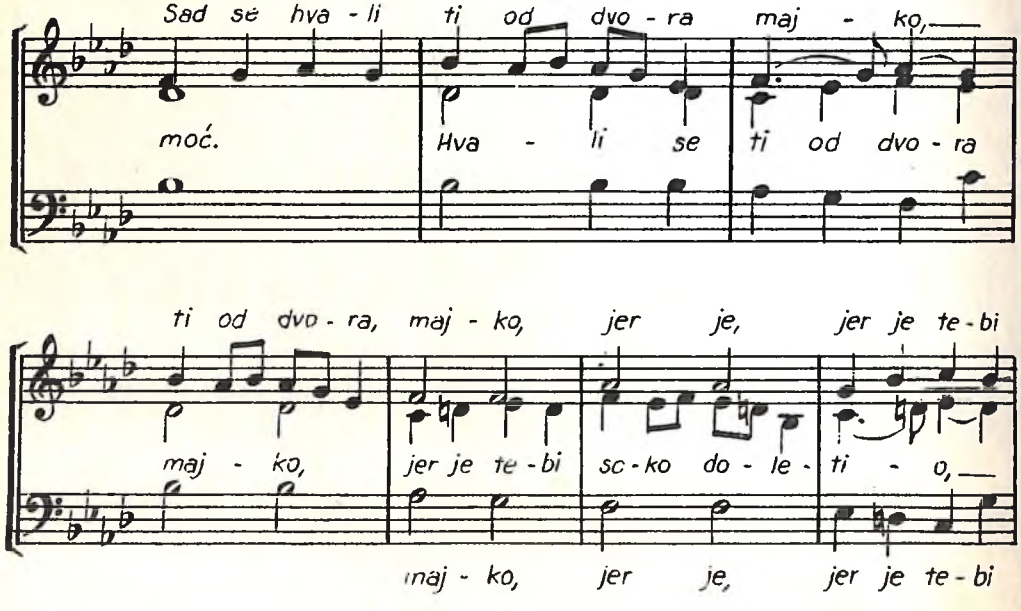

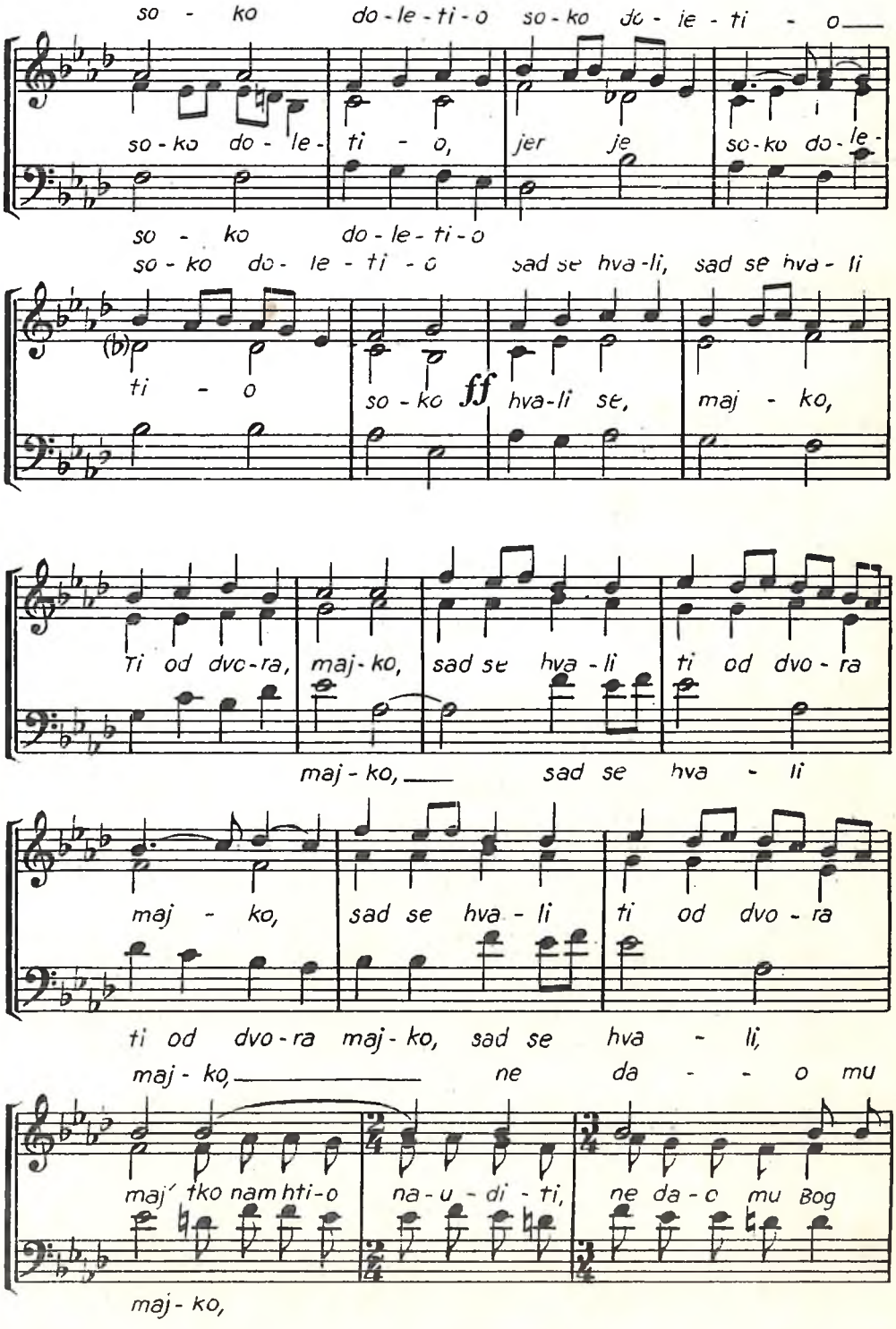
so - ko do - le - ti - o so - ko do - le - ti - o
so - ko do - le - ti - o, jer je so - ko do - le -
so - ko do - le - ti - o
so - ko do - le - ti - o sad se hva - li, sad se hva - li
ti - o
so - ko ff hva - li se, maj - ko,
Ti od dvo - ra, maj - ko, sad se hva - li ti od dvo - ra
maj - ko, sad se hva - li
maj - ko, sad se hva - li ti od dvo - ra
ti od dvo - ra maj - ko, sad se hva - li,
maj - ko, ne da - - o mu
maj' tko nam hti - o na - u - di - ti, ne da - o mu Bog
maj - ko,

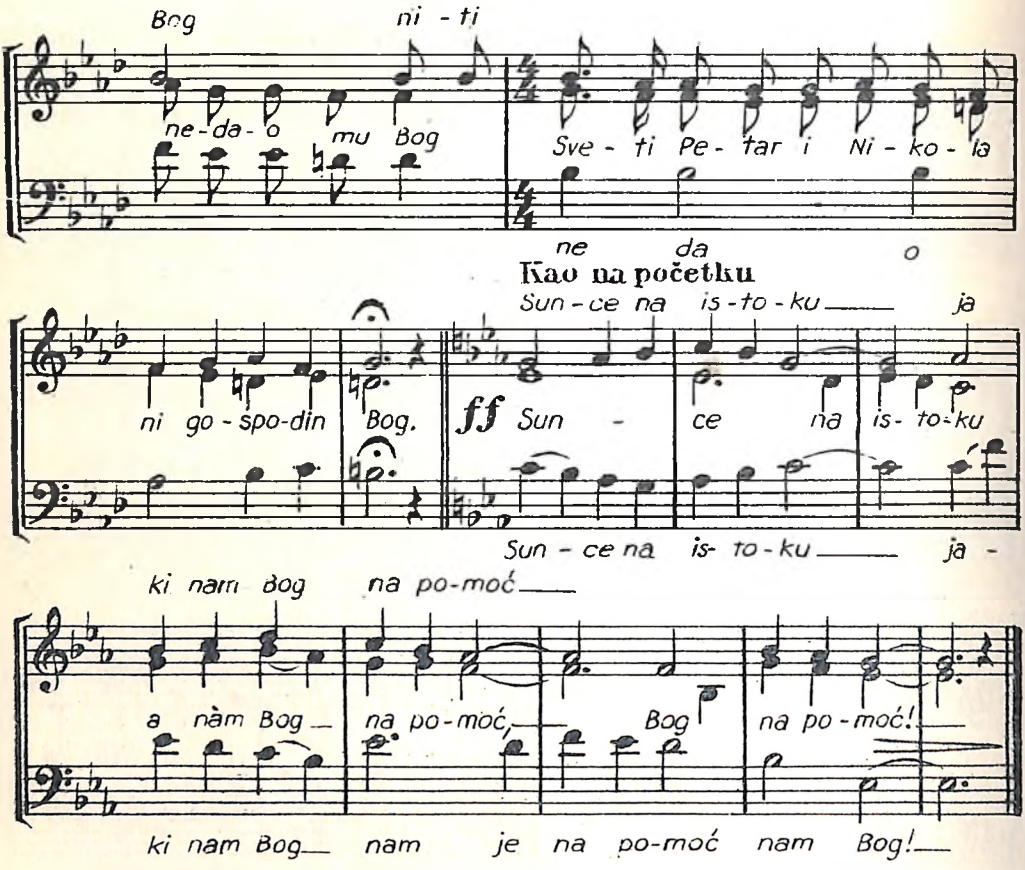

4. LJULJALA SE JURJEVICA MLADA

Polagano *Kotor*

Zabilježio i obradio: Ivo Brkanović

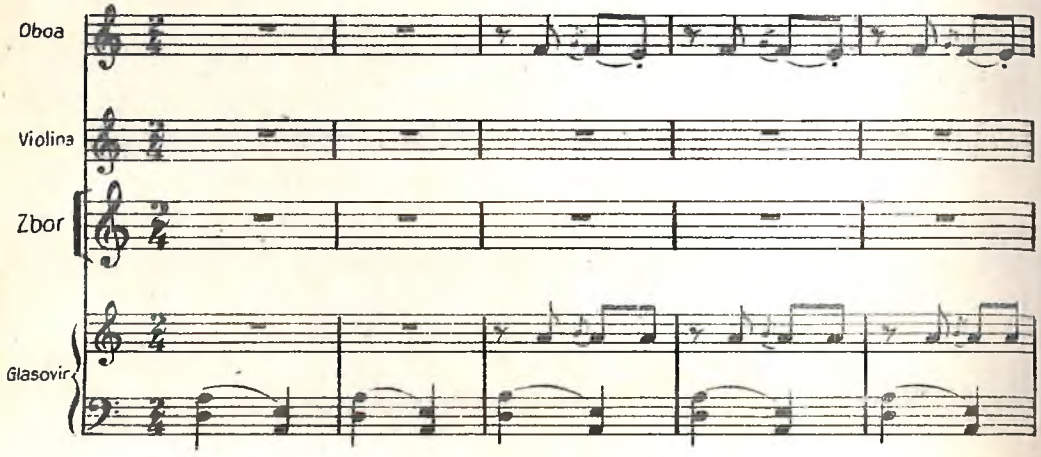

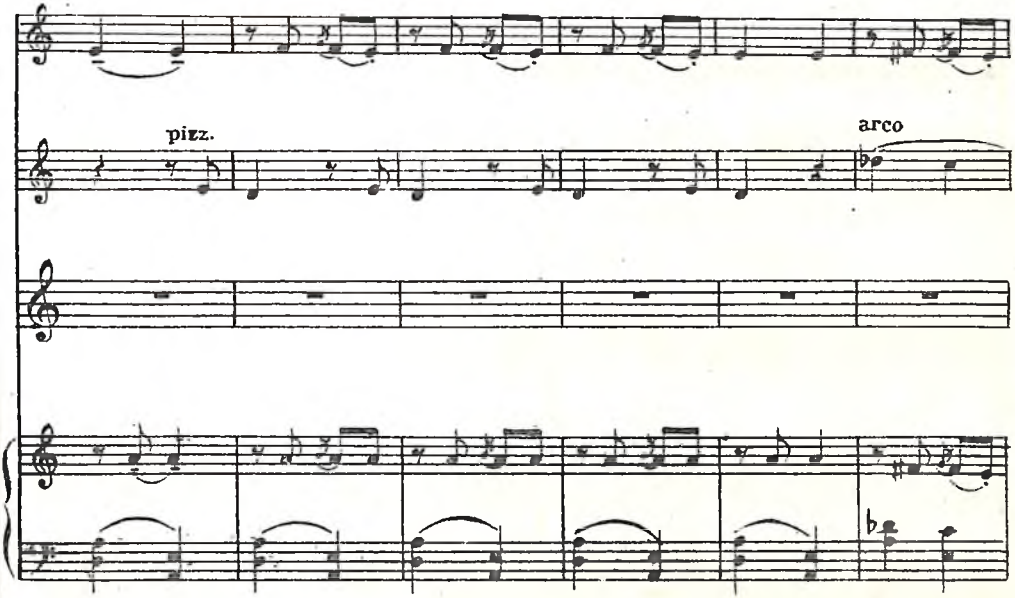
pizz.
arco

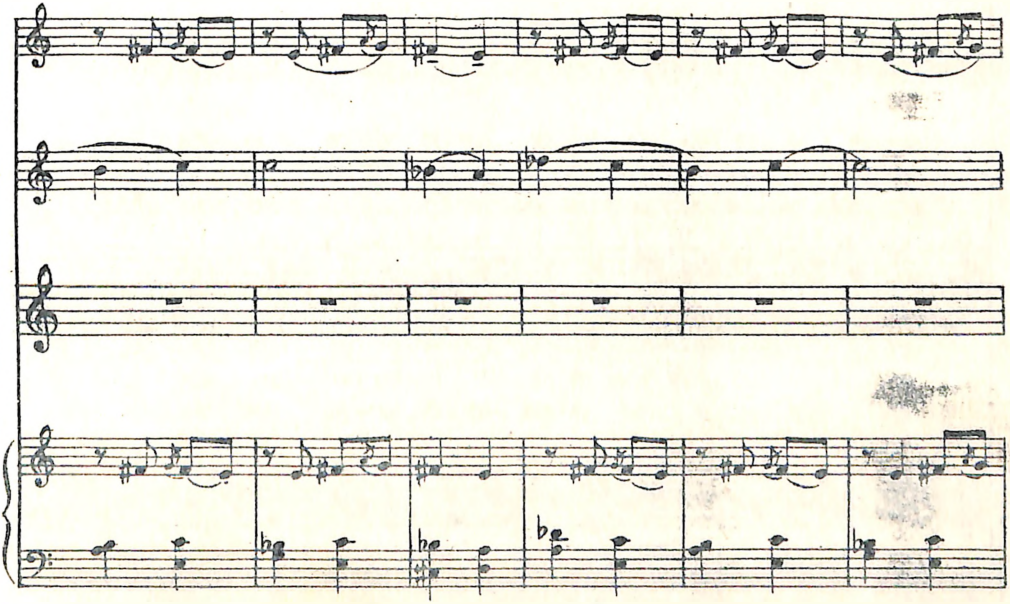

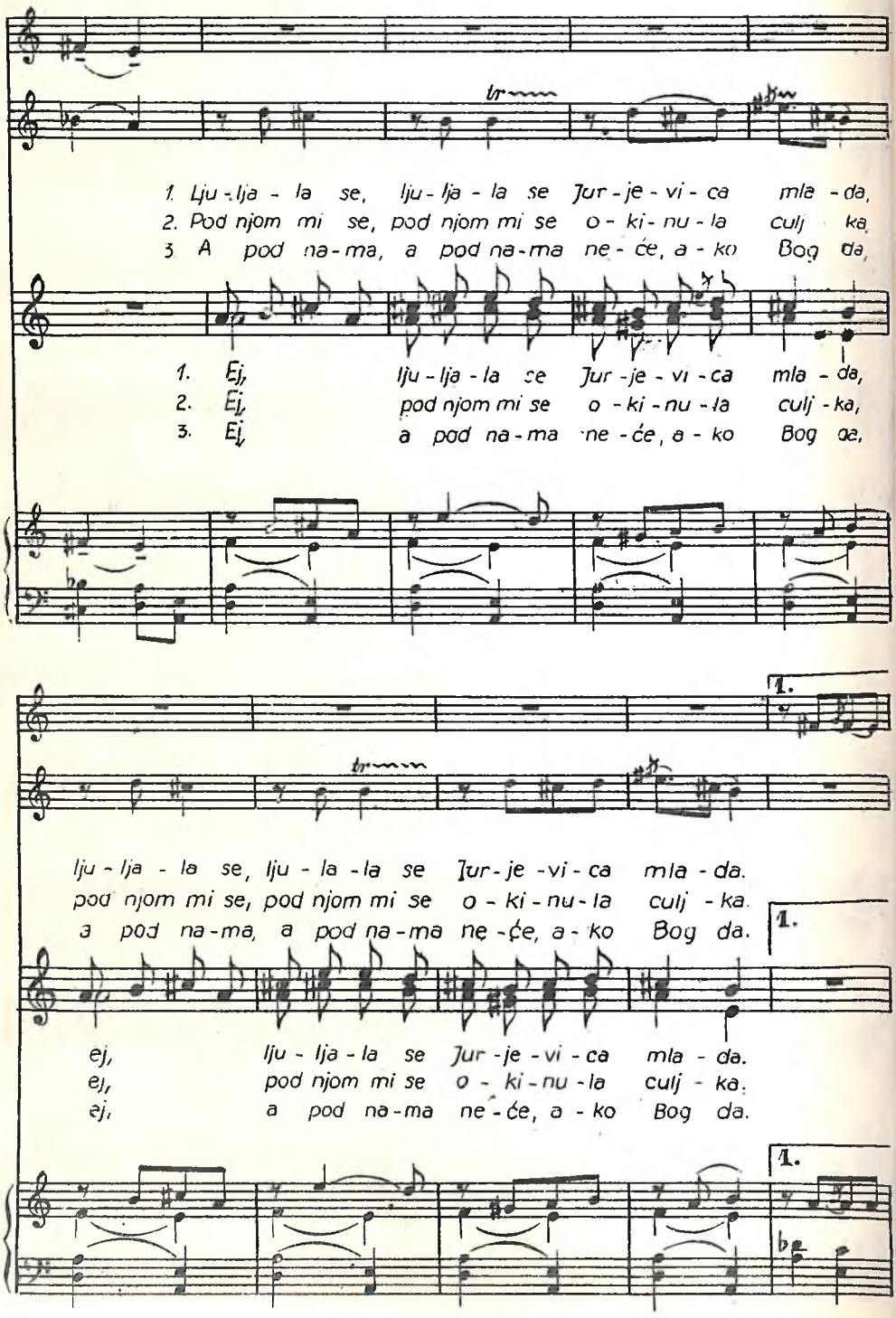
1. Lju - lja - la se, lju - lja - la se Jur - je - vi - ca mla - da,
2. Pod njom mi se, pod njom mi se o - ki - nu - la culj ka,
3. A pod na - ma, a pod na - ma ne - će, a - ko Bog da,
1. Ej, lju - lja - la se Jur - je - vi - ca mla - da,
2. Ej, pod njom mi se o - ki - nu - la culj - ka,
3. Ej, a pod na - ma ne - će, a - ko Bog da,
1.
lju - lja - la se, lju - la - la se Jur - je - vi - ca mla - da.
pod njom mi se, pod njom mi se o - ki - nu - la culj - ka.
a pod na - ma, a pod na - ma ne - će, a - ko Bog da.
1.
ej, lju - lja - la se Jur - je - vi - ca mla - da.
ej, pod njom mi se o - ki - nu - la culj - ka.
ej, a pod na - ma ne - će, a - ko Bog da.
1.

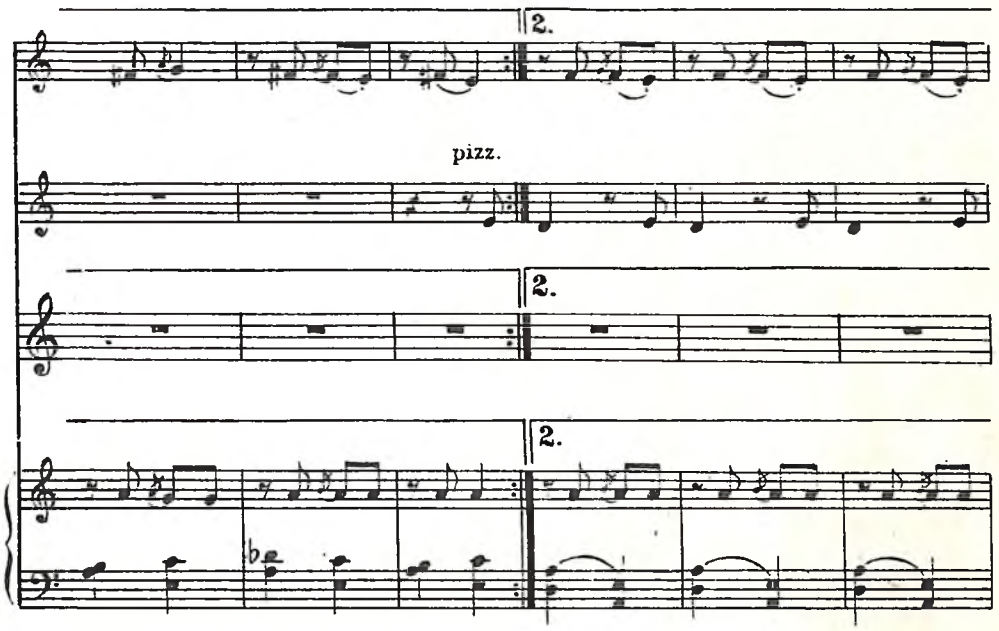
2.
pizz.
2.
2.

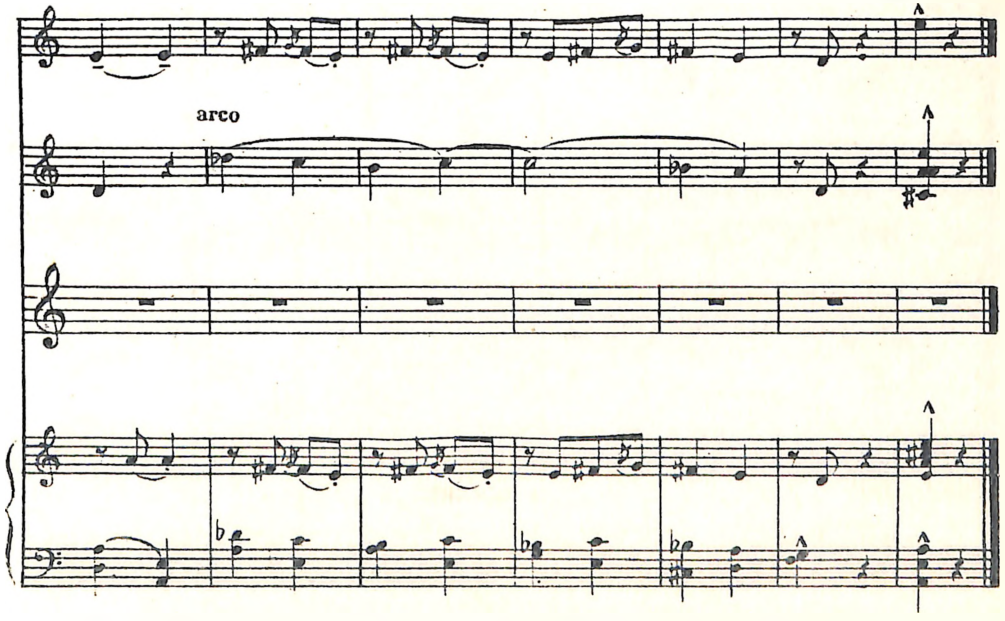
arco

5. GUDAČKI KVARTET

II. stavak

Lagano intimno

Milo Cipra

Violino I.

Violino II.

Viola

Cello

p

pp

pp

1

pp

p

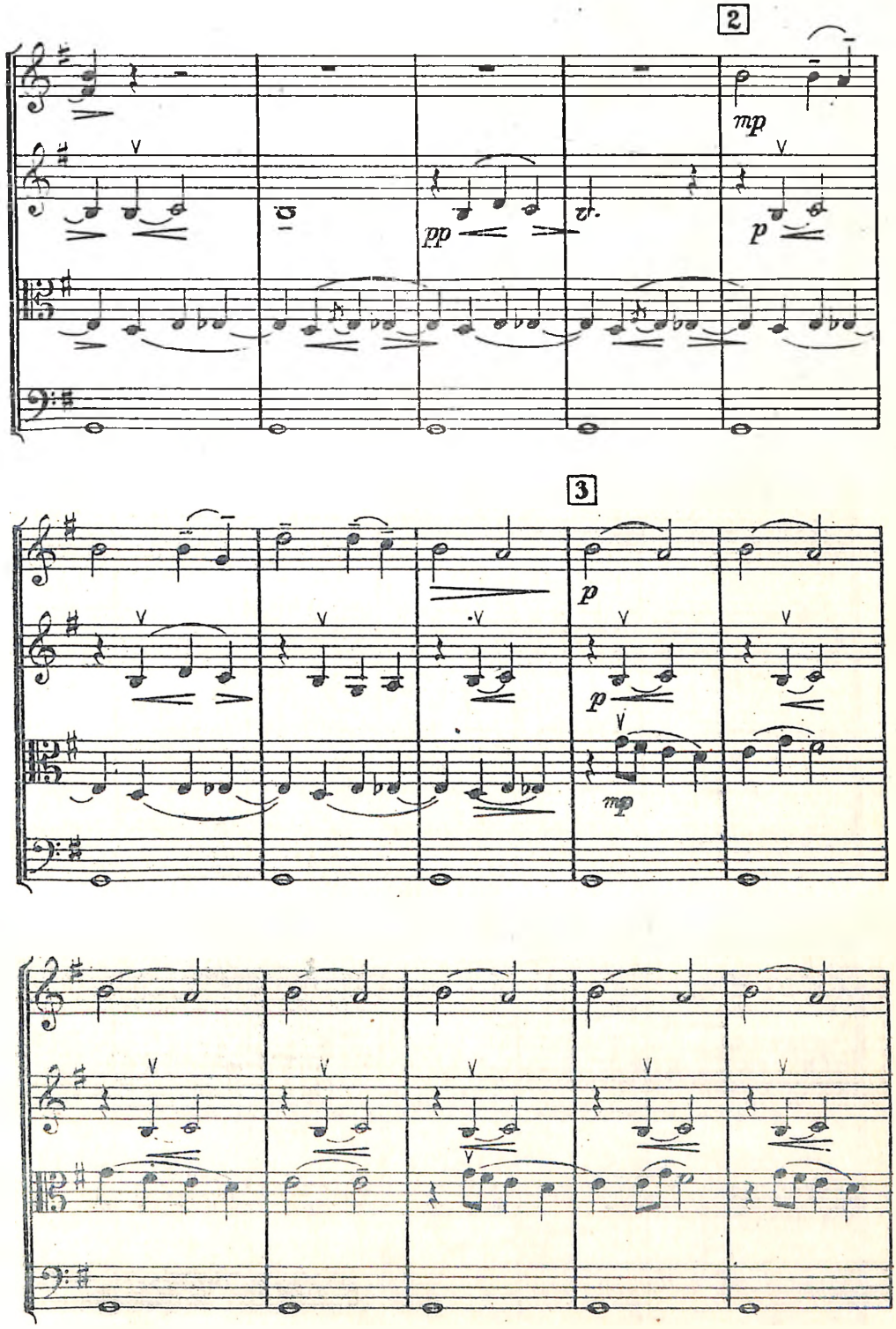
2
mp
pp
p
3
p
p
mp

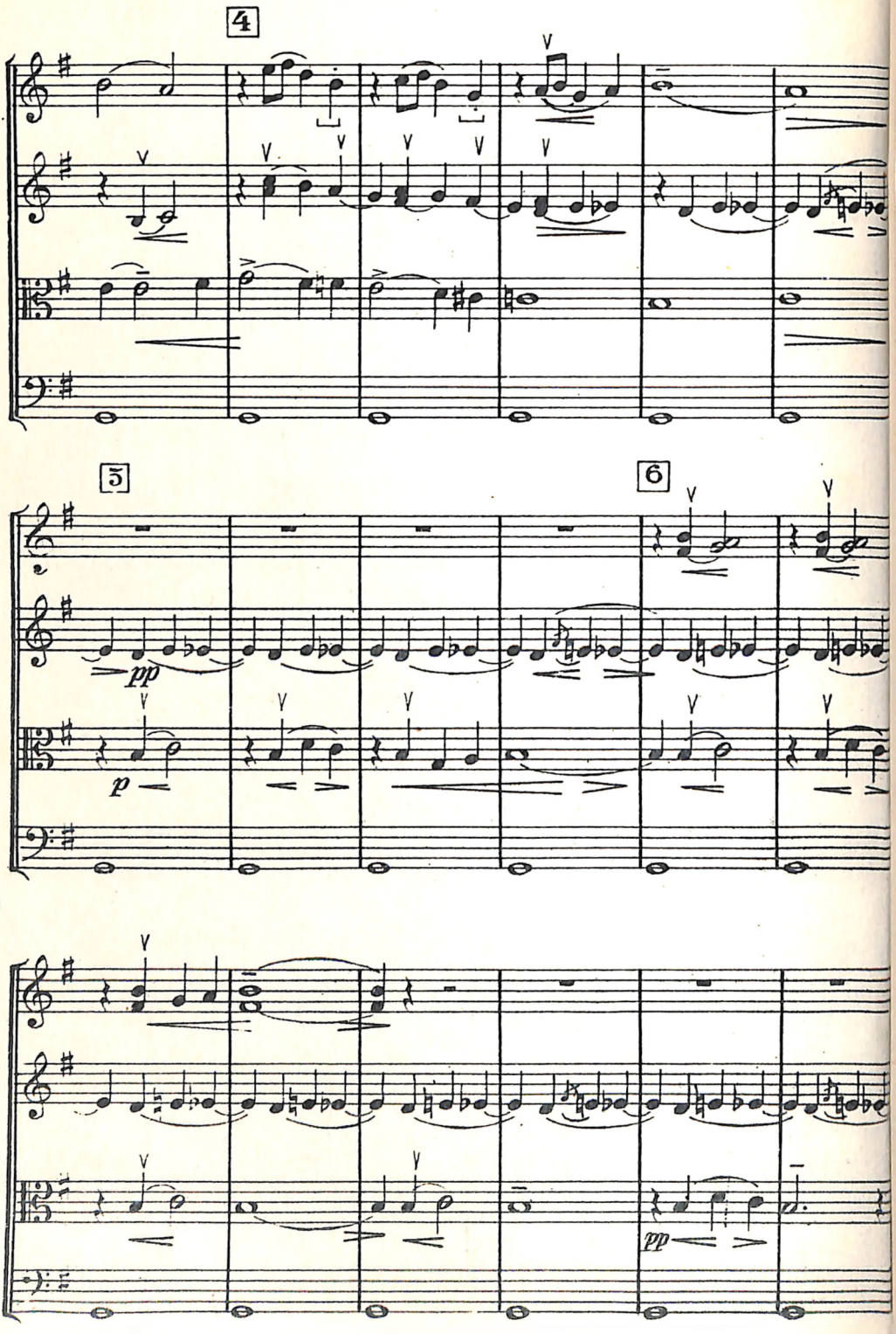
4
5
6
pp
p
pp

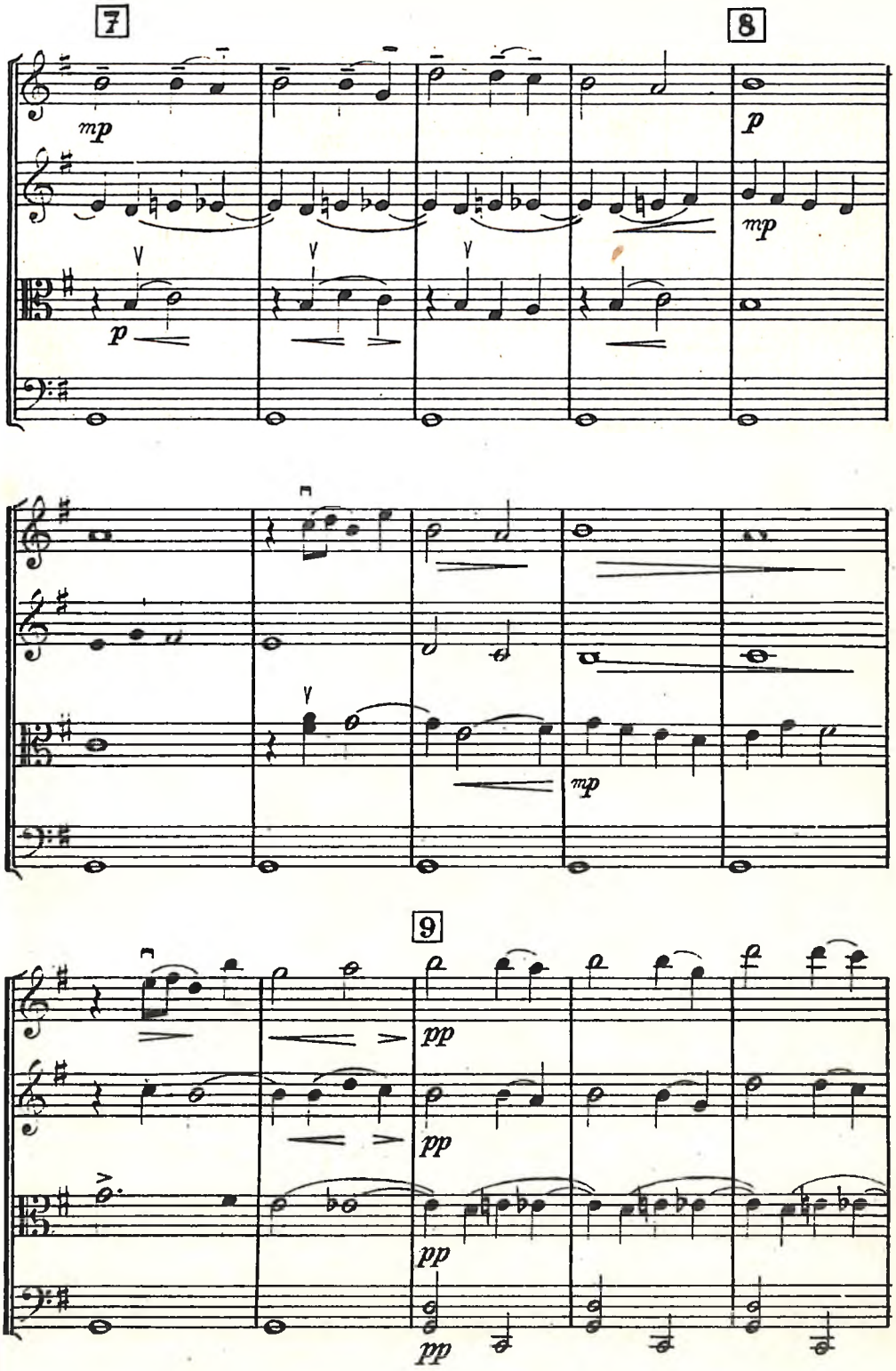
7
8
mp
p
mp
p
mp
9
pp
pp
pp
pp

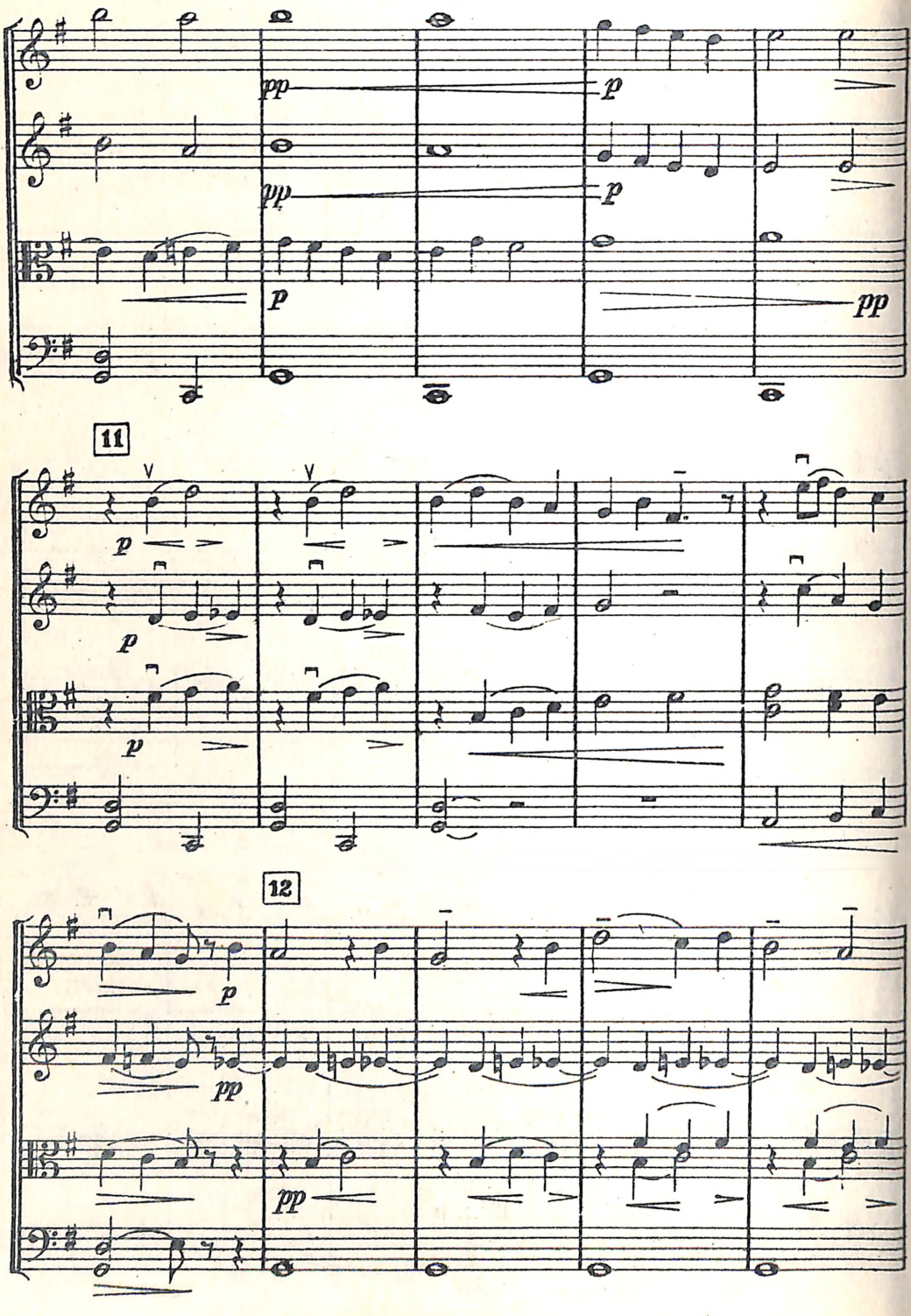
pp
p
pp
p
p
pp
11
p
p
p
12
p
pp
pp

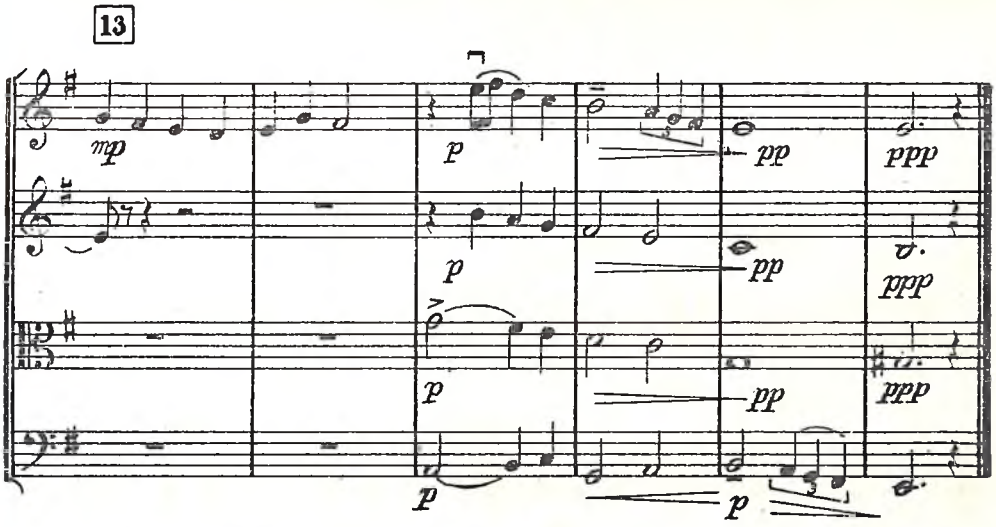

6. KIŠA PADA

Bosna *Zabilježio i obradio: Milo Cipra*

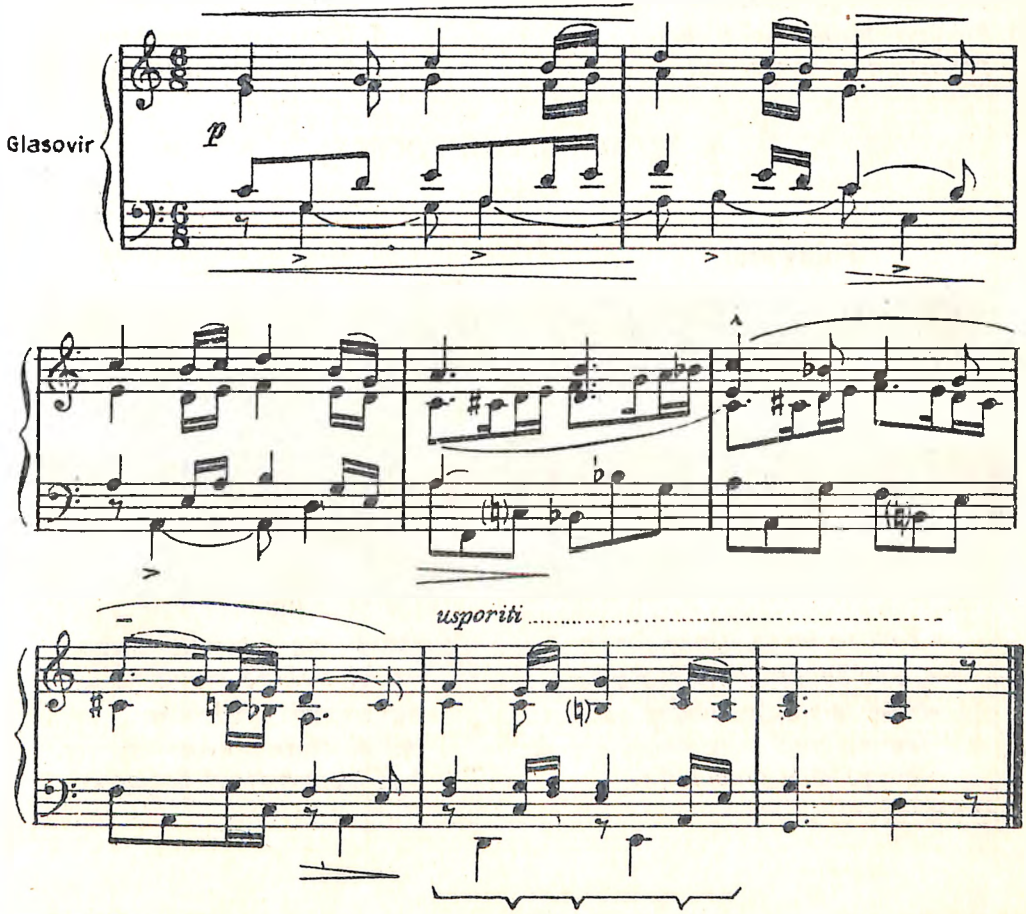

7. VEČERNJA ROSA PADALA

Zlatar

Zabilježila i obradila: S. M. Tarzicija Fosić

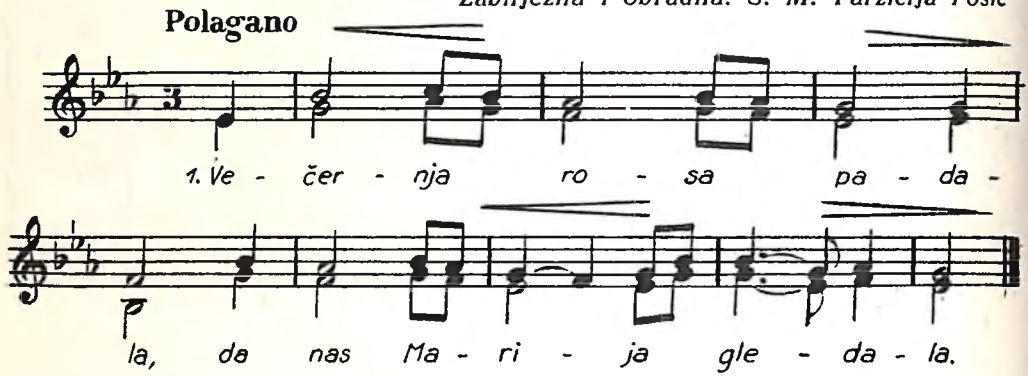

2. Z onoga dvora od Boga,
Od smiljenoga Jezuša.
3. Smiljeni Jezuš dojdi k nam
Prepelaj duše svetel raj!
4. Svetlem je raju najbolje
Gde se dušice vesele.
5. Te nam je pesme konec, kraj,
Bog daj sem dušam svetel raj!

8. ŠETALA SE DJEVOČICA

Mraclin

Zabilježila i obradila: S. M. Tarzicija Fosić

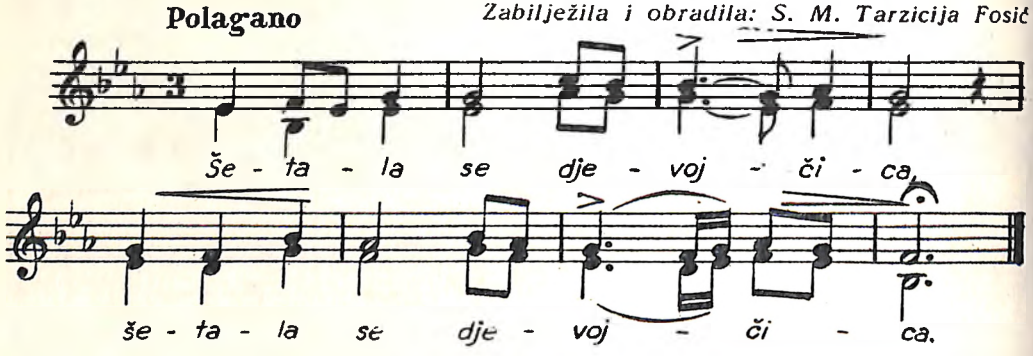

»Kam se šećeš, djevojčice?«
–»Ja se šećem na Bistricu.«–
»Nejdi tamo, djevojčica!
Tam su bregi previsoki,
Tam su vode preduboke,
Tam su staze prevuzecke!«
–»Nek su bregi previsoki,
Nek su vode preduboke,
Nek su staze prevuzecke,
A ja idem k Majci Božjoj!«–

9. ZASADIL JEZUŠ VINOGRAD

Jakovlje

Živo

Zabilježila i obradila: S. M. Tarzicija Fosić

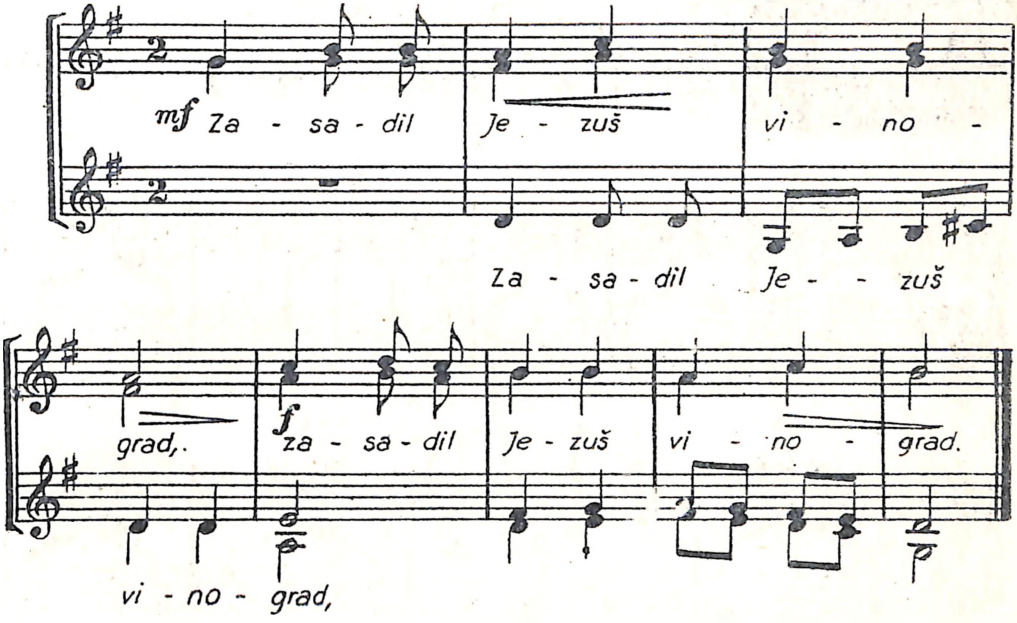

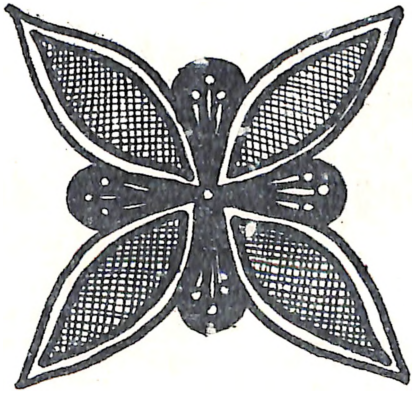

S čem ga je Jezuš zasadil?
Z blaženu Djevu Mariju,
Svoju presvetu Materju.
Obrezal Jezuš vinograd.
S čem ga je Jezuš obrezal?
Z blaženu Djevu Mariju,
Svoju presvetu Materju.
Nakolil Jezuš vinograd.
S čem ga je Jezuš nakolil?
Z blaženu Djevu Mariju,
Svoju presvetu Materju.
Okopal Jezuš vinograd.
S čem ga je Jezuš okopal?
Z blaženu Djevu Mariju,
Svoju presvetu Materju.

10. DOJMOVI SA SELA

mala suita za glasovir

1. Dječja igra

Zlatko Grgoševič

Oštro, odmjereno

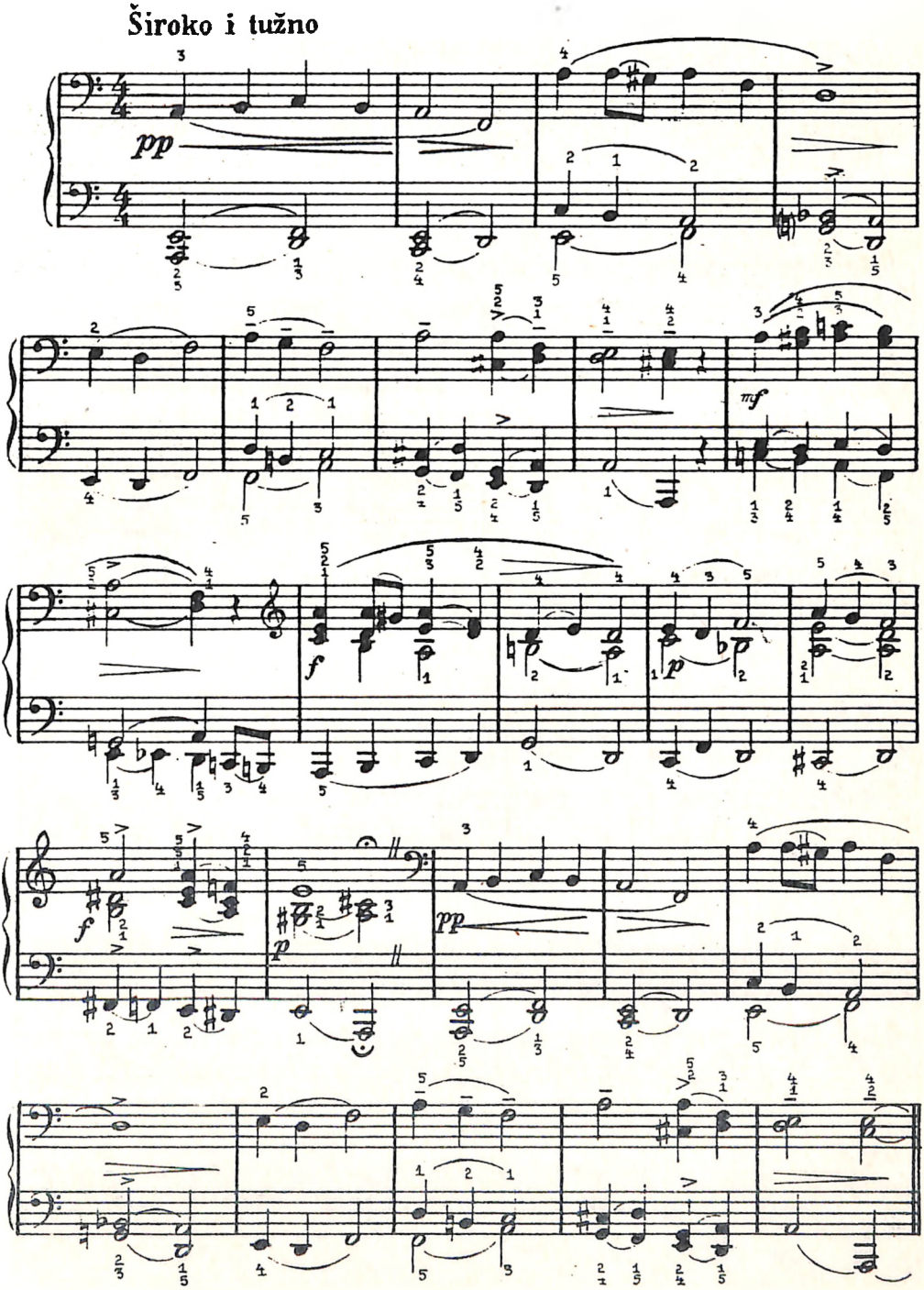
Široko i tužno
pp
mf
f
p
f
p
pp

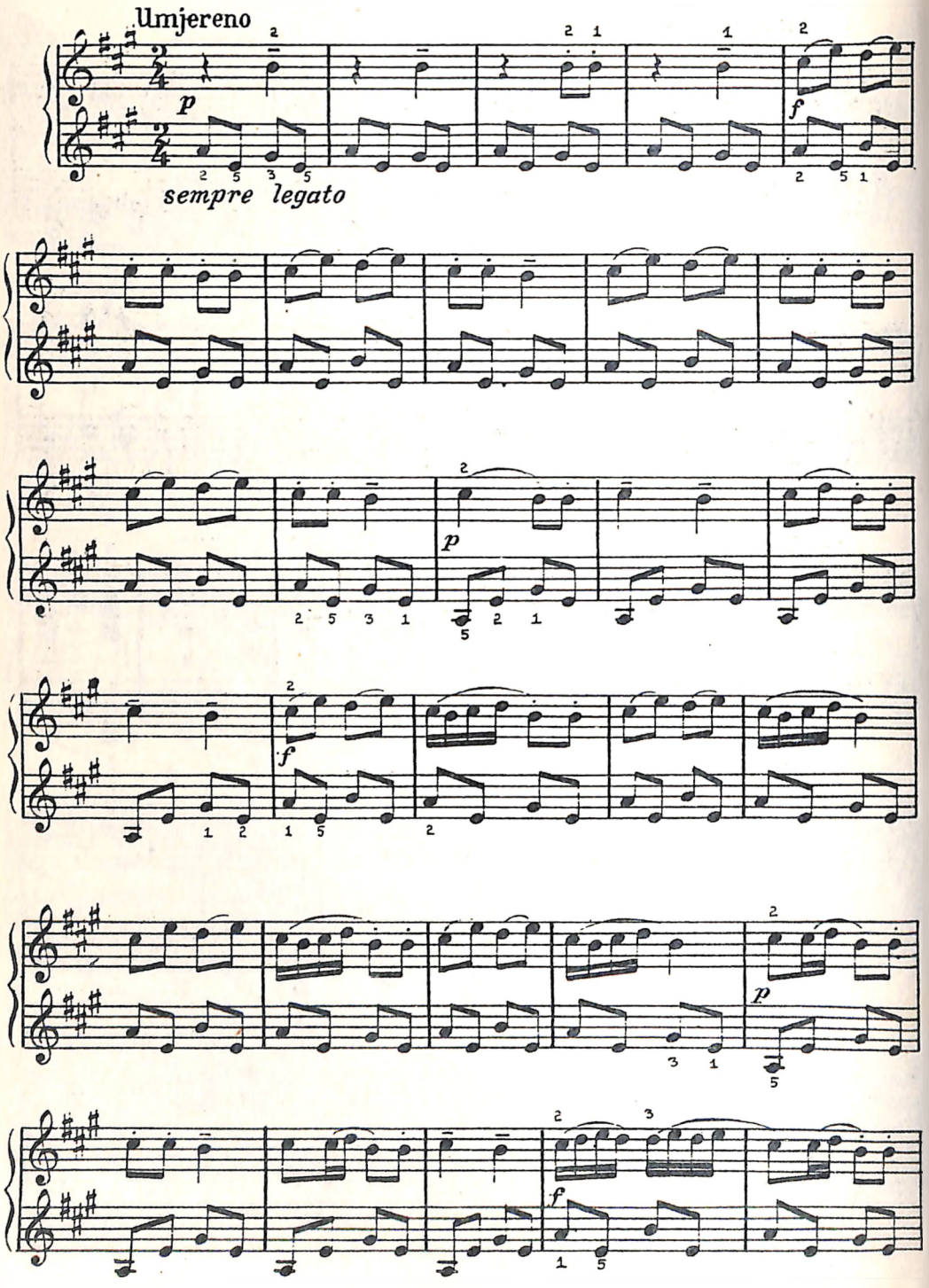
Umjereno
p
sempre legato
f
p
f
p
f

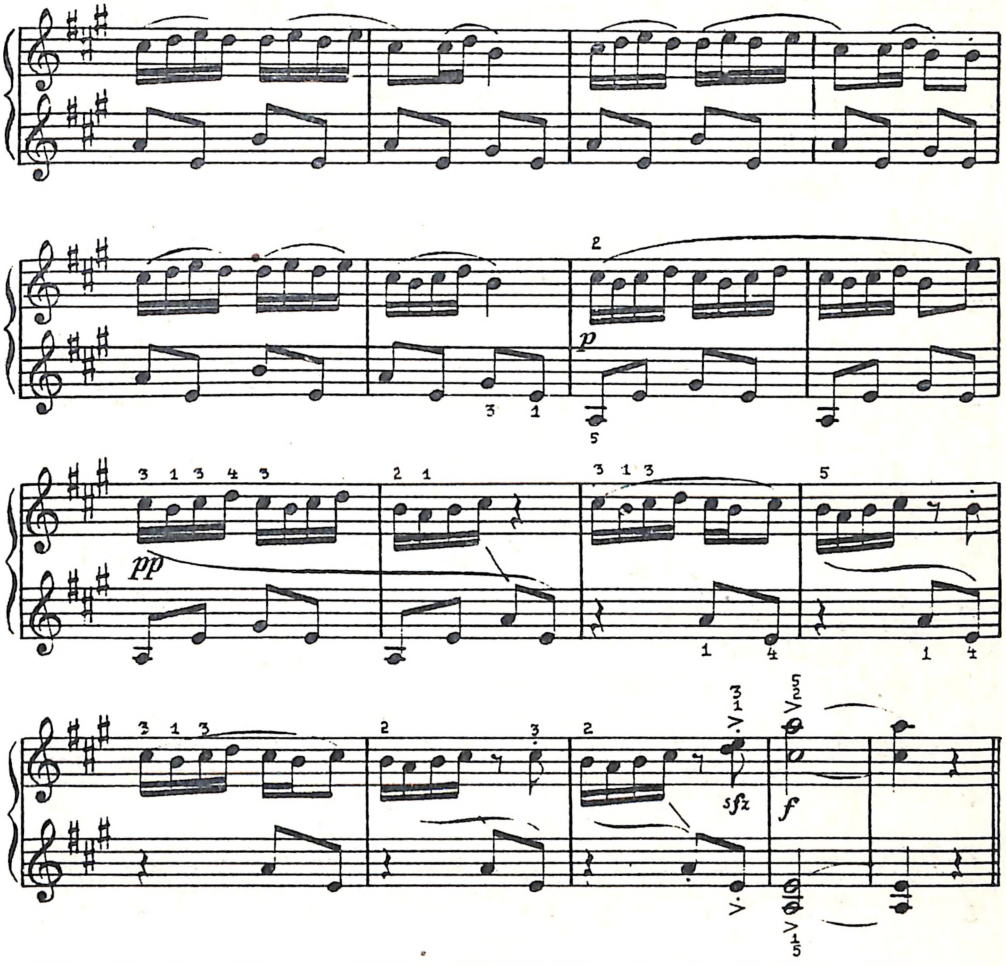

4. Poskočnica

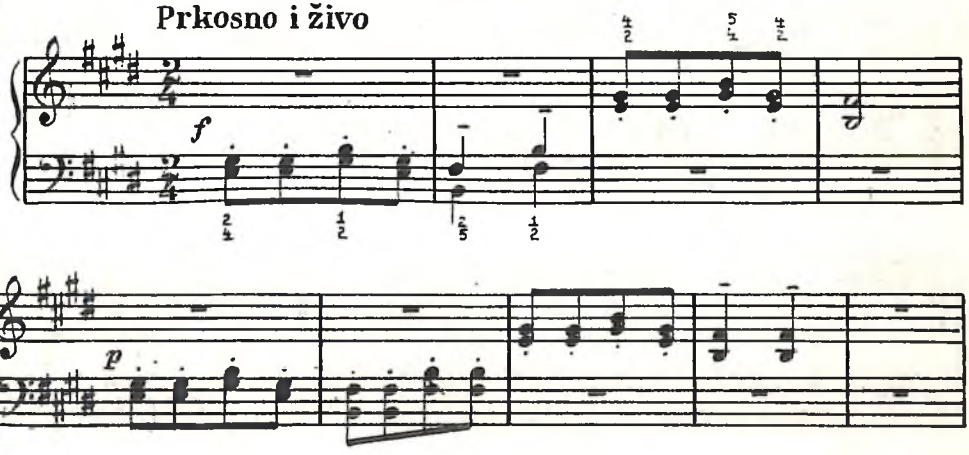

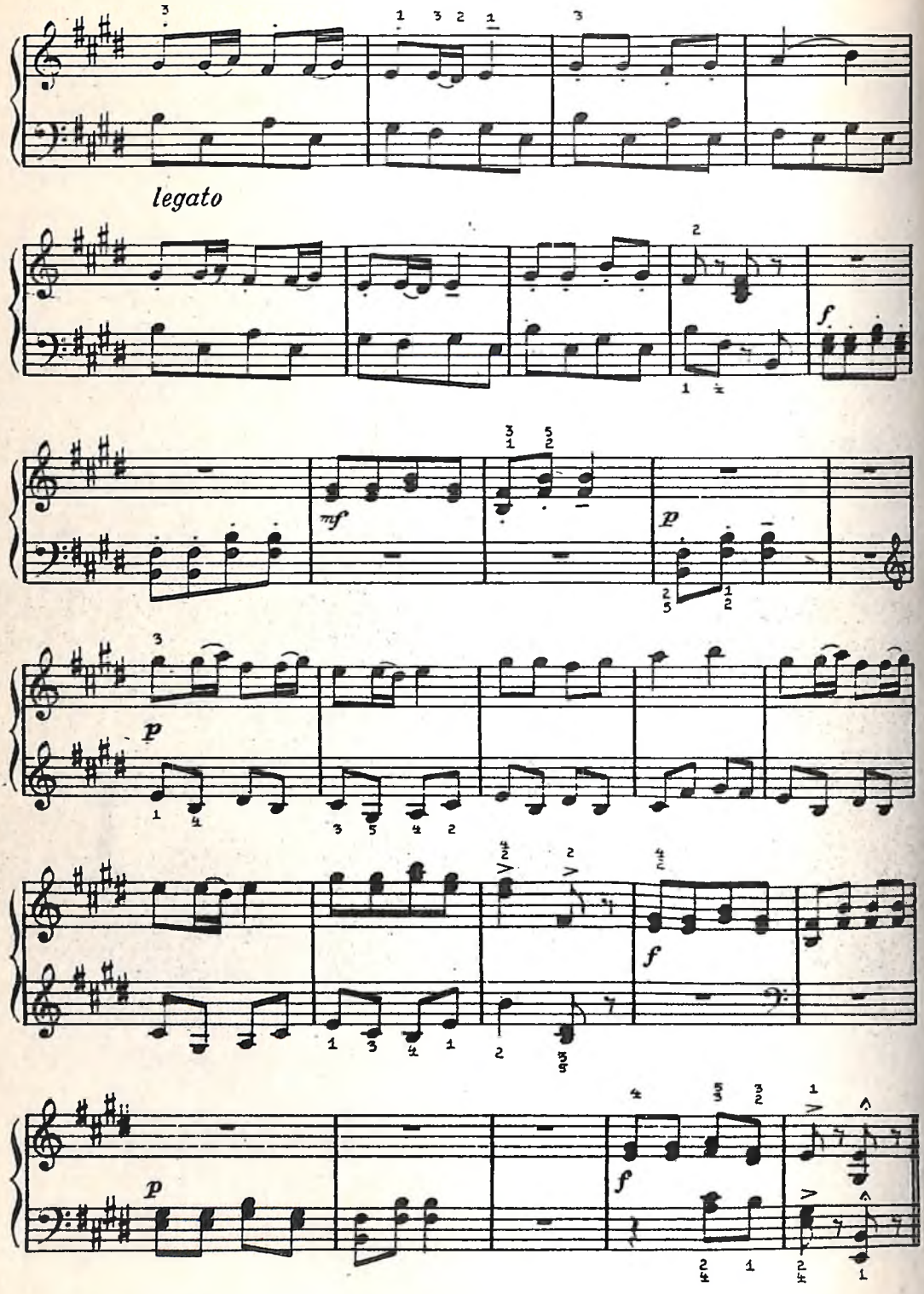
legato
mf
p
f
p
f
p
f

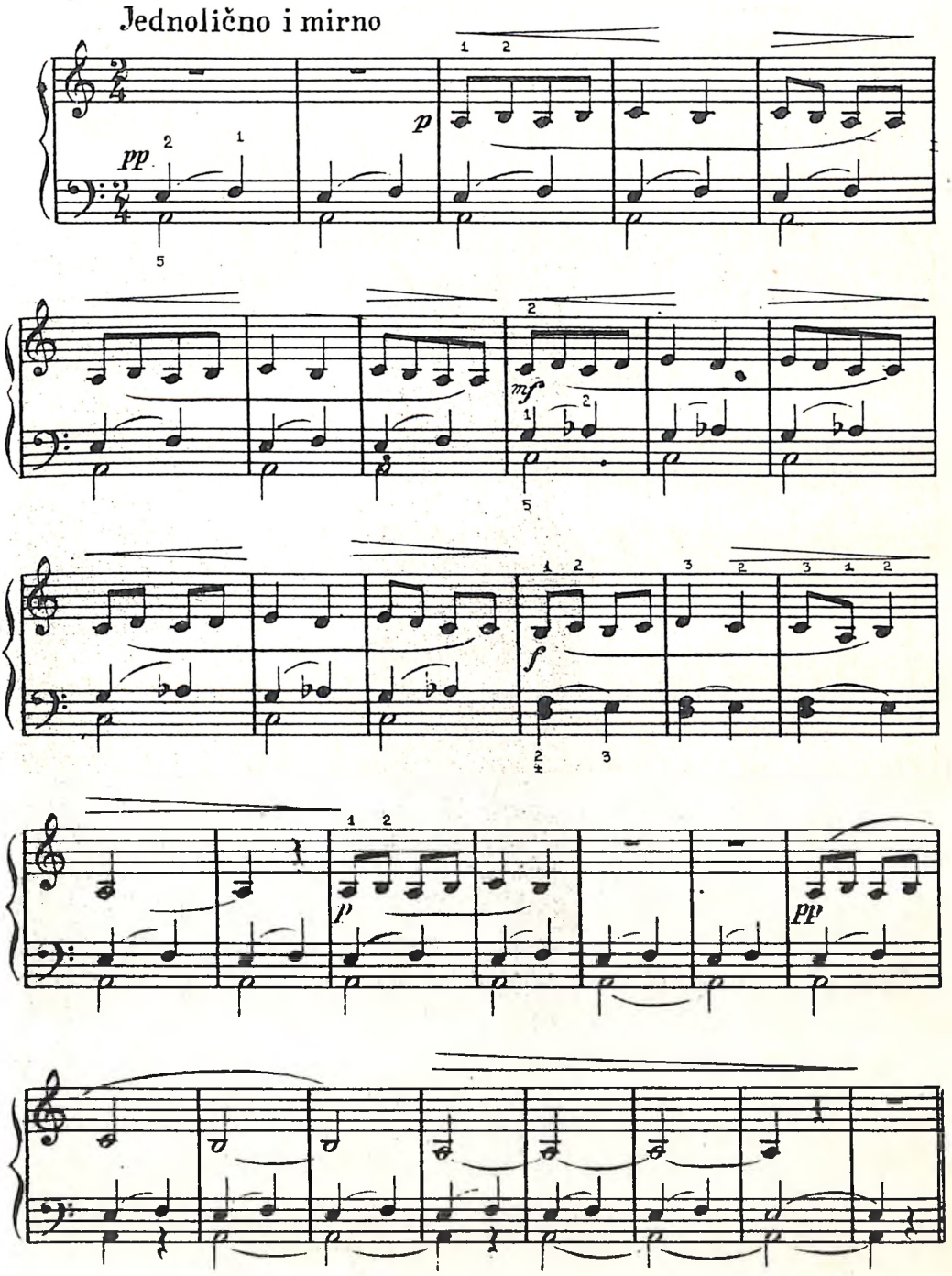
Jednolično i mirno
pp
p
mf
f
pp

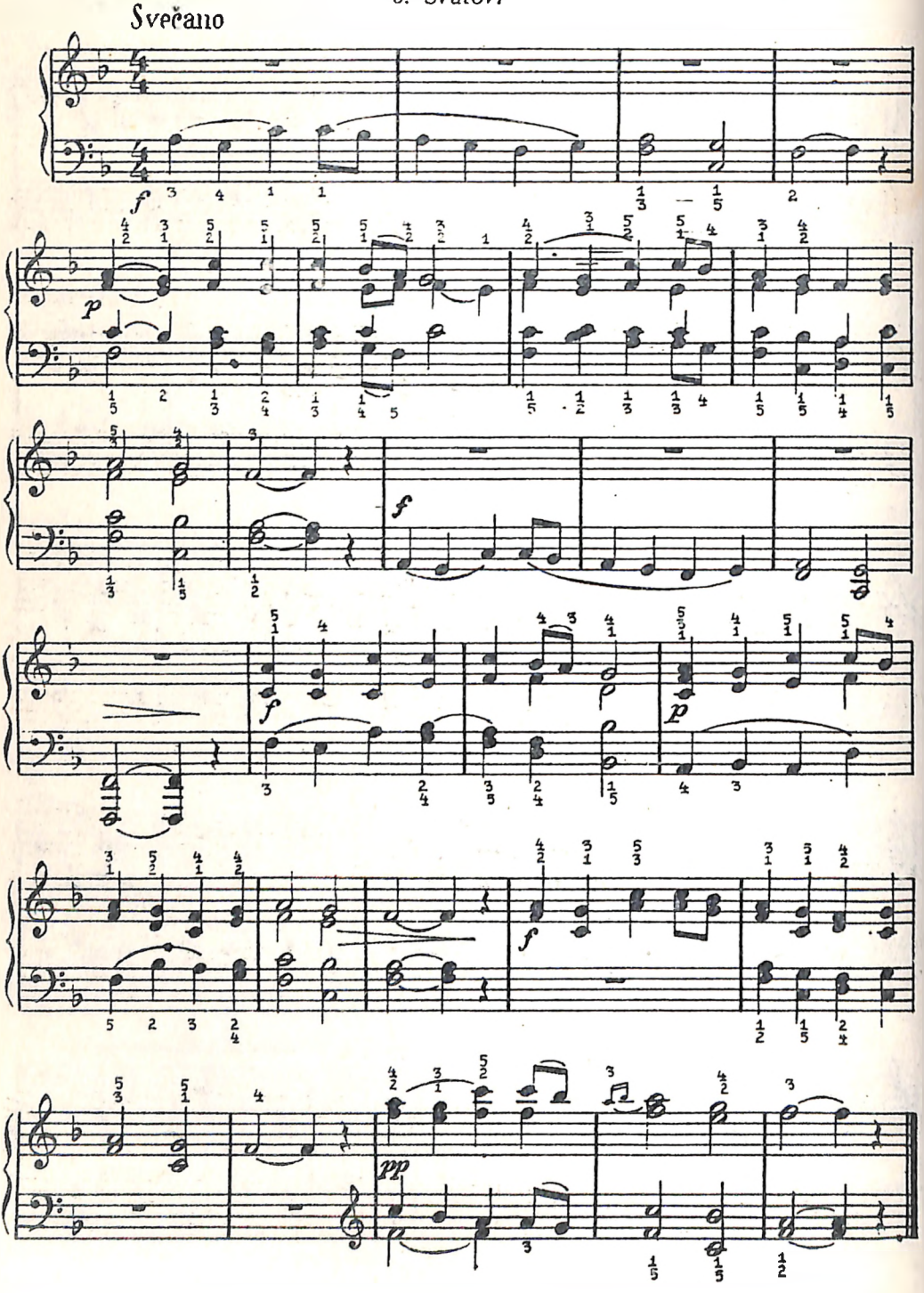
Svečano

11. A TKO NAM JE U KOLU

Bosna

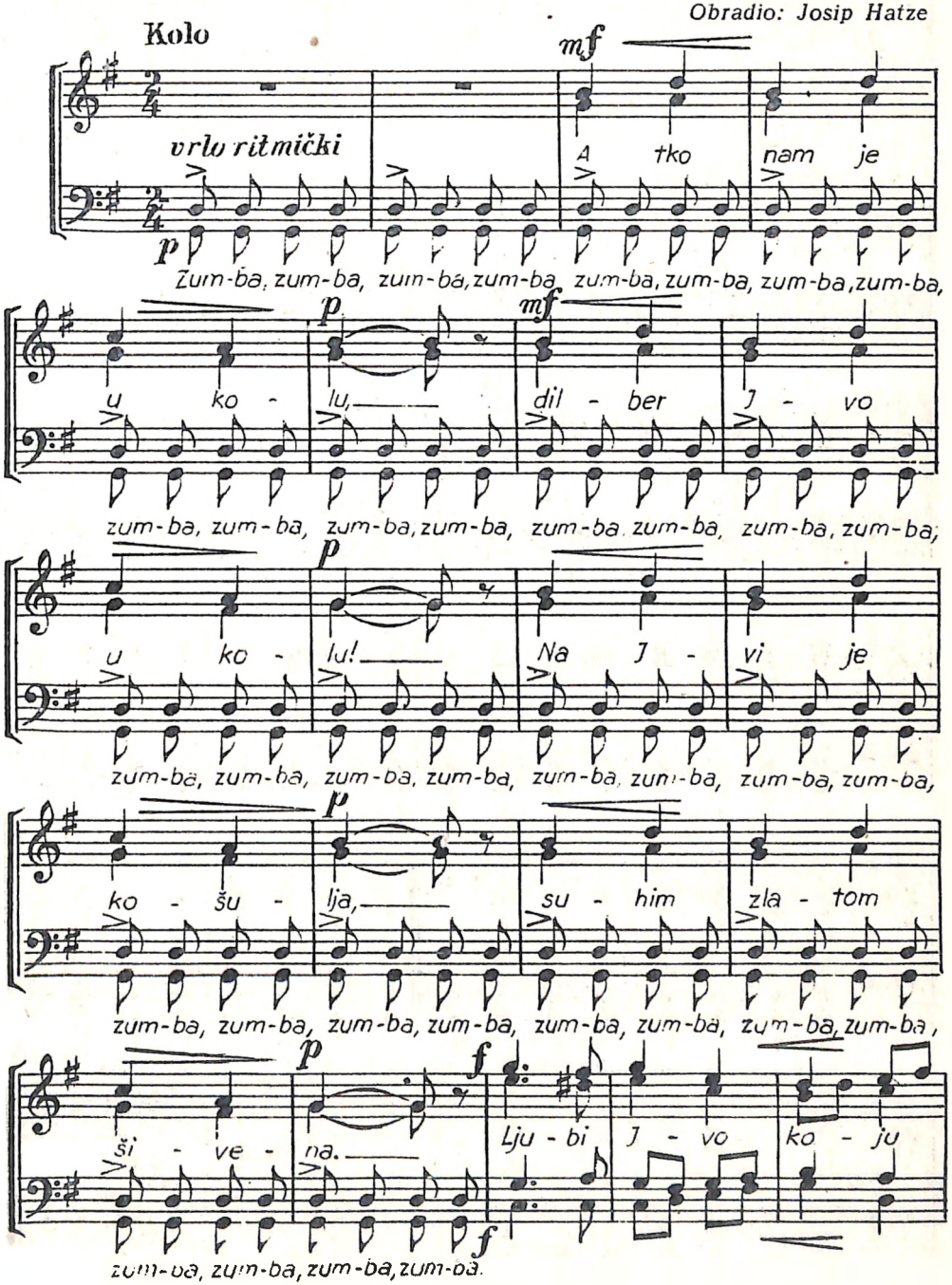

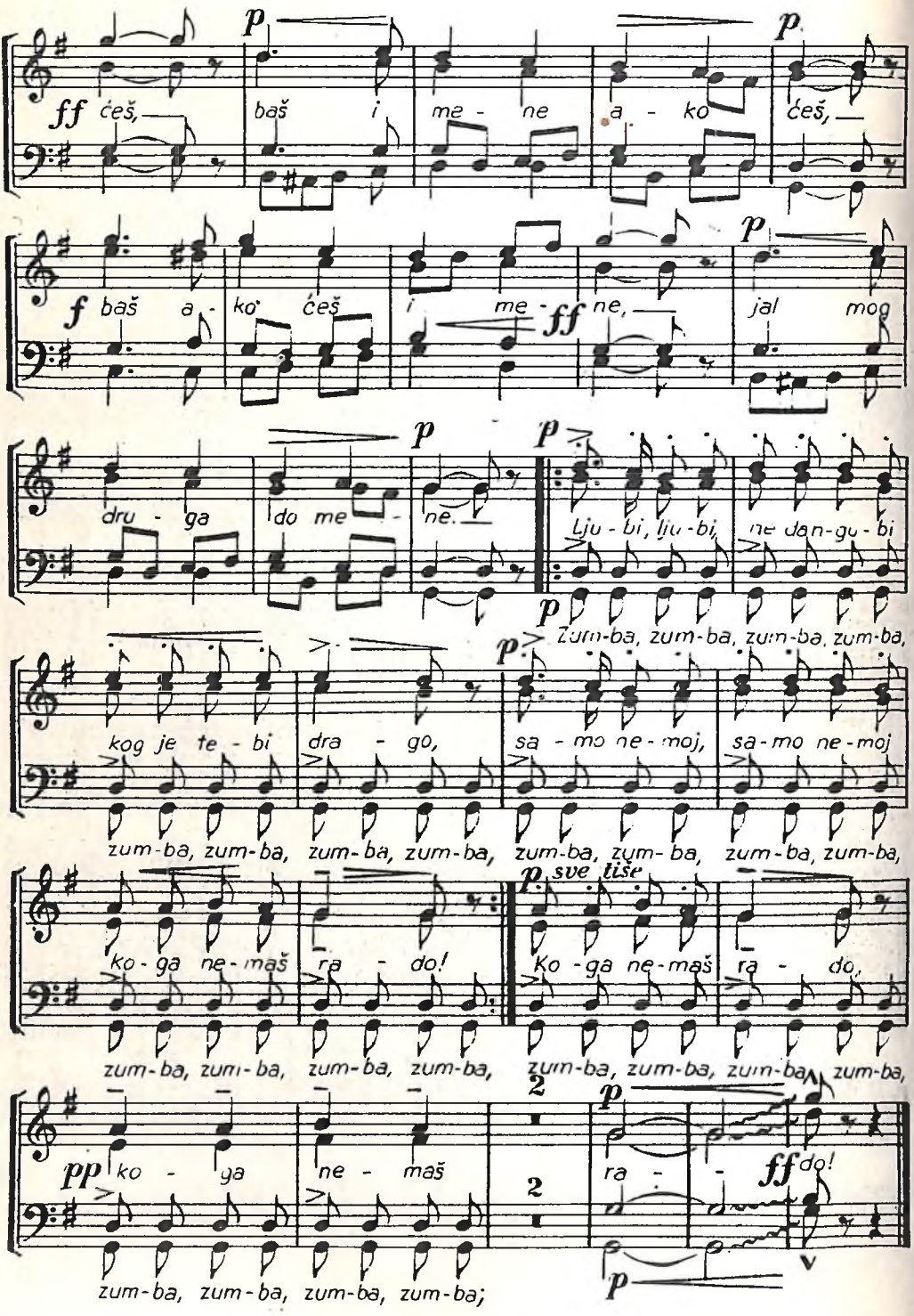
ff ćeš, baš i me - ne a - ko ćeš,
f baš a - ko ćeš i me - ne, jal mog
dru - ga do me - ne.
Lju - bi, lju - bi, ne dan-gu - bi
Zum-ba, zum-ba, zum-ba, zum-ba,
kog je te - bi dra - go, sa - mo ne - moj, sa - mo ne - moj
zum-ba, zum-ba, zum-ba, zum-ba, zum-ba, zum-ba, zum-ba, zum-ba,
ko - ga ne - maš ra - do!
sve tiše
Ko - ga ne - maš ra - do,
zum-ba, zum-ba, zum-ba, zum-ba, zum-ba, zum-ba, zum-ba, zum-ba,
pp ko - ga ne - maš
ra - do!
zum-ba, zum-ba, zum-ba, zum-ba;

12. SEJAJ, SEJAJ

Međimurje

Veselo *Obradio: Mirko Kolarić*

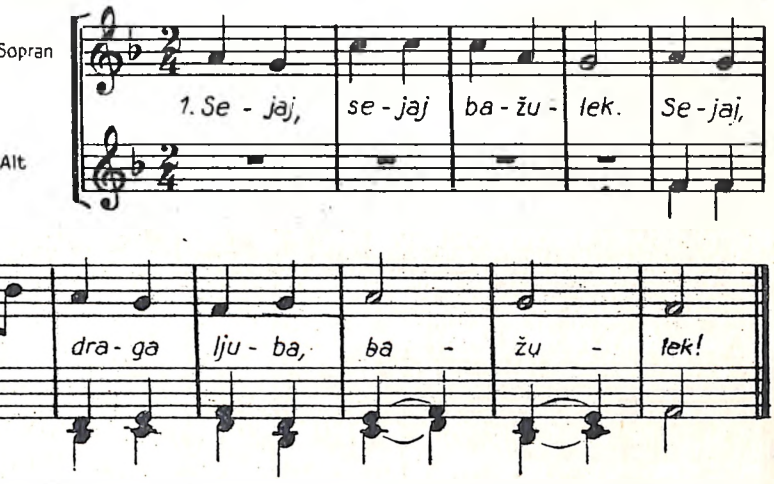

2. Prek Dunaja na bregu.
   Prek Dunaja, draga ljuba, na bregu.
3. Na toj gredi kamenoj.
   Na toj...
4. Hodmo der ga mi dva glet.
5. Jel je zišel i precvel.
6. Zišel, zišel i precvel.
7. Trgnimo si kite tri.

13. LIJEPI MOJ VRTIĆ

Okretno *Međimurje* *Obradio: Mirko Kolarić*

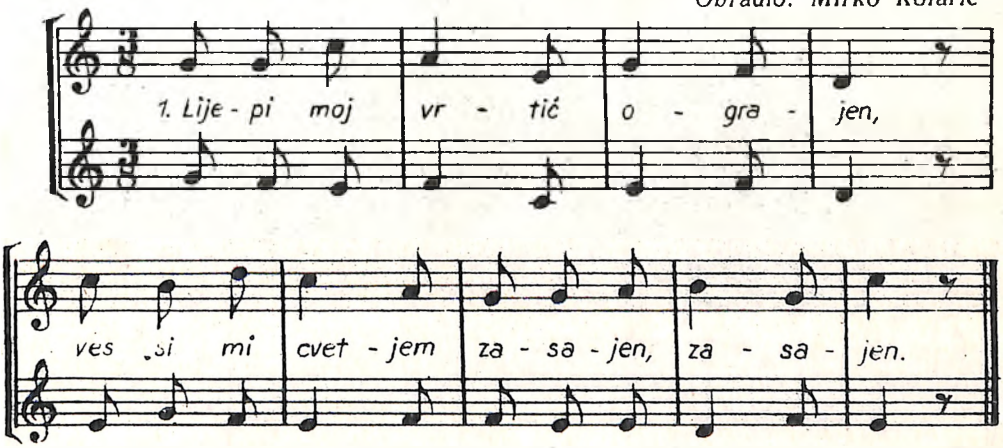

2. Po njem je jena stezica,
   Po njoj se šeće divojka.
3. Za njom se rože giblejo.
   »Kaj se vi rože giblete?«
4. »Kaj se vi rože giblete,
   Nemam vas komu trgati.«
5. Otec i majka prestari,
   Sestre i z bracom premladi.

14. OJ KOPINA, KOPINA

Medimurje

Široko *Obradio: Mirko Kolarić*

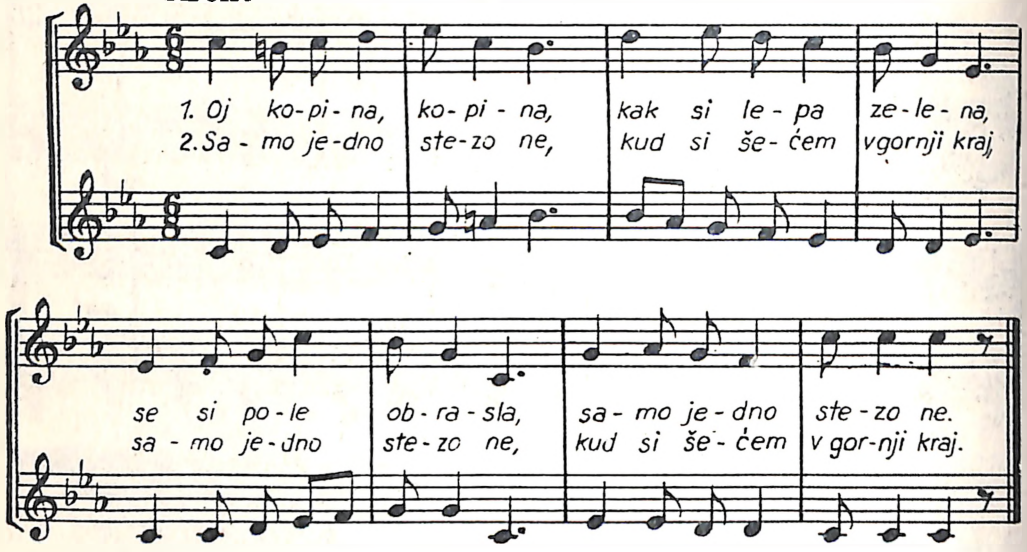

15. OJ SONČECE, SONČENO

Medimurje

Okretno *Obradio: Mirko Kolarić*

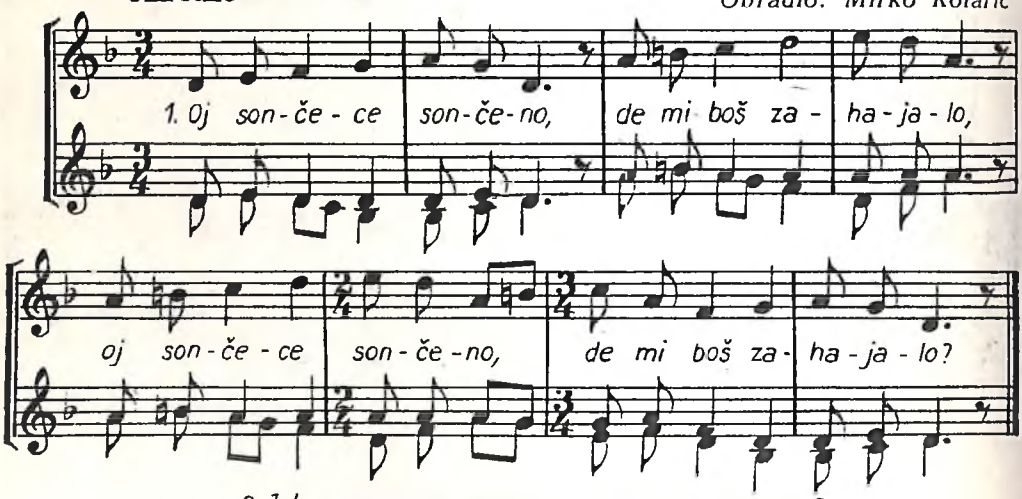

2. Jel za gorom za vcdom, al za turskom granicom?
3. De junaki v red stoje, puškice v rokoj drže.

16. VEČER, VEČER SJALA

Hrv. Kostajnica

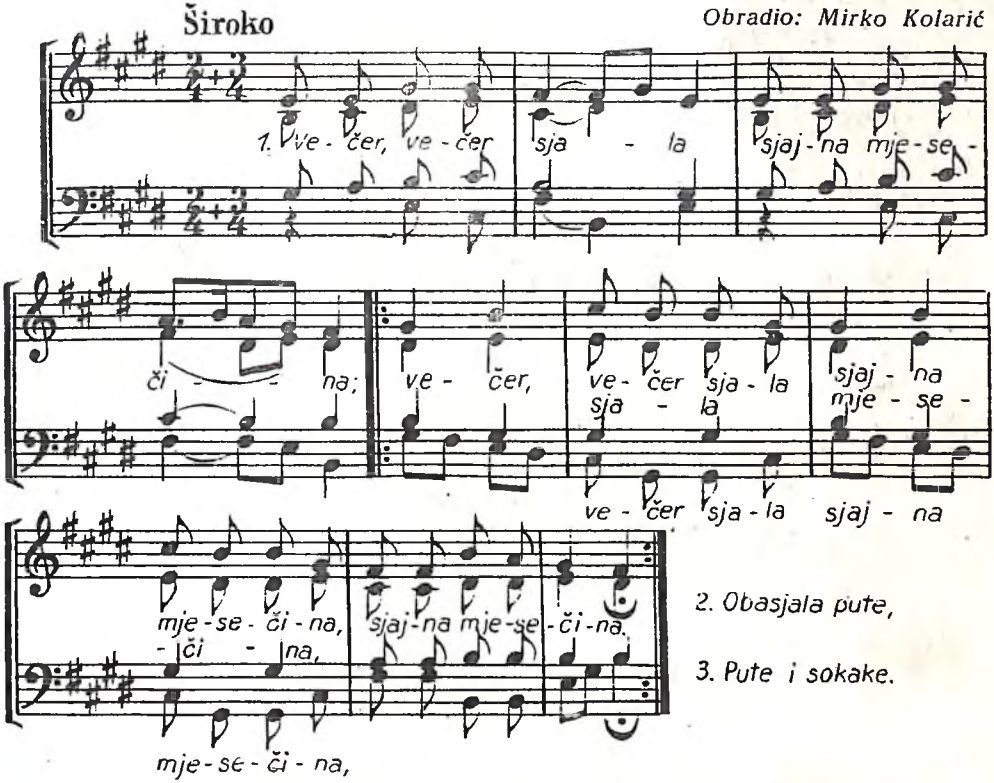

17. VU TOJ NEMŠKOJ ZEMLICI

Međimurje

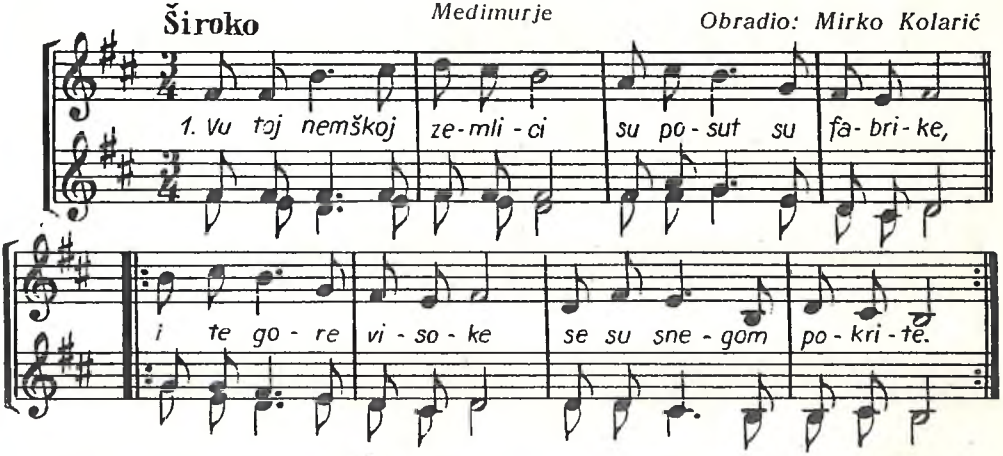

2. Kaj me ne bi bolelo moje tužno srčece,
Da se v nemškoj zemlici zmislim na Međimurje.

3. Vu kojem mi cvetaju sake fele ružice
Po šumici spevaju mi te drobne ftičice.

18. POLETJELA DVA GOLUBA

Bosna

Obradila: S. Lujza Kosinović

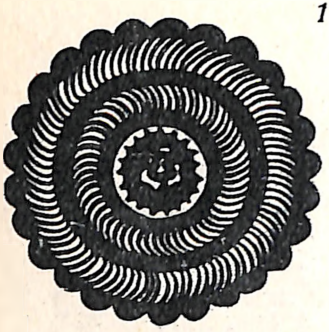

Umjereno

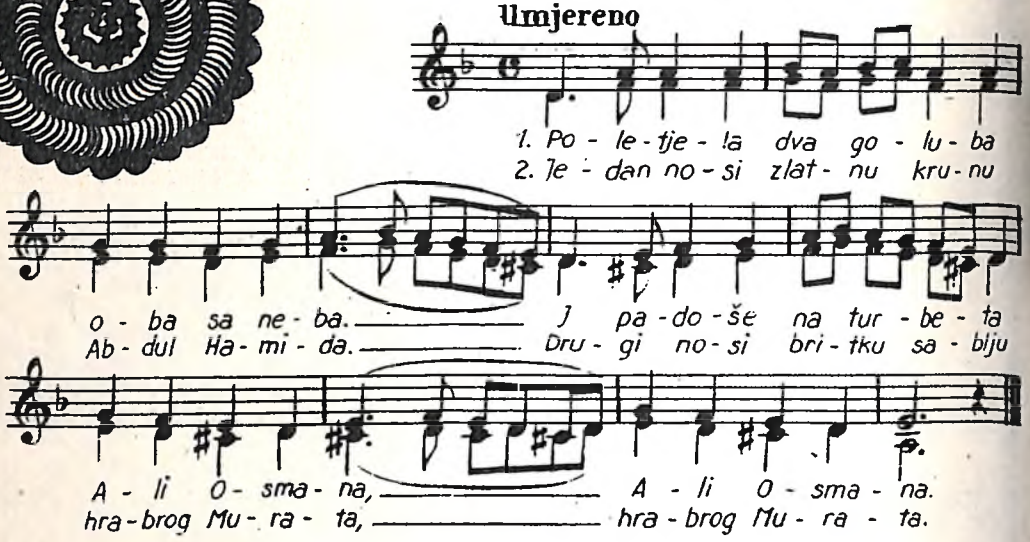

19. VIŠNJICA JE ROD RODILA

Bosna

Veselo

Obradila: S. Lujza Kosinović

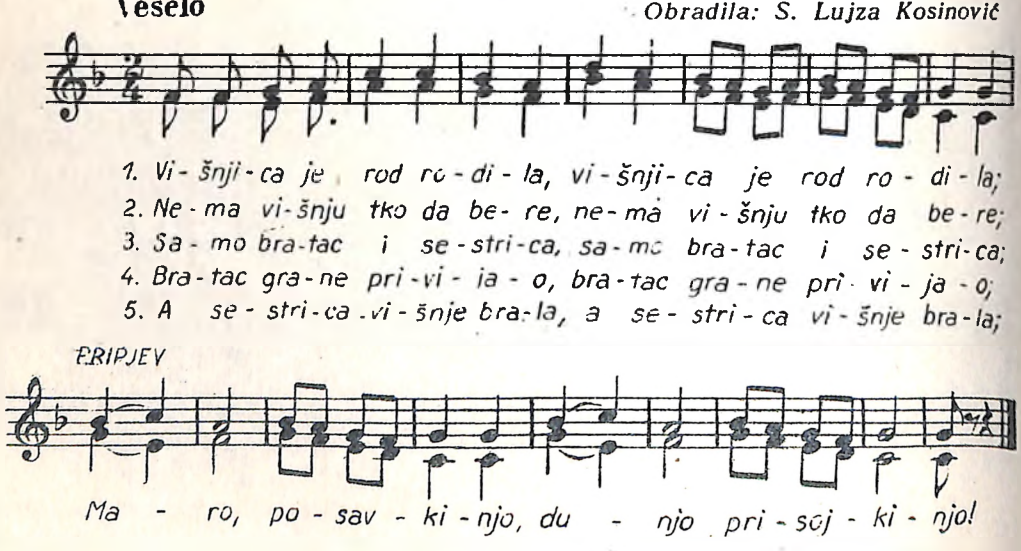

20. NIT' ME VETRI

Karlovac

Veselo *Boris Krnic*

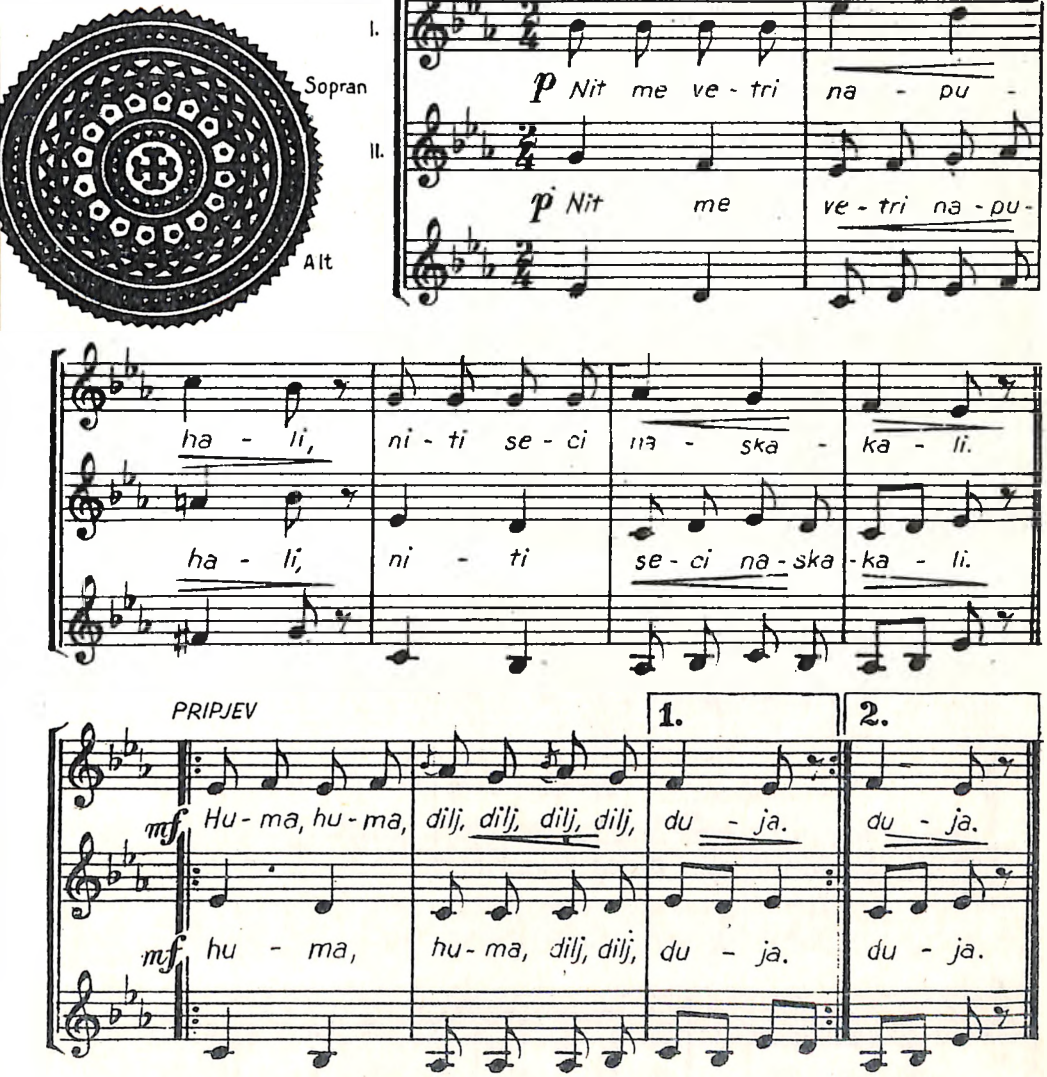

Već je došel mladi junak (op.)
Koje stepel z mojom dušom,
Kak ti medved starom kruškom.

21. SVI ŠAJKAŠI

Srijem

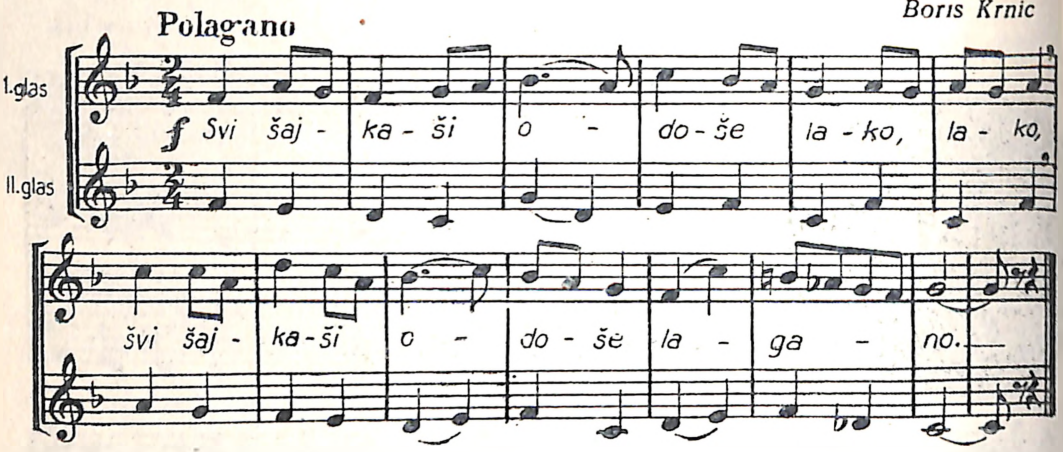

Samo jedan ostade, (lako...)
I taj jedan besjedi:
Donesʻte mi britvicu,
Da odsiječem trščicu,
Da napravim frulicu,

Da posviram banatski,
Da popjevam bačvanski,
Da poigram srijemački,
Da podviknem šajkaški,
Da zapletem hrvatski,
Da poigram slavonski.

22. ZORJA MOJA

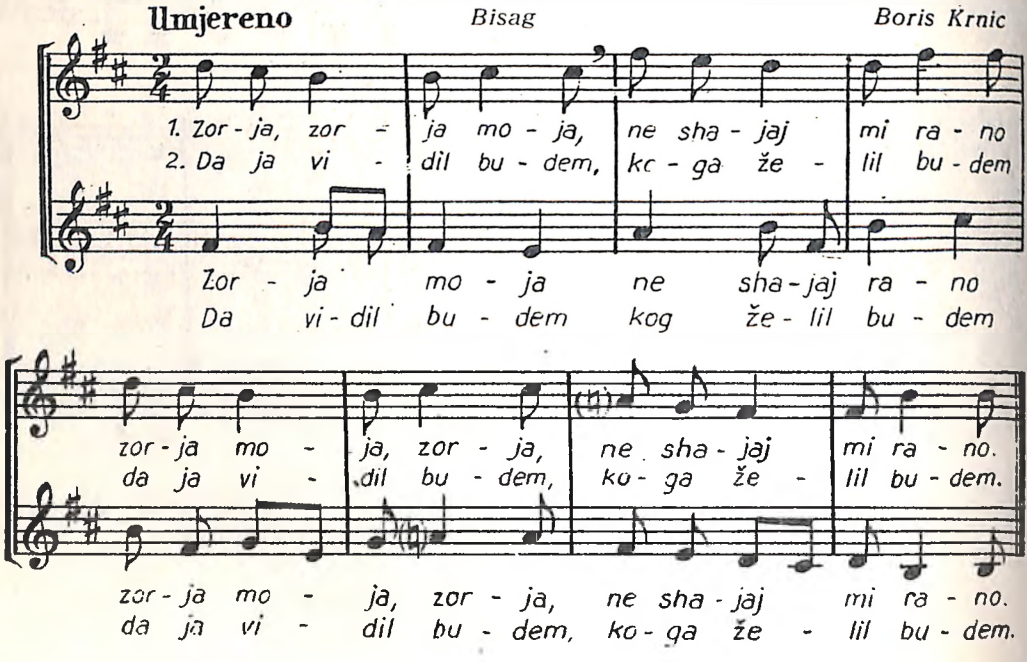

23. *U DANE MLADOSTI*

Srijem

Zabilježio i obradio:
Slavko Modrijan

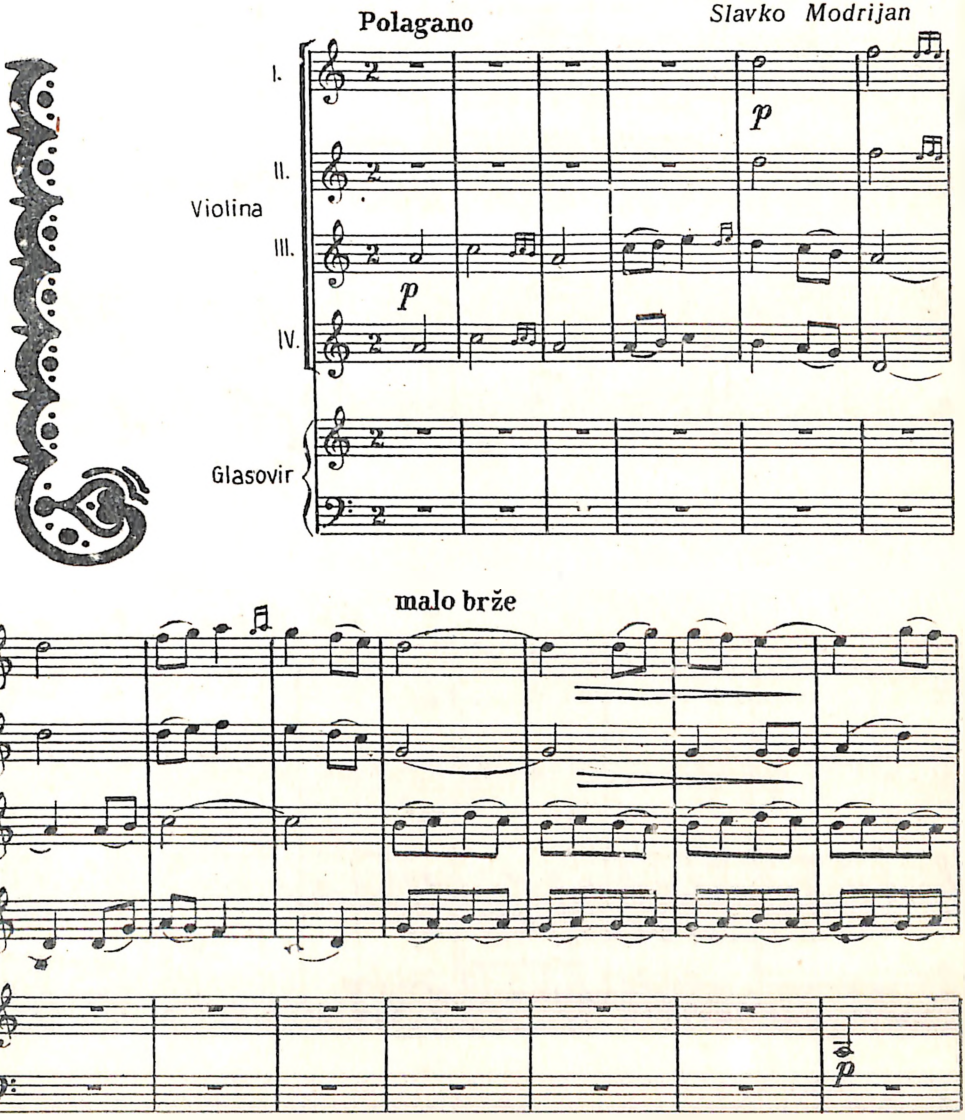

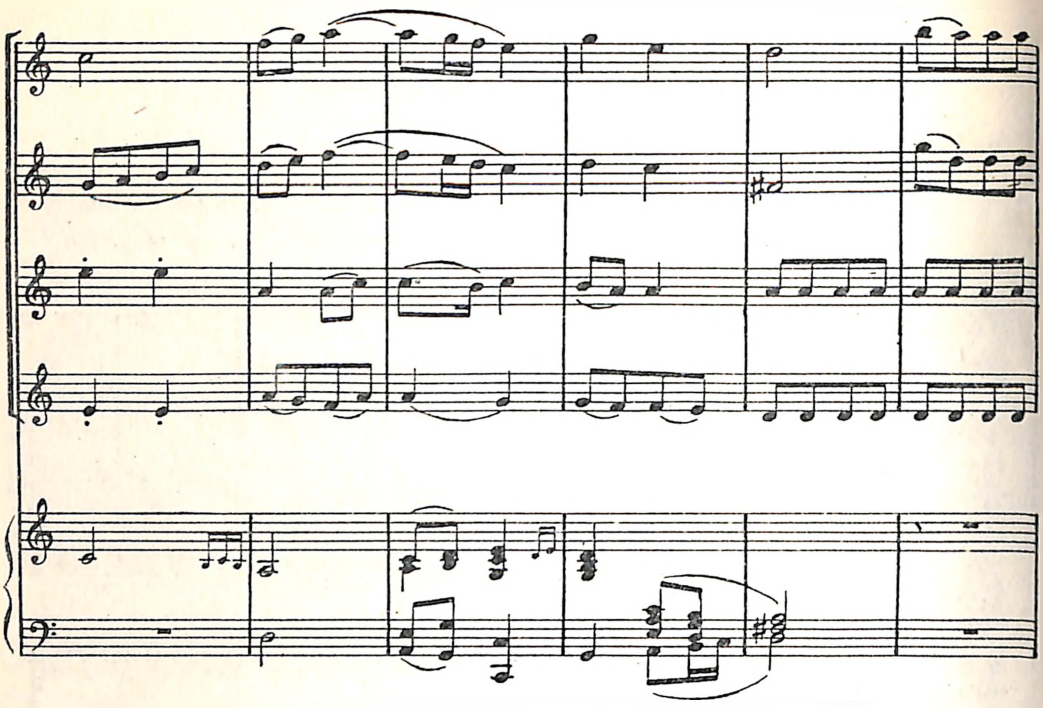

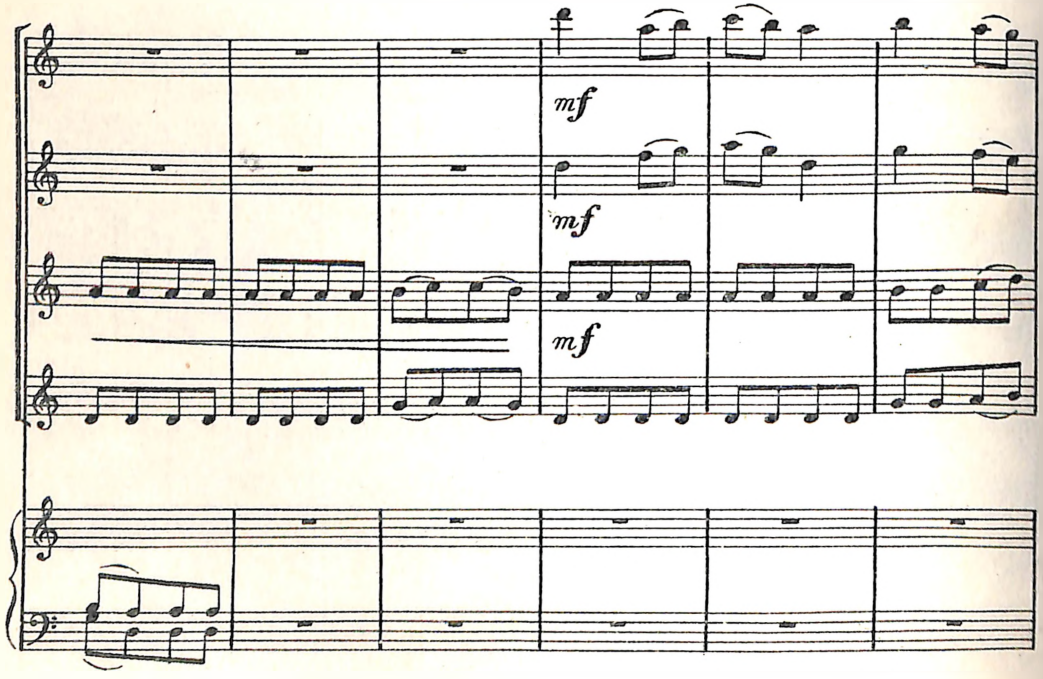
mf
mf
mf

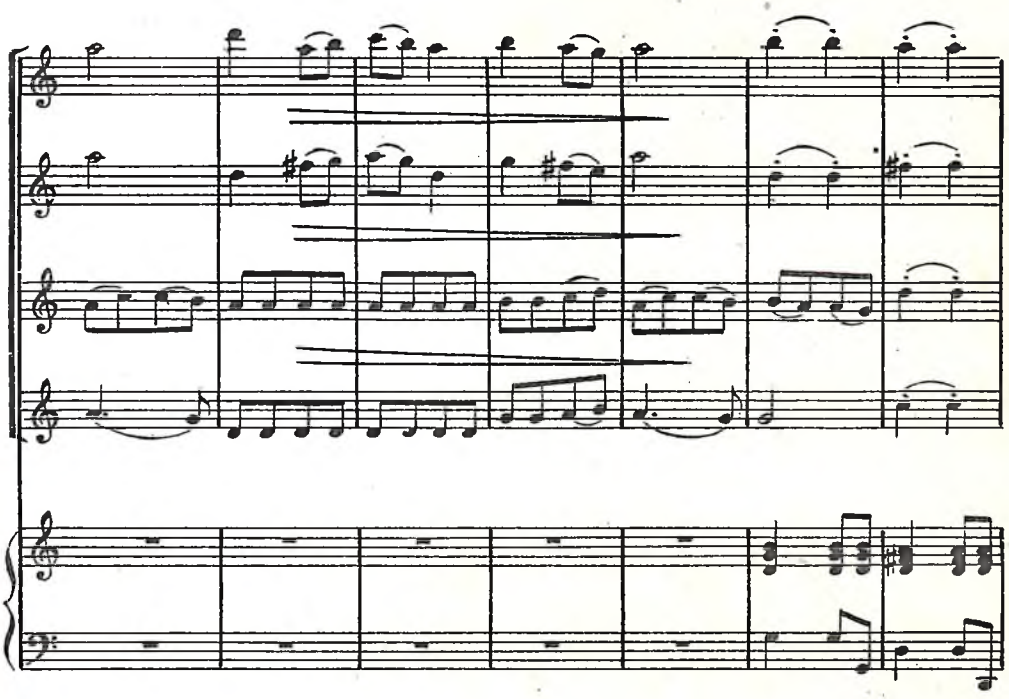

Kolo

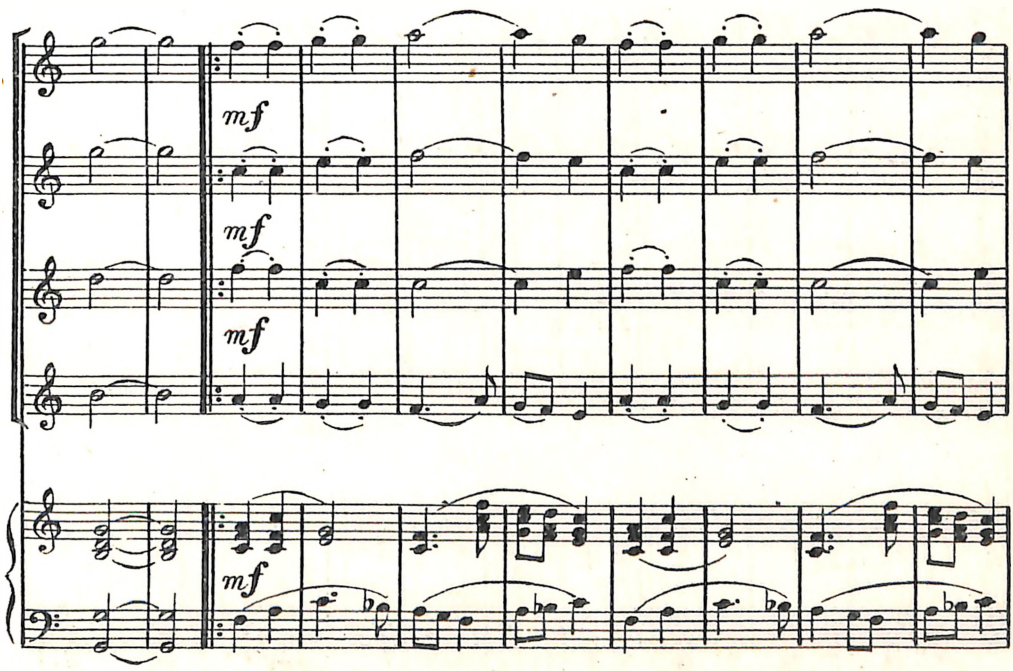

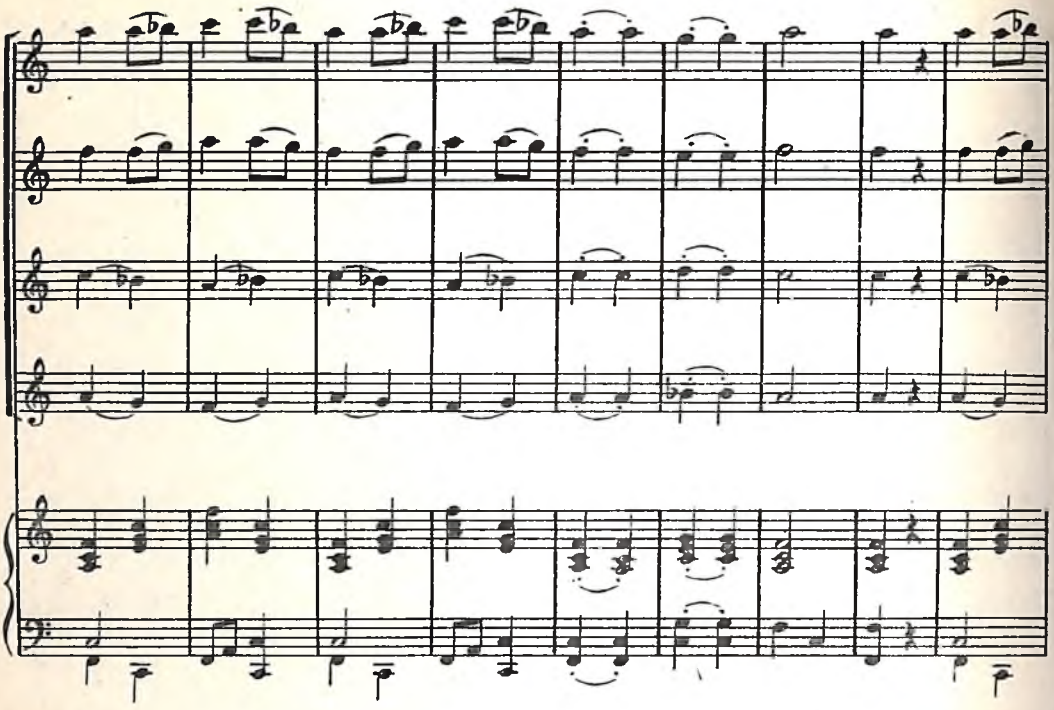

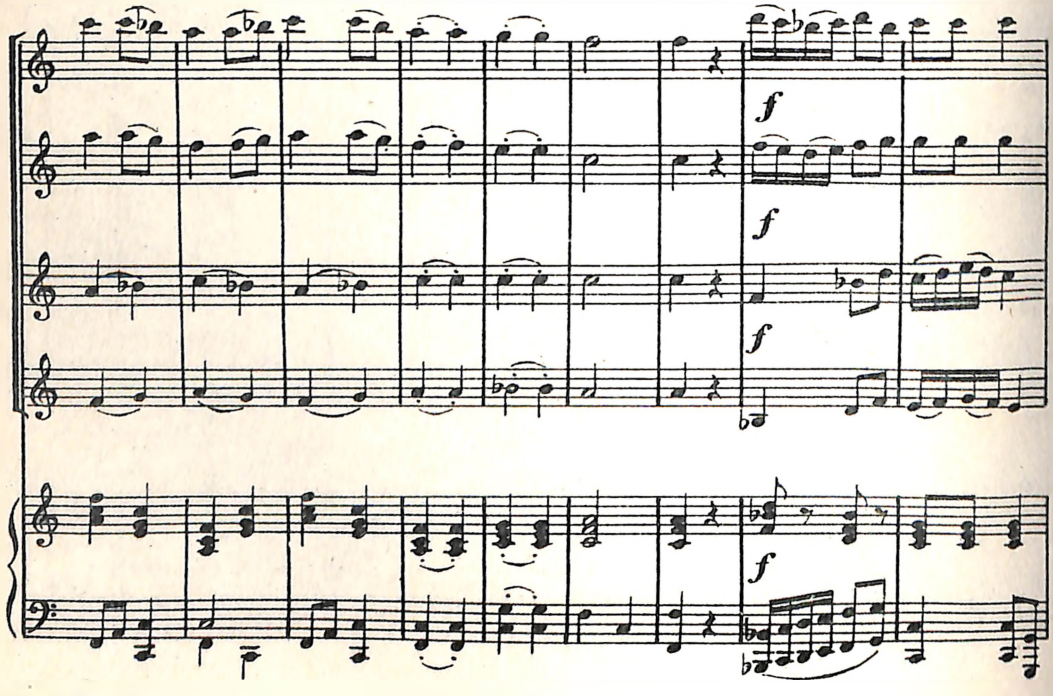
f
f
f
f

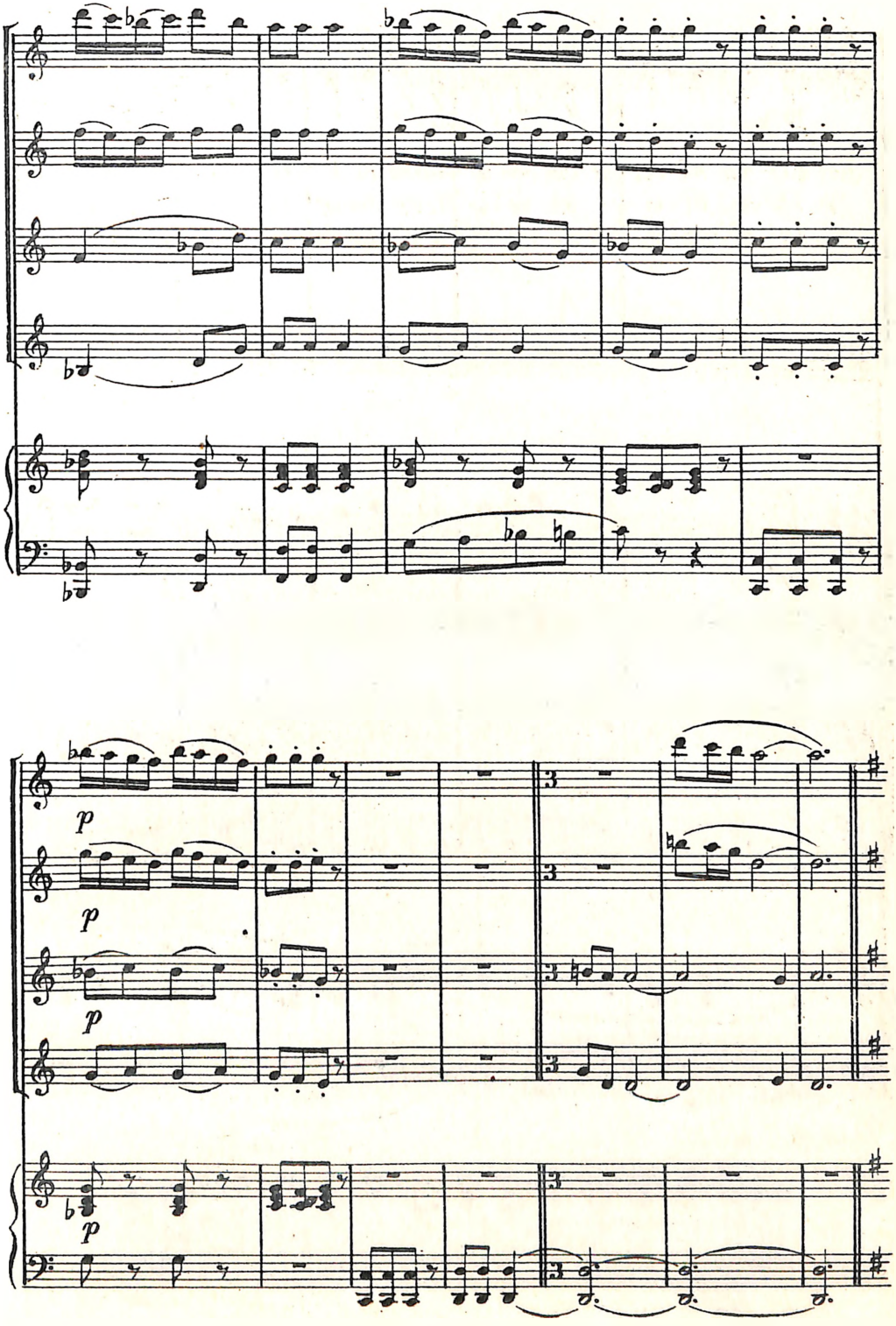
p
p
p
p

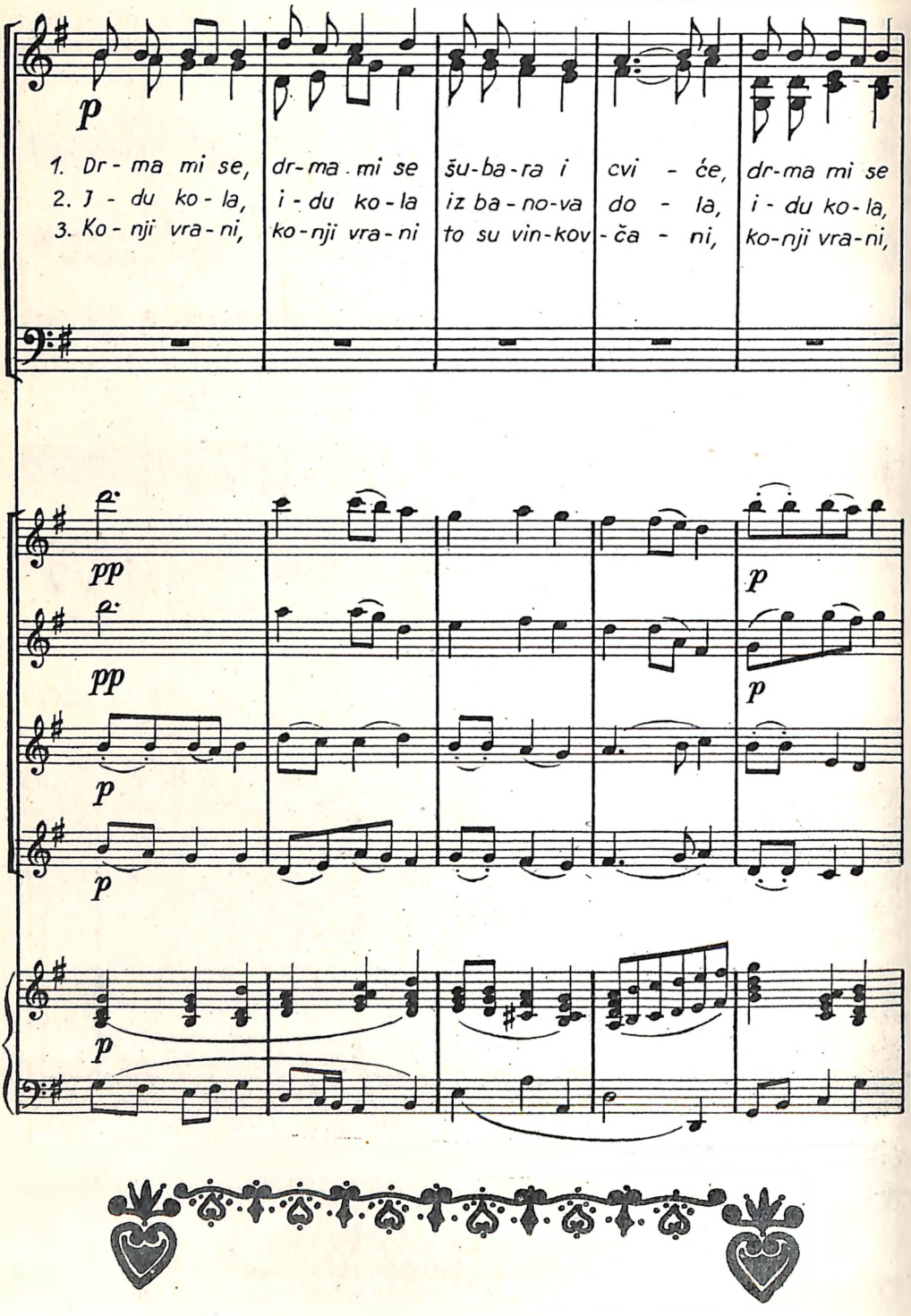
p
1. Dr - ma mi se, dr - ma . mi se šu - ba - ra i cvi - će, dr - ma mi se
2. I - du ko - la, i - du ko - la iz ba - no - va do - la, i - du ko - la,
3. Ko - nji vra - ni, ko - nji vra - ni to su vin - kov - ča - ni, ko - nji vra - ni,
pp
pp
p
p
p
p
p

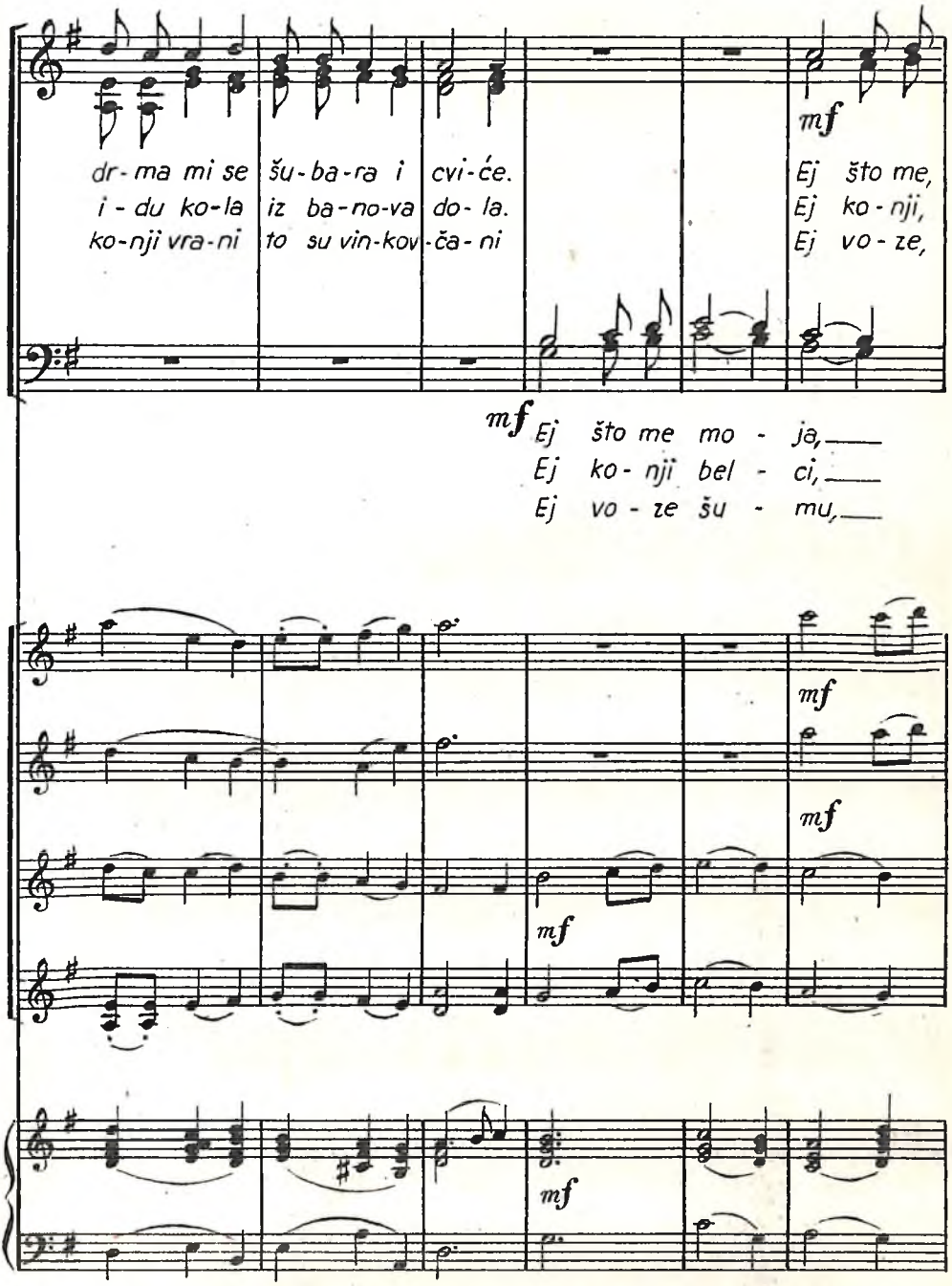
dr-ma mi se šu-ba-ra i cvi-će.
i-du ko-la iz ba-no-va do-la.
ko-nji vra-ni to su vin-kov-ča-ni
mf
Ej što me,
Ej ko-nji,
Ej vo-ze,
mf Ej što me mo-ja,
Ej ko-nji bel-ci,
Ej vo-ze šu-mu,
mf
mf
mf
mf

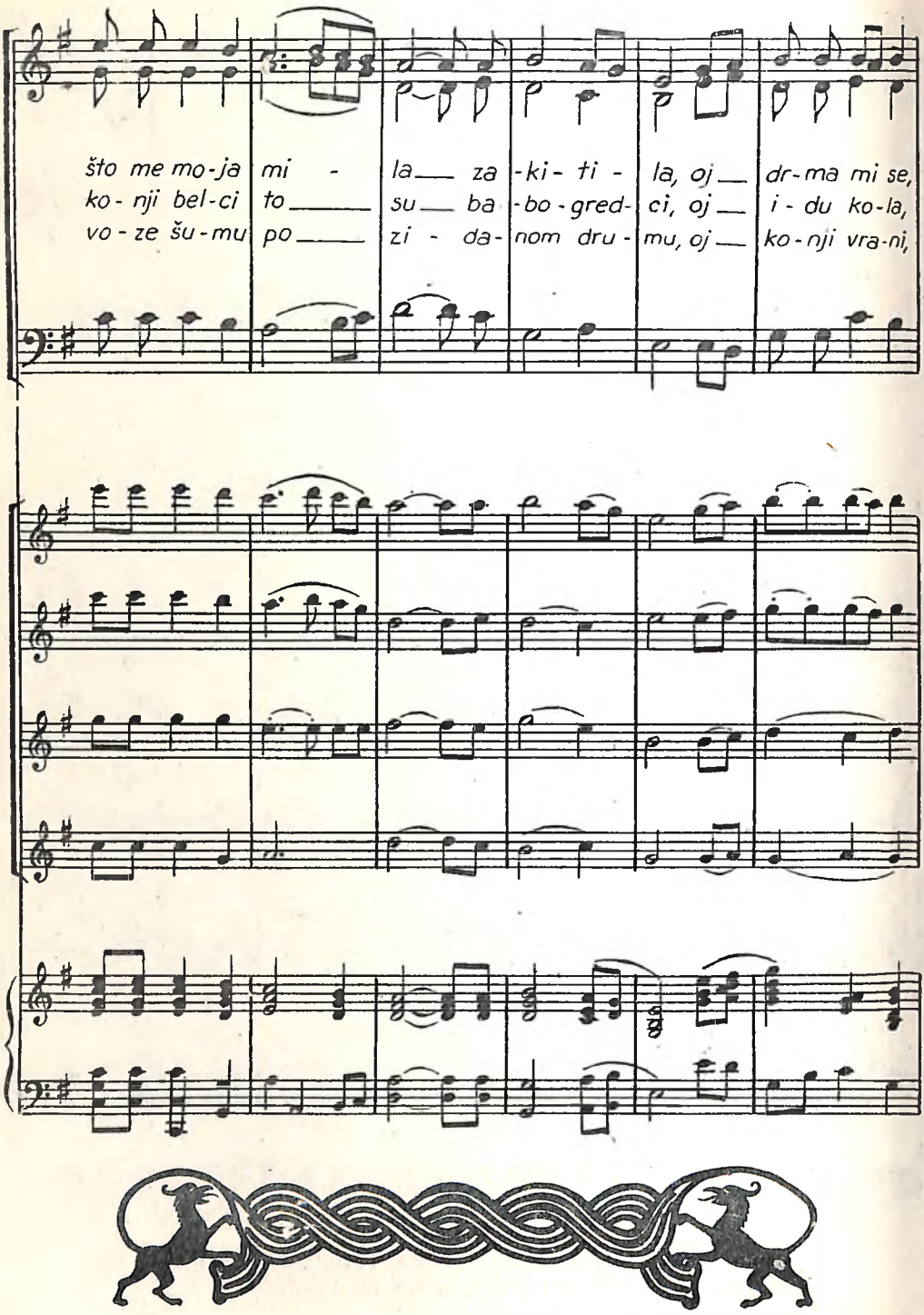
što me mo-ja mi - la za -ki- ti - la, oj dr-ma mi se,
ko- nji bel-ci to su ba -bo -gred- ci, oj i - du ko-la,
vo - ze šu-mu po zi - da- nom dru - mu, oj ko-nji vra-ni,

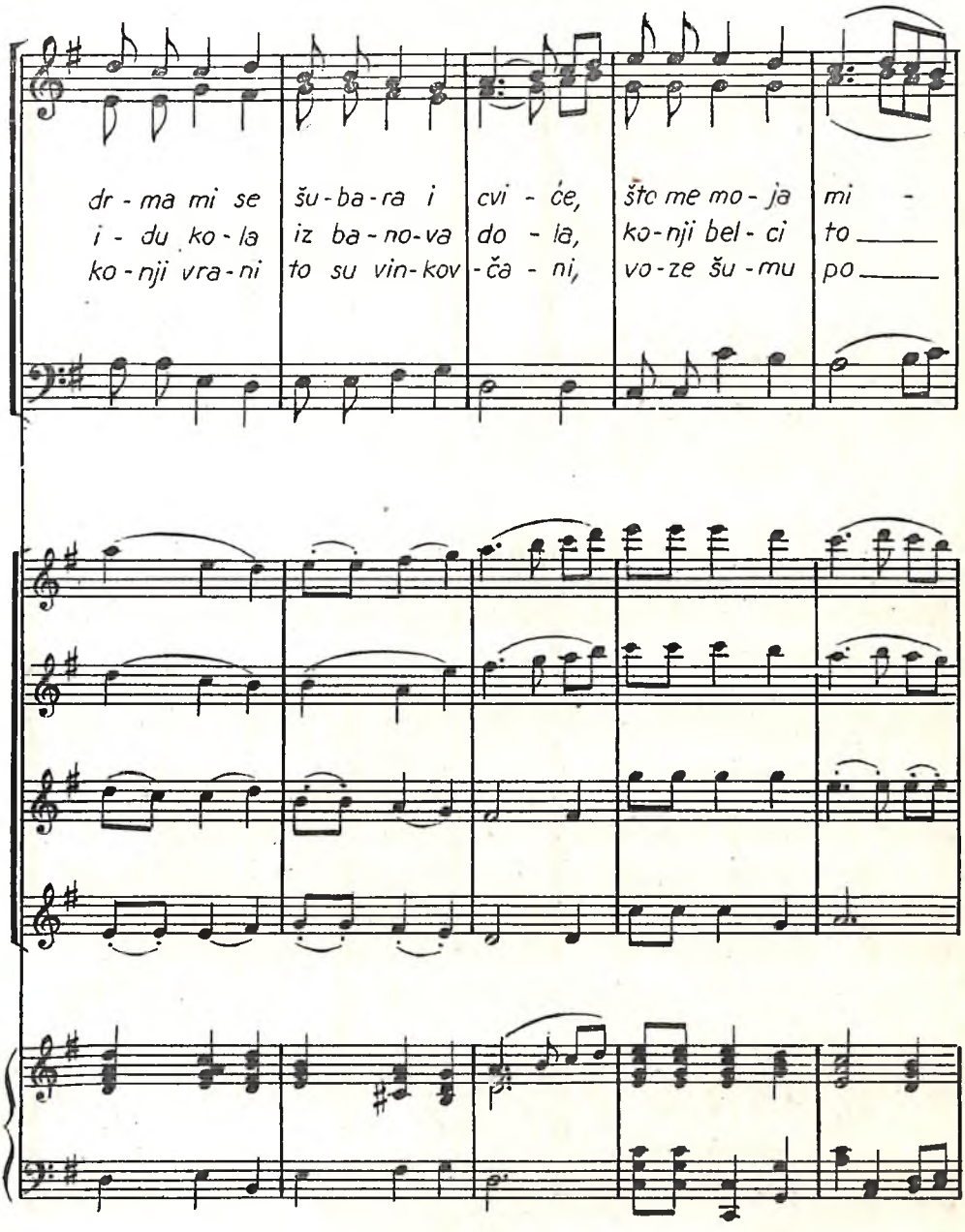
dr - ma mi se šu - ba - ra i cvi - će, što me mo - ja mi -
i - du ko - la iz ba - no - va do - la, ko - nji bel - ci to ____
ko - nji vra - ni to su vin - kov - ča - ni, vo - ze šu - mu po ____

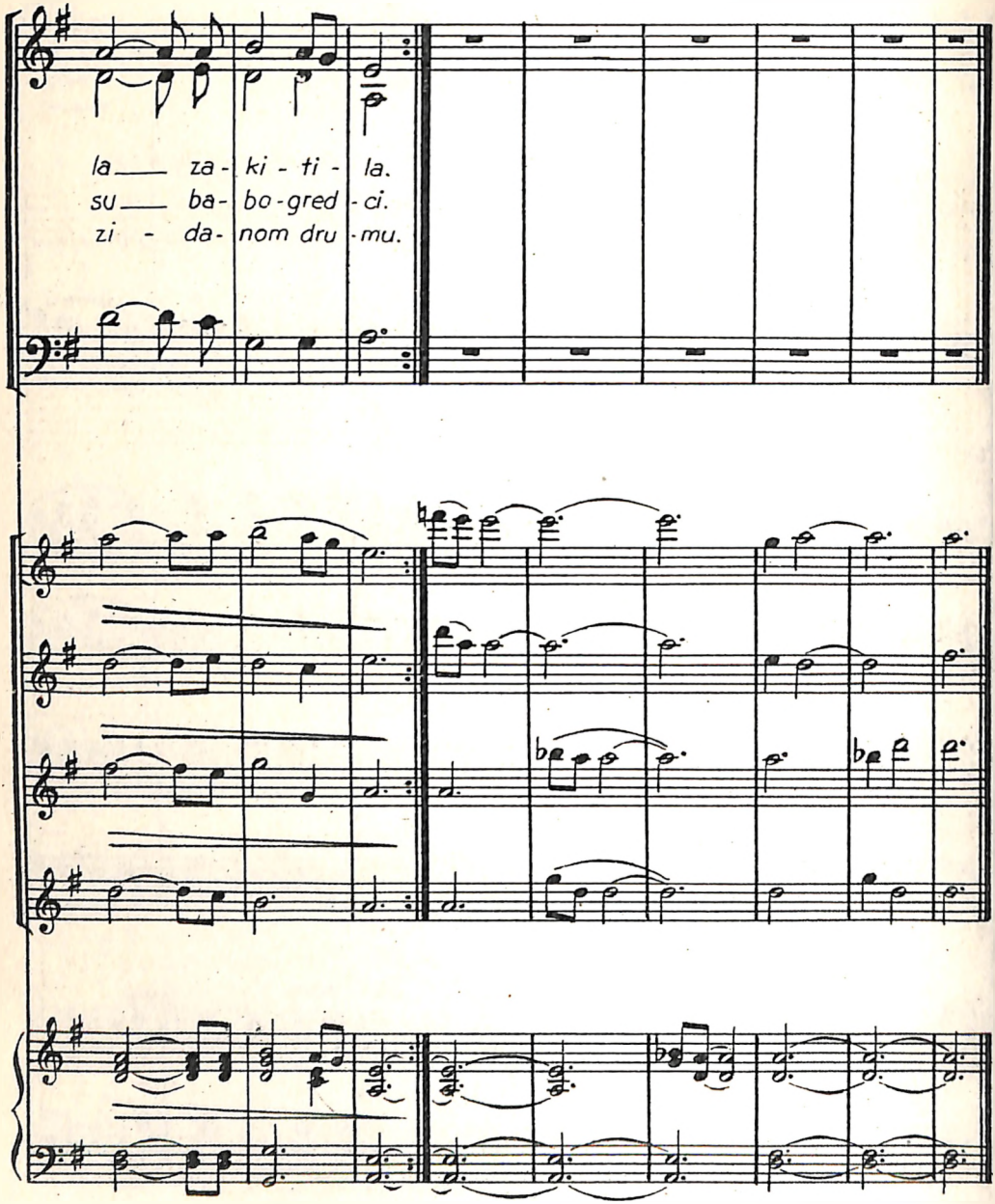
la za - ki - ti - la.
su ba - bo - gred - ci.
zi - da - nom dru - mu.

24. OH VESELI DEN

Medimurje

Zabilježio: Dr. Vinko Žganec

Obradio: Krsto Odak

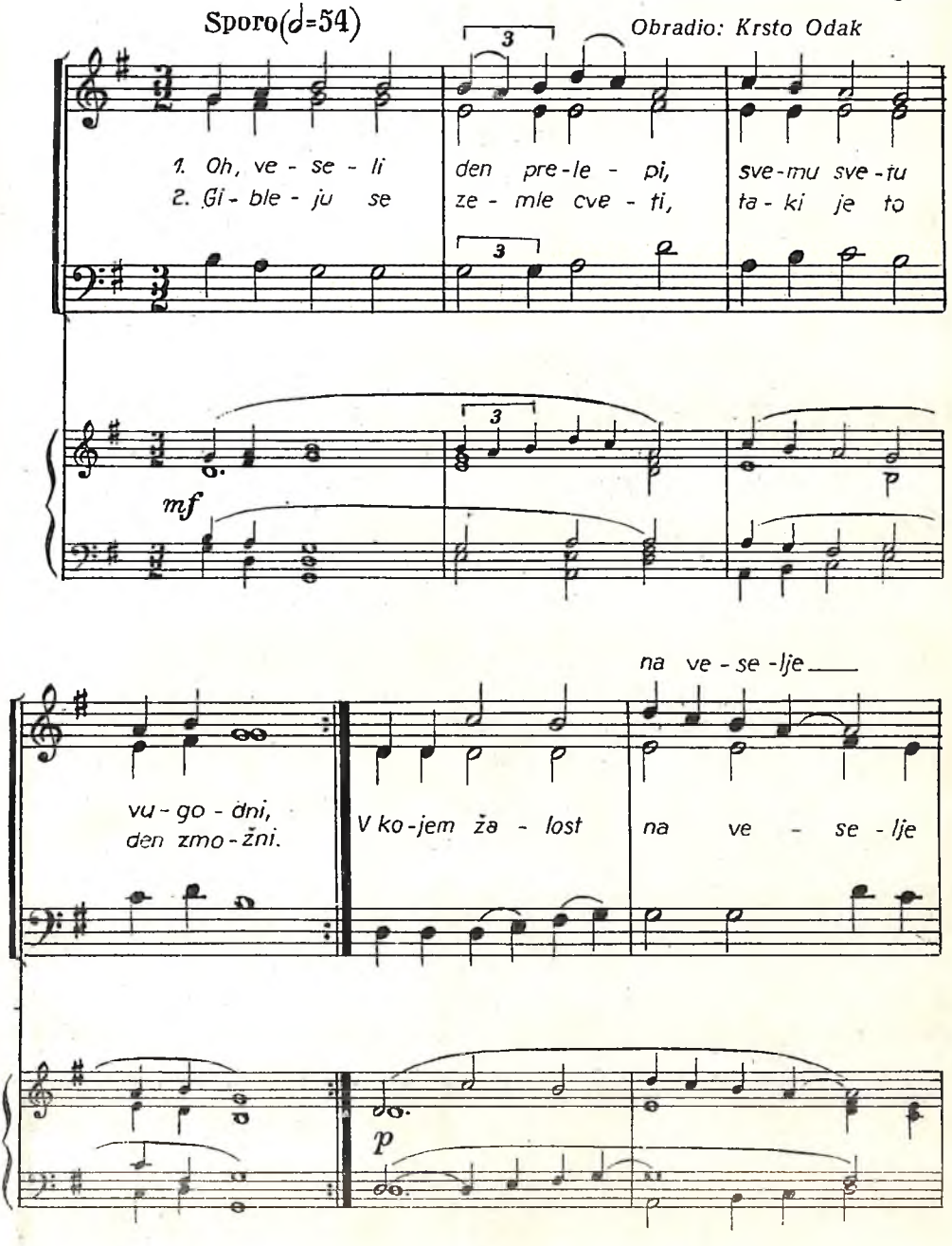

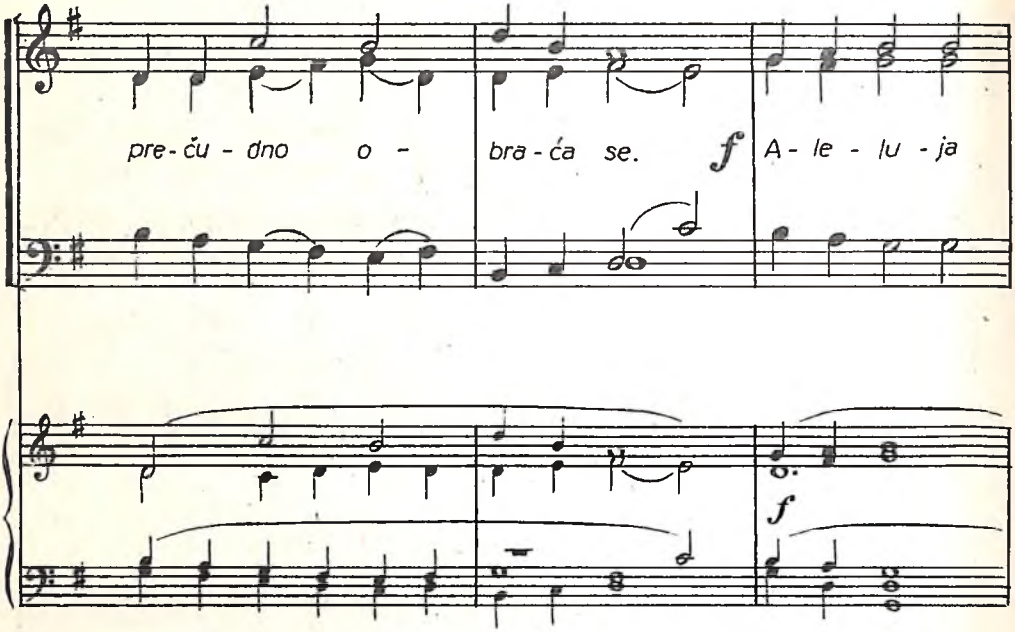
pre - ču - đno o -
bra - ća se.
f
A - le - lu - ja
f

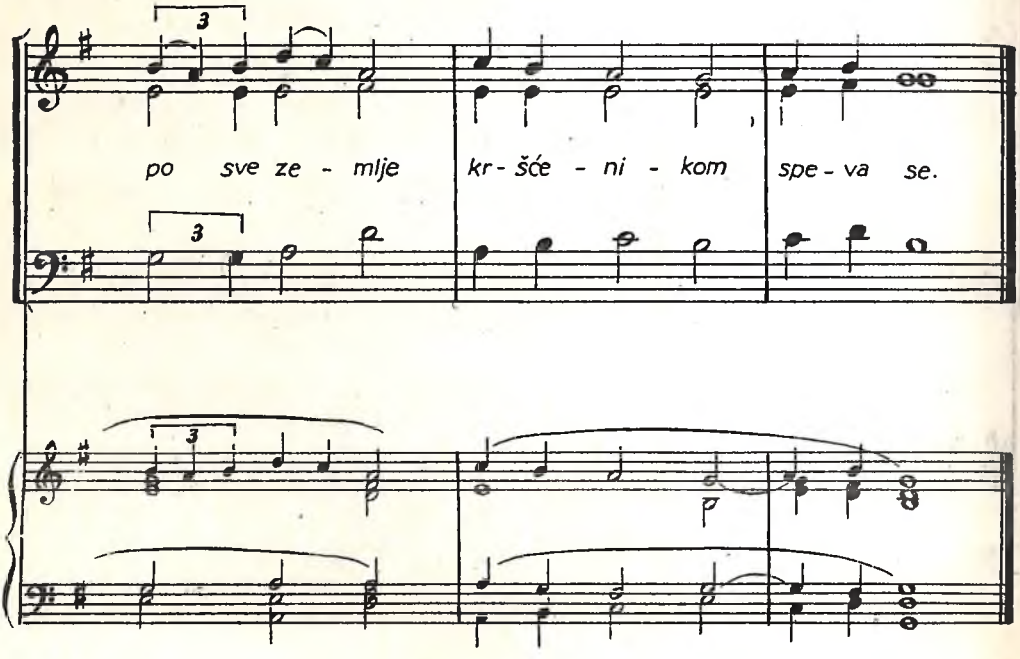
3
po sve ze - mlje
kr - šće - ni - kom
spe - va se.
3
3

25. *PAJI BUJI*

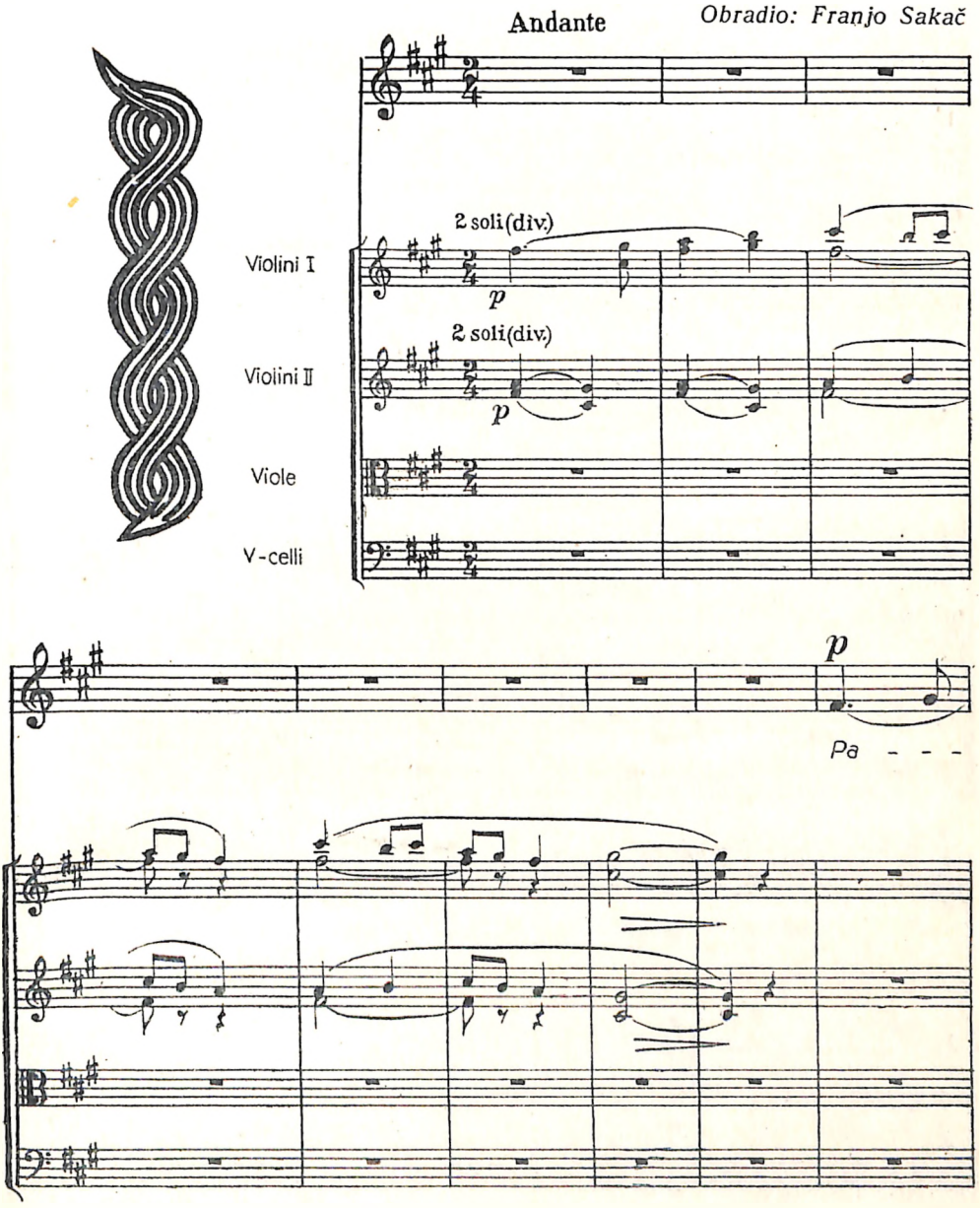
Andante
Obradio: Franjo Sakač
Violini I
Violini II
Viole
V-celli
2 soli(div.)
p
2 soli(div.)
p
p
Pa - - -

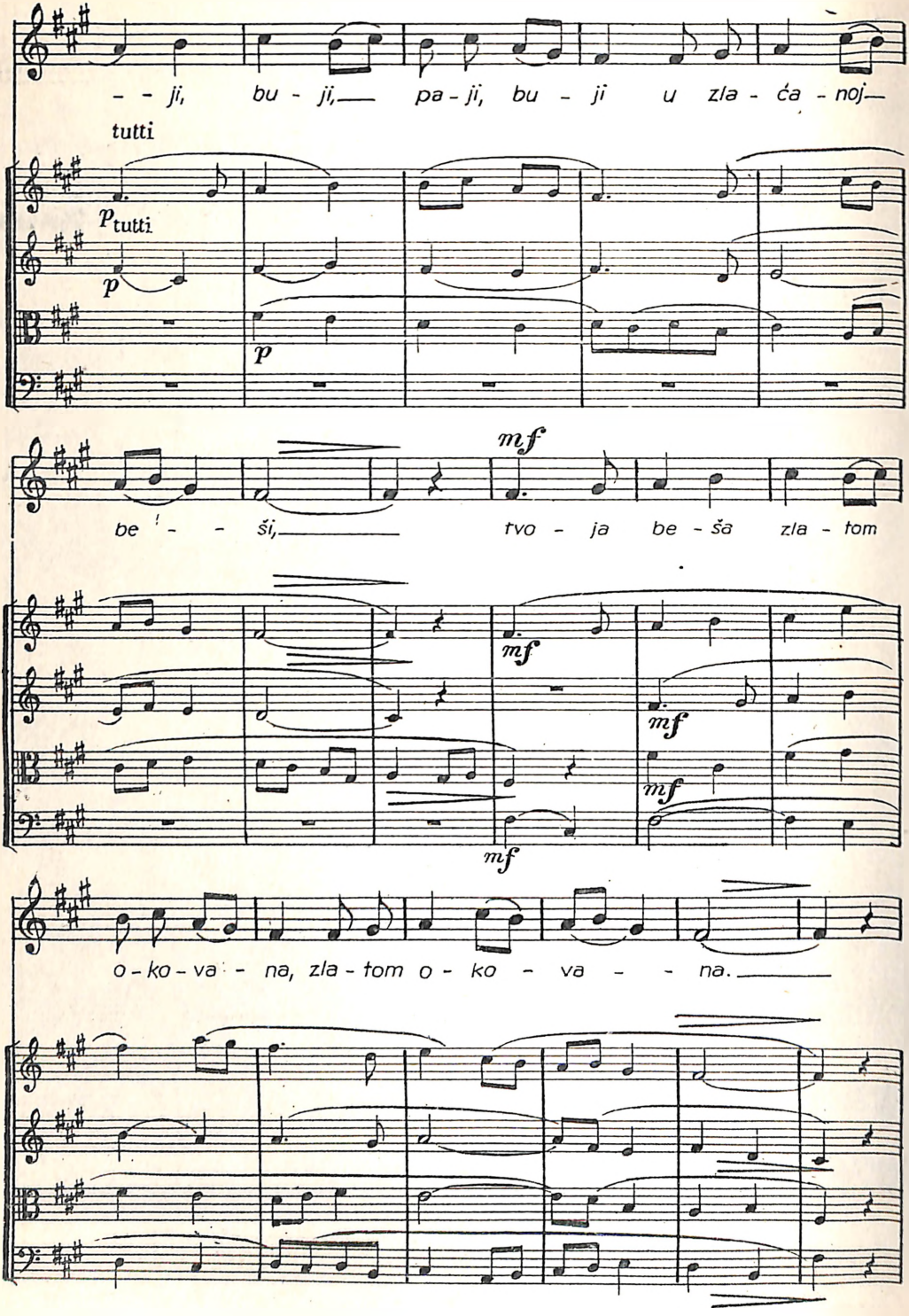
– – ji, bu – ji, pa – ji, bu – ji u zla – ća – noj
tutti
p tutti
p
p
mf
be – – ši, tvo – ja be – ša zla – tom
mf
mf
mf
o – ko – va – na, zla – tom o – ko – va – – na.

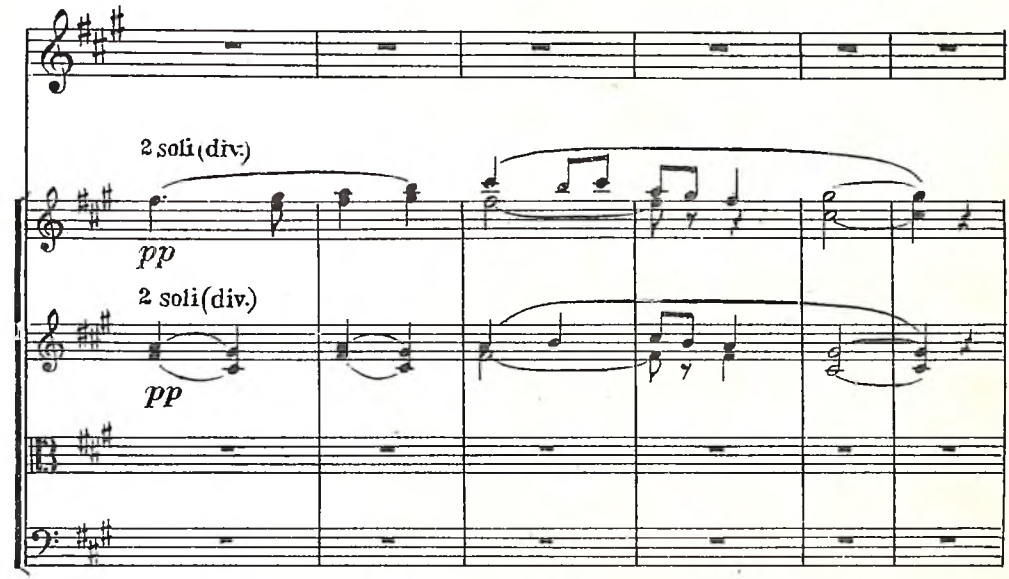
2 soli (div.)
pp
2 soli (div.)
pp

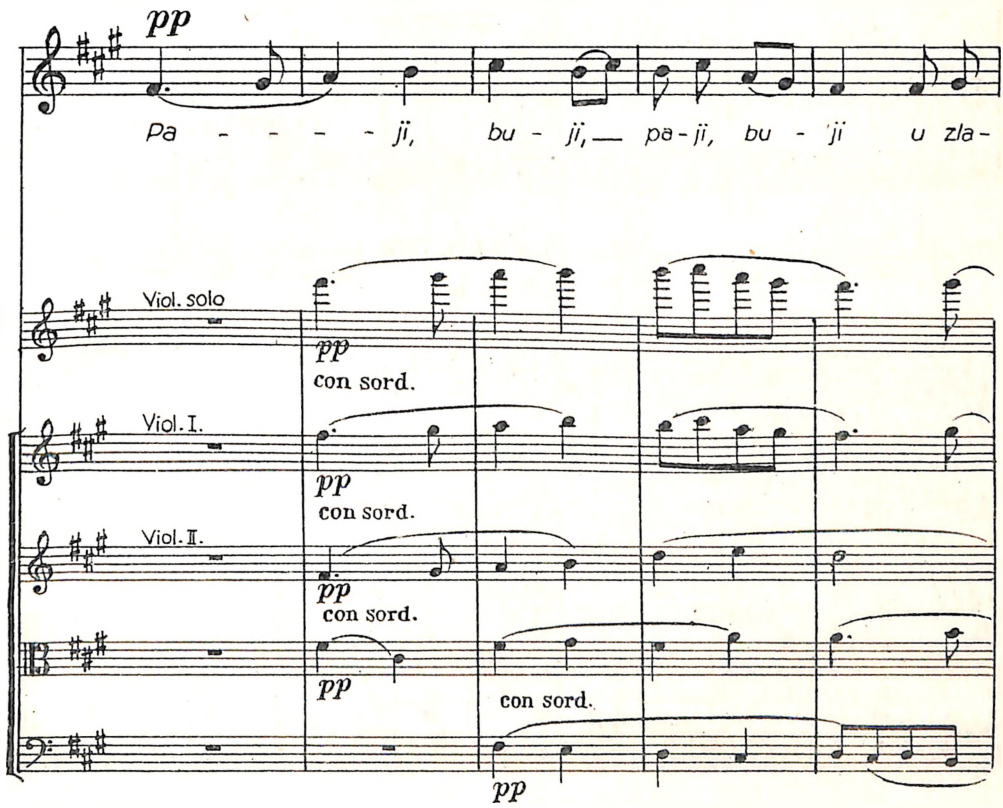
pp
Pa - - - - - ji, bu - ji, pa - ji, bu - ji u zla -
Viol. solo
pp
con sord.
Viol. I.
pp
con sord.
Viol. II.
pp
con sord.
pp
con sord.
pp

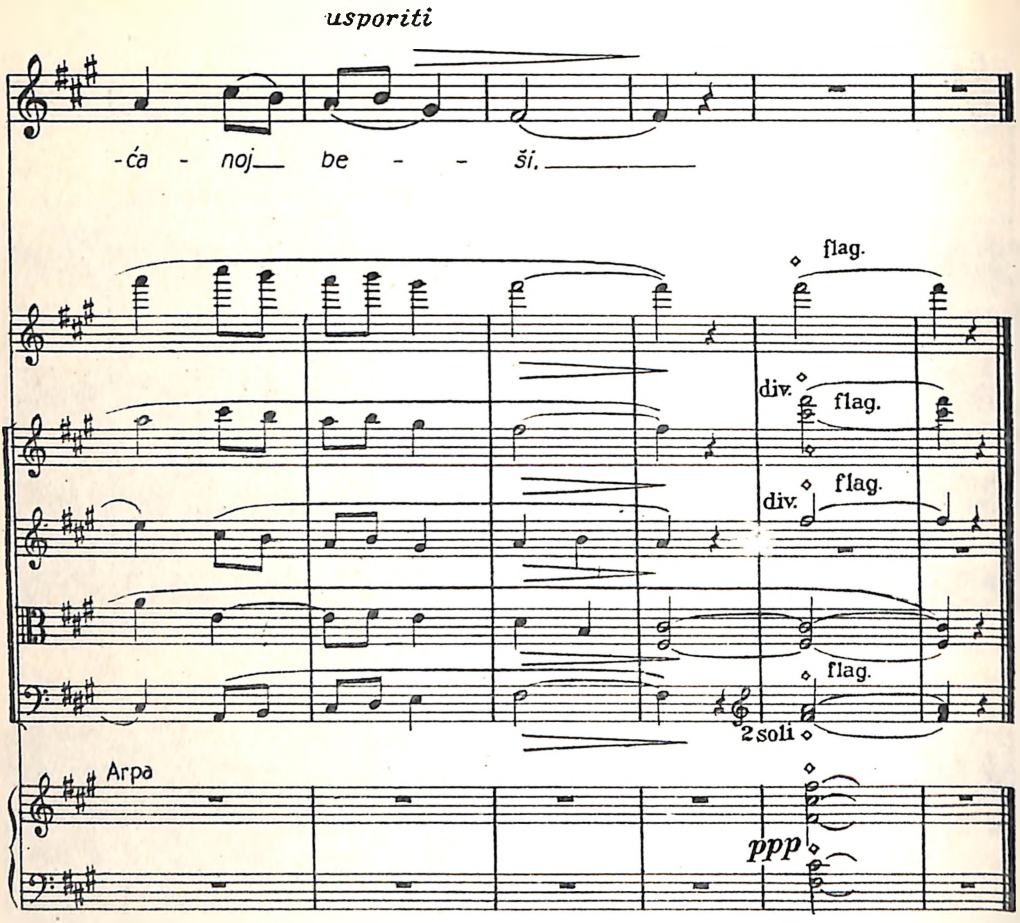

26. VUPREM OČI

Zabilježio: Dr. Vinko Žganec

Medimurje

Obradio: Franjo Sakač

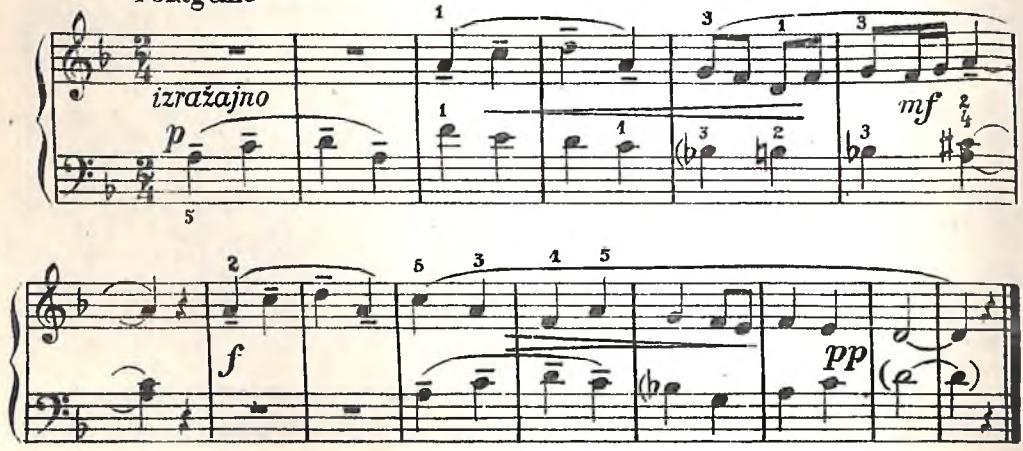

27. ZIBU HAJU

Međimurje

Zabilježio: Dr. Vinko Žganec

Obradio: Mladen Stahuljak

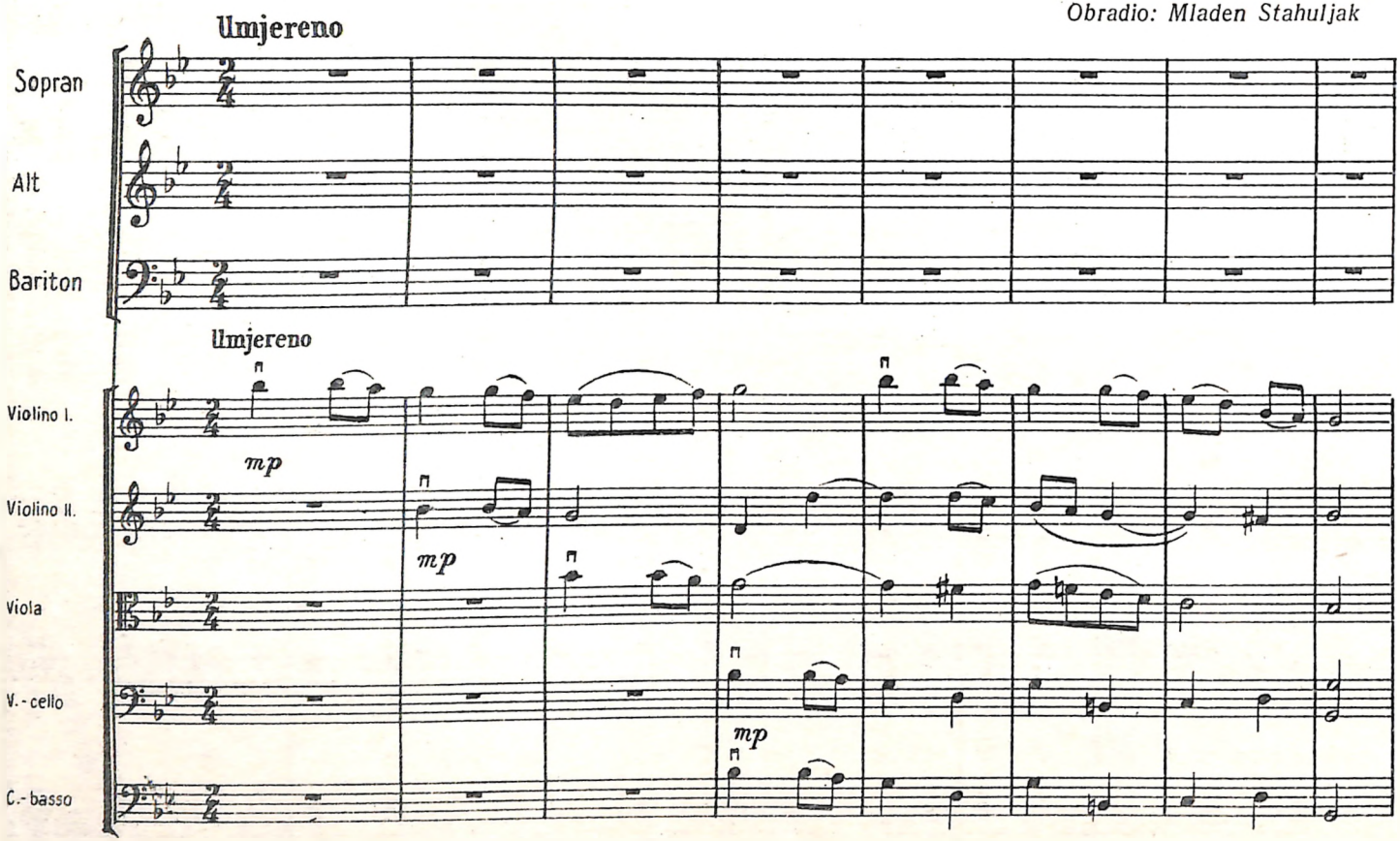

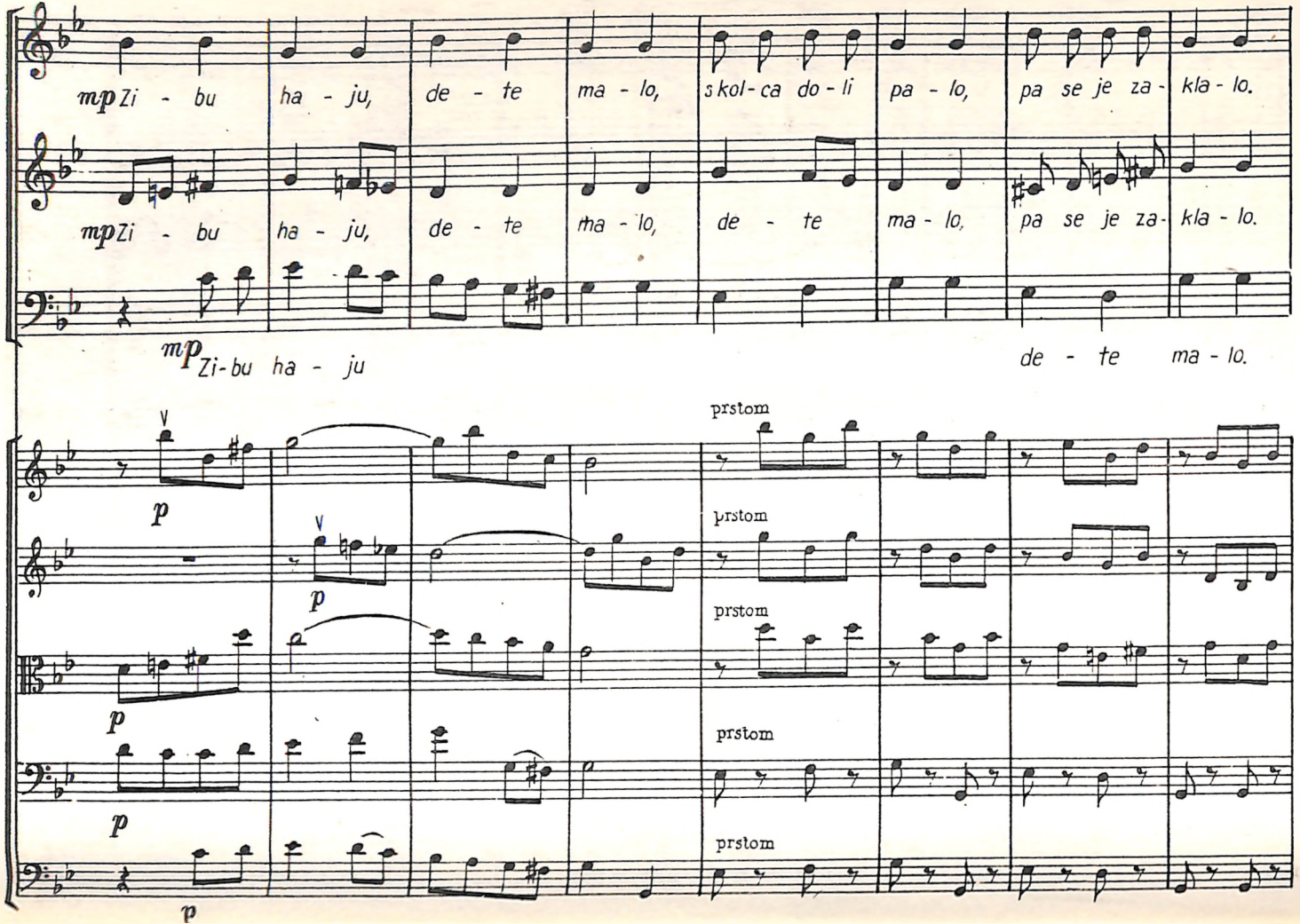
mp Zi - bu ha - ju, de - te ma - lo, skol - ca do - li pa - lo, pa se je za - kla - lo.
mp Zi - bu ha - ju, de - te ma - lo, de - te ma - lo, pa se je za - kla - lo.
mp Zi - bu ha - ju
de - te ma - lo.
prstom
prstom
prstom
prstom
prstom
p
p
p
p
p

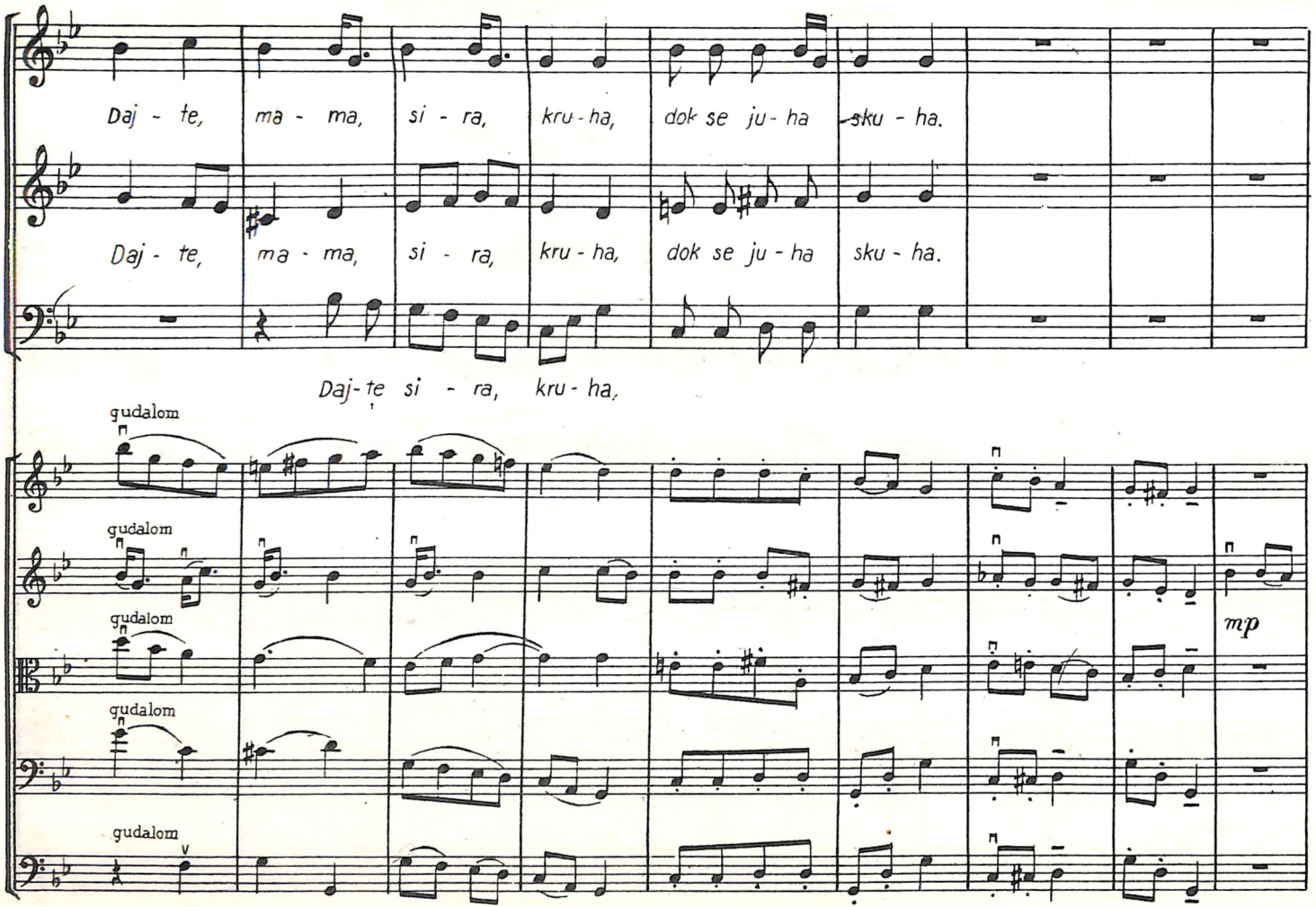
Daj - te, ma - ma, si - ra, kru - ha, dok se ju - ha sku - ha.
Daj - te, ma - ma, si - ra, kru - ha, dok se ju - ha sku - ha.
Daj - te si - ra, kru - ha,
gudalom
gudalom
gudalom
gudalom
gudalom
mp

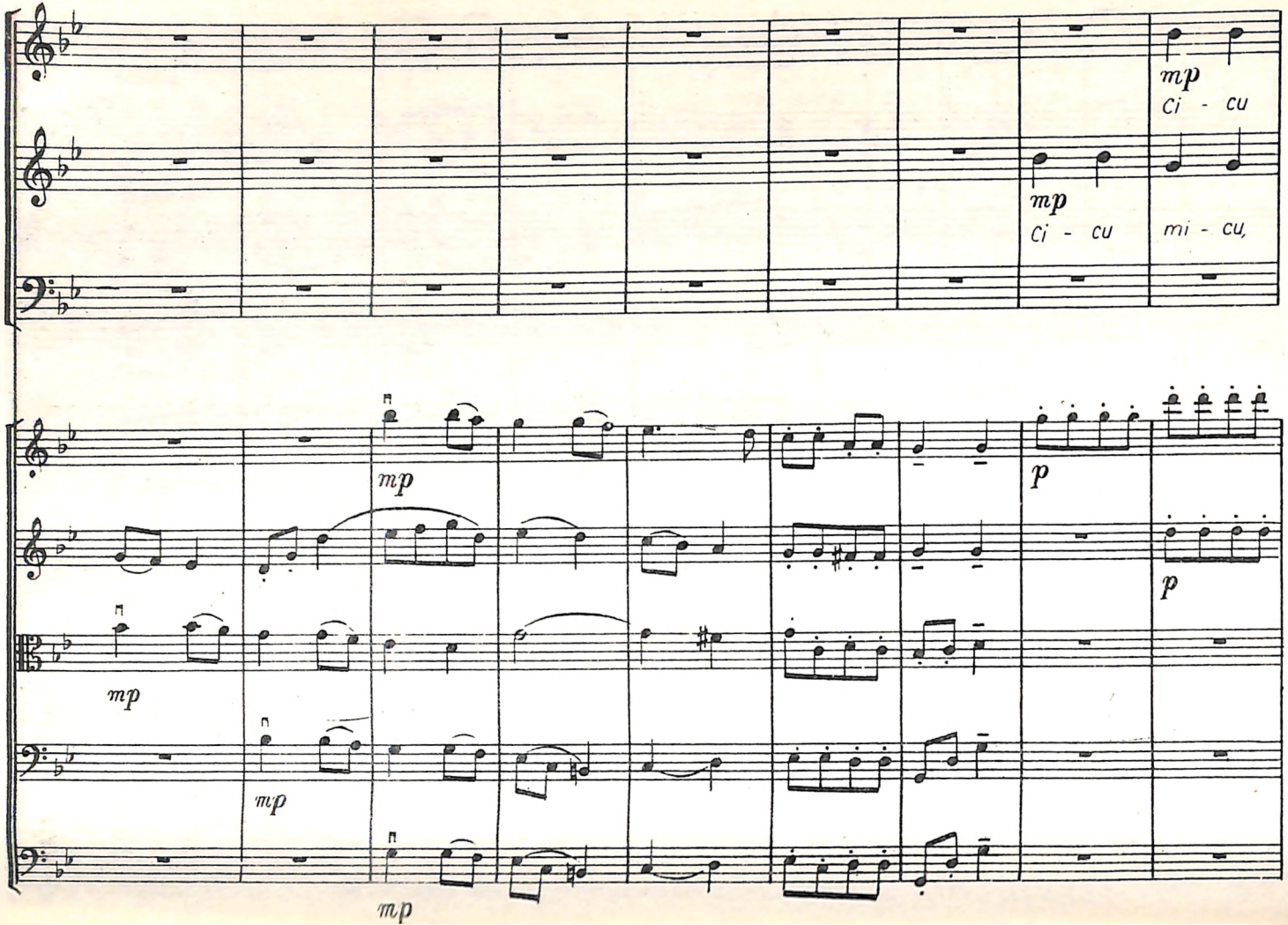
mp
Ci - cu
mp
Ci - cu
mi - cu,
mp
p
p
mp
mp
mp

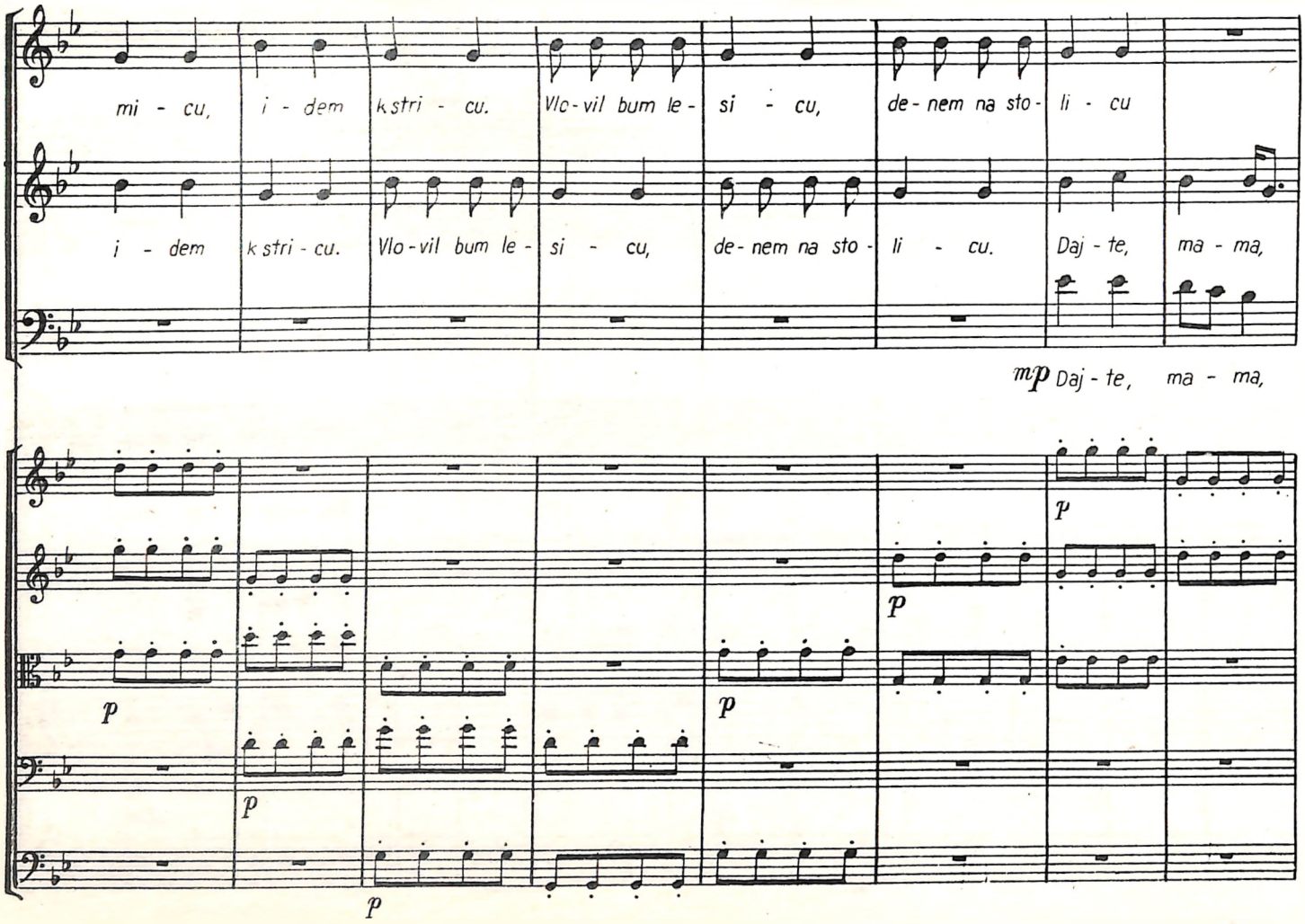
mi - cu, i - dem k stri - cu. Vlo - vil bum le - si - cu, de - nem na sto - li - cu
i - dem k stri - cu. Vlo - vil bum le - si - cu, de - nem na sto - li - cu. Daj - te, ma - ma,
mp Daj - te, ma - ma,
p
p
p
p
p
p

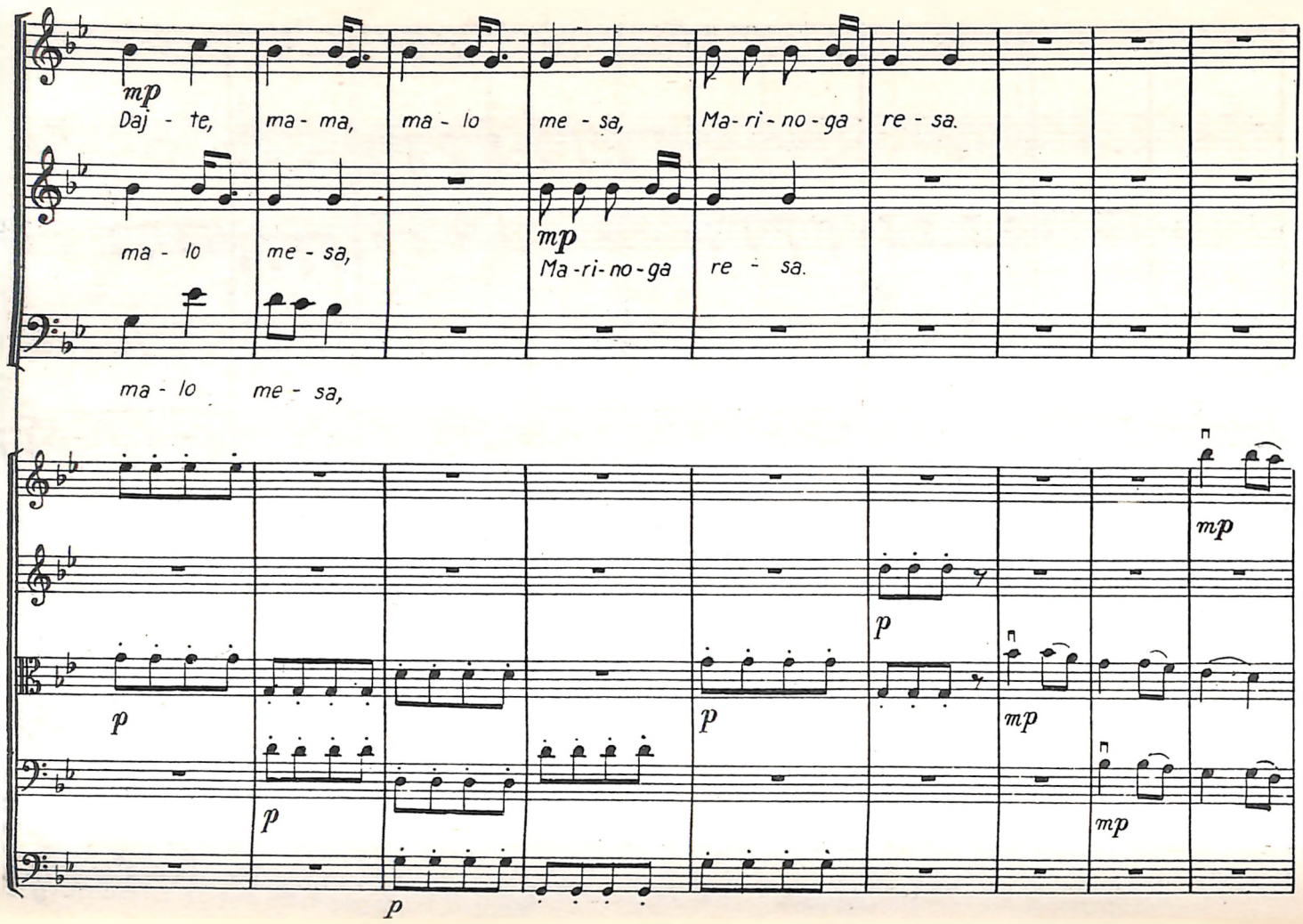
mp
Daj - te, ma - ma, ma - lo me - sa, Ma - ri - no - ga re - sa.
ma - lo me - sa,
mp
Ma - ri - no - ga re - sa.
ma - lo me - sa,
p
p
p
p
p
mp
mp
mp
p

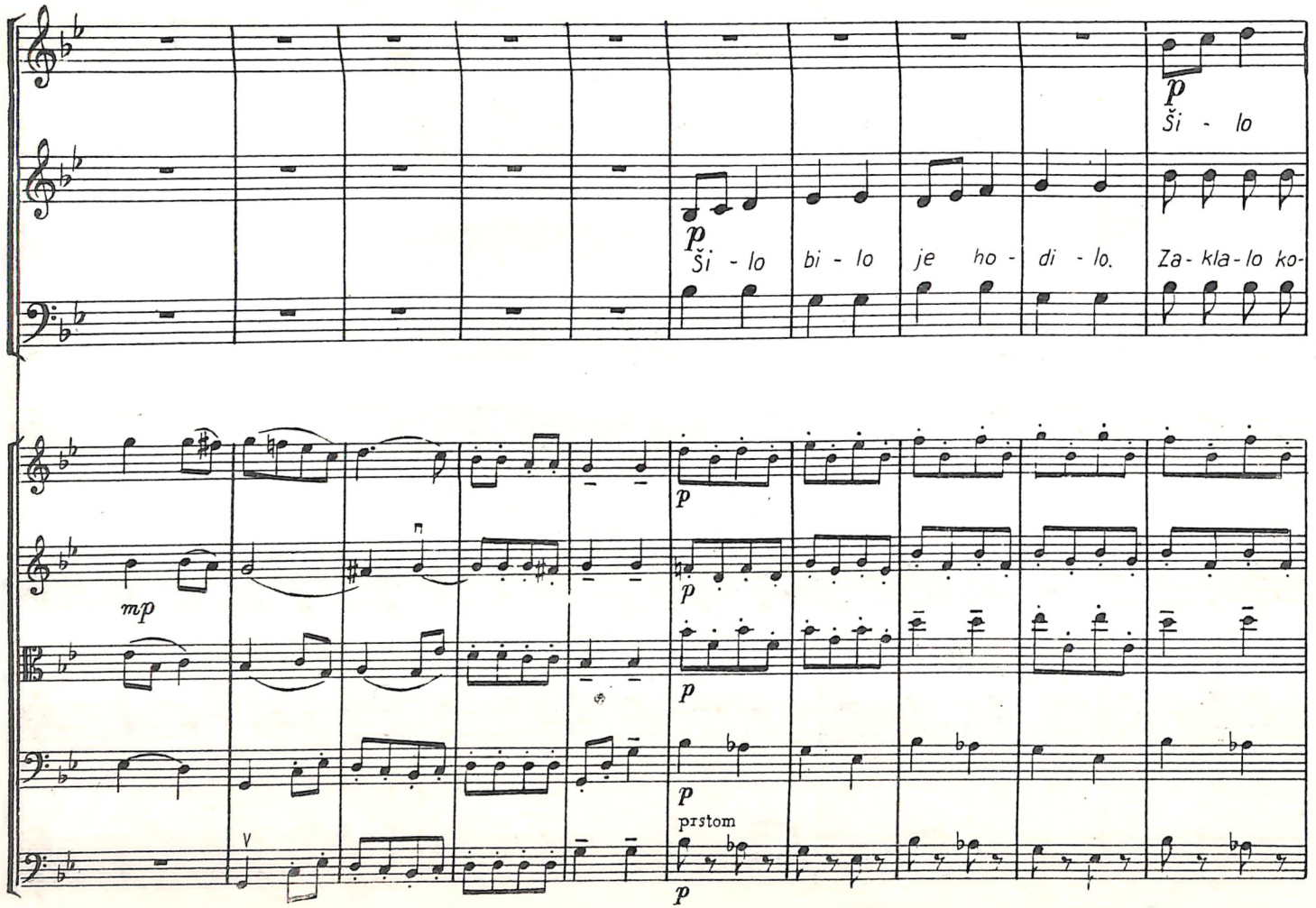
p
Ši - lo
p
Ši - lo bi - lo je ho - di - lo. Za - kla - lo ko-
p
mp
p
p
p
prstom
p

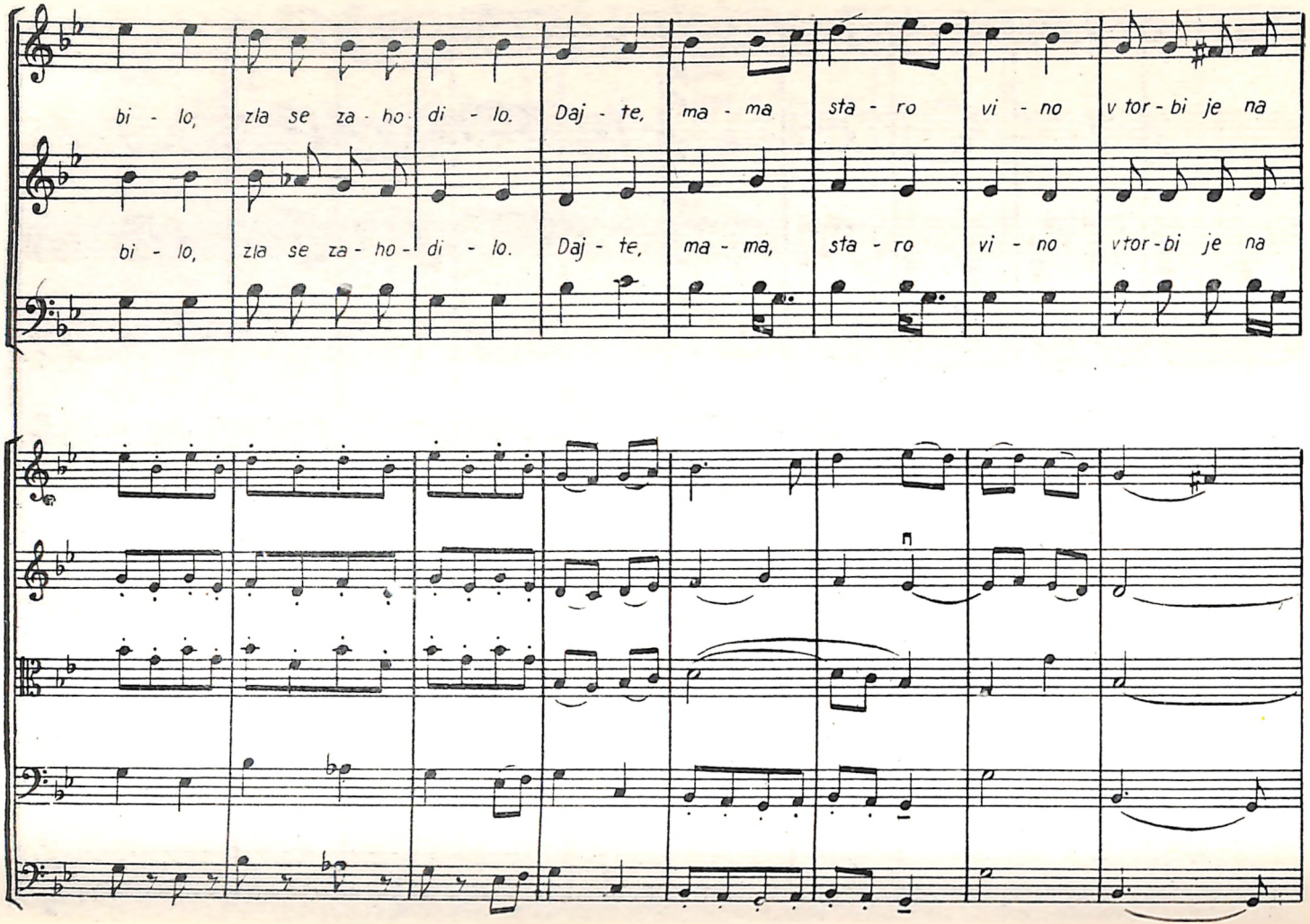
bi - lo, zla se za - ho - di - lo. Daj - te, ma - ma sta - ro vi - no v tor - bi je na
bi - lo, zla se za - ho - di - lo. Daj - te, ma - ma, sta - ro vi - no v tor - bi je na

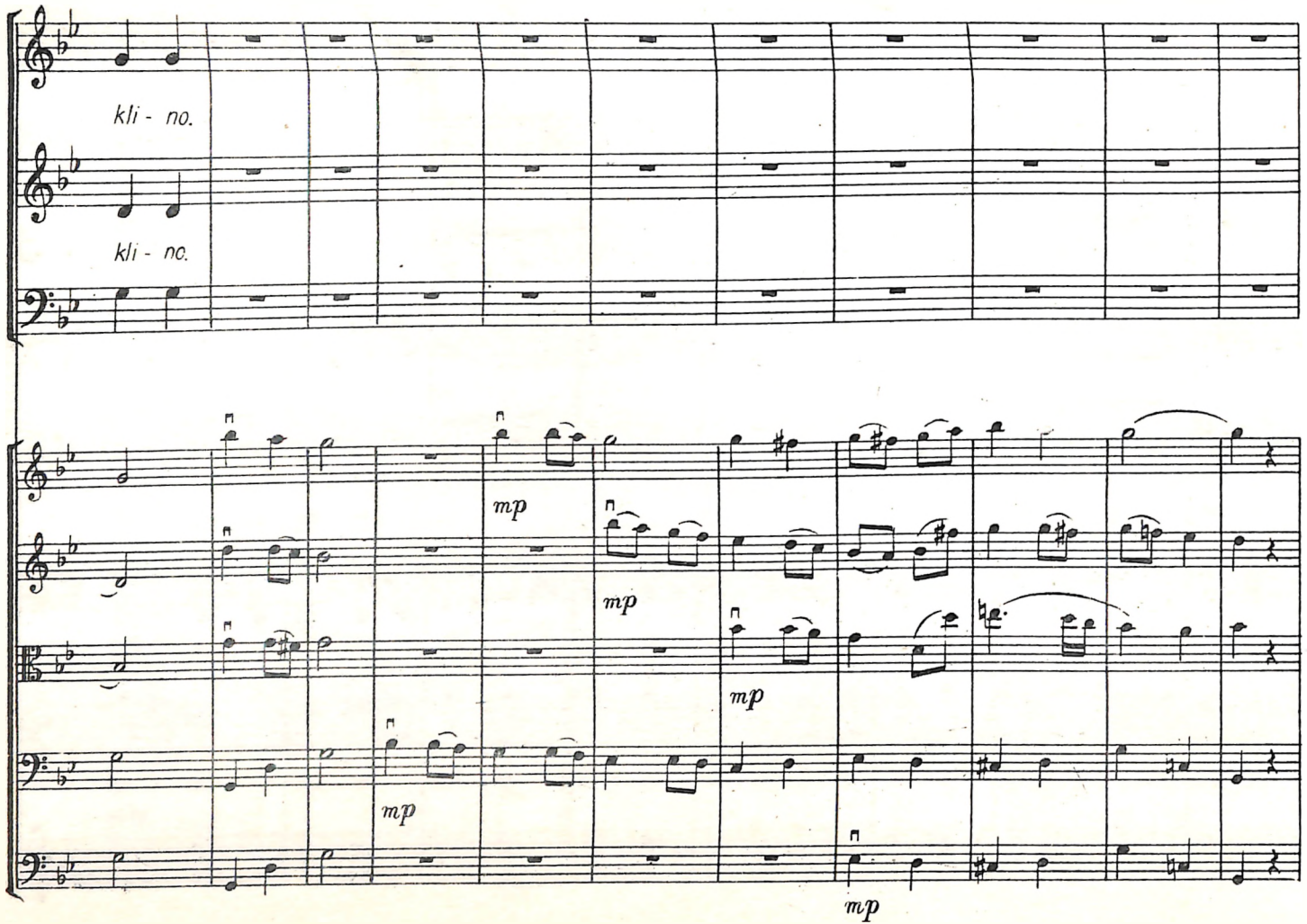
kli - no.
kli - no.
mp
mp
mp
mp
mp

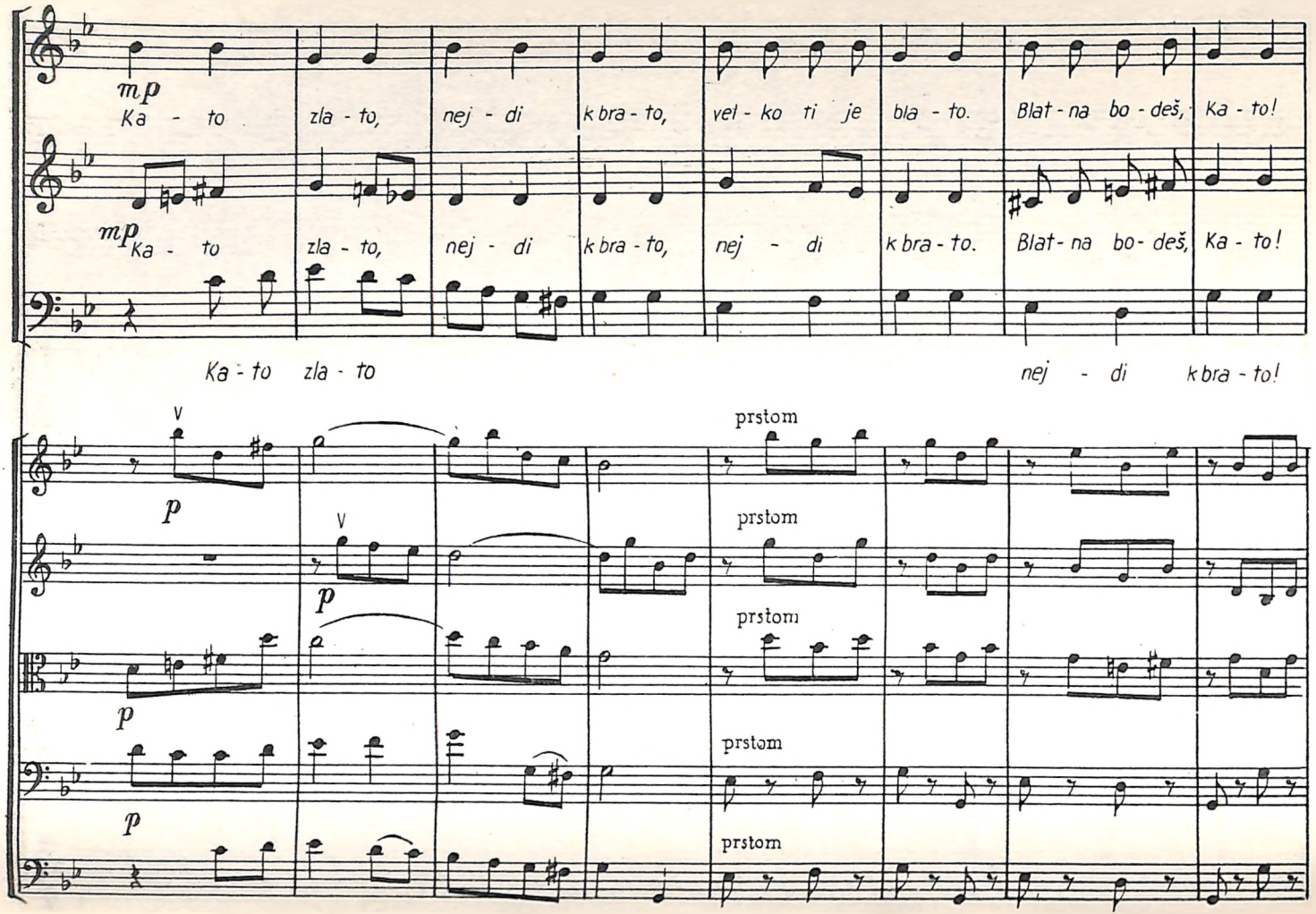
mp
Ka - to zla - to, nej - di k bra - to, vel - ko ti je bla - to. Blat - na bo - deš, Ka - to!
mp Ka - to zla - to, nej - di k bra - to, nej - di k bra - to. Blat - na bo - deš, Ka - to!
Ka - to zla - to nej - di k bra - to!
V
p
prstom

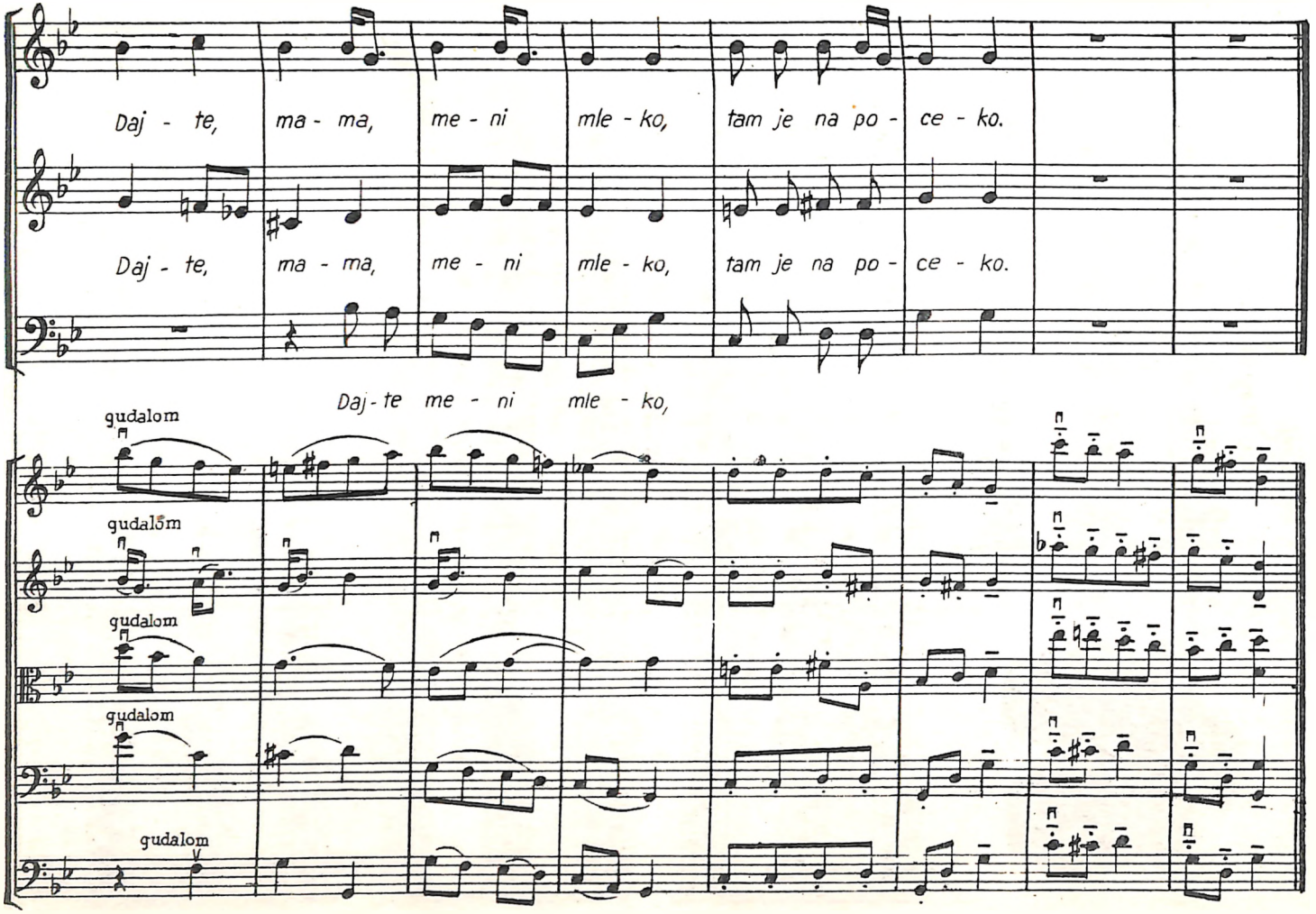
Daj - te, ma - ma, me - ni mle - ko, tam je na po - ce - ko.
Daj - te, ma - ma, me - ni mle - ko, tam je na po - ce - ko.
Daj - te me - ni mle - ko,
gudalom
gudalom
gudalom
gudalom
gudalom

28. PTIČEK VELI

Međimurje

Zabilježio: Dr. Vinko Žganec

Oteg·nuto *Obradio: Mladen Stahuljak*

Sopran

Alt

Bariton

Fti - ček ve - li, fti - ček ve - li

da se že - nil bo - de; a, a, a, da se že - nil bo - de.

da se že - nil bo - de; a, a, a, že - nil bo - de.

že - nil bo - de a,— a,— a, že - nil bo - de

Ze - mi me - ne, ze - mi me - ne

Ze - mi me - ne, ze - mi me - ne, pre - pi - sa - nu pti - cu;

pre - pi - sa - nu pti - cu; a, a, a, pre - pi - sa - nu

a, a, a, pre - pi - sa - nu pti - cu.

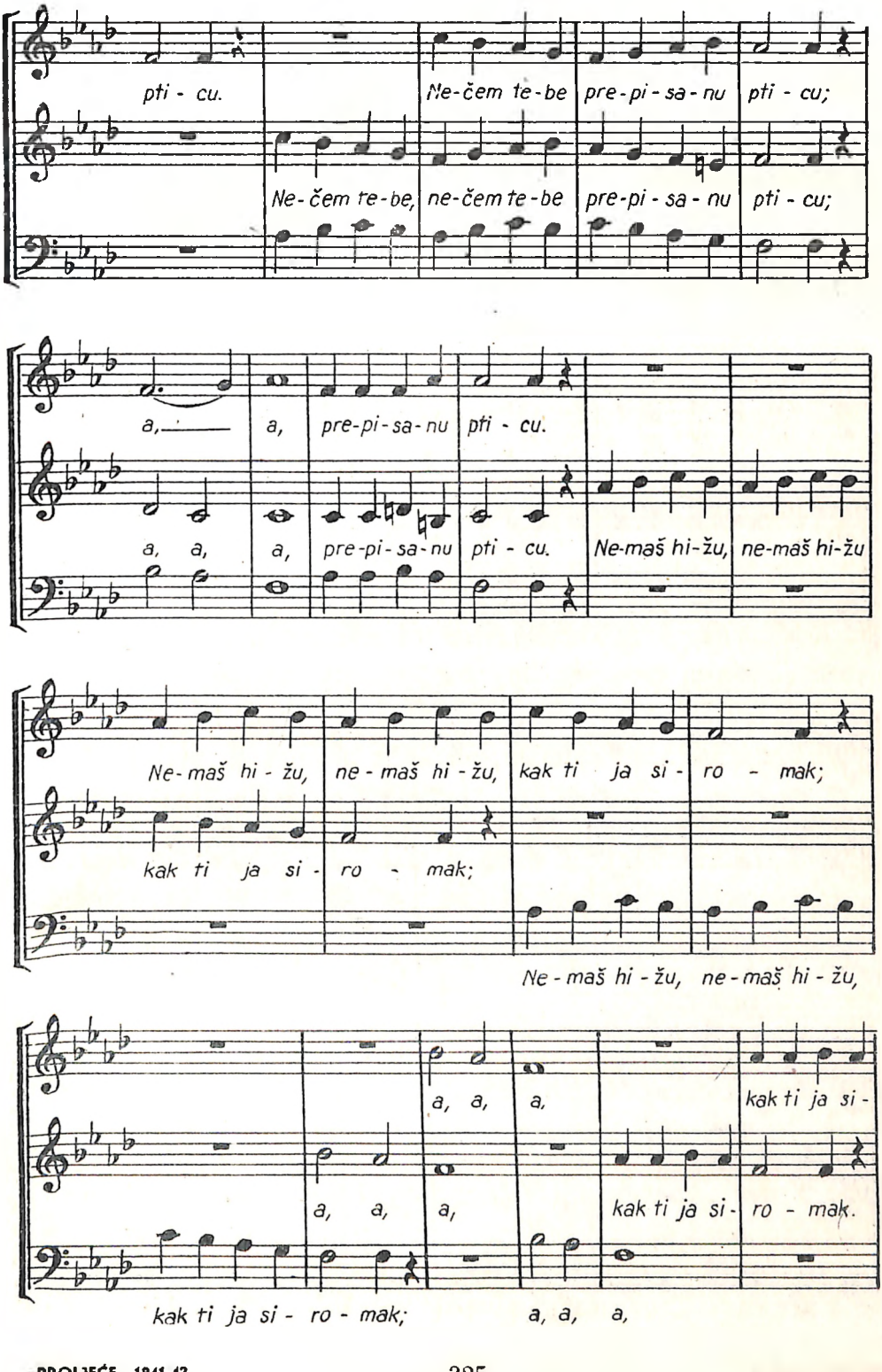
pti - cu.
Ne-čem te-be
pre-pi-sa-nu
pti - cu;
Ne-čem te-be,
ne-čem te-be
pre-pi-sa-nu
pti - cu;
a,
a,
pre-pi-sa-nu
pti - cu.
a, a,
a,
pre-pi-sa-nu
pti - cu.
Ne-maš hi-žu,
ne-maš hi-žu
Ne-maš hi-žu,
ne-maš hi-žu,
kak ti ja si-
ro - mak;
kak ti ja si-
ro - mak;
Ne-maš hi-žu, ne-maš hi-žu,
a, a,
a,
kak ti ja si-
a, a,
a,
kak ti ja si-
ro - mak.
kak ti ja si - ro - mak;
a, a, a,

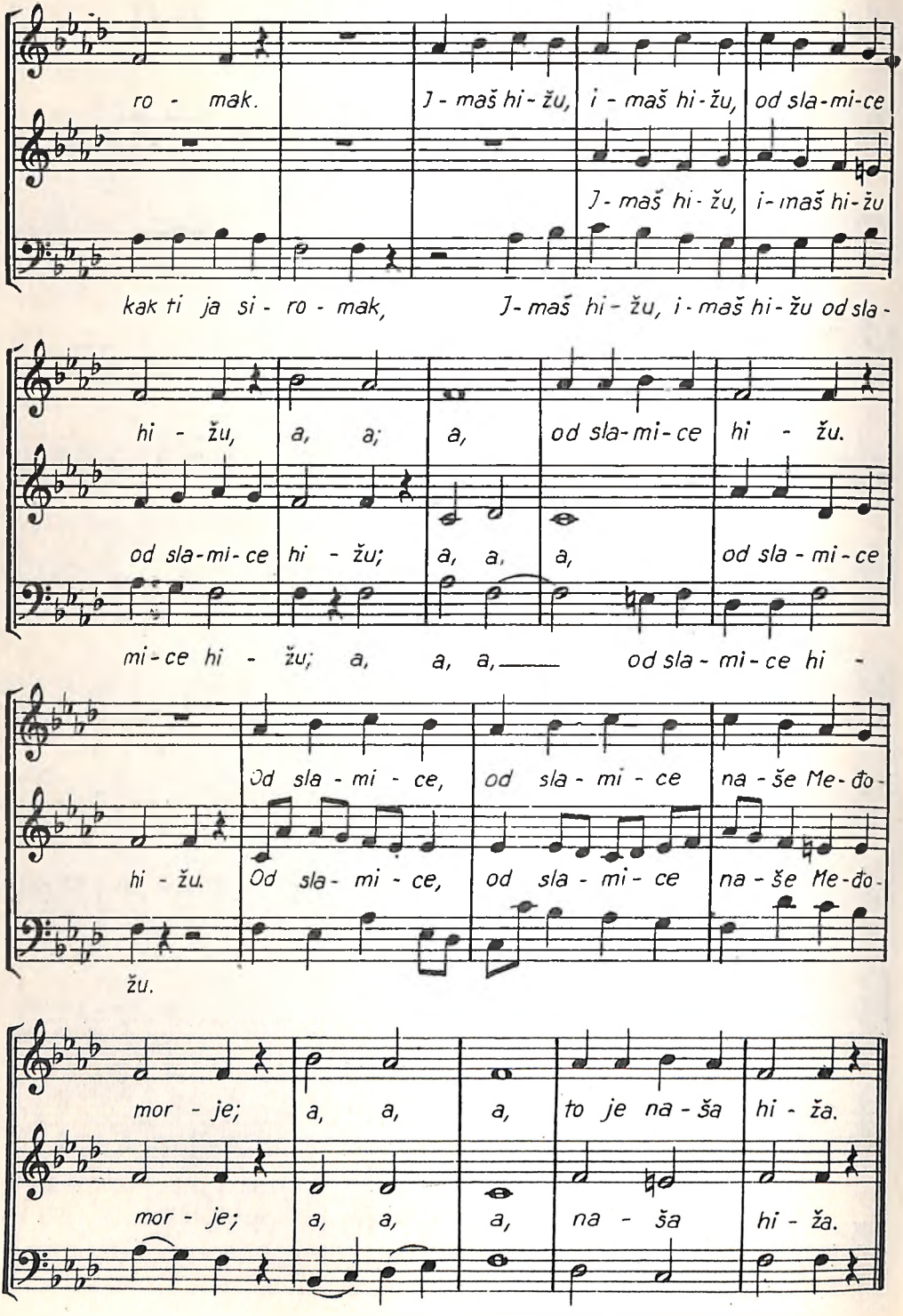
ro - mak. I - maš hi - žu, i - maš hi - žu, od sla - mi - ce
I - maš hi - žu, i - maš hi - žu
kak ti ja si - ro - mak, I - maš hi - žu, i - maš hi - žu od sla -
hi - žu, a, a; a, od sla - mi - ce hi - žu.
od sla - mi - ce hi - žu; a, a, a, od sla - mi - ce
mi - ce hi - žu; a, a, a, od sla - mi - ce hi -
Od sla - mi - ce, od sla - mi - ce na - še Me - đo -
hi - žu. Od sla - mi - ce, od sla - mi - ce na - še Me - đo -
žu.
mor - je; a, a, a, to je na - ša hi - ža.
mor - je; a, a, a, na - ša hi - ža.

29. LIJEPI MOJI RANI STRMOKOSI

Obradio: Stanko Šimunić

Dosta živo i veselo

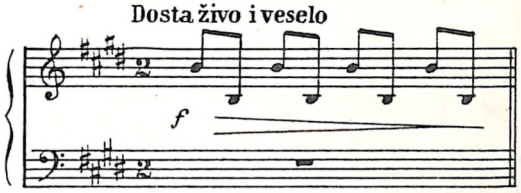

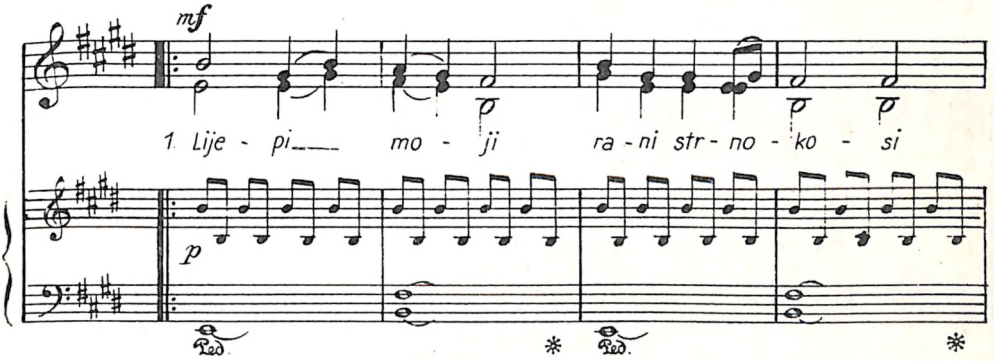

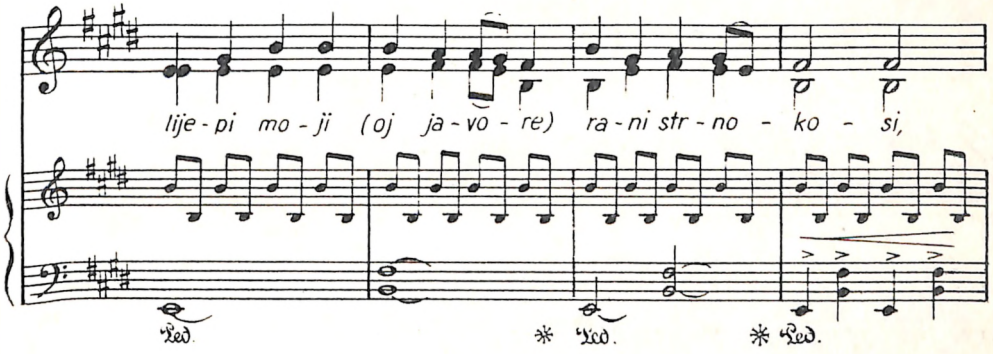

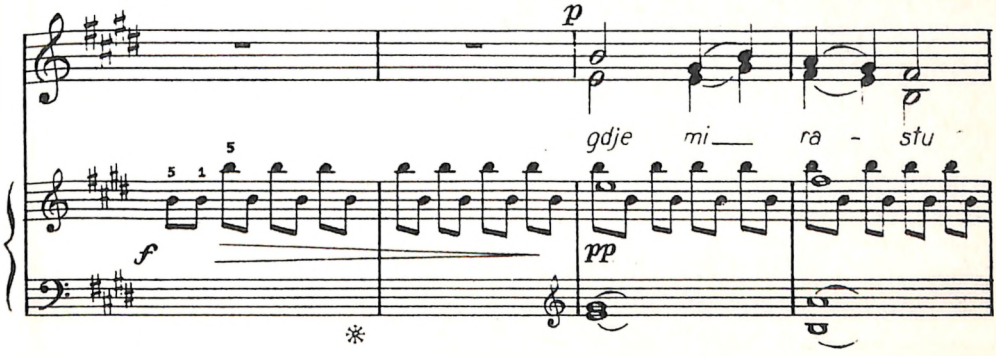

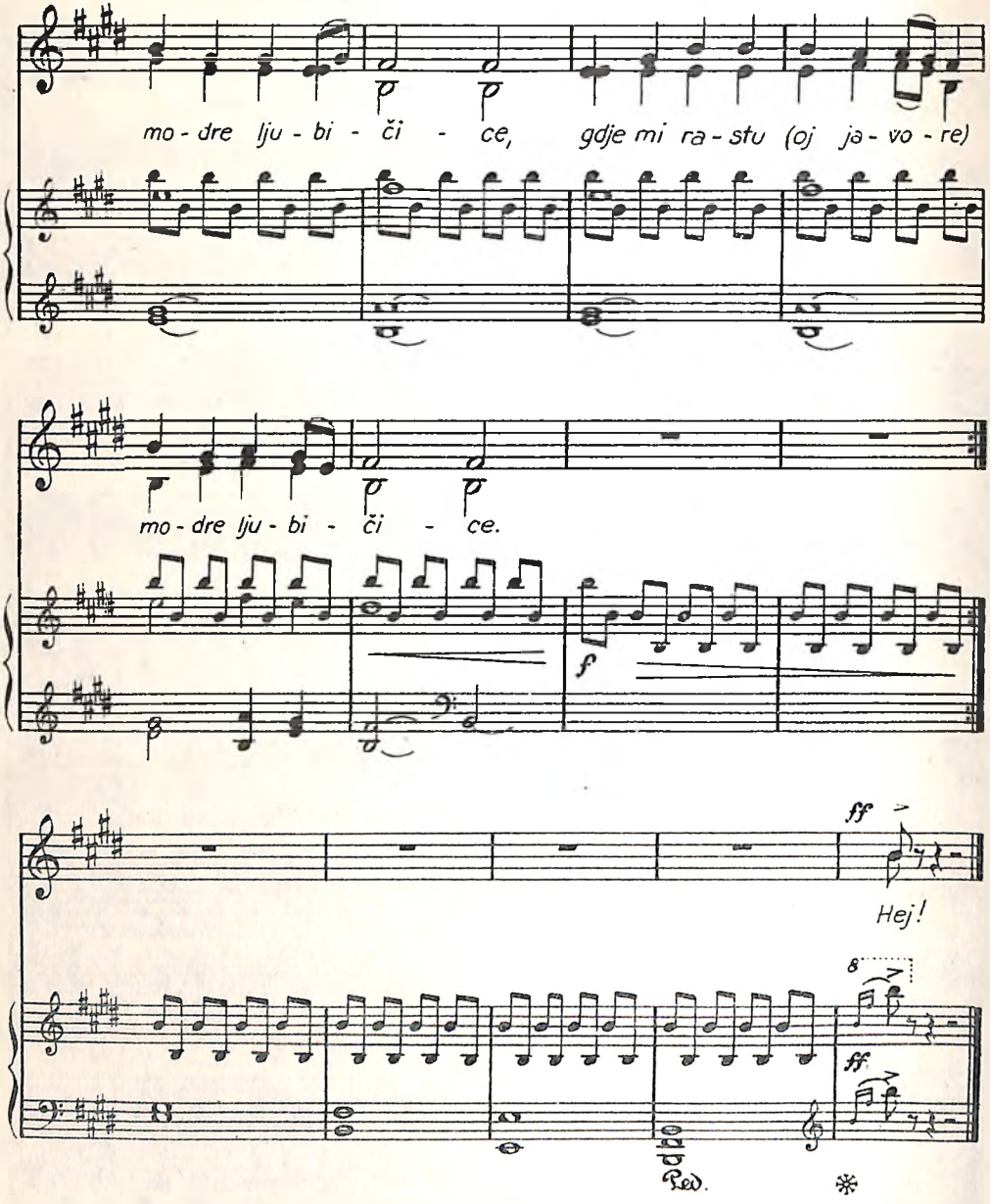

2. Njih mi beru Jankove sestrice,
njih mi beru, (oj javore), Jankove sestrice.
Brata Janka, da zakite mlada,
brata Janka, (oj javore), da zakite mlada.

30. EJ LJUBIČICE

Po narodnoj pjesmi obradio:
Stanko Šimunić

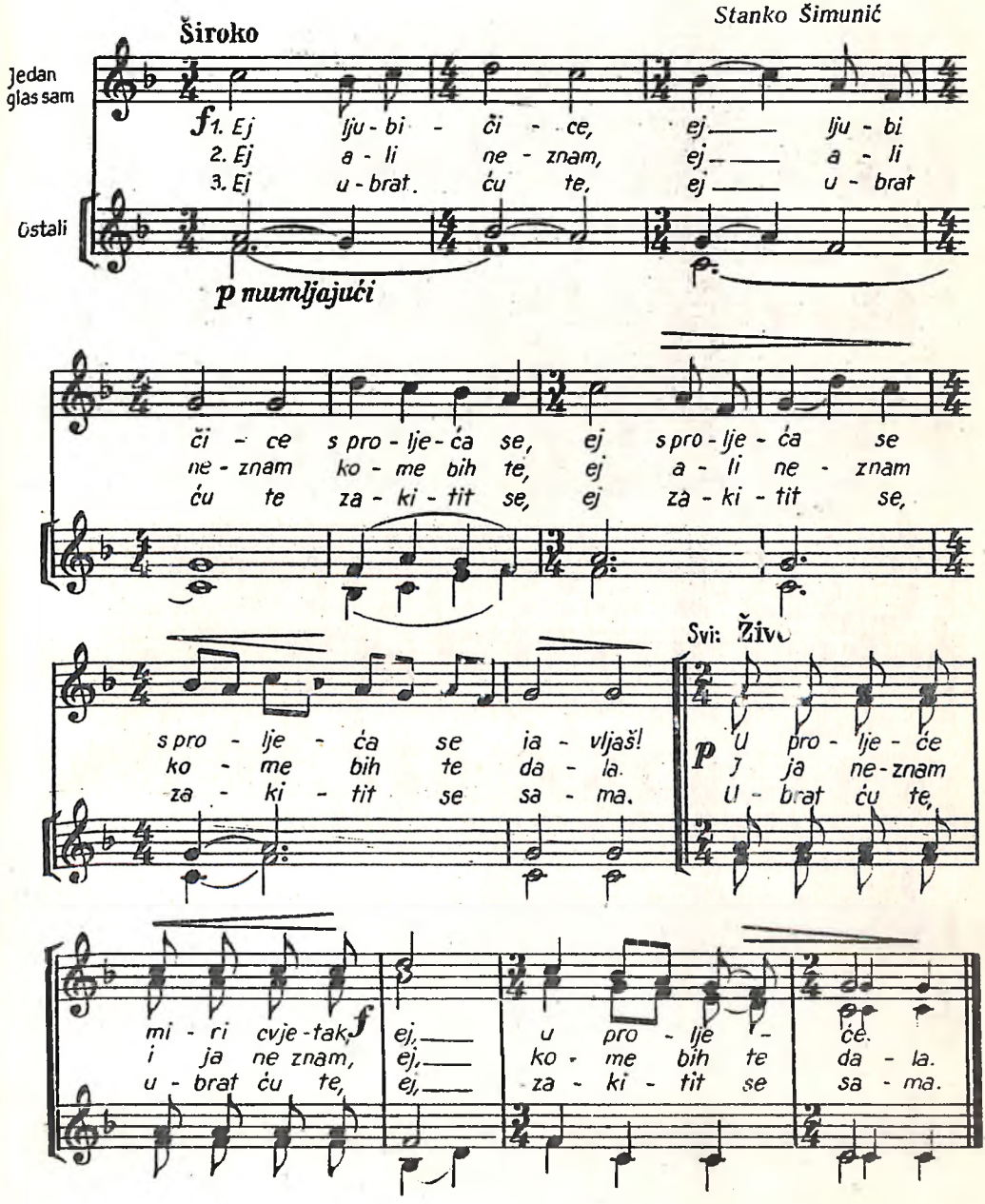

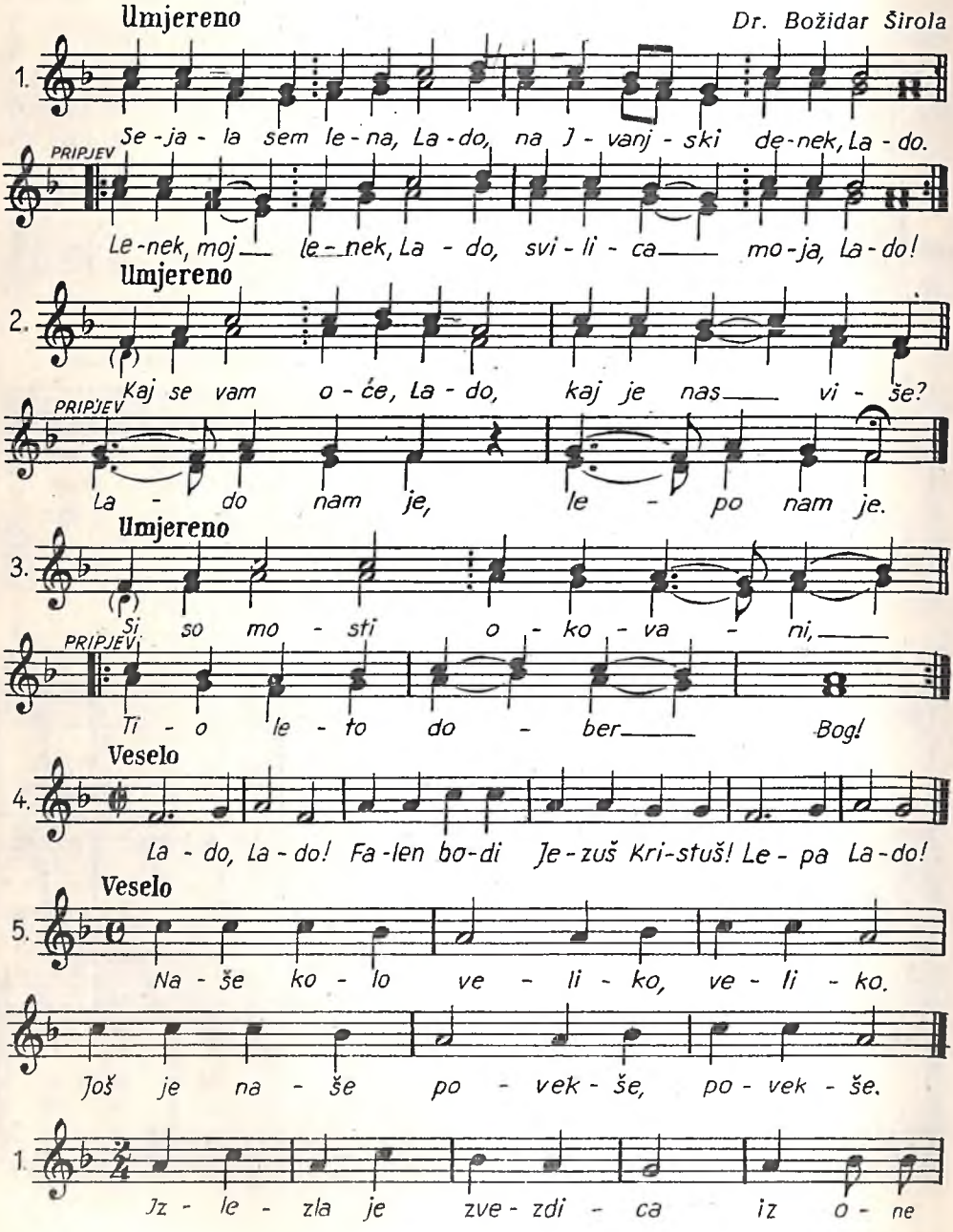
Umjereno
Dr. Božidar Širola
1.
Se-ja-la sem le-na, La-do, na J-vanj-ski de-nek, La-do.
PRIPJEV
Le-nek, moj le-nek, La-do, svi-li-ca mo-ja, La-do!
Umjereno
2.
Kaj se vam o-će, La-do, kaj je nas vi-še?
PRIPJEV
La-do nam je, le-po nam je.
Umjereno
3.
Si so mo-sti o-ko-va-ni,
PRIPJEV
Ti-o le-to do-ber Bog!
Veselo
4.
La-do, La-do! Fa-len bo-di Je-zuš Kri-stuš! Le-pa La-do!
Veselo
5.
Na-še ko-lo ve-li-ko, ve-li-ko.
Još je na-še po-vek-še, po-vek-še.
1.
Iz-le-zla je zve-zdi-ca iz o-ne

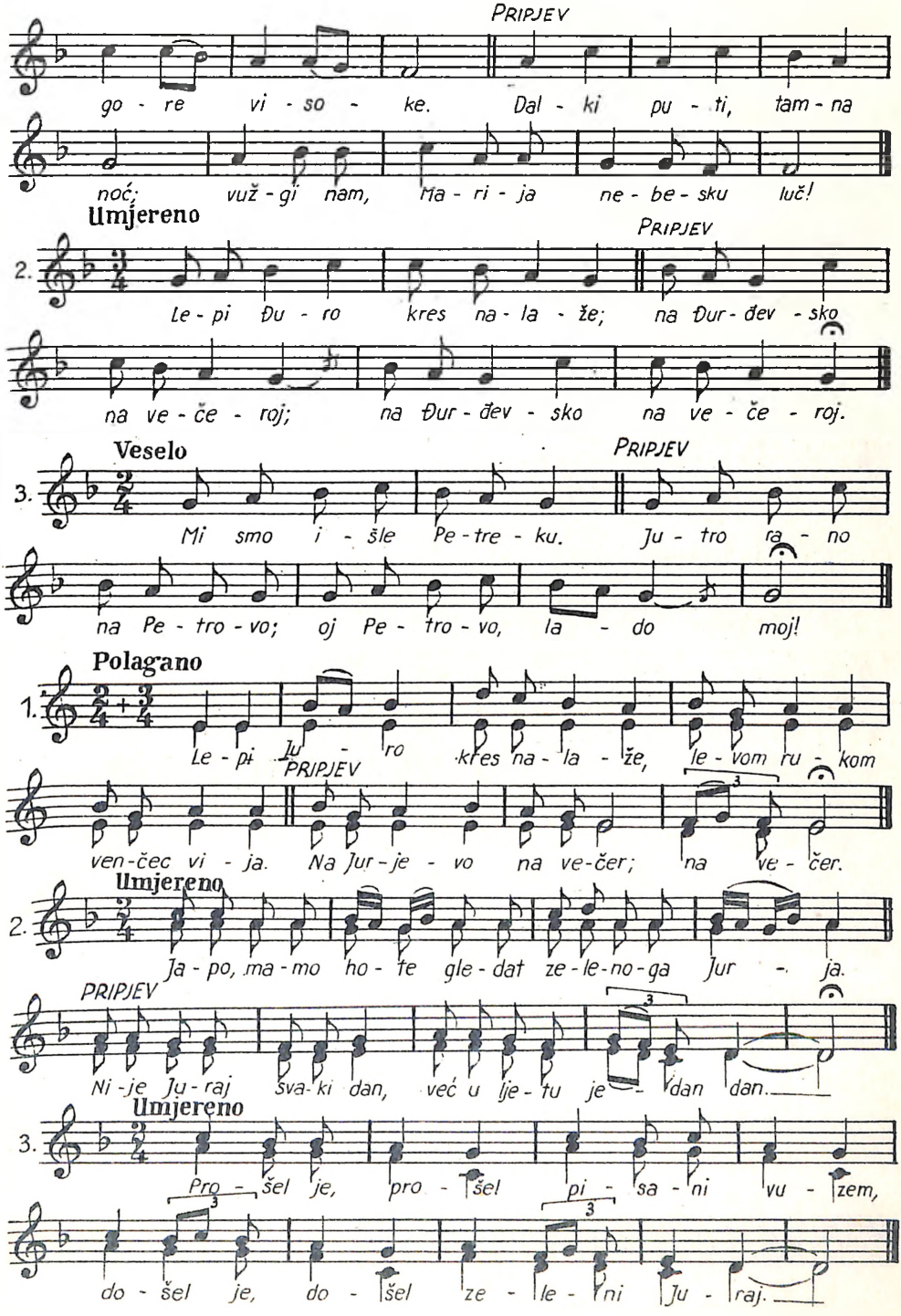
PRIPJEV
go - re vi - so - ke. Dal - ki pu - ti, tam - na
noć; vuž - gi nam, ma - ri - ja ne - be - sku luč!
Umjereno
PRIPJEV
2. Le - pi Đu - ro kres na - la - že; na Đur - đev - sko
na ve - če - roj; na Đur - đev - sko na ve - če - roj.
Veselo
PRIPJEV
3. Mi smo i - šle Pe - tre - ku. Ju - tro ra - no
na Pe - tro - vo; oj Pe - tro - vo, la - do moj!
Polagano
1. Le - pi Ju - ro kres na - la - že, le - vom ru - kom
PRIPJEV
ven - čec vi - ja. Na Jur - je - vo na ve - čer; na ve - čer.
Umjereno
2. Ja - po, ma - mo ho - te gle - dat ze - le - no - ga Jur - ja.
PRIPJEV
Ni - je Ju - raj sva - ki dan, već u lje - tu je - dan dan.
Umjereno
3. Pro - šel je, pro - šel pi - sa - ni vu - zem,
do - šel je, do - šel ze - le - ni Ju - raj.

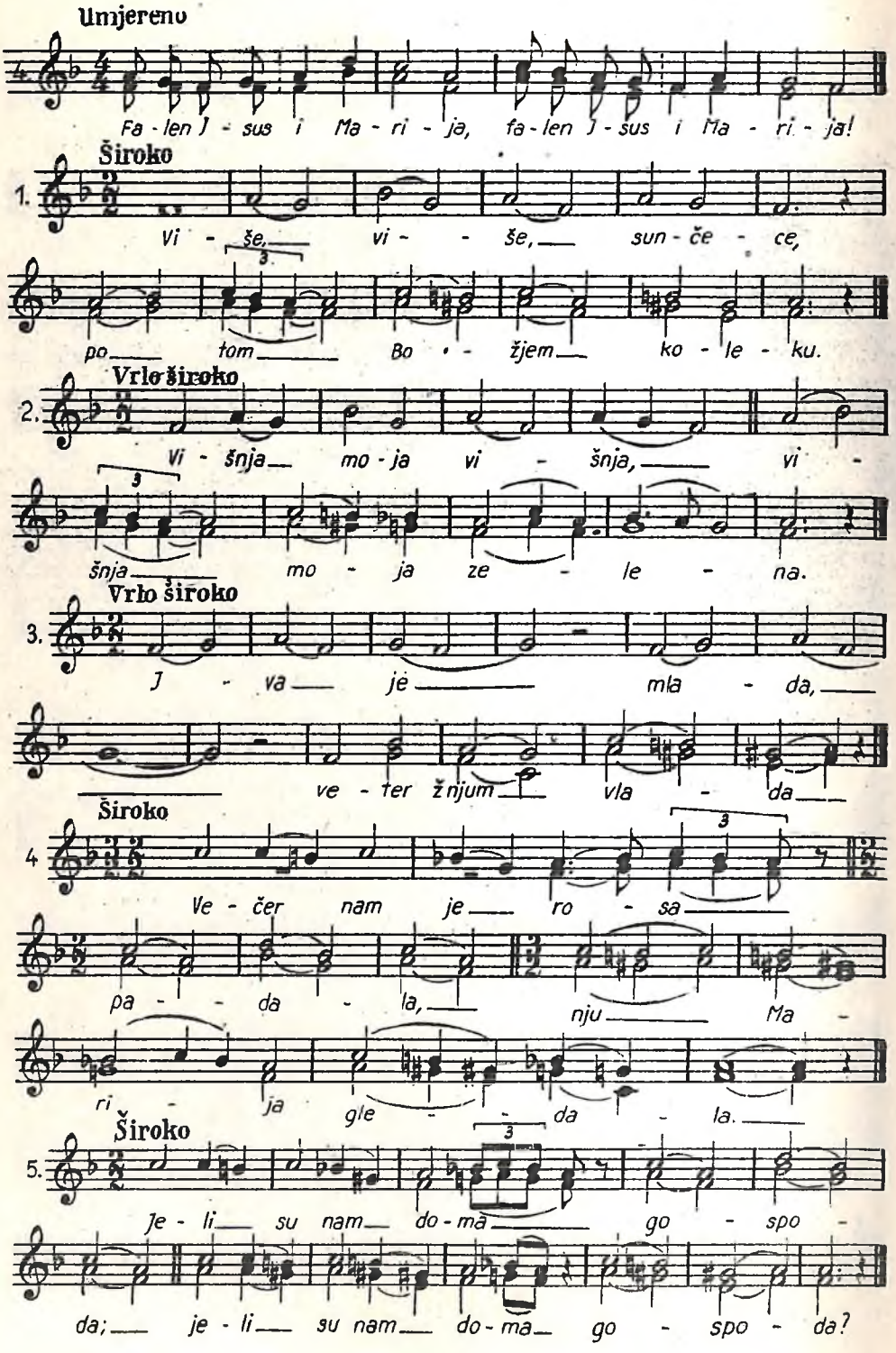
Umjereno
Fa - len J - sus i Ma - ri - ja, fa - len J - sus i Ma - ri - ja!
Široko
1.
Vi - še, vi - še, sun - če - ce,
po - tom Bo - žjem ko - le - ku.
Vrlo široko
2.
Vi - šnja mo - ja vi - šnja, vi -
šnja mo - ja ze - le - na.
Vrlo široko
3.
J - va je mla - da,
ve - ter žnjum vla - da
Široko
4
Ve - čer nam je ro - sa
pa - da - la, nju Ma -
ri - ja gle - da - la.
Široko
5.
Je - li su nam do - ma go - spo -
da; je - li su nam do - ma go - spo - da?

32. GRAD SE BELI

Sv. Marija

Zabilježio: Dr. Vinko Žganec

Polagano, *izražajno* *Obradio: Miroslav Šlik*

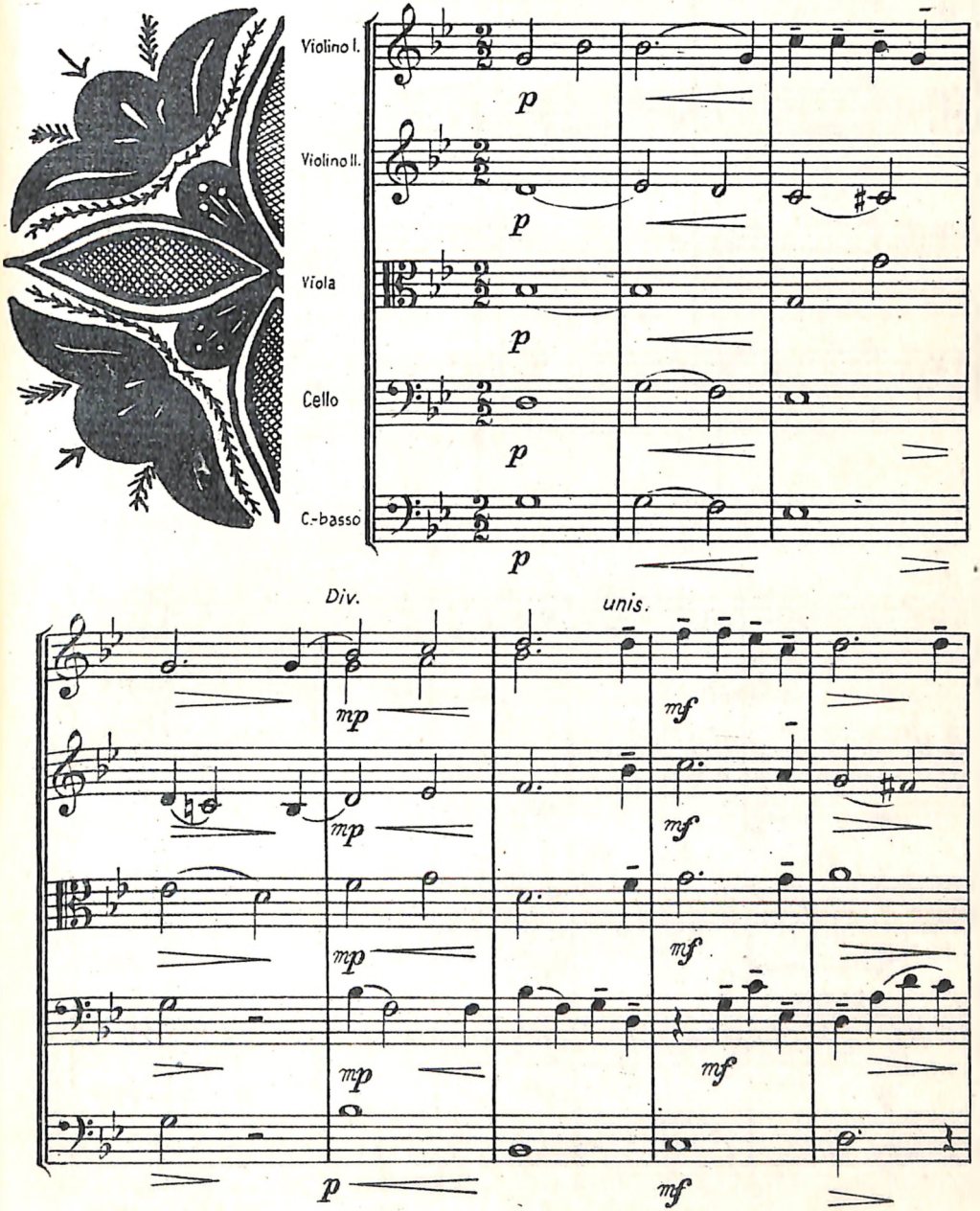

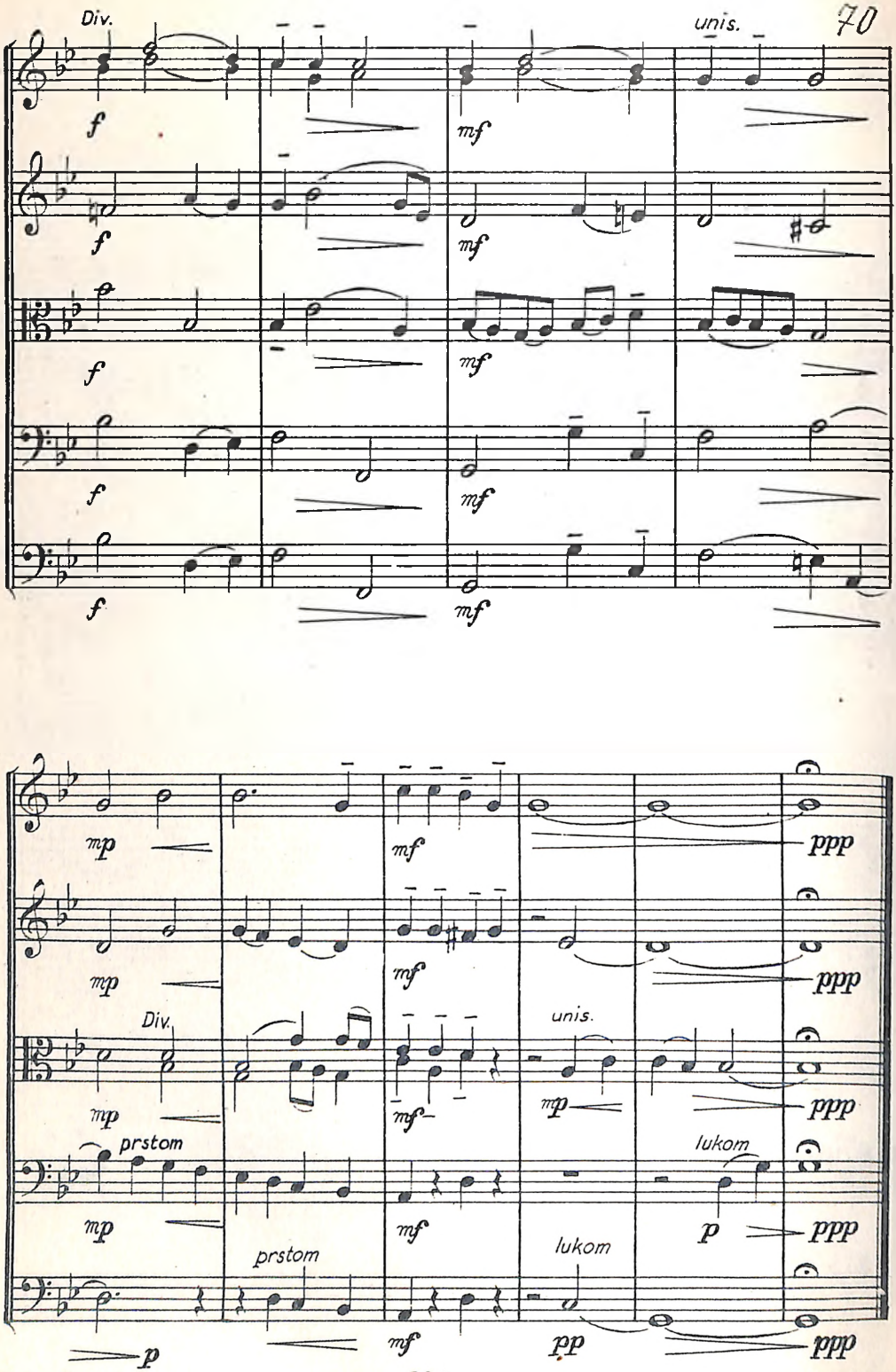
70
Div.
unis.
f
mf
mp
ppp
prstom
lukom
p
pp

33. UDARALO U TAMBURU ĐAČE

Bosna

Umjereno *Obradio: Miroslav Šlik*

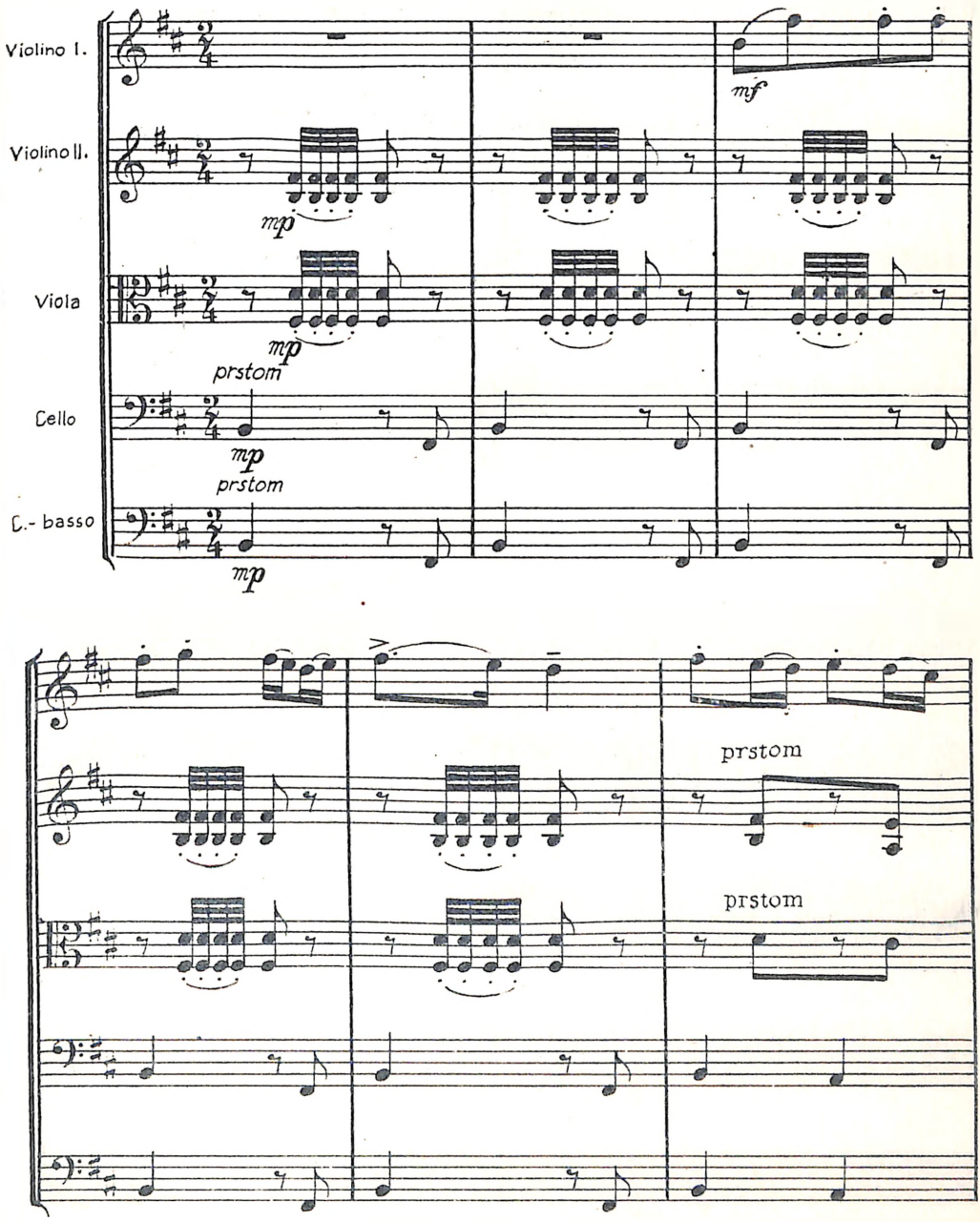

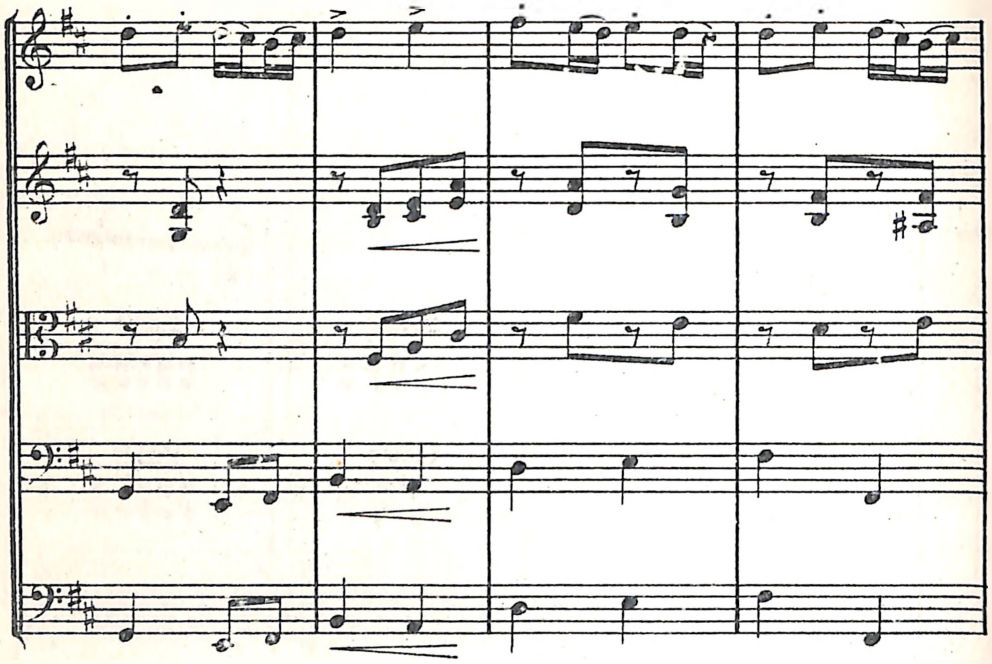

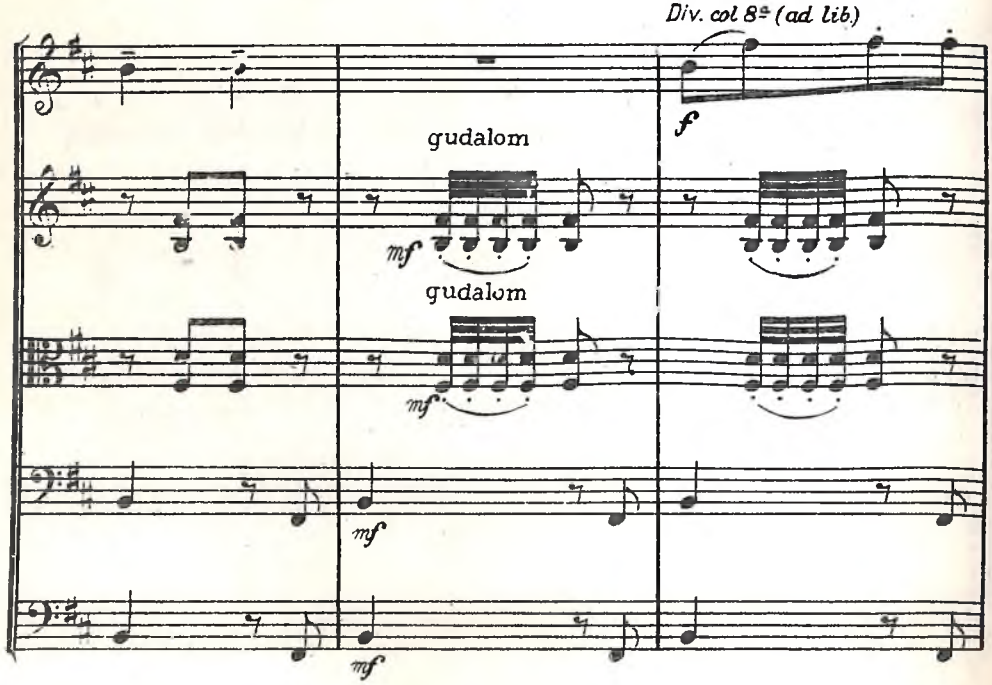
Div. col 8va (ad lib.)
f
gudalom
mf
gudalom
mf
mf
mf

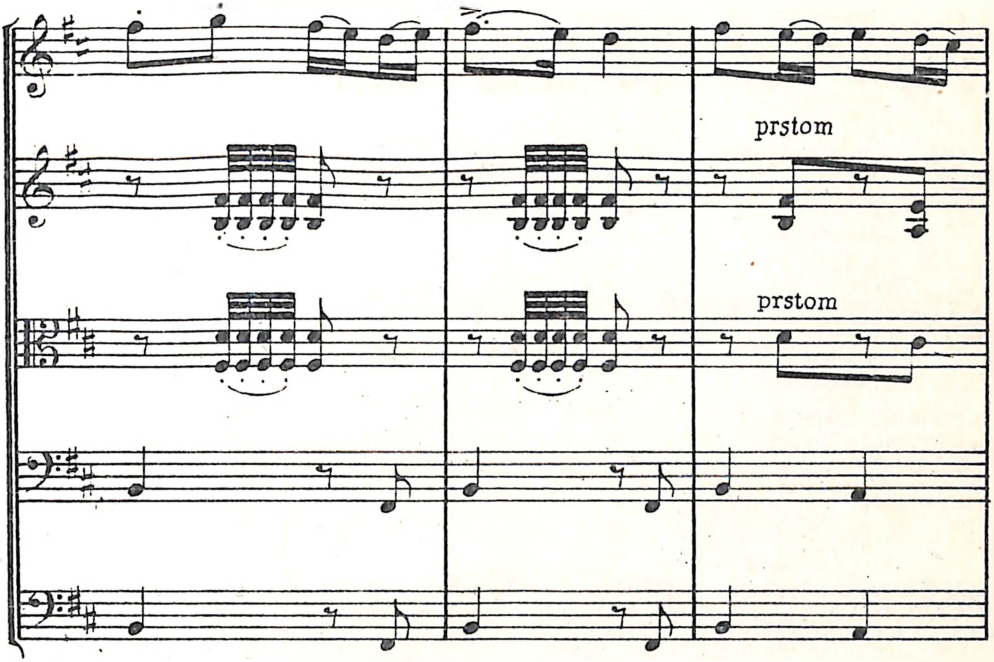
prstom
prstom

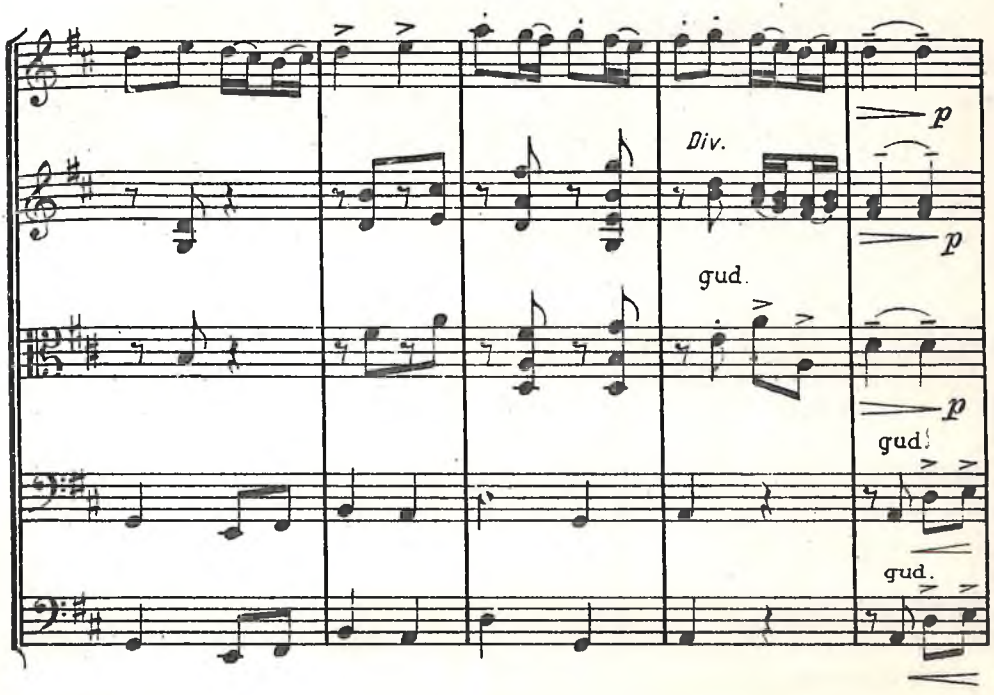
Div.
p
p
p
gud.
gud.
gud.

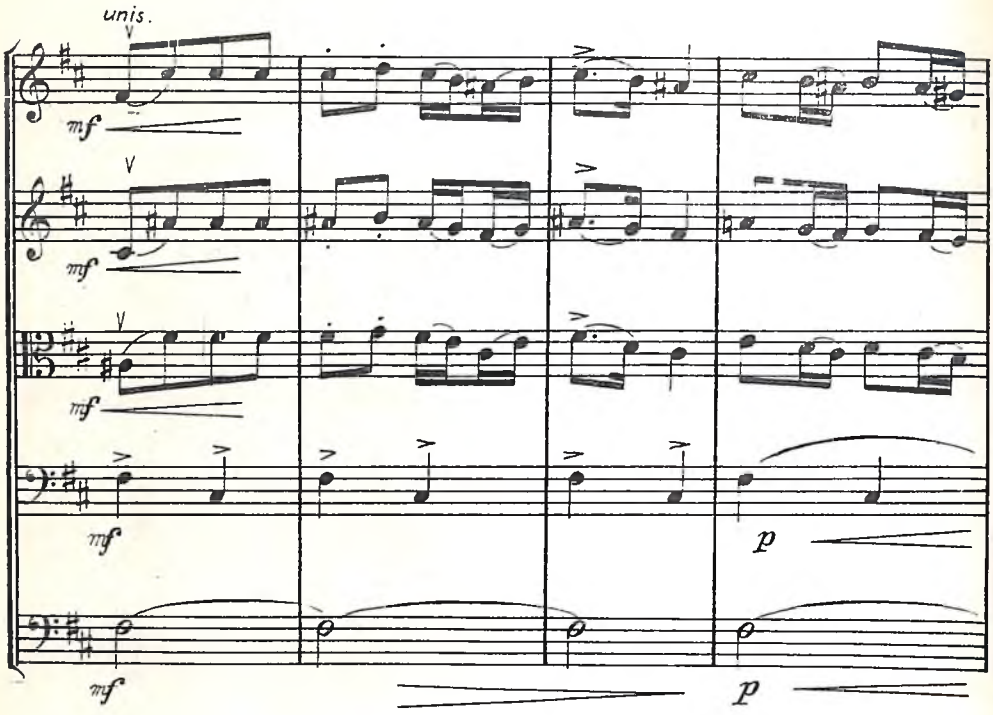
unis.
mf
mf
mf
mf
p
mf
p

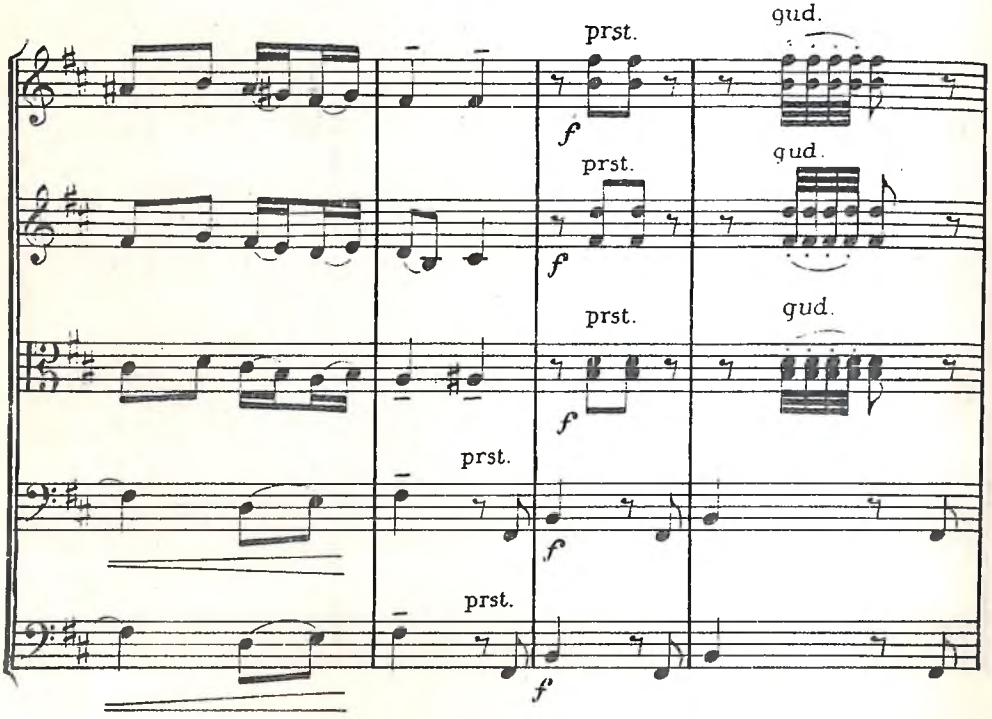
prst.
gud.
f
prst.
gud.
f
prst.
gud.
f
prst.
f
prst.
f

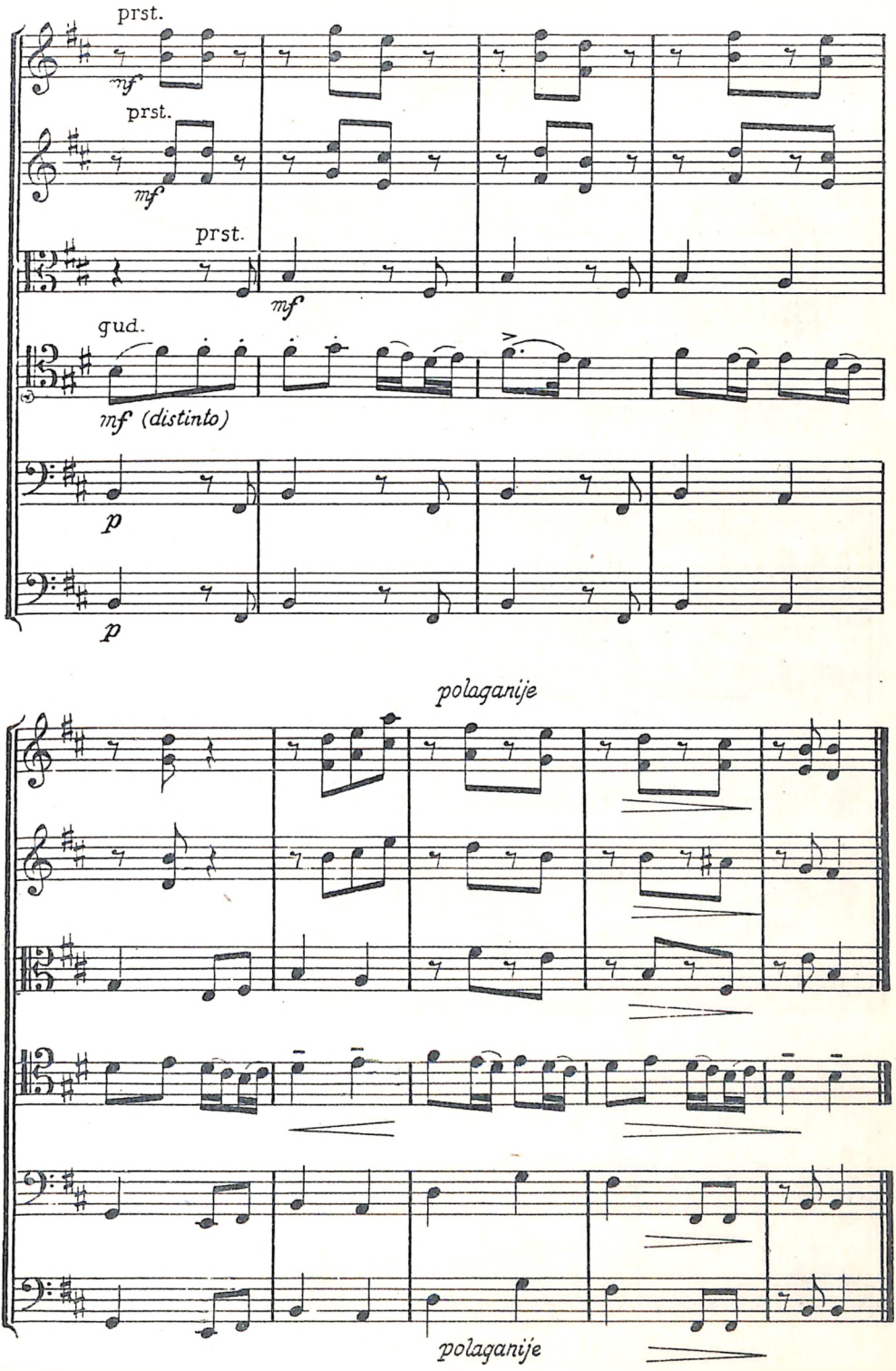
prst.
mf
prst.
mf
prst.
mf
gud.
mf (distinto)
p
p
polaganije
polaganije

34. ŠOKAČKA

Srijem

Obradio: Miroslav Šlik

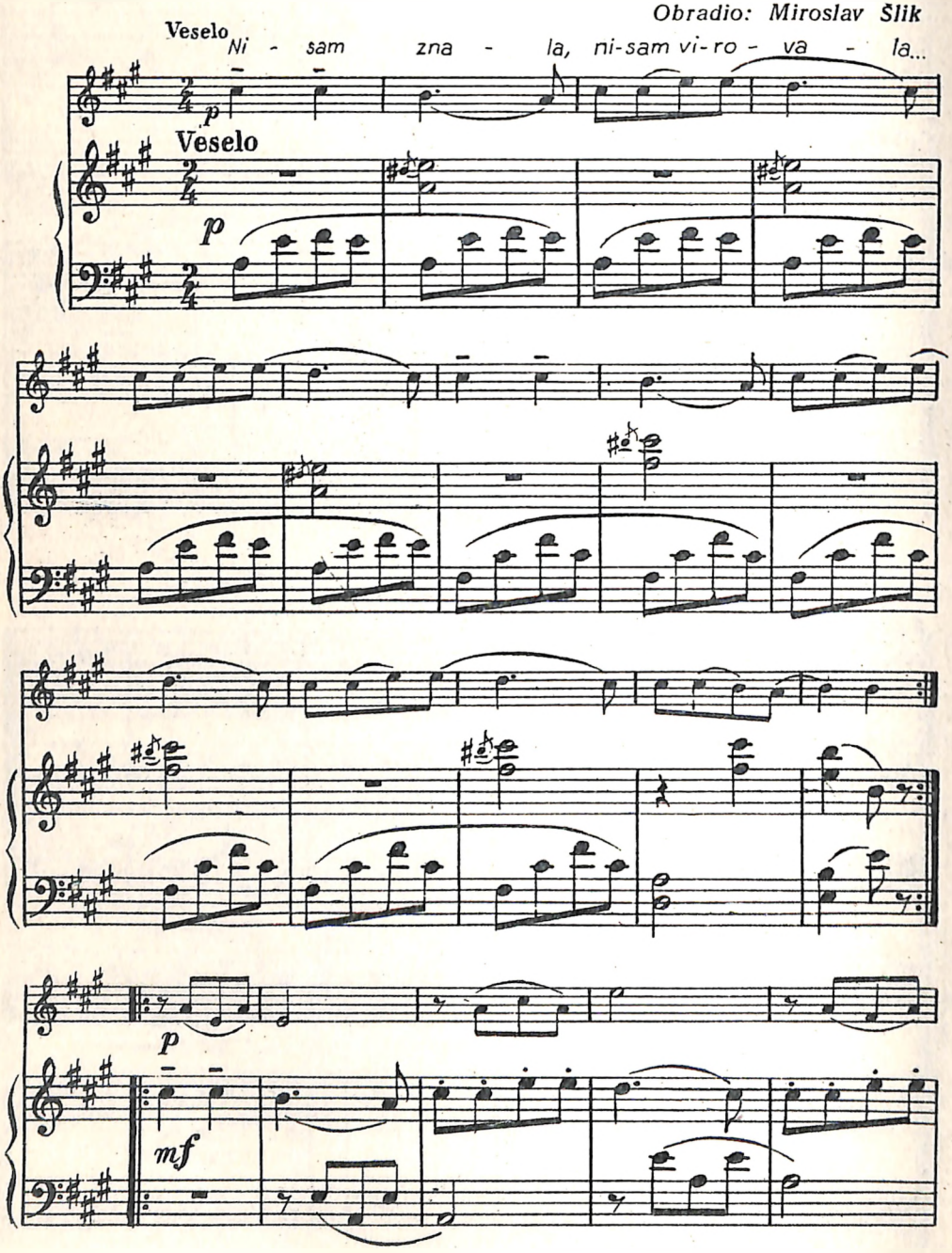

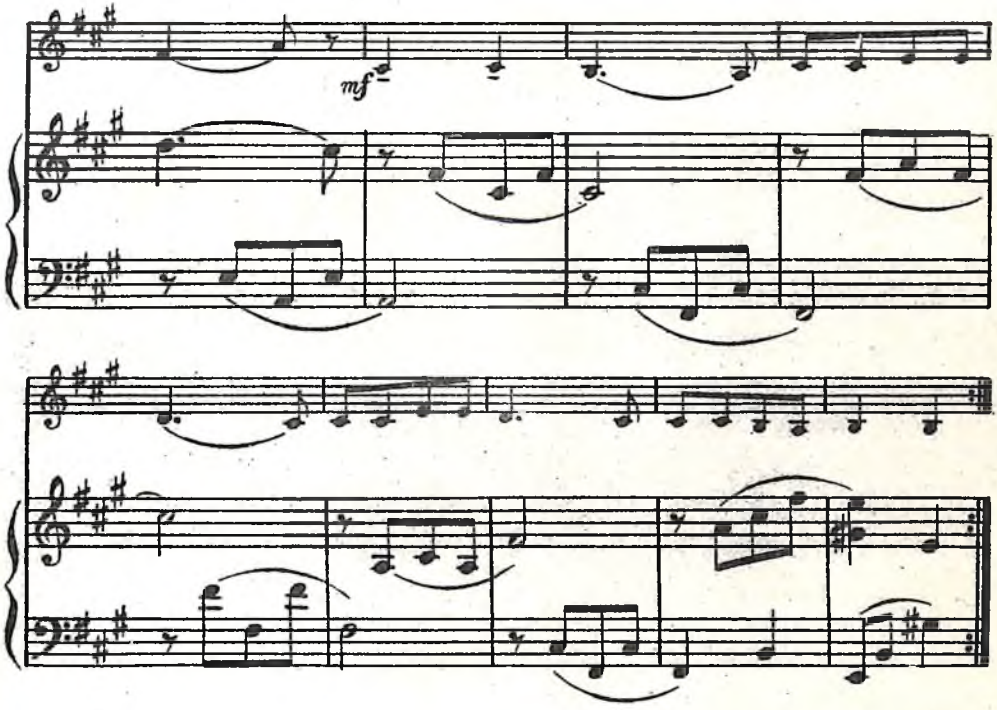

35. *SADI LENA*

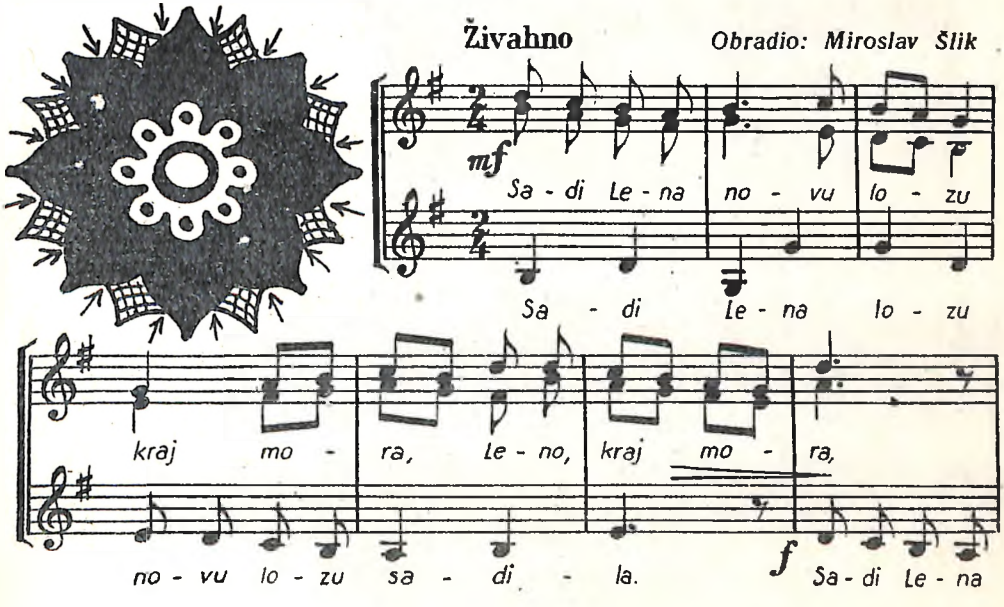
Živahno
Obradio: Miroslav Šlik
mf
Sa - di Le - na no - vu lo - zu
Sa - di Le - na lo - zu
kraj mo - ra, Le - no, kraj mo - ra,
no - vu lo - zu sa - di - la.
f
Sa - di Le - na

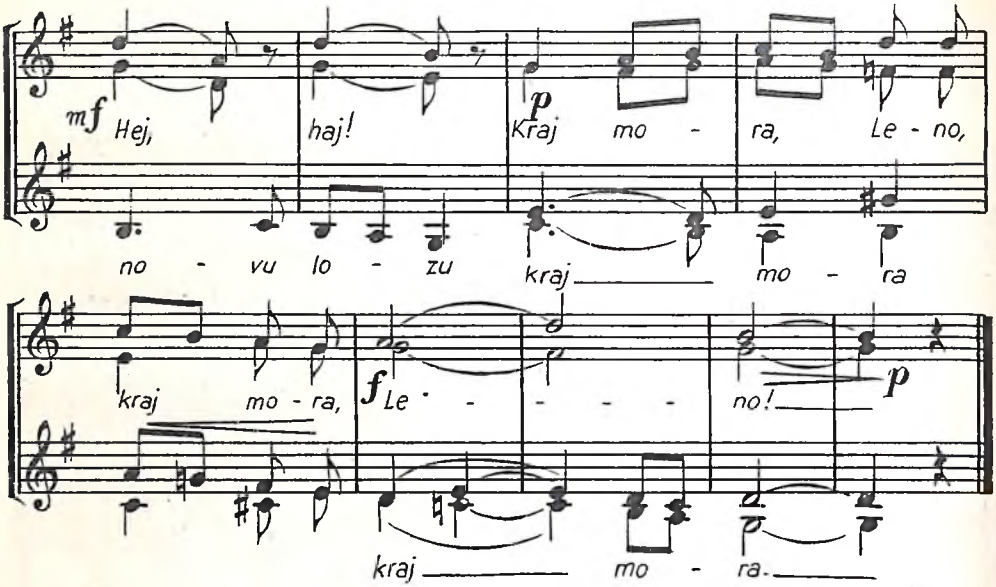

36. ŠIROKO JE POLJE

Polagano *Obradio: Miroslav Šlik*

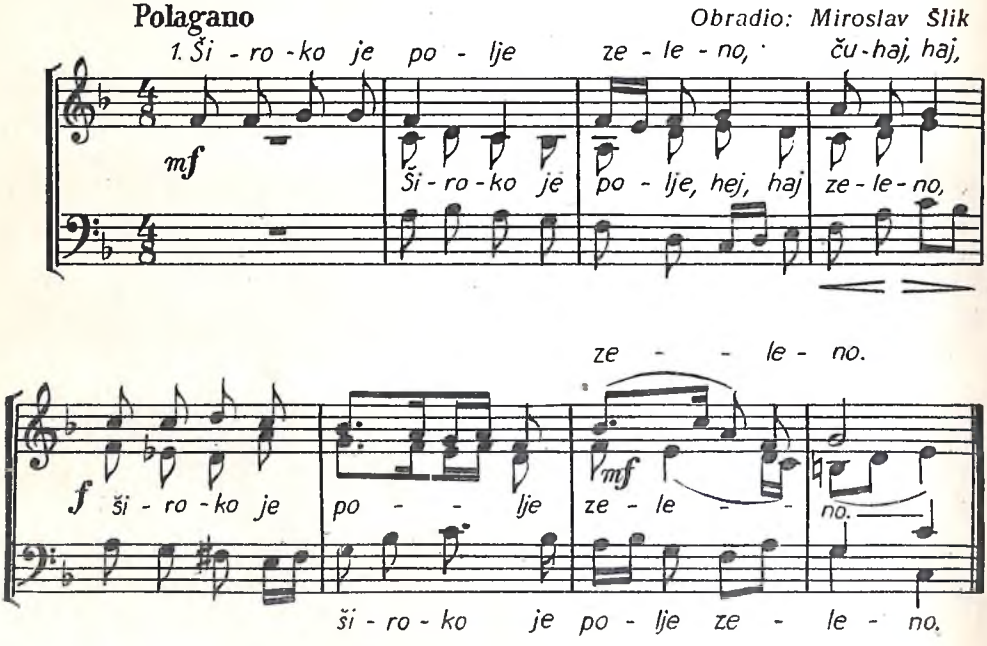

2. Na tom polju raste vit jablan.
3. Na jablanu sjedi vran-gavran.

32. PET HRVATSKIH NARODNIH POPJEVAKA IZ BOSNE

1. Rosna livada

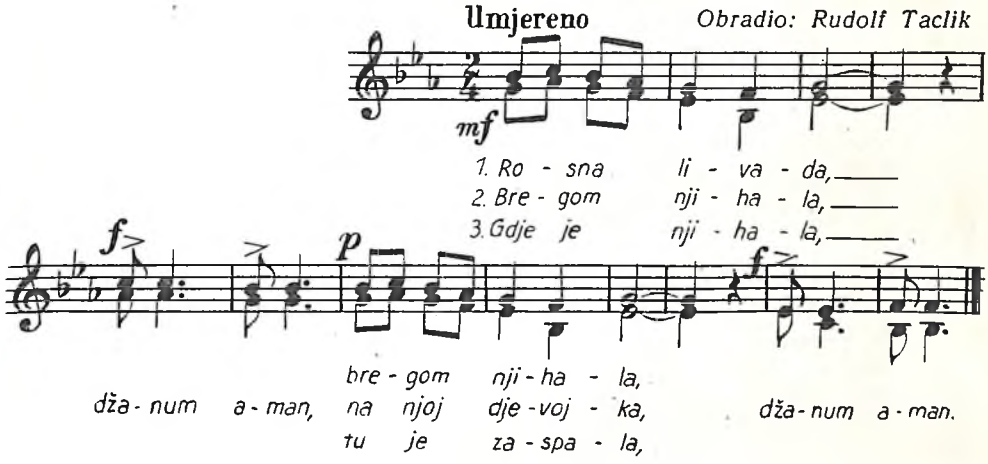

2. Pošetale tri djevojke

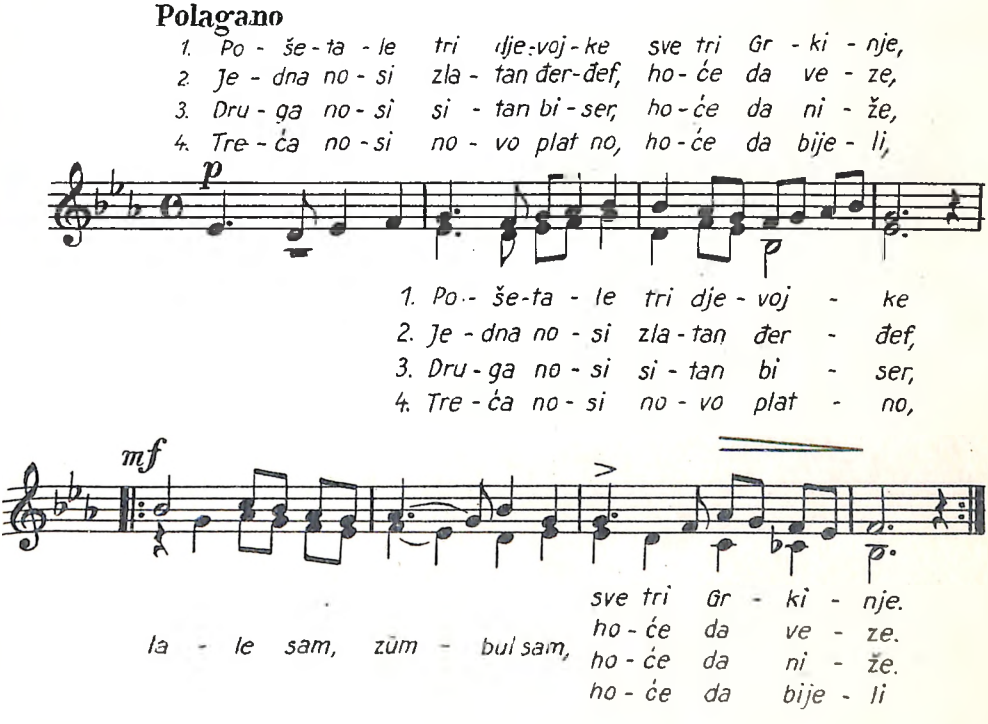

3. Sinoć mi se

Umjereno

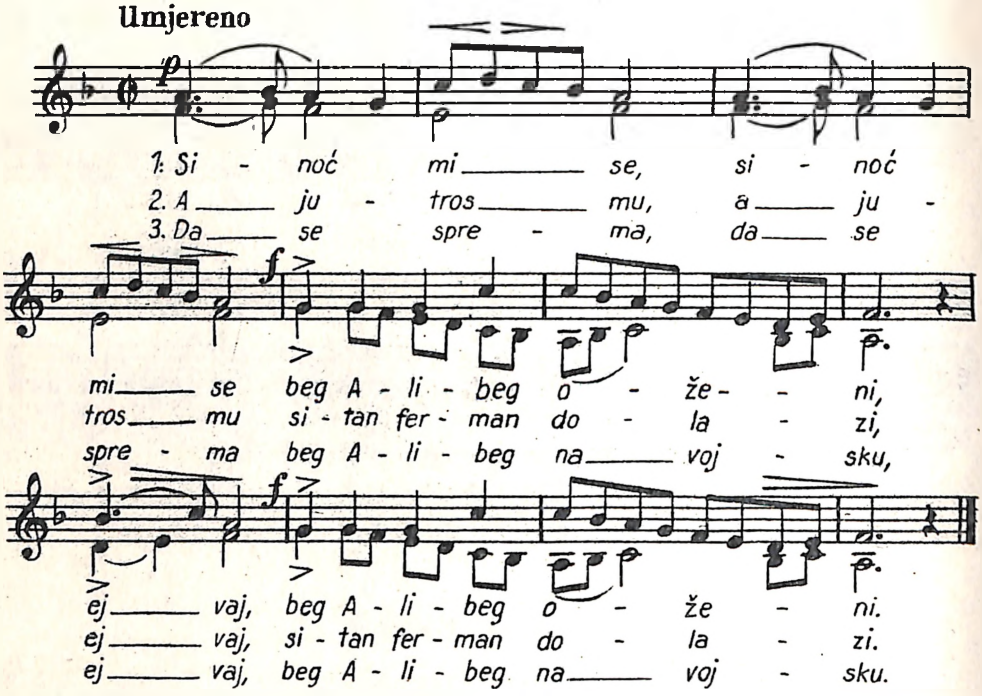

4. Čuješ, beže, nevesinjska balijo

Okretno, *šaljivo*

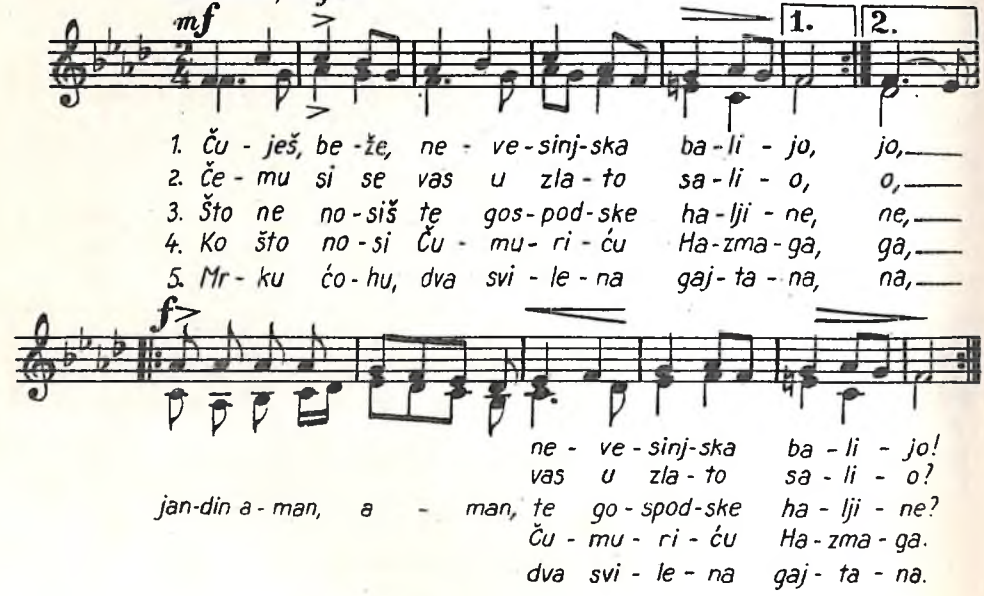

5. Pod onom gorom zelenom

Polagano

1. Pod o - nom, pod o - nom go - rom ze - le - nom,
2. I o - nom, i o - nom vi - šom pla - ni - nom,
3. Ma - lo se, ma - lo se se - lo vi - dje - lo,
4. U se - lu, u se - lu ko - lo i - gra - lo,

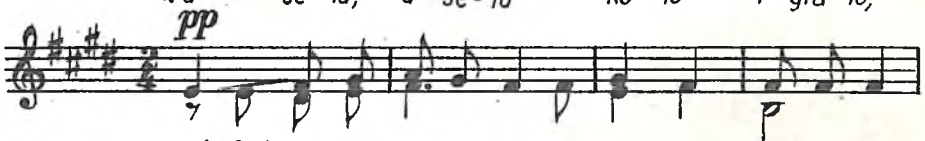

1. Pod o - nom go - rom ze - le - nom,
2. I o - nom vi - šom pla - ni - nom,
3. Ma - lo se se - lo vi - dje - lo,
4. U se - lu ko - lo i - gra - lo,

pod o - nom, pod o - nom go - rom ze - le - nom, go - rom
i o - nom i o - nom vi - šom pla - ni - nom, vi - šom
ma - lo se, ma - lo se se - lo vi - dje - lo, se - lo
u se - lu, u se - lu ko - lo i - gra - lo, ko - lo

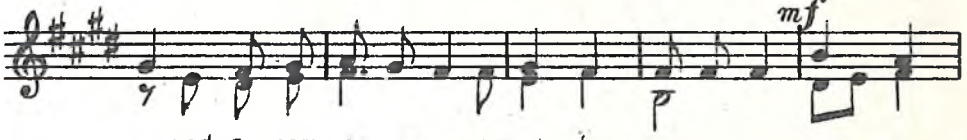

pod o - nom go - rom ze - le - nom, go - rom
i o - nom vi - šom pla - ni - nom, vi - šom
ma - lo se se - lo vi - dje - lo, se - lo
u se - lu ko - lo i - gra - lo, ko - lo

ze - le - nom, pod o - nom, pod o - nom go - rom ze - le - nom.
pla - ni - nom, i o - nom i o - nom vi - šom pla - ni - nom.
vi - dje - lo, ma - lo se, ma - lo se se - lo vi - dje - lo.
i - gra - lo, u se - lu u se - lu ko - lo i - gra - lo.

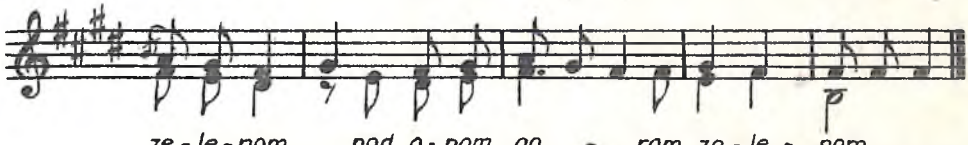

ze - le - nom, pod o - nom go - rom ze - le - nom.
pla - ni - nom, i o - nom vi - šom pla - ni - nom.
vi - dje - lo, ma - lo se se - lo vi - dje - lo.
i - gra - lo, u se - lu ko - lo i - gra - lo.

38. LETI FTIČEK

Zabilježio: Dr. Vinko Žganec

Obradio: Josip Vrhovski

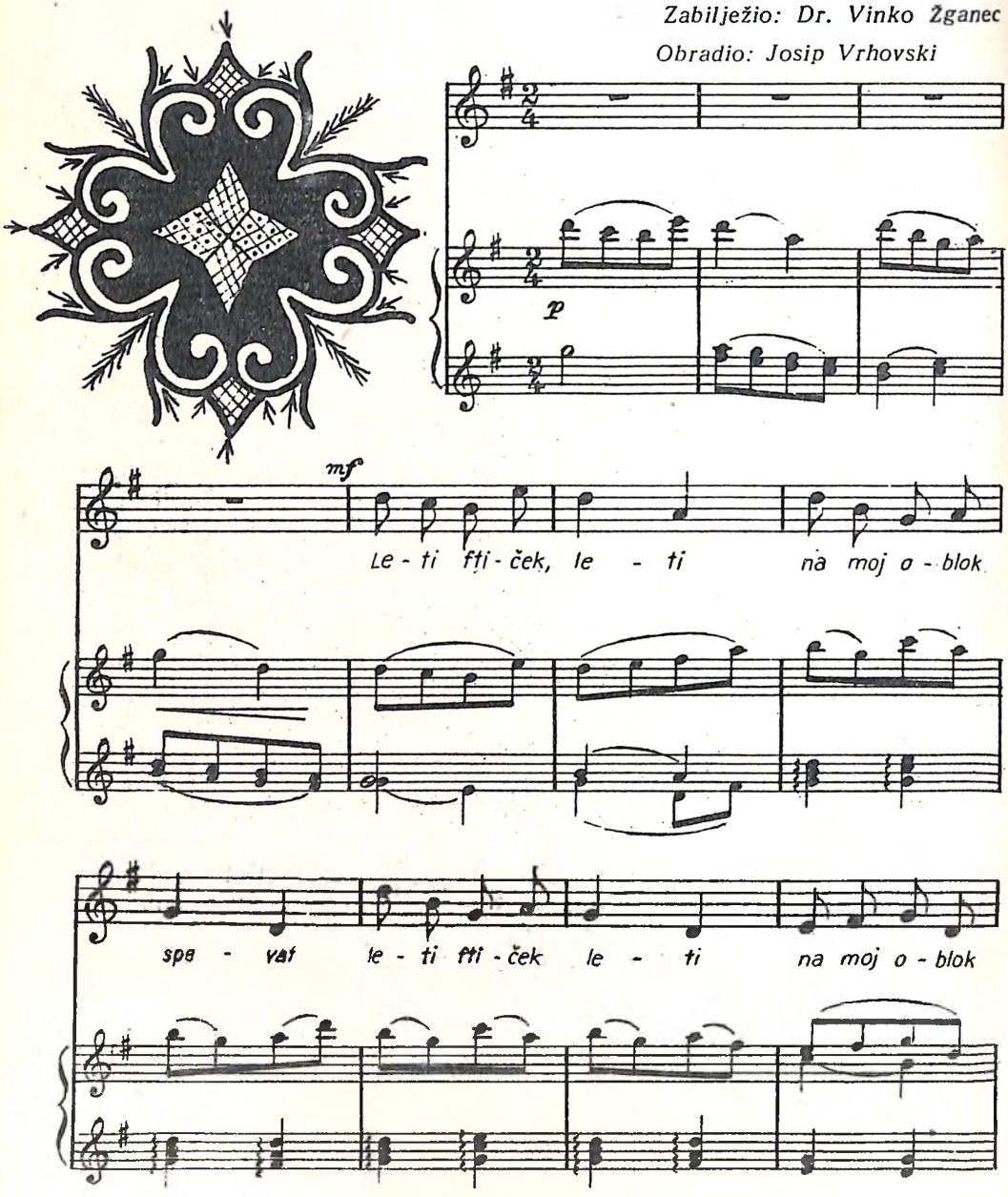

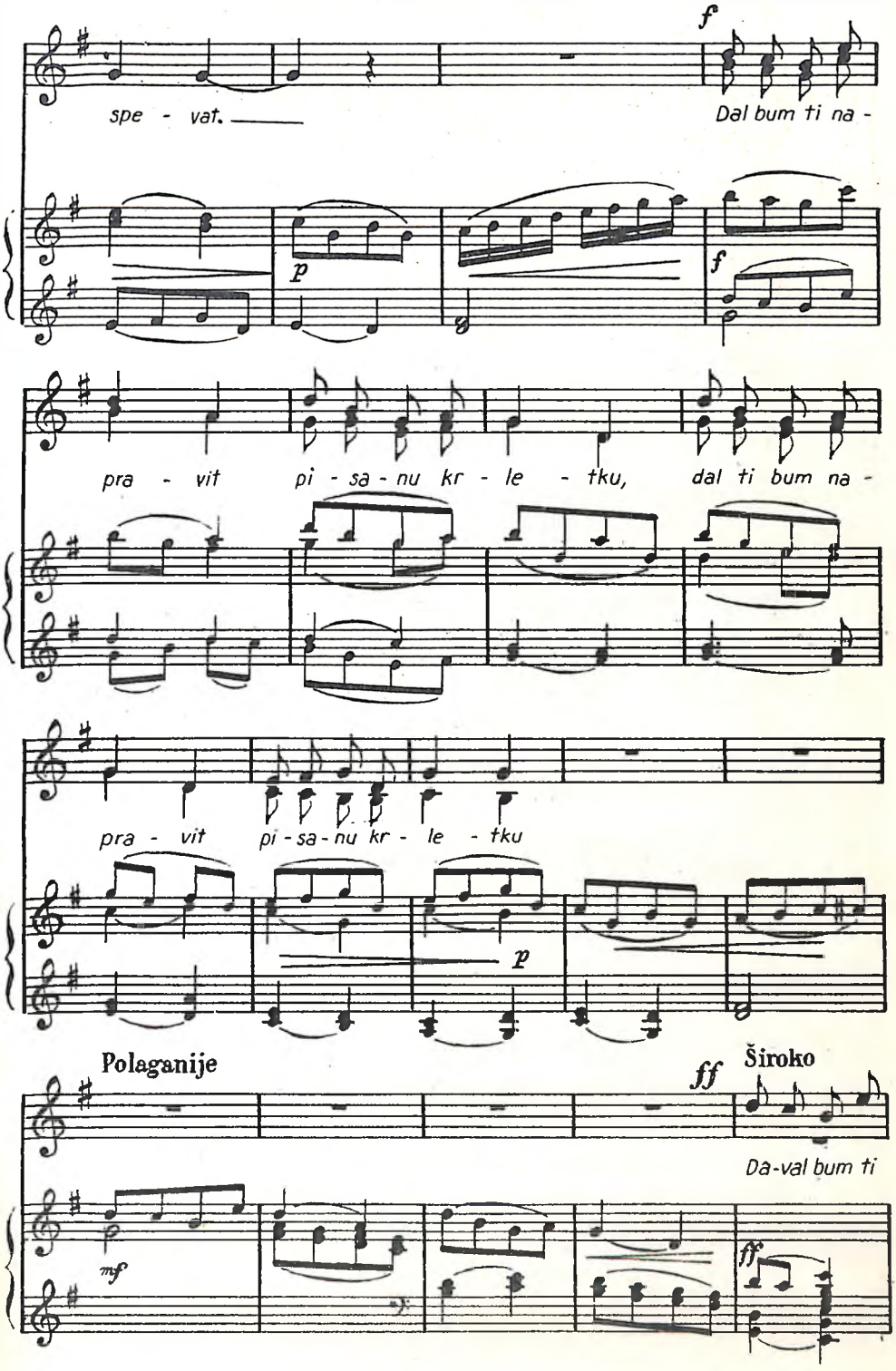
spe - vat.
Dal bum ti na -
pra - vit pi - sa - nu kr - le - tku, dal ti bum na -
pra - vit pi - sa - nu kr - le - tku
Polaganije
Široko
Da-val bum ti

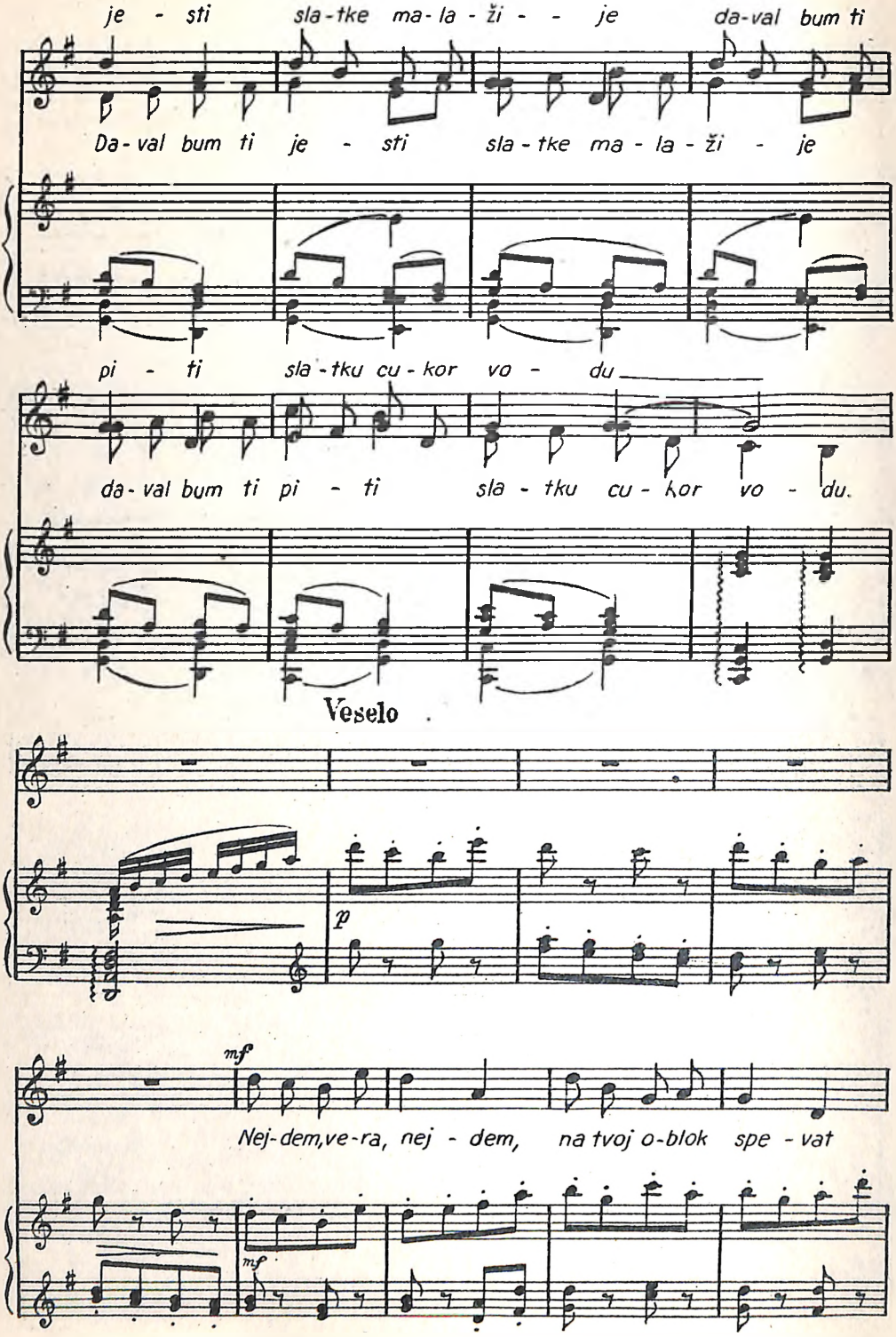
je - sti sla-tke ma-la-ži - - je da-val bum ti
Da-val bum ti je - sti sla-tke ma-la-ži - je
pi - ti sla-tku cu-kor vo - du
da-val bum ti pi - ti sla-tku cu-kor vo - du.
Veselo
p
mf
Nej-dem,ve-ra, nej - dem, na tvoj o-blok spe - vat
mf

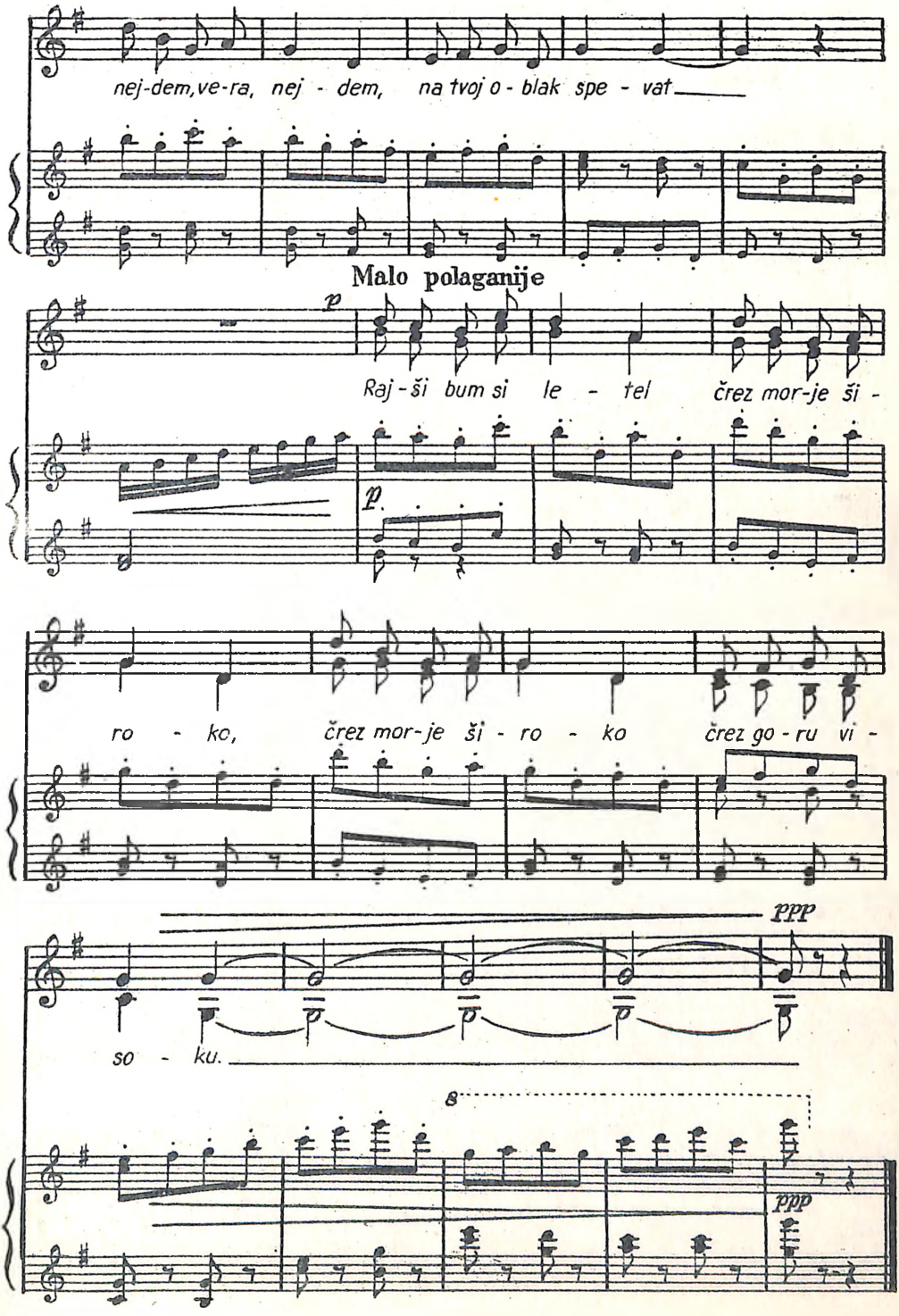
nej-dem, ve-ra, nej - dem, na tvoj o - blak spe - vat
Malo polaganije
p
Raj - ši bum si le - tel črez mor-je ši -
p
ro - ko, črez mor-je ši - ro - ko črez go - ru vi -
ppp
so - ku.
8
ppp

39. POD KOPINOM

Zabilježio: Dr. Vinko Žganec

Obradio: Josip Vrhovski

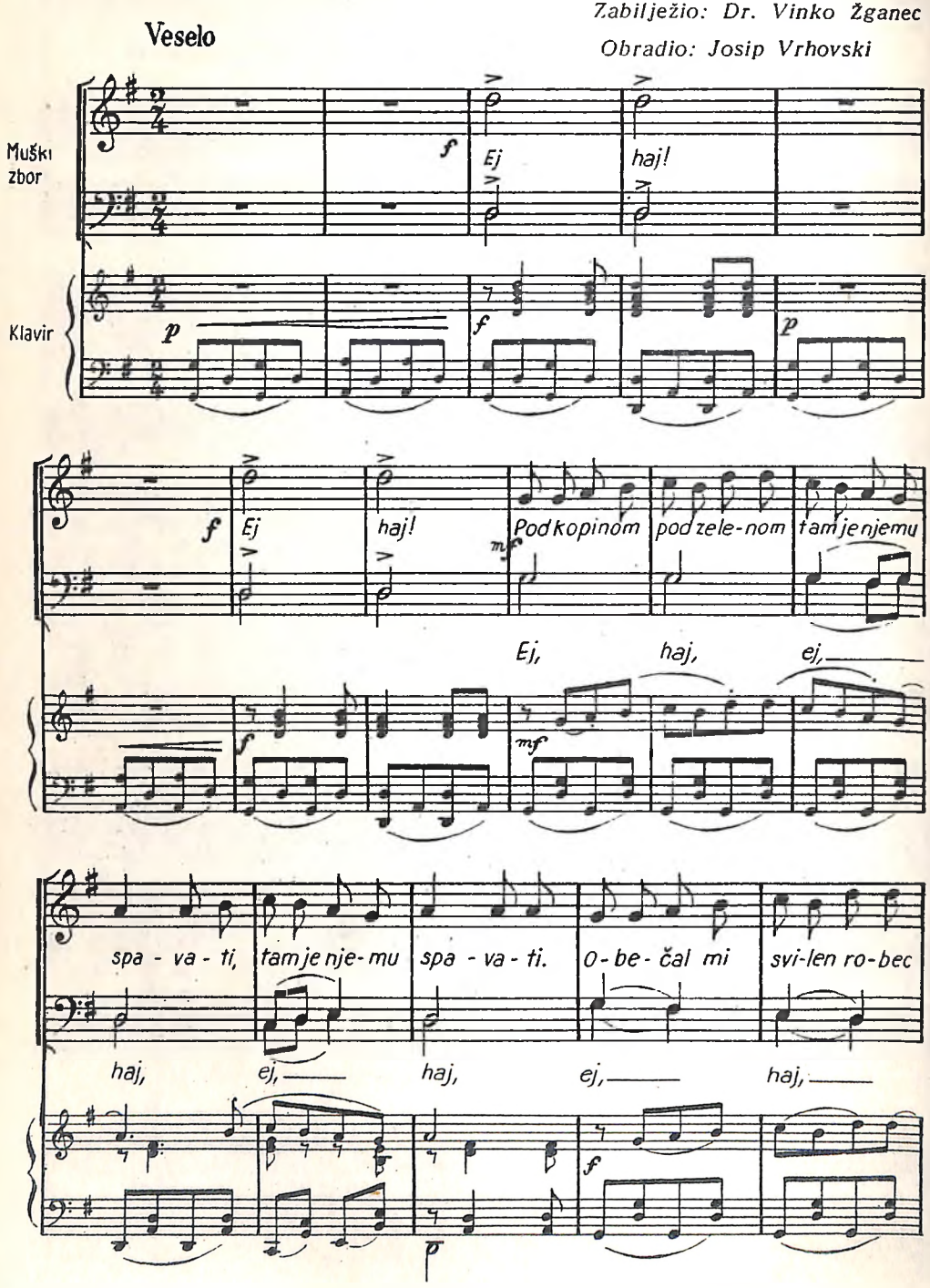

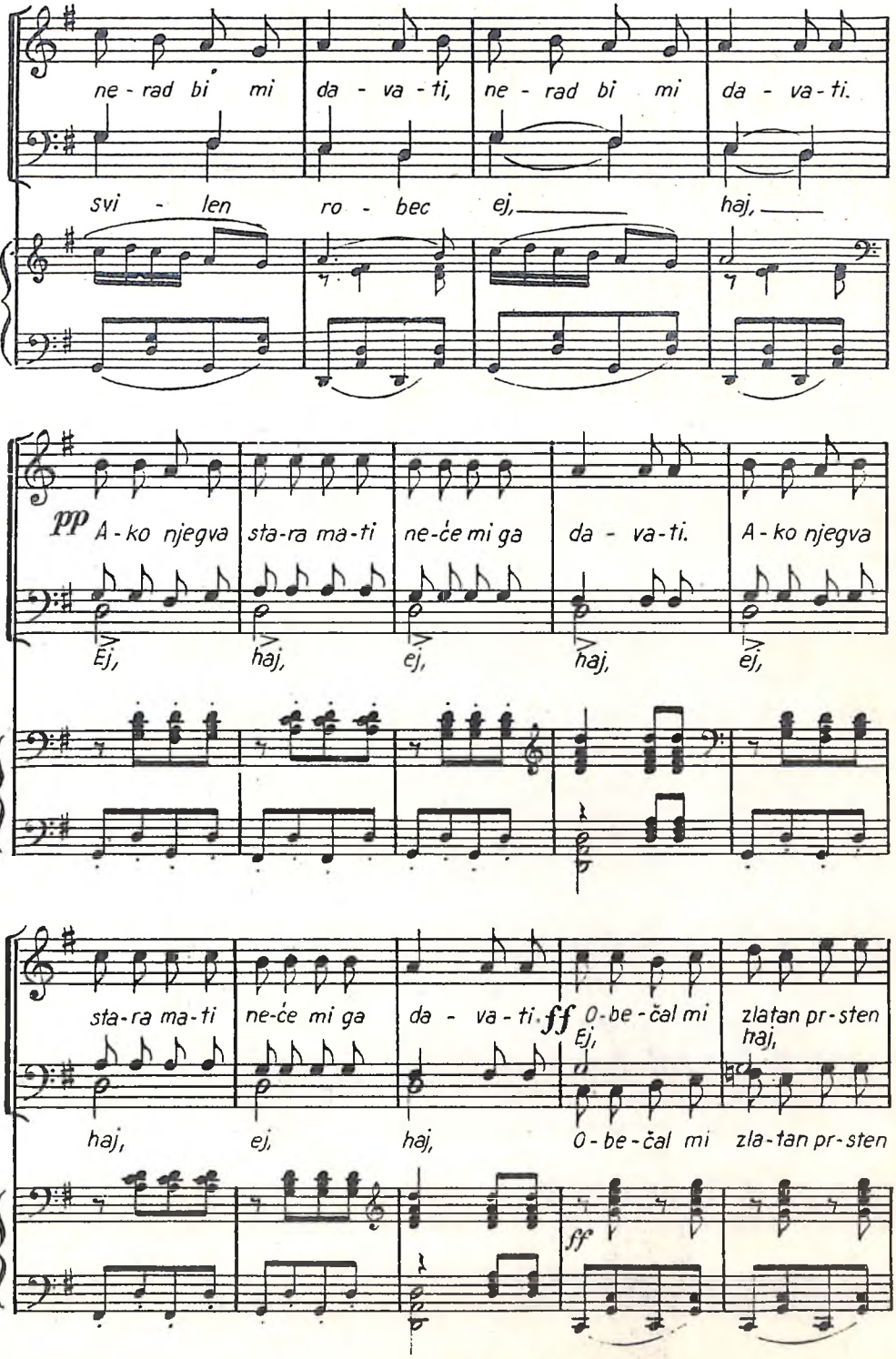
ne - rad bi mi da - va - ti, ne - rad bi mi da - va - ti.
svi - len ro - bec ej, haj,
pp A - ko njegva sta-ra ma-ti ne-će mi ga da - va-ti. A - ko njegva
Ej, haj, ej, haj, ej,
sta-ra ma-ti ne-će mi ga da - va - ti. ff O-be-čal mi zlatan pr-sten
Ej, haj,
haj, ej, haj, O - be - čal mi zla-tan pr-sten
ff

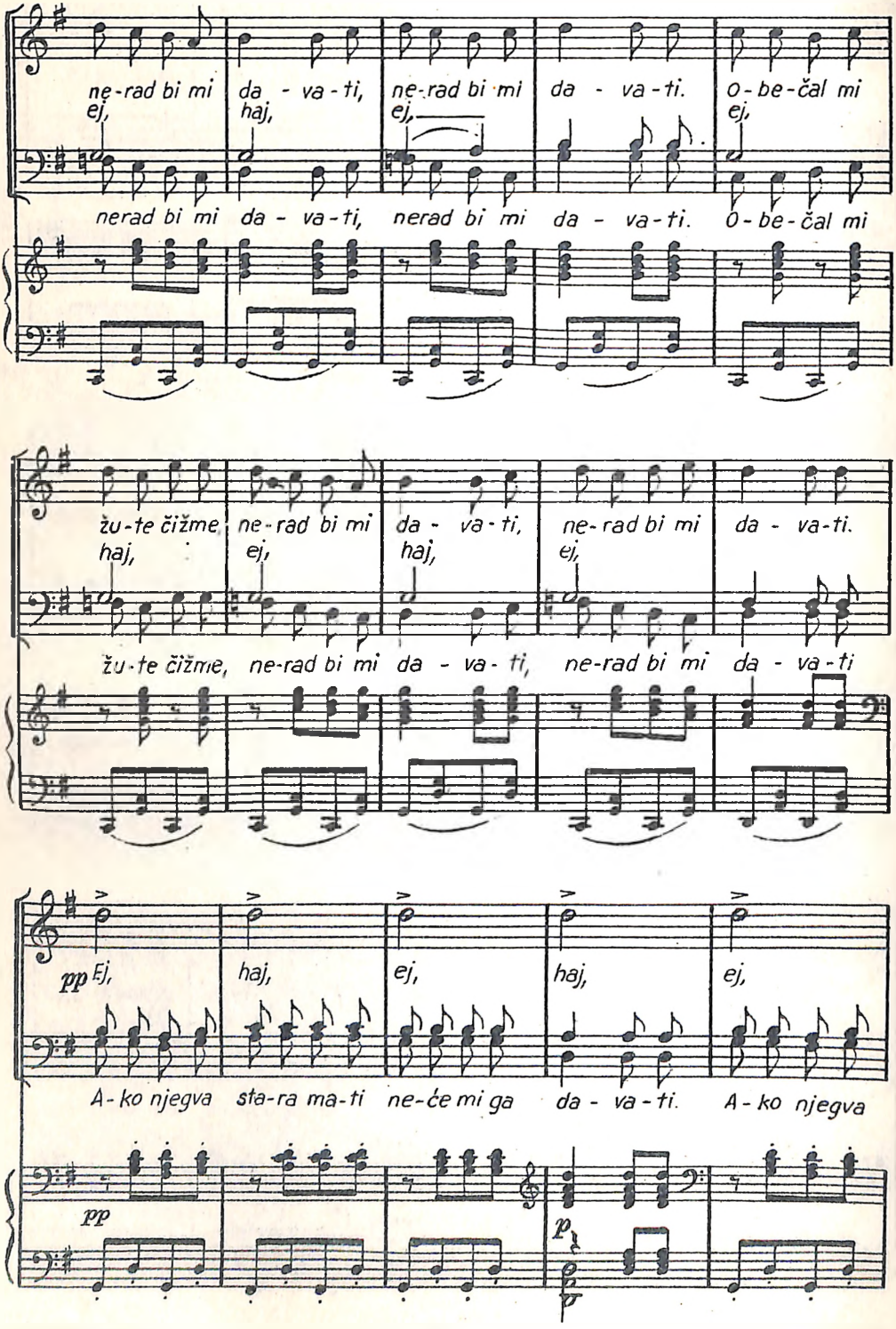
ne-rad bi mi da - va-ti, ne-rad bi mi da - va-ti. O-be-čal mi
ej, haj, ej, ej,
nerad bi mi da - va-ti, nerad bi mi da - va-ti. O-be-čal mi
žu-te čižme, ne-rad bi mi da - va-ti, ne-rad bi mi da - va-ti.
haj, ej, haj, ej,
žu-te čižme, ne-rad bi mi da - va-ti, ne-rad bi mi da - va-ti
pp Ej, haj, ej, haj, ej,
A-ko njegva sta-ra ma-ti ne-će mi ga da - va-ti. A-ko njegva
pp
p

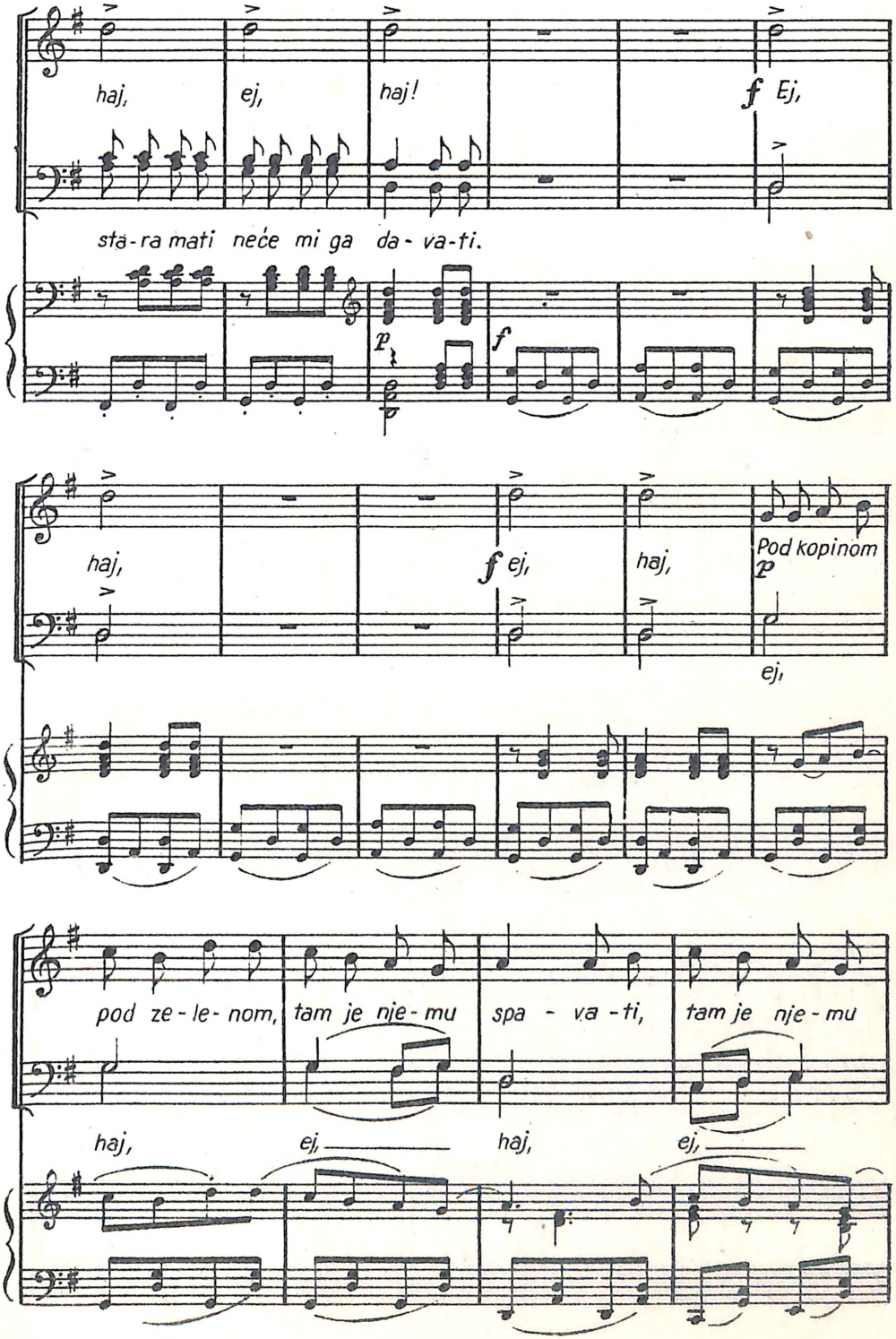
haj,
ej,
haj!
f Ej,
sta-ra mati neće mi ga da-va-ti.
p
f
haj,
f ej,
haj,
Pod kopinom
p
ej,
pod ze-le-nom, tam je nje-mu spa - va-ti, tam je nje-mu
haj,
ej,
haj,
ej,

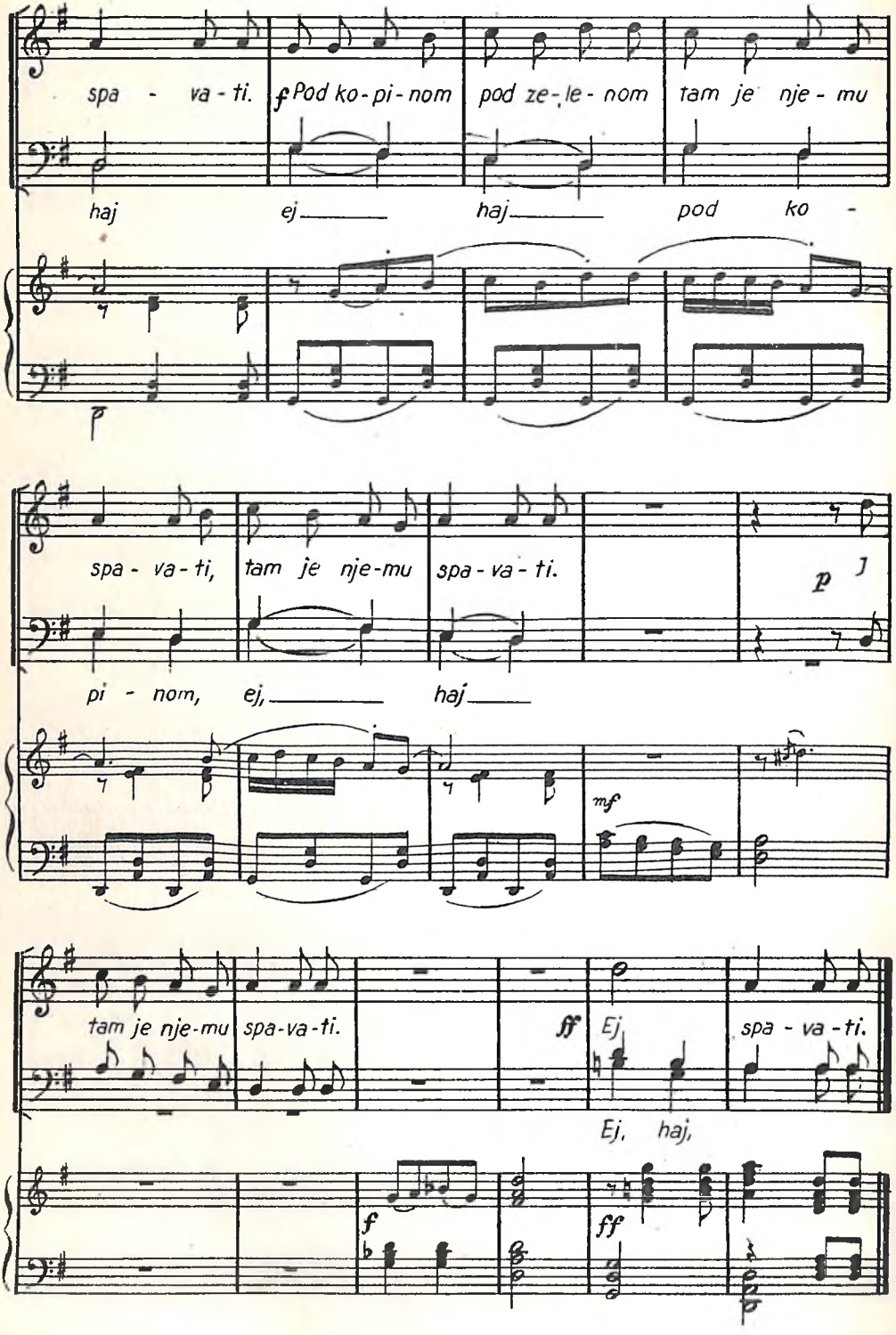
spa - va - ti.
f Pod ko - pi - nom
pod ze - le - nom
tam je nje - mu
haj
ej
haj
pod
ko -
p
spa - va - ti,
tam je nje - mu
spa - va - ti.
p
pi - nom,
ej,
haj
mf
tam je nje - mu
spa - va - ti.
ff
Ej
spa - va - ti.
Ej, haj,
f
ff

40. BUNJEVAČKE PISMICE

1. Tri šokice

Zabilježio i obradio: Dr. Vinko Žganec

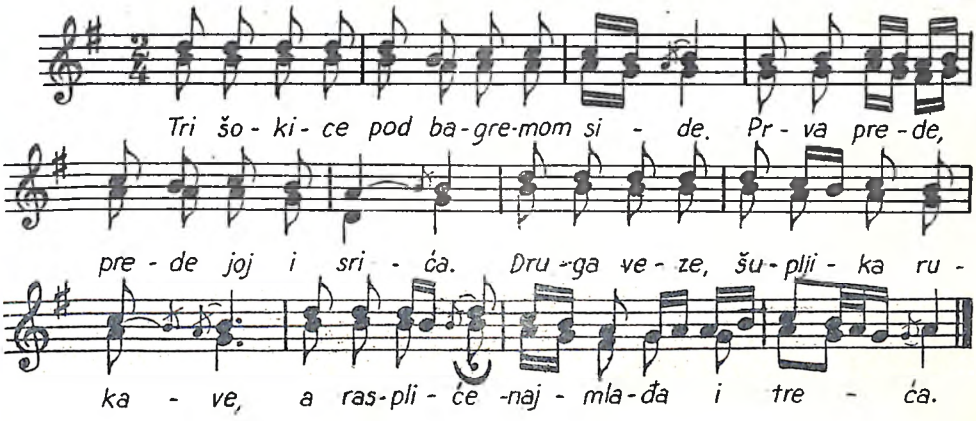

2. Škripi derma

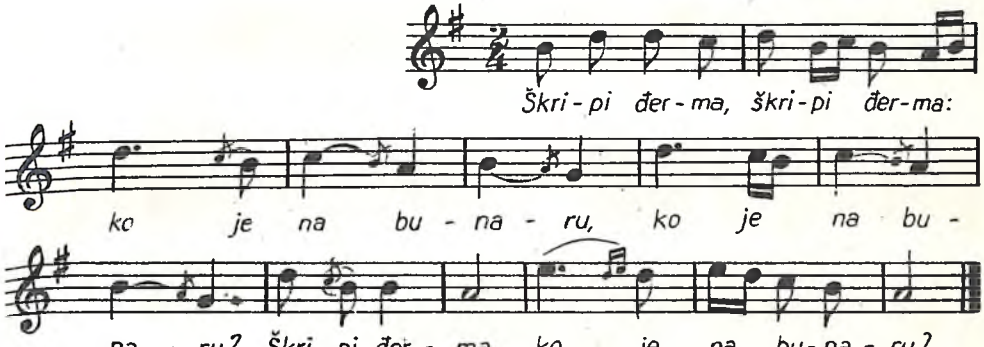

3. Puno je nebo

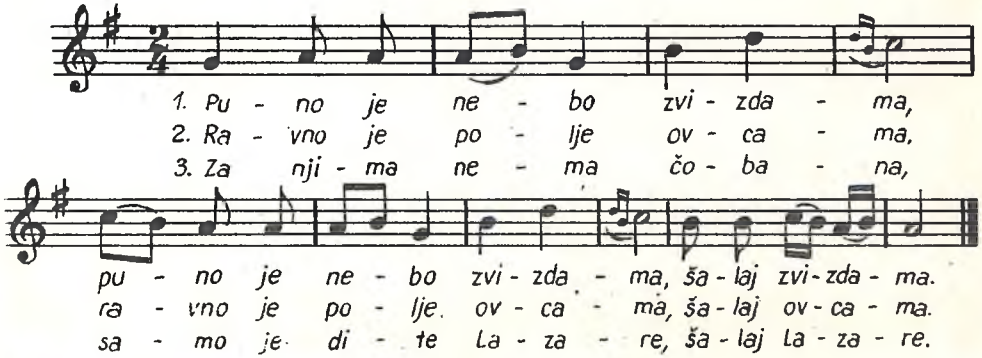

4. Rozmarin se suši

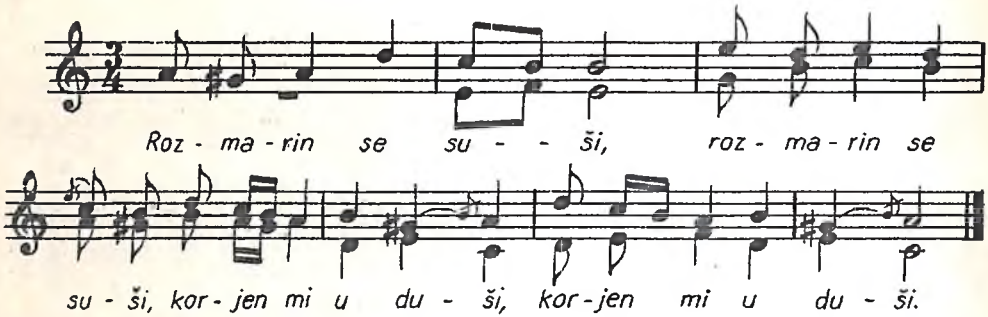

5. Divojka je išla

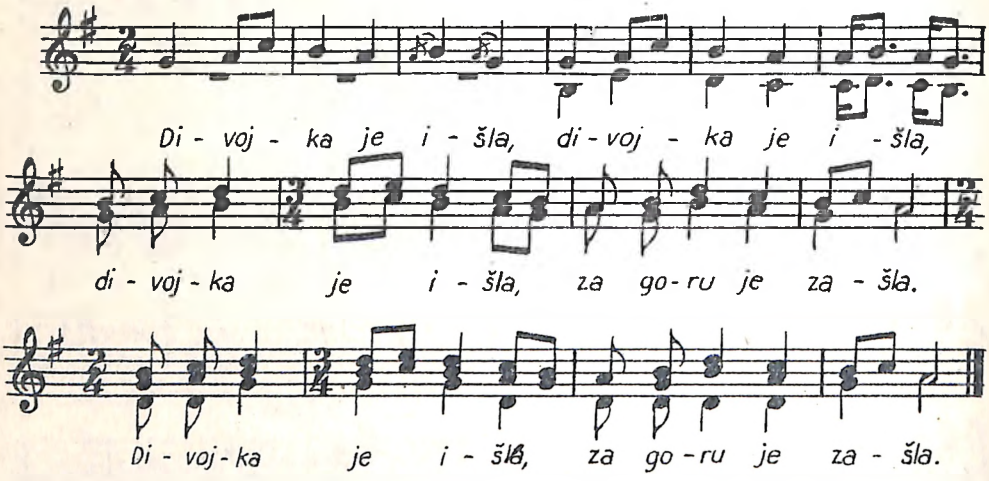

6. Gosti, moji gosti

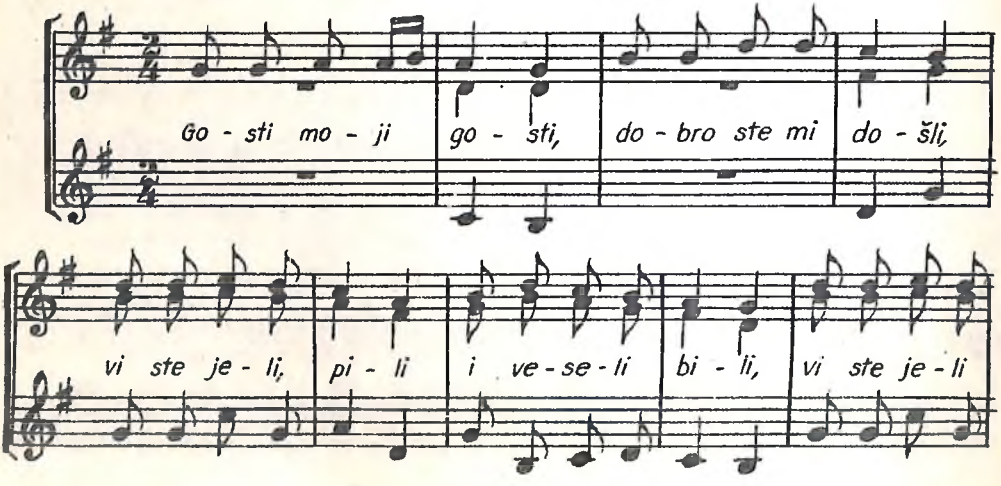

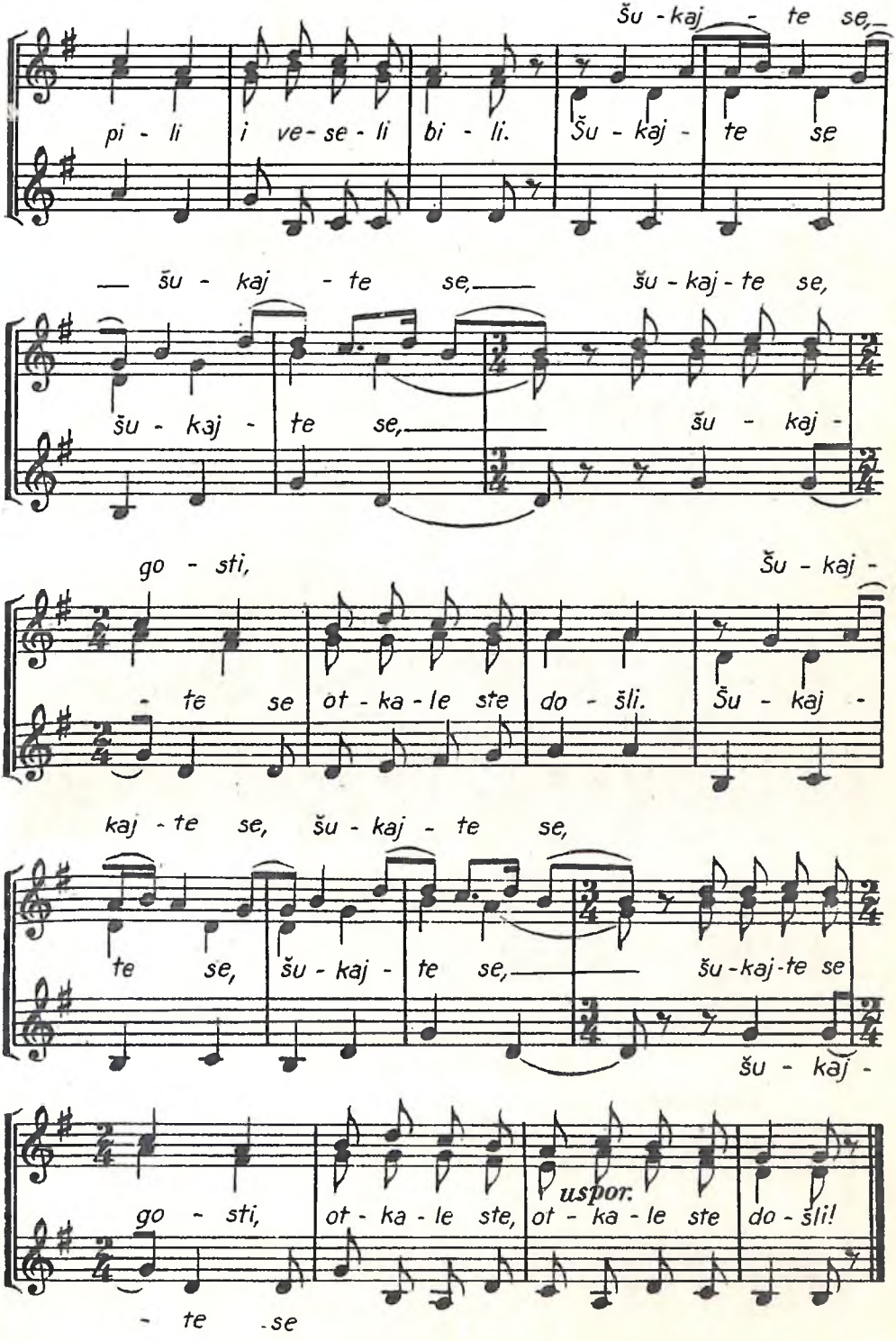
Šu - kaj - te se,
pi - li i ve - se - li bi - li. Šu - kaj - te se
— šu - kaj - te se, šu - kaj - te se,
šu - kaj - te se, — šu - kaj -
go - sti, Šu - kaj -
- te se ot - ka - le ste do - šli. Šu - kaj -
kaj - te se, šu - kaj - te se,
te se, šu - kaj - te se, — šu - kaj - te se
šu - kaj -
go - sti, ot - ka - le ste, uspor. ot - ka - le ste do - šli!
- te se

7. Rozmarine, ti ne širi grane

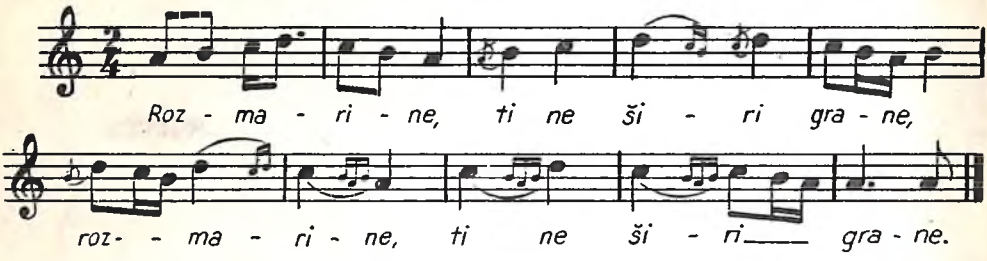

8. Vrata otvaraj

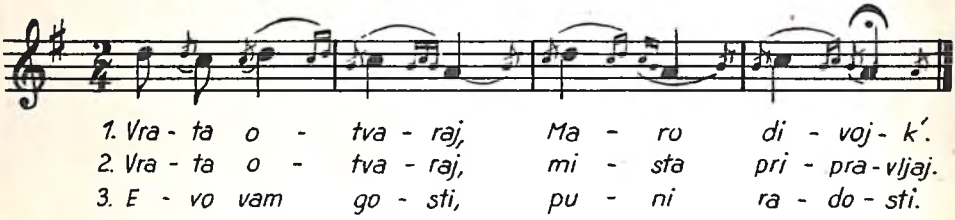

9. Lojdrov Mito veseli to

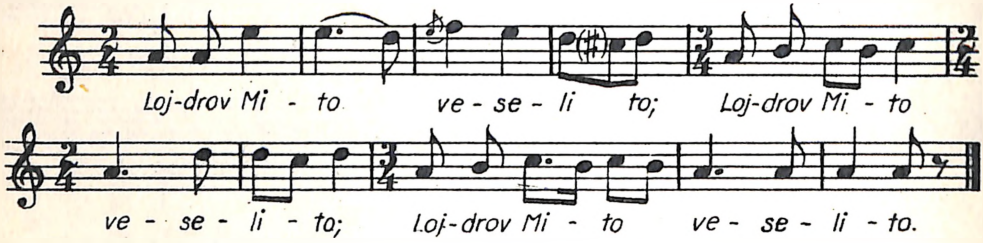

10. Sinoć stiže tužna Majka

Božićna

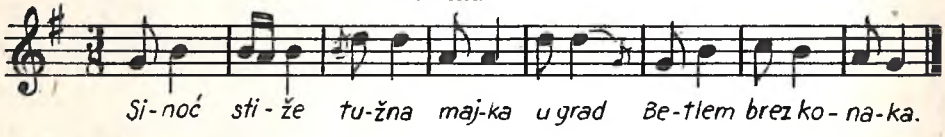

11. Naša doda moli Bogu

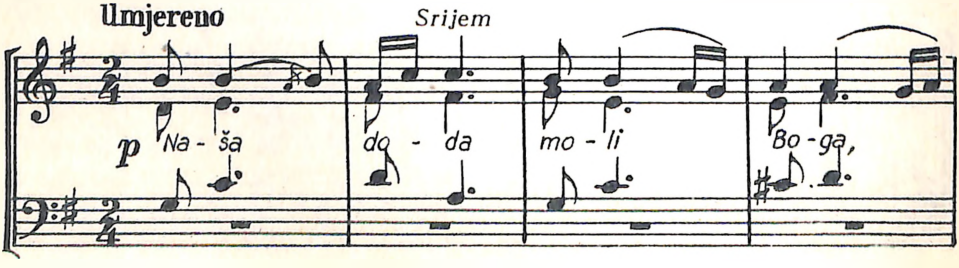

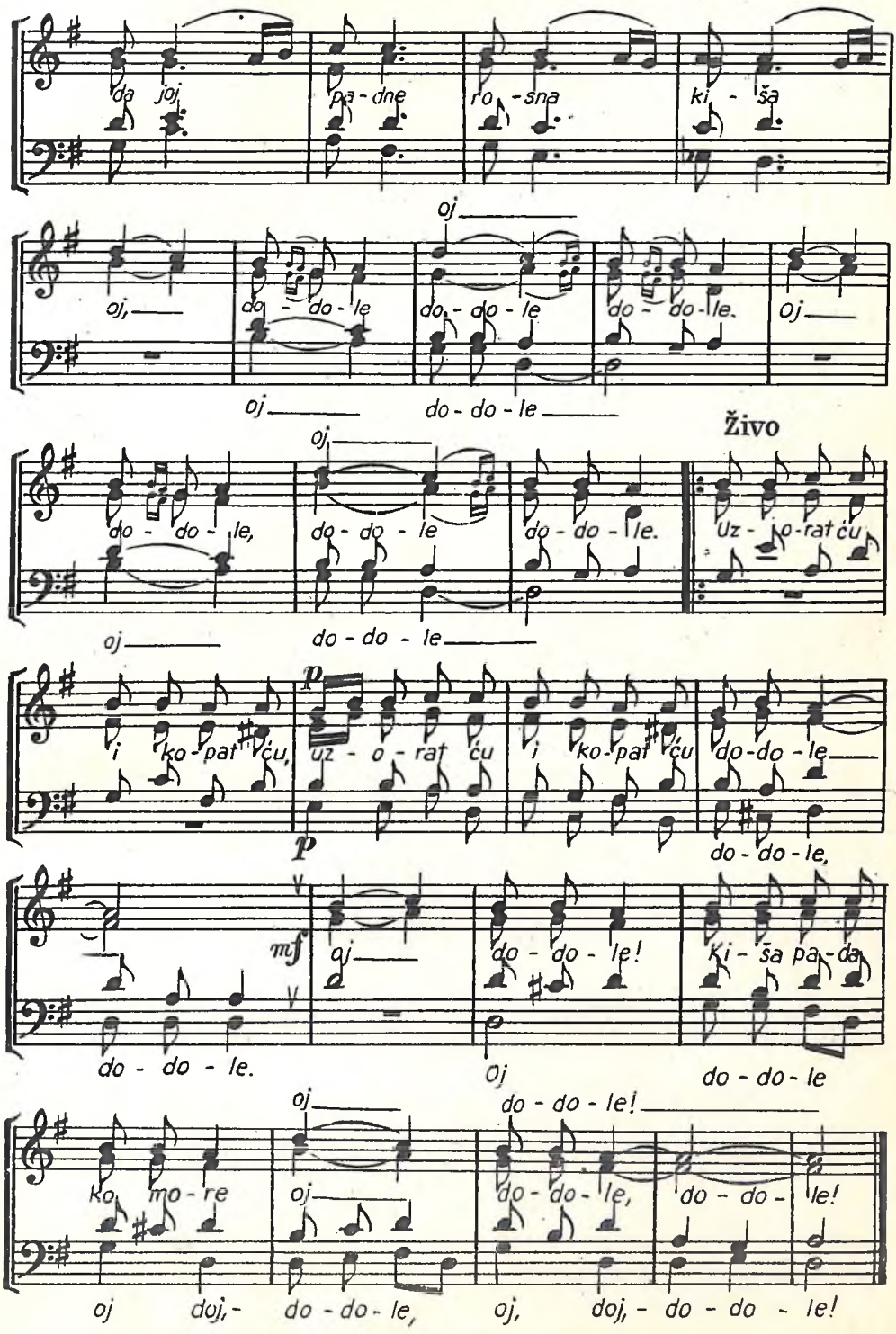
da joj pa - dne ro - sna ki - ša
oj
oj, do - do - le do - do - le do - do - le. Oj
oj do - do - le
Živo
do - do - le, do - do - le do - do - le. Uz - o - rat ću
oj do - do - le
p
i ko - pat ću, uz - o - rat ću i ko - pat ću do - do - le
p
do - do - le,
mf
oj do - do - le! Ki - ša pa - da
do - do - le. Oj do - do - le
oj do - do - le!
ko mo - re oj do - do - le, do - do - le!
oj doj, - do - do - le, oj, doj, - do - do - le!

42. ŠTO S' ONO ČUJE NA ONOJ STRANI

Bač — Pjevala Jula Filipović, 70 god. stara

Zabilježio i obradio: Dr. Vinko Žganec

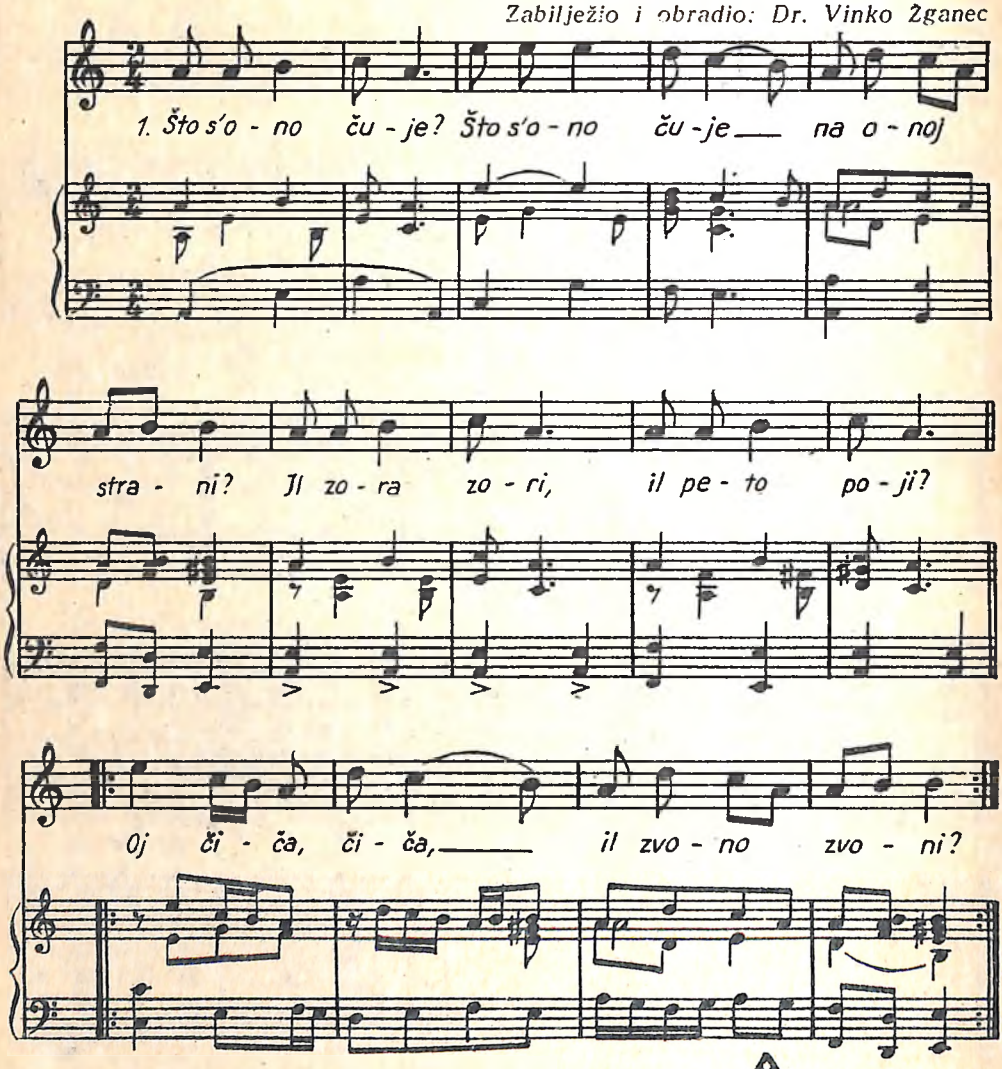

2. Nit zora zori,(op.) nit zvono zvoni,
Već bratac seki otporučuje. Oj čiča, čiča, otporučuje.

3. Za mene Turci (op.) mlogo ne išću,
Tri litre zlata i tri bisera. Oj čiča...

4. Doći ću, seko, (op.) na ranu zoricu,
Samo ti dođi na tursku granicu. Oj čiča...

5. A ti izađi (op.) na tursku granicu
Donit ću tri litre zlata i bisera. Oj čiča...

4. Falen Isus i Marija; falen Isus i Marija!
Kruto jako veseli se, kano drvo zeleni se,
kano drvo u zelenju, vse ptičice u veselju.
Sveti Juraj jake krvi, med junaki bil je prvi.
Sveti Juraj sabljom kreće i pozoju glavu sječe.
U pozoja laka noga, jer se Juro ufal v Boga.
Falen Isus tomu stanu, tomu stanu, gospodaru,
Če nas nete darovali. mi vam bumo sinka krali,
toga sinka i Juraja, te ga bumo dalek nesli
sredi luga zelenoga med rožice, fijolice;
med rožice, fijolice, med junačke djevojčice.
Tam ga bumo zanijale, raznijale, razigrale.

(Zahvala): Fala, fala! Bog vam plati i Marija, Božja mati!
Bog vam daj u nebu stati i z Marijom stanovati!

Opaska: Dan prije Jurjeva ili na samo Jurjevo obilazi mladež selom kuće u manjim skupinama. Svi su svečano obučeni i zelenilom nakićeni. Momak još nosi zastavu od rubaca. Jedna djevojka nosi vrbovo šiblje, pa njime dariva ukućane, a ovi drugoj u košaru meću jaja, novac ili drugo što. Pred svakom kućom otpjevaju po koju od gornjih popjevaka.

Značajke turopoljskih popjevaka. U tonalitetima ovih popjevaka sačuvali se stari crkveni tonusi, tako u prvoj frigijski; ipak se u novije doba i tu razbira preobrazba prema čistom dur-tonalitetu. Redovno se pjeva dvoglasno i to tako, kako je u notama označeno.

IV. Poznanovac u Hrvatskom Zagorju

1. (Rano ujutro na polju)
Više, više, sunčece,
po tom Božjem koleku,
po tom Božjem koleku,
po tom Božjem grobeku,
gde Marija klečala,
svojga sina molila

2. (U podne na polju)
Višnja, moja višnja,
Višnja moja zelena!
Kak si mi zelena
u visoke gore,
u visoke gore
na kiti jelove?
Na nju doletele
Tri tice nebeske.
Prva zapopeva
od milog Jezuša.
Druga zapopeva
od Deve Marije.
Treća zapopeva
nam od svetog Trojstva

3. (Kad se zob žanje)
Iva je mlada,
veter ž njum vlada,
veter ž njum vlada,
Kitje kad trga.
Kitje je trgal,
na breg je metal.
Na breg je meće,
Dunaj zameće.

4. (Uveče na polju)
Večer nam je rosa padala,
Nju Marija gledala.
Sa lepoga dvorca od Boga,
od smilenoga milenoga Jezuša.
Smileni o Jezuš, dojdi k nam,
Pelaj nam duše v svetli raj!
V svetlem nam raju najbole,
gde se dušice vesele.

5. (Kad se predaje žnjački vijenac gospodaru)
Je li su nam doma gospoda?
Je li su nam doma gospoda?
Mi nesemo ovaj dar,
Koga nam je Jezuš dal.

Opaska: Žetelice u polju zapjevaju od vremena na vrijeme, da dadu poleta svom napornom radu na ljetnoj žegi. Tek u večer, kad se pojavi prva zvijezda, one se poredaju u red, pa na način svatovske povorke uz svirku i pjevanje polaze kući, gdje gospodaru predaju »žnjački« vijenac, a on ih dariva i počasti večerom.

Značajke poznanovačkih popjevaka. Sve se popijevke pjevaju dvoglasno, a pjevaju ih samo ženski glasovi; to su prave ženske popijevke. lako se u toku napjeva upotrebljavaju alterirani tonovi, pa se razvitkom harmonskog poimanja ustaljuje i u tim starinskim popijevkama smisao modernih tonaliteta, razbiraju se ipak tragovi starije tradicije, koja ima mnogo srednosti s popijevkama čakavskih Hrvata. Značajna je i pojava velike i male tonične terce (modulacija u istoimeni mol), koju je kao osobinu hrvatske melodike počeo prvi upotrebljavati Zajc (na pr. u zboru »Savo, Savo, rijeko srebrna«), a iza njega i drugi hrvatski skladatelji.

Bilješka: Napjevi iz Miholjanca i Martinske Vesi objelodanjeni su prema zapisima dra B. Širole (v. Etnografska istraživanja i građa I., Narodna starina X); napjevi iz Dubranca i Buševca prema zapisima prof. Franje pl. Lučića (v. Sv. Cecilija 1921.), a napjevi iz Poznanovca prema zapisima Nikole pl. Fallera i Franje Š. Kuhača (v. »Hrvatsko kolo« u izdanju Matice Hrvatske 1906.; ovdje transponirani u f-dur).

NARODNA GLAZBALA

Uz veliki broj narodnih popjevaka imade naš narod mnogo raznih glazbala izrađenih na različite načine po starijim uzorcima. Izradba vanjske strane je mnogo dotjeranija, dok čista intonacija nije postignuta do danas. — Jedino na prebiraljci g a j d a i d u d a izrađuje graditelj rupice za prebiranje dosta velike, da ih može sam gajdaš ili dudaš prije sviranja voskom umanjiti čim si omogući točno izvođenje pojedinih glasova.

Pučka su glazbala u Hrvata raznovrsna. Od roda glazbala sa strunama (žicama) upotrebljavaju g u d a l j k e u dva sasvim različita oblika. Oblici gudaljka što ih naš narod upotrebljava jesu g u s l e i l i r i c a. Gusle su zacijelo veoma staro glazbalo koje su Hrvati donijeli iz svoje zakarpatske pradomovine, a liricu novije koje su primili po dolasku u ove krajeve. — Nekad je lirica bila raširena po cijeloj jadarnskoj obali i otocima, dok ju danas upotrebljavaju samo u okolici Dubrovnika u ostalim dijelovima Dalmacije i otocima nestaje. — Već sama ta činjenica govori, da je lirica (praoblik savremene evropske violine, od roda glazbala, koja nijemci nazivaju L e i e r, a Romani v i e l l e od čega možda njemačko F i e d e l) opće sredozemno uljudbeno dobro. U novije su doba možda već tijekom 18. stoljeća ušle sa sjevero-zapada u kajkavsko glazbeno područje i glazbala od vrste savremene evropske violine.

Još kasnije — valjda u početku 19. stoljeća — ušle su usporedo iz Srijema i istočne Slavonije (gdje su se udomačile stotinu godina ranije) tambure i to odmah kao tamburaški zbor. Za zajedničko sviranje morala su biti sva glazbala usklađena. Pri toj izradbi dobila je tambura u glavnom dva oblika i točniji raspored prečnica. — Postavljanju prečnica nije se posvečivala gotovo nikakva pažnja, dok se je tambura upotrebljavala

pojedinačno. — Tambura je veoma staro glazbalo bližeg istoka koje se nije moglo ustaliti nigdje u Evropi do srijemske i slavonske ravnice. — Pojedinačno sviralo se na tamburi u drugoj polovici 18. stoljeća u Slavoniji, a danas još među muslimanima u Bosni. Tamburaški zborovi osnivali su se u selima i gradovima Hrvatske. Nanas smatramo tamburu svojim glzbalom i ako nije posvema naša, kao ni balalajka ruska.

Od usnih sviraljka upotrebljavaju Hrvati u cijeloj Hrvatskoj razne vrste i to najviše kao jedinke (jednocijevne) i kao dvojnice (dvocijevne) rjede kao trojnice, te razne vrste sviraljka s piskom i valjkastim dupljem u prebiraljci (t. j. najjednostavniji oblik Clarineta). To su diple a u većini slučajeva dio mješnica, gajda i duda. — Mješnice i nemaju osim dipala druge sviraljke, na njima nema trubnja pomoću kojeg se izvodi dugi i brenčavi zvuk. — Trubanj nalazimo samo na gajdama i dudama. Sve te sviraljke raširile su se prostorno vrlo daleko, pa prema tome spadaju u najstarije tekovine hrvatskog naroda, a neke su tu upravo u Hrvatskoj i nastle — diple i mješnice. Sopila ili sopile (vela i mala) su zapravo hrvatsko uljudbeno dobro, koje je naš narod preuzeo sa sjevero-zapada još krajem srednjeg vijeka. Upotrebljava se još danas samo u čakavskom dijelu hrvatskog naroda.

Jedinka je svirala s usnama, a gradi se u glavnom u dva oblika. Jedan oblik imade rupu — glasnicu izrezanu na prednjoj strani prebiraljke na kojoj su ižežene i rupice za prebiranje. Na drugom obliku izrezana je glasnica na zadnjem dijelu prebiraljke. Prvi oblik je jednostavniji, a zovu je još i svirala, žveglica, šaltra, kavela, čurlik i t. d. Rasprostranjena je po cijeloj Hrvatskoj, a po raznim paljenim i urezanim ukrasima ih dijelimo u područja. Najbolje ih izrađuju u bosanskoj krajini oko Rame i u široj okolici Petrinje.

Dvojnice su dvostruka sviraljka s usnama. Zapravo se sastaje od dviju jedinka koje su načinjene iz jednog komada drveta. — Na dvojnicama sviramo uvijek dvoglasno radi čega imademo na jednoj prebiraljci rupicu više nego na drugoj. — Dvojnice su rasprostranjene kao i jedinke, jedino u dalmatinskoj Zagori i susjednim krajevima Bosne i Hercegovine istisnule su ih diple. — Na Medvednici nalazimo posebnu vrstu dvojnica pod nazivom dvojnica i sluškinja. Na jednoj cijevi je šest rupica, a na drugoj nijedna. — Na prvoj izvodi se napjev, a na drugoj temeljni otegnuti glas.

Trojnice izrađuju žveglari iz Laza u Hrv. Zagorju i to tako, da običnoj dvojnici dodaju još jednu cijev bez rupica.

Diple i mješnice su također dvojne sviraljke. Diple imadu dvije cijevi, a u svaku je utaknut po jedan pisak od trstike ili bazgovine. — Sviranje je dvoglasno, dok na pojedinim starijim primjercima svira se samo jednoglasno. — Diple se u većini slučajeva pričvršćuju na mješinu po čemu ih narod i zove mješnice. — Raširene su među čakavskim Hrvatima, odnosno diple s mihom u Dalmaciji. — Mješnice su pastirsko glazbalo u Dalmaciji, Hercegovini, Lici, Hrv. Primorju susjednom kraju. — To glazbalo nestaje i u naznačenom području.

Gajde su razvijeniji oblik sviraljke sa mješinom koje upotrebljavaju u Srijemu i Slavoniji. Na njima je pričvršten uz dvojnu prebi-

raljku i trubanj, kojeg gajdaš pri sviranju oslanja na lijevo rame. Sviranje je troglasno. Trubnjem se izvodi duboki otegnuti glas, koji zvuči za cijelo vrijeme sviranja. — Na jednoj prebiraljci je samo jedna rupica, a na drugoj pet koje služe za izvođenje napjeva. Najrazvijeniji oblik takvog glazbala s mješinom zove se dude. Rasprostranjene su na krajnjem sjeverozapadu Hrvatske (izuzev Hrv. Zagorje i Međimurje). Prebiraljka duda trocjevna je sviraljka. Uz sviralicu za napjev s pet rupica i sviralicu za pratnju s jednom rupicom postoji i sasvim kratka sviralica s otvorom na stražnjoj strani prebiraljke kojom se izvodi jedan sitan glas.

Od sviraljke s membranom (svirač utisne svoje usne u gornji otvor sviraljke) upotrebljavaju se ili su se nekad upotrebljavale za davanje znakova. U glavnom zovu se rogovi i trube. — Rogovi se prave od volujskog i manjeg kozjeg roga, koji još danas služi ribarima sa Raba za davanje znakova, dok su ih pastiri u laskanskom prigorju u Slavoniji upotrebljavali za dozivanje stada. — U istu svrhu služile su i trube načinjene od dugovratih tikava.

Pastiri imadu svoje rogove i fučkalice. Rogove prave od kore mladog drveta koju oviju u obliku roga. Fučkalice prave od vrbovih, javorovih, jasenovih i drugih šiba. Te sviraljke izrađuju na različite načine i oblike, pa mogu poslužiti kao primjeri najprimitivnijih oblika u razvitku pojedinih vrsta sviraljaka.

Od udaraljka upotrebljavaju se u bosanskim gradićima i gradovima mali ručni bubnjići s limenim pladnjičima.

Po svuda u Hrvatskoj upotrebljava narod škrebetaljke, koje služe za oglašivanje umjesto zvona u zadnja tri dana velikog tjedna.

Gradnjom pučkih glazbala bave se seljaci kao kućnim obrtom u nekojim krajevima Hrvatske. — Naročito u Lazu na Medvednici, Zelovu u planini Svilaji, u zrmanjskoj kotlini (Žegar), u nekim selima Bosne i Hercegovine i u mjestu Hlape na otoku Krku. — U tim mjestima izradba je lijepa, jer se ta vrsta kućnog obrta gaji u tim mjestima i krajevima godinama.

GLAZBENE ZABAVE ZA MLADEŽ

(Uređuje Zlatko Grgošević)

1) Koje se popijevke pjevaju u mojem rodnom kraju? Znam li ih i ja pjevati? Kakve su im riječi?

2) Koji je hrvatski glazbenik sabrao i notama pobilježio najveći broj narodnih popjevaka? Je li ta zbirka tiskana?

3) Koje zasluge ima za hrvatsku narodnu glazbu Dr. Vinko Žganec?

4) Kakva je uloga »počimalje« u narodnom pjevanju? u kojem je kraju tako zovu?

5) U kojim se hrvatskim krajevima svira na gajdama?

6) Na što se odnose riječi »Sopci sope« u jednoj hrvatskoj narodnoj pjesmi?

7) Pjeva li narod u Slavoniji jednoglasno ili dvoglasno?

8) Koje obredne narodne pjesme poznam?

9) Koji hrvatski skladatelji obrađuju narodne popijevke?

10) Koja je hrvatska opera sastavljena izključivo iz narodnih napjeva?

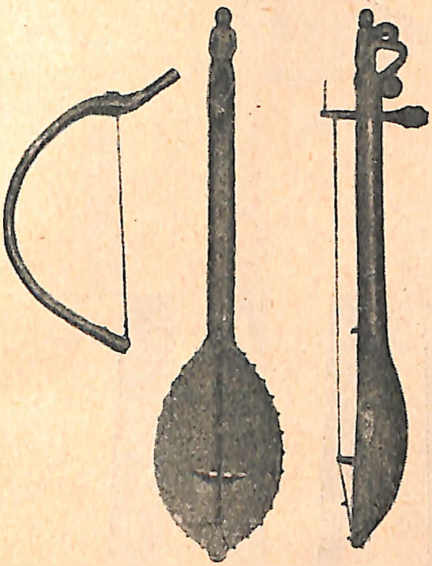

Sl. 1. Gusle s gudalom iz Zelova u Dalmaciji

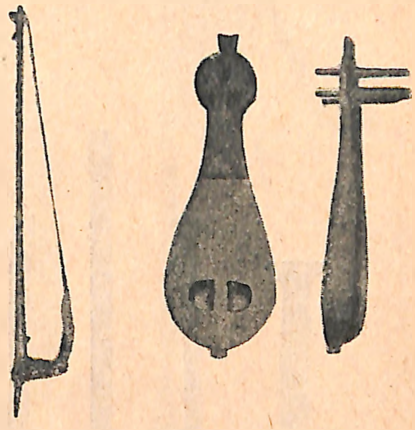

Sl. 2. Lirica s gudalom iz Hvara

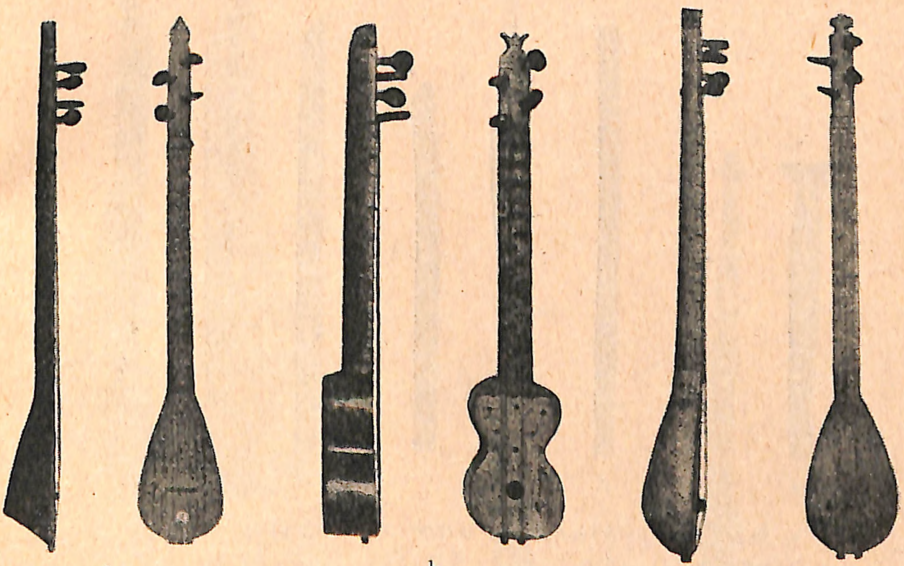

a b c

Sl. 3. Bisernica iz Osijeka (a) i Srijema (b, c)

Sl. 4. Tambura samica iz Bosne

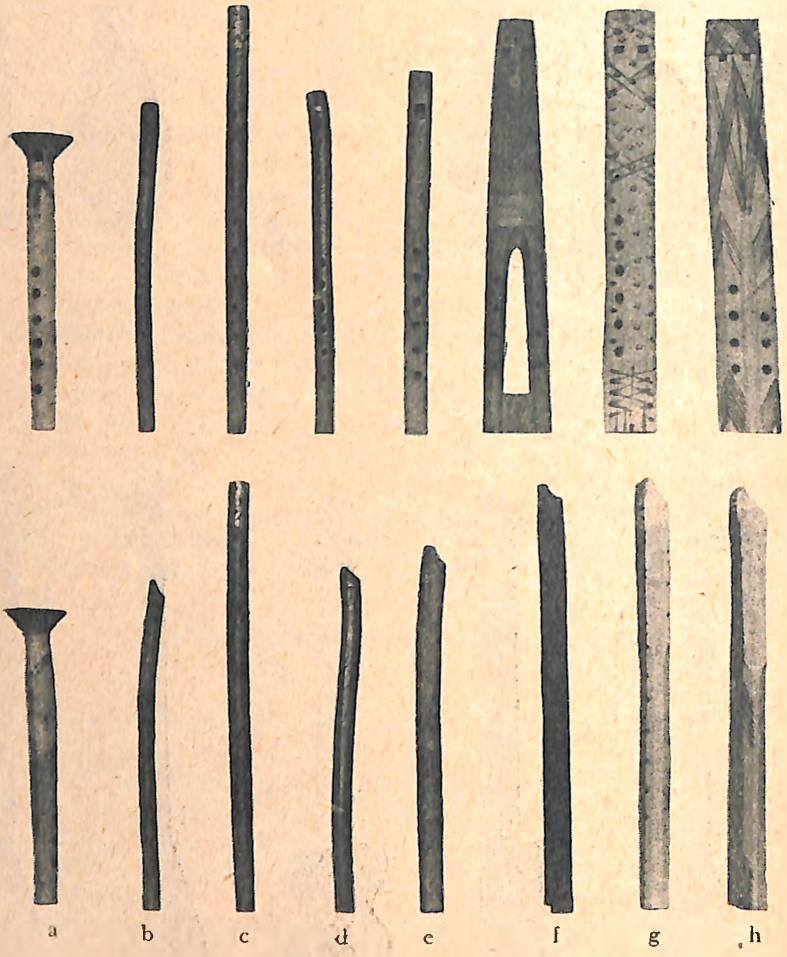

Sl. 5. Sviraljke jedinke [iz Bosne (a), Bistričkog Laza (b, c), Slavonije (e), Bizovca (d)] i dvojnice [iz Bizovca (f), Bistričkog Laza (g) i Kosinjak (h)]

Sl. 6. Diple (bez mijeha) iz Zelova u Dalmaciji

Sl. 7. Mješnice (diple s mihom) iz Zelova u Dalmaciji

Sl. 8. Gajde iz Slavonije

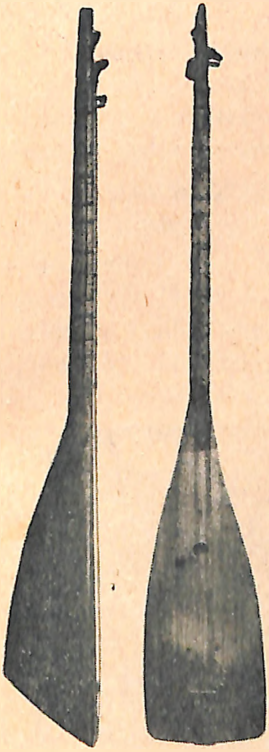

Sl. 9. Tambura samica iz Bosne

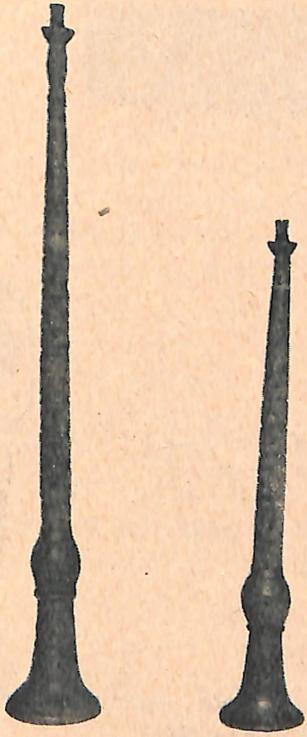

Sl. 10. Mala i vela sopila iz Dobrinja na Krku

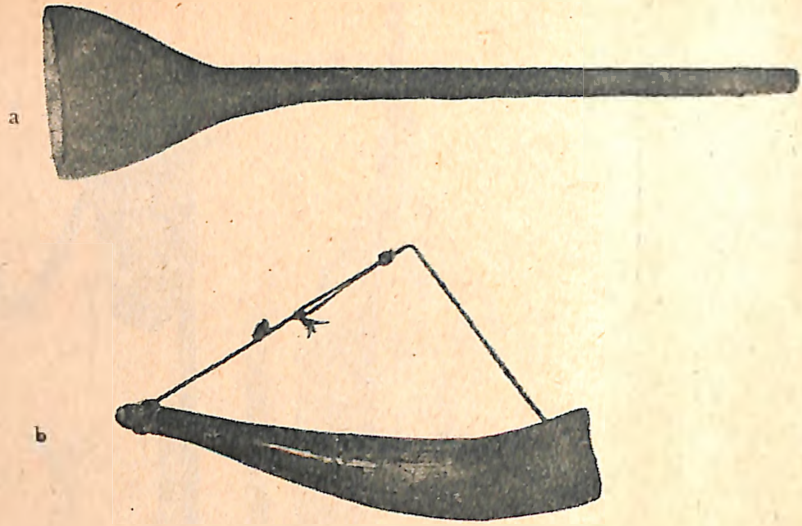

Sl. 10. a) Bučina (trublja od dugovrate tikve) iz Srijema, b) rog iz Aljmaša

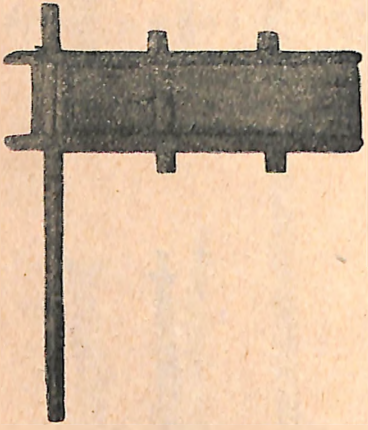

Sl. 12. Skrebetaljka iz Striživojne

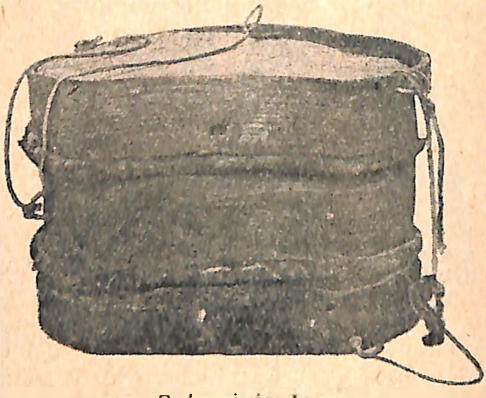

Sl. 13. Bubanj iz Ivankova

Ovaj članak sastavljen je prema knjizi: Dr. Božidar Širola — Hrvatska narodna glazba.

Mehmed-Dželaluddin Kurt:

HRVATSKA MUSLIMANSKA NARODNA PJESMA

(Muslimanska riječ na početku nasega stoljeća)

God. 1902. izašla je u Mostaru zbirka pod imenom »Hrvatske narodne ženske pjesme (muslimanske)«. Kako naša mladež ne pozna tog djela, dajemo joj ovdje samo značajni

PREDGOVOR

Baveći se vrlo mnogo proučavanjem narodnoga blaga, a osobito narodne poezije, uvidjeh, da su mnogi naši sabirači u svojim zbirkama iskrivljivali narodno blago, a osobito narodne ženske pjesme.

Listajući te njihove zbirke, na prvom mi je mjestu udarilo u oči to, što su im zbirke pune naših — naših muslimanskih pjesama i to s malom preinakom, a zbirke nose naslov: »Srpske pesme«, neke iz Bosne, a neke iz Hercegovine.

Ta gruba falzifikacija baš me je i nagnala, da se dadem na ovaj posao: da sabirem ženske pjesme i da ih iznesem pred svijet onako, kako sam ih čuo iz usta narodnih i da može svak, poredujući ih sa ženskim pjesmama nekih »srpskih« sabirača, razabrati veliku pogrješku onih, koji pokradoše mnoge narodne pjesme iz islamskoga svijeta, što žive u *ovim hrvatskim zemljama* — u Bosni i Hercegovini i presadiše ih u svoj vrt pod slavno »srpsko« ime, da tako svijet prevare i oči mu zaslijepe.

Mi tuđe umijemo poštovati, nama je svačije sveto, ali koliko tuđe poštujemo, toliko svoje ljubimo; mi se svim, što je naše, dičimo i ponosimo, kitimo se svojim perjem i letimo njime; tuđega ne ćemo, pa makar i bilo bolje od našega; ali ko takne u naše perje, tomu znamo pokratiti šape i stati mu na put.

Lako je cvijeće trgati po bašćama, kad se čovjek nikoga ne boji, kada zna, da baščovana nema, pa još lakše, kada misli, da se to nikad ni saznati ne će, da ga niko za to na odgovornost pozvati ne će!

Al' pričekaj iza gore vuče,
Za nedjelo odgovarat treba,
Bilo ovog ili onog sv'jeta.

Kada je *veliki srpski Vuk* — Vuk Stefanović Karadžić — počeo sabirati narodno blago, on je za stalno više nego uvjeren bio, da će sve blago, što ga bude on ugrabio i pod »srpskim« imenom izdao, biti kao sveto pismo, da nikad niko tomu ne će prigovoriti, da se nikada iz onog elementa, čiji je vrt on najprije počeo i najviše operušao, ne će niko naći, koji će se dati na istraživanje i proučavanje svoga narodnoga blaga — tog bisera i dragog kamenja.

Makar mislio i radio što mu i kako mu drago, ali ja velim njemu i njegovim ljudima, koji ga u tom zanatu naslijediše: »Vr'jeme kule niz Kotare gradi — vr'jeme gradi, vr'jeme razgrađuje«.

Da pođemo dalje, da progovorimo koju o tim sabiračima i o pjesmama, makar i ukratko. Što rekoh, da su Vuk i drugi sabirači, koji njegovim tragom podoše, nebrojeno hrvatsko muslimansko blago *pokrali* i u svoj ga vrt presadili, pa ga pod isključivo imenom »srpskim« izdali, je li to istina ili ne? — Istina i ništa drugo nego sama sušta istina, koju niko na svijetu ne može pobiti! Ko je bar jednom u svom životu stupio u Bosnu i Hercegovinu, pa imao prilike da se druži s muslimanima i ko je makar koliko bilo poznao duh muslimanski, taj će čitajući pjesme »srpskih sabirača« na prvi pogled vidjeti, da je silesiju pjesama u njihovim zbirkama stvorila bujna mašta islamskog svijeta, a oni da su samo mijenjali imena muslimanska, što su u pjesmama, i tako te pjesme preko noći osvanuše prave i zgoljne »srpske pesme«.

A koji je od tih sabirača najviše preokretao to naše blago? — Najviše Veliki Vuk — kako gore spomenuh — jer je on znao ne samo *mjesto imena Meho ili Fata metnuti Jovo ili Mara,* nego po svom planu i cijele naše narodne pjesme izvrtati.

Ne ću ovdje da na dugo razlažem, kako se imadu sabirati narodne pjesme i na što se sve pri tom ima paziti, nego ću samo spomenuti, da je prvo i glavno pravilo u sabiranju narodnih pjesama, da se ostavi sve onako, kako je izišlo iz usta narodnih, da se tiskom opet netaknuto povrati narodu, te da se tako ta jedina baština, taj sveti amanet naših pređa sačuva našem potomstvu.

»Srbi« u svom zanesenom i intolerantnom »srpskom« fanatizmu, mrzeći i prezirući sve što je islamsko, ne samo da se našim blagom, koje s dana u dan falzificiraju, ne mogu zasititi, već imade i takvih zanesenjaka, koji htijući nanijeti ljagu Isla-

mu, našoj svetoj vjeri, kažu, da su sve današnje pjesme, što se pjevaju, »stare srpske pesme«, a pod utjecajem Islama da se nije ništa razvilo, već da je Islam mnogo koješta uništio.

Ovim zanesenjacima i progoniteljima Islama dokazivati, što se je sve razvilo pod utjecajem Islama u ovim krajevima kod ovog dijela hrvatskog naroda — kod islamskog elementa bilo bi kao pucati u oblake.

I ako je naš narod po krvi i jeziku jedan — hrvatski narod — pa se jedni zvali muslimani, a drugi katolici ili hrišćani, opet je ponajviše vjerskim utjecajem i s drugih razloga svaka vjera udarila i neki osobiti pečat u tvorevinama svojih vjernika.

Vidimo i jedan i drugi *elemenat hrvatskoga naroda*, koliko se brinu i trude proučavajući svoj narod, sabirući sve što je narodno, a osobito narodne bilo muške ili ženske pjesme, jer što je narodnog znanja, ljepote, nakita i mudrih izreka — to je skoro sve u narodnoj pjesmi. A kako smo mi muslimani u tome stali? — Kao i u svim drugim stvarima.

Ni jedan elemenat hrvatskog naroda ne može se podičiti tvorevinama svoje mašte kao mi muslimani; ali badava sve to. Nama nije stalo do toga. Kao po svim drugim zemljama, tako isto i kod nas, od kako je prodrla uljudba, narodnoj je pjesmi odzvonilo, i pričekajmo još kroz malo vrijeme, pa će je nestati i kod nas. Što se bude za vremena sabralo i tiskalo, to će i ostati, a drugo će sve za uvijek propasti.

Na tisuće junačkih pjesama leži u narodu našemu, a ženskima ni kraja nema, sve ljepša od ljepše, sve sami biser i kamenje drago, što baš nama služi na čast i diku, čime se najviše pred svim svijetom možemo dičiti i ponositi. No mi svemu tom ne dajemo nikakve važnosti, to su kod nas sve Marine mrnđelice

To bi sve po nama propalo, da ne bijaše ljudi, koji iz ljubavi prama svojoj jednokrvnoj braći, žrtvovaše se i mnogu godinu svoga života posvetiše oko sabiranja naših junačkih i ženskih pjesama, te nam tako sačuvaše tu jedinu baštinu naših otaca. Eto vam tu na prvom mjestu presvijetlog gosp. Koste *Hörmanna*, dvorskog savjetnika, koji je došao u Bosnu i upoznavši se s našim elementom, vidje, da tu leži neiscrpiva blagajna narodnoga blaga, pa koliko za opću korist, toliko iz

ljubavi prama svojoj jednokrvnoj braći, posveti se toliko godina sabiranju naših junačkih pjesama, pa nakon teškog truda i napora okiti nas našim cvijećem iz naših vrtova. Kako »Matica Hrvatska« gleda i nastoji, da u kultiviranju hrvatskog naroda priteče svim svojima bez razlike vjeroispovijesti u pomoć u svakoj grani znanja i umijenja, tako se je već od god. 1879. dala na sabiranje narodnih hrvatskih pjesama. »Matičini« ljudi, neki boraveći u Bosni, a neki putujući Bosnom, naročito radi proučavanja ovakih stvari, počeše sabirati narodne hrvatske pjesme po Bosni, što između ostaloga, oko naših junačkih i ženskih pjesama uložiše najviše truda i već za nekoliko godina ponudiše cjelokupnom hrvatskom narodu dvije ogromne i moderno uređene zbirke muslimanskih junačkih pjesama pod uredivanjem zaslužnog hrvatskog književnika i daleko čuvenog poznavaoca narodne hrvatske pjesme, dra Luke Marjanovića, dvorskog savjetnika i sveučilišnog profesora.

Mi muslimani Bosne i Hercegovine, koliko su nas zadužili Hörmann i mila naša »Matica« sa svojim urednikom i drugim ljudima, koliku zahvalnost njima dugujemo, to sada ni sami ne znamo niti procijeniti možemo, to ćemo istom kasnije znati, kada budemo znali, koliko taj rad stoji truda i materijala i od kakove je najviše važnosti.

Pjesme su se do danas slabo sabirale iz usta pjevača muslimana, a i po ovima, što ih imade, vidi se, da je uz opći oblik i nakit narodnih pjesama muslimanskih nešto samosvojno, rođeno. Kroz te pjesme vije neki novi vjetrić, kako to lijepo dokazuje zbirka »Matice Hrvatske«. Pa nije svejedno, ako mjesto Mehe metneš Jovo, a mjesto Fate Maru.

Pjesma izgubi ono svoje osobito i rođeno A tako je radio Vuk. Tim je mogao za čas da udovolji i posluži svojim »srpskim« nejama, da pred Evropu iznese »srpsko« narodno blago, da time promakne slavu »srpskom« imenu — ali istina opet izlazi na vidjelo. Da to više nijesu narodne pjesme, ne treba ni spomenuti. Kako se »Srbi« ljute i mahnitaju, kad se narodna pjesma ne okrsti njihovim imenom, jer misle, kao da je narodna pjesma bogodana samo »Srbima«, da je to samo njihov monopol. A nas kako da ne boli i ne peče, kada nam se to blago ne samo otimlje, nego iskravljuje i nagrđuje, kada se u njemu satire

onaj rodeni naš pečat, te se svim i svačim navlači na »srpski« kalup! Prste sebi — pa neka se svako kiti svojim perjem.

Vazda se od vuka vučići legu, te tako i od tog »srpskog« vuka dođe nekoliko vučića, koji se njegovim tragom povukoše. Evo vam Grđić-Bjelokosića, Davidovića, Mrkovića, Petranovića i Milanovića, koji su se povukli Vukovim tragom, te zasukali uz ruke rukave širom Herceg-Bosne i sabirali mnogo »srpsko« blago iz *hrvatsko-muslimanskog perivoja,* pa ga pod »srpskim« imenom u svojim zbirkama izdali. Još mi je spomenuti »*Bosansku Vilu*«, da se je i ona odavna Vukovim tragom povukla, jer neprestano iznosi nekakove »srpske umotvorine«, ali samo muslimanske pjesme, gdje nema ama baš ni jednog hrišćanskog imena. Pa nas čak i »Bos. Vila« hoće da posrbi! Sami Grđić-Bjelokosić iznio je iz Mostara u svojoj trećoj knjizi »Iz naroda i o narodu« preko šezdeset ženskih pjesama, i još veli: »Iz srpskog nar. vrta«?! Gotovo sve pjesme, koje su mu u zbirci iz Mostara, muslimanske su, a on je samo imena izmijenio i prekrojio ih, kako se njemu bolje slaže. Ta i sami ga neki hrišćani ukoriše radi prekrajanja narodnoga blaga.

Svako pozna, da u Mostaru od vajkada, a isto i sada katolici i muslimani ikavski govore, a moj je Grđić-Bjelokosić svoje pjesme jekavački pisao, a na nekim je mjestima bio toliko zanesen, da je čak i ekavski koji stih napisao, kao što u pjesmi: »Draže lice i od pašaluka«, na strani devetoj odozgor u četvrtom stihu, koji glasi ovako: »To Jovanu drago ne bejaše«. A je li ikada čuo u Mostaru *ekavsko* narječje? Biće sigurno, kada je Grđić-Bjelokosić bilježio svoje pjesme, da je na »Zastavine« uši slušao, pa mu se nehotice omaklo!? Još je Grđić-Bjelokosić na stotine mjesta riječi krivo napisao, a neke i krivo protumačio, kao što to rade svi »srpski« sabirači, na što se doskora mislim opširnije osvrnuti. Ja bih još ovakvim savjetovao, ili da se prije sporazume i zaištu upute od onih ljudi, koji su upućeni u narodno blago, koji znadu, šta sve treba imati na umu u sabiranju narodnoga blaga i kako se treba u tome poslu držati, ili da sebi ruke potegnu, da ne ostaju čičava repa, kao Grđić-Bjelokosić i većina drugih »srpskih« sabirača. Ali je neoprostiva pogrješka i prava ćuška znanosti, što sabirači »srpski« iskvariše

i patvore narodno blago, što se svuda čuvahu ikavštine kao groma, jer znadu, da je ikavština glavni biljeg hrvastva.

Pravi ljubitelji znanosti i naroda ne smiju biti tjesnogrudi ni prodavati laž za znanost, te time nanositi neizrecivu štetu istini i narodu.

Sada da prijeđem na svoje pjesme i ukratko kažem, gdje sam ih i od koga sabrao.

Sve pjesme, što su u ovoj knjizi, sabrao sam u Mostaru od svoje majke Nazife, rođene Madži Mehmed-aga Selimhodžić iz Mostara. Kako mi ona sama reče, sve je pjesme naučila od svoje nene, koja je držaše kao oči u glavi, jer bješe ostala u svojoj šestoj godini sirota bez oca i majke.

Druge pjesme, koje sam sabrao od pojedinih naših hanuma, koje su sa mnom u rodu, pa se ne kriju od mene, ostavio sam ih za drugi i treći svezak, što ih ako Bog da iza ovoga mislim tiskati i darovati svome milom *hrvatskom narodu*.

Znadem, da će mi mnogi prigovoriti sa »srpske« strane, osobito zbog toga, što sam svoje pjesme nazvao hrvatskim imenom. — No baš da vidimo, da li je pravo to, što sam ih tako nazvao? — Pravo, da ne može pravije biti. Ja mislim, ni jedan malo pametan »Srbin« ne će mi tome ni najmanje prigovoriti, kada se samo to zna, da se do sada nije našao ni jedan »srpski« naučenjak, da je ikavsko narječje »srpsko«, a da bi porekao, da nije hrvatsko. Ovako mislim, da ne može ni otkuda biti prigovora imenu mojih pjesama: »Hrvatske narodne ženske pjesme (muslimanske)«, jer sam time označio, da su moje pjesme sabrane od islamskog svijeta, koji je i po nauci samih »Srba« u Mostaru samo hrvatski. A onima, koji svojataju sve, osim čakavaca u more, za se i za svoje »srpske« ciljeve, ne velim ništa. Razbor se ne može, a i ne će boriti sa šovinizmom i fanatizmom. Zaman je slijepcu govoriti o žarkom suncu i tihoj mjesečini, kao i takovim ljudima, da smo mi po starini, po srcu i po osjećajima Hrvati, da ljubimo svoje ime, da na toj osnovi zidamo i budućnost svoju. Mila nam je starina naša, draga i sveta djedovska vjera — naš sveti Islam, pa se ne ćemo toga odreći, dok je u nama zadnje kapi krvi. U nenadanoj trzavici, na prelomu starog i novog života, nije ni čudo, da se naše staro narodno

ime ne grana onako, kako bismo željeli. Ali zrno je zdravo, zemljište naše tuđi kukolj zarazio nije, pa nema sumnje, da će zrno brzo proklijati i željkovanim plodom uroditi. Samo čistimo ono tuđega kukolja i radimo, radimo! Svako neka nosi svoj kamenčak.

A Ti, hrvatski narode, primi ovu kitu mirisavog cvijeća iz prekrasnog hrvatskog perivoja, od svog vjernog sina, koji ju je odavna kititi počeo i sada dokićenom kitom, na izlazu staroga vijeka, a na početku novoga — na početku bolje sreće za naš narod — kiti njome svoj mili narod, neka znade, da ima vjernog sina, koji mu obećaje do zadnjeg časa svoga: raditi za hrvatsku stvar i za svoj mili narod.

U Mostaru, početkom svibnja 1902.

OVOM TROBROJU JE CIJENA
15 KUNA

VU POLJU NAM JARICA PŠENICA

Vu polju nam jarica pšenica.
Nju mi ženje gizdava divojka.
Kaj nažela, to pred konja dela.
Pijte ječte mega braca konji.
Jer pojdete dalko po divojku,
Po divojku, po moju nevestu.
Jer pojdete čez gore visoke,
Jer pojdete čez pole široko,
Jer pojdete čez mostek 'kovani.
Bote vidli divojkine dvore:
De divojka s perom dvora zmeće,
De rezmela, tam ružicu dela.

SLAVIČEK SE ŽENI . . .

1. Slaviček se ženi z Bukovoga grada,
   Njegova zaručnica slavičica mlada.
2. Orlin starešina, sokol deverina,
   Zeba je zebrana gospa podsnehalja.
3. Mlada lastavička bila podeklička,
   Zastavnik zebrani bil je prav gizdavi.
4. Viteška peršona palčeka gospona:
   Njega su zebrali svatom za kaprola.
5. A grlica siva katane podbriva,
   Labud vodu nosi, sve po redu vmiva.
6. Bela golubica snažna sokačica,
   Crva joj donaša siva jarebica.
7. A pisani detel v kuhnju se zaletel,
   Gospi sokačici pevca je donesel.

8. Kavka doletela, mlinčenjeka vzela,
A strnatka zelje i čurke nadeva.
9. Vrana kruha peče, sraka ga v peć meće,
Žerjav se pak z vrčom vu pivnicu šeće.
10. Hajuš viče zdalka: gde nam je kosarka?
Prepelica rekla: pri meni je balta.
11. Tko bi se još stvoril, kaj bi na stol dvoril?
Štrk je sim tam hodil, na to se ponudil.
12. Štinglec se pak glasi: to smo mužikaši:
Vuga, kukavača, bajzar i kontraši.
13. Črni kos i štinglec, mi bomo predari;
Ako i škvorc dojde, bo nam noftu kvaril.
14. Došel je škvorjanec, on se pustil v tanec,
Za njim i vrabica, njegva tancarica.
15. Donesl je zajec sobom deset jajec,
Došla je zajica, k njemu se prismica.
16. Došel je i kozlek svojom dugom bradom,
Med njimi je delal veliku paradu.
17. Po svoj hiži tancal, zatim na stol skočil,
Pak je svoje pažle v tenfanje namočil.
18. Došla je i srna, gosle je potrla;
Zatim dojde jelen nazaj gosle skelel.

TEMNA NAM JE NOĆKA

Temna nam je noćka na zemlicu pala,
Sem ptičkom slavičkom želni pokoj dala.
Sem drugim divojkam svetla mesečina,
Samo meni tožnoj megla med očima.
Tiraj kučiš konje se četiri svoje.
Kaj nam na bo mila pote spoznavala.
K majki odhajala, glase raznašala . . .

O pol noći pjevaju prije nego će mladu voziti:

Vezda nam dohaja ta dvanajsta vura,
Da se ćerka z majkom razdružiti mora.
Hodi, mila, z nami; hodi, draga, z nami;
Z majkinoga krilca, 'spod zelenog venca.
Z majkinoga krilca, 'spod zelenog venca,
Z očkovoga dvora, 'spod zelenog bora.
Hodi, mila, z nami, hodi, draga, z nami!
V našoj ti je zemli dobro i predobro.
Vu našoj ti zemli tri puta vu letu,
Tri puta vu letu pšenicu ženjaju.
Vu našoj ti zemli peneze ne broje,
Nego ti je, mila, z mericami mere.
Z mericami mere, sipom nasipaju, —
Pazi, mila, pazi, koga brala bodeš.
Pazi, mila, pazi, koga brala bodeš.
Kajti nadu, mila, ploti preskakači.
Ploti preskakači, zvezdice brojači,
Ganjčec blazinica, pocek vanjkušnica,
Melinek na glavi, drvocep na pleći . . .

JAPEK I MAMICA

Japek i mamica, čerka vas vuzava,
Čerka vas vuzava i vam se spričava.
Japek i mamica, daj tak dobri bili,
Kaj bi svoji čerki grehe oprostili.
Koji ste ju malu gori othranili,
I vu venec denes jeste postavili . . .

1.

Dirin, dirin dajca
baba vozi jajca
na zeleni kolci
na potreni lonci.
Vuk mešu služi
lesica ga dvori
zajec Boga moli
maček vure broji.

2.

Kreštalica krešti
na Ivinoj brešti,
hvataj Ivo volove,
da oremo dolove.

3.

Kebar, bebar,
ki ne more v rebar,
zlatnu maru prosi,
da ga neka nosi.

4.

En ten tini
savaraka mini
savaraka tika, taka
bije baje buf!

5.

Oj sparoga njavoga,
pusti meni dva roga.
Ja ću tebi zelen list,
kad mi bude blagovist.

6.

LEPO PJEVA PREPELICA

U pol polja u pšenici
Na ivanjsko na večer.
Redom srpe pometali,
pa slušaju prepelicu,
kako ona lepo pjeva:
Ustanite svi seljaci,
svi seljaci i seljanke,
probudite vaše ćerke,
vaše ćerke ivanjčice,
da donesu razan vode,
razan vode iza gore,
da umiju bijelo lice,
bijelo lice jagodice!

7.

FALJEN BUDI JEZUŠ KRISTUŠ

Faljen budi Jezuš Kristuš,
Aj lepo Lado, Lado, Lada!
Na polju so rani kosci,
nakosili puno trave
nasušili puno sena.
Na polju so rani žneci
naželi so sto snopića
namlatili pune škrinje
pune škrinje i ambare.
Kad dobe dar...
Fala lipa majko draga, aj, Lado...
Na vašemu lipom daru...

Ladarice — Konja kraj Virovitice

8.

MI MOLIMO MILOG BOGA

Mi molimo milog Boga,
Bože daj, Bože daj!
Da obrodi naše polje
daj, Bože, daj,
Bože daj! !
Mi molimo milog Boga,
Bože daj, Bože daj!
Da obrode vinogradi,
daj Bože daj,
Bože daj!
Mi molimo milog Boga,
Bože daj, Bože daj!
Da je sretno naše selo
daj Bože daj,
Bože daj!

9.

DOŠLA JE VRANA

Došla je vrana
donesla purana.
Hitro, hitro, bum. bum, bum,
veselil svoje goste bum.
Došel je zajec
donesel koš jajec.
Hitro, hitro . . .
Došla je lisica
donesla dva sirca.
Hitro, hitro . . .
Došel je vukek,
donesel je kukek.
Hitro, hitro . . .

DOLEĆE SIVI SOKOLE

Doleće, doleće sivi sokole
doleće Đuri u dvore
izlazi Đuro k sokolu
i stade plašit sokola.
Govori sivi sokole:
Ne moj me Đuro plašiti
doći će doba godine
kad ćeš me Đuro bratiti!
I stat će draga jezera:
Onda ćeš me bratiti,
da tvoje svate prevedem
i tebe s Marom prenesem.

RAVNO POLJE

Ravno polje dugo i široko,
nasred polja raste vita jela,
vita jela nuz bora zelena
Borak raste gore u visinu,
a jela se stere u širinu.
Pod njom igra djevojaka
sve su dive tanke i visoke,
jer su rasle bora gledajući.
Nad kolo se oblak nadvijao
baca sjenku na mladivojke;
to ne bio oblak nada kolom,
veće junak traži djevojaka.

FALILA SE ŽUTA TUNJA

Falila se žuta tunja na moru,
da ni ništa na svem svetu ljepšega
nego jesam ispod venca devojka.

To začula crljenika jabuka,
da ni ništa na svem svetu ljepšega,
nego jesam crljenika jabuka.
To začula ispod venca divojka,
da ni ništa na svem svetu ljepšega
nego jesam ispod venca devojka.
To začula nekošena livada,
da ni ništa na svem svetu ljepšega
nego jesam nekošena livada.

AJ REDOM

Aj redom, redom jasenjem
u svom dvoru veselom,
Nikina majka najbolje,
koja je Miku rodila.
Otišće se sunce od granice,
lijepa Kata od dvora svoga.
Lijepa Kato! ti ne žali majke,
U Mike ti bolju majku kažu.

PAUN PTICA PERJE GLADI

(Paun ptica perje gladi krajem Dunaja)
Posadi se, stari svate, keka ti je čast.
Pripjev: Među braćom i družinom
vazda pošten glas.
Posad'te se, mladi hrabri, neka vam je čast,
posadi se, kum vjenčani, neka ti je čast,
posad'te se, dva djevera, sa mladom Nevom,
dva djevera, mlada neva, neka vam je čast,
posadi se, prvijenče, neka ti je čast
posadi se, dolibaša, neka ti je čast
posad'te se, svi svatovi, neka vam je čast,
posad'te se, svi junaci, neka vam je čast.

OJ, KUMA DVORI

Oj, kuma dvori, gizdava djevojka
Oj, kuma dvori, u sunašce gleda,
Oj, pak govori jarkomu sunašcu:
Oj, laglje, laglje moje sunce žarko!
(Oj, nemoj naglo za goru zahodit)
Oj, da još budem u majkinom dvoru,
Oj, da još nosim vijenac djevojački.

OD TRI VRSTI OD ČETIRI

Od tri vrsti od četiri, oj od tri vrsti!
Miłi dako, dragi dako, oj mili dako!
Pjevamo ti bud veseo.
Veselja ti prva kita
Mili dako, dragi dako!
A druga je bosiljkova,
Mili dako, dragi dako!
A treća je suha zlata,
Mili dako, dragi dako!
A četvrta razgovara,
Mili dako, dragi dako.
A peta je gore lista
Mili dako, dragi dako.
Hvala, hvala, mili dako,
koji si nas darovao
darovao, dukat dao,
do godine i dva dao.

ZAJEDNIČKI STVARAJMO HRVATSKU DJEČJU GLAZBU,

JER JEDINO NA TAJ NAČIN DOĆI ĆEMO I MI HRVATI DO DJEČJE GLAZBE

NACIONALNE ODGOJNE I UMJETNIČKE VRIJEDNOSTI

Muzička akademija
525232462

UREDNIŠTVO »PROLJEĆA«:

ZAGREB, GAJEVA 28

BRZOGLAS 80-02 — ČEK. RAČUN 31.611